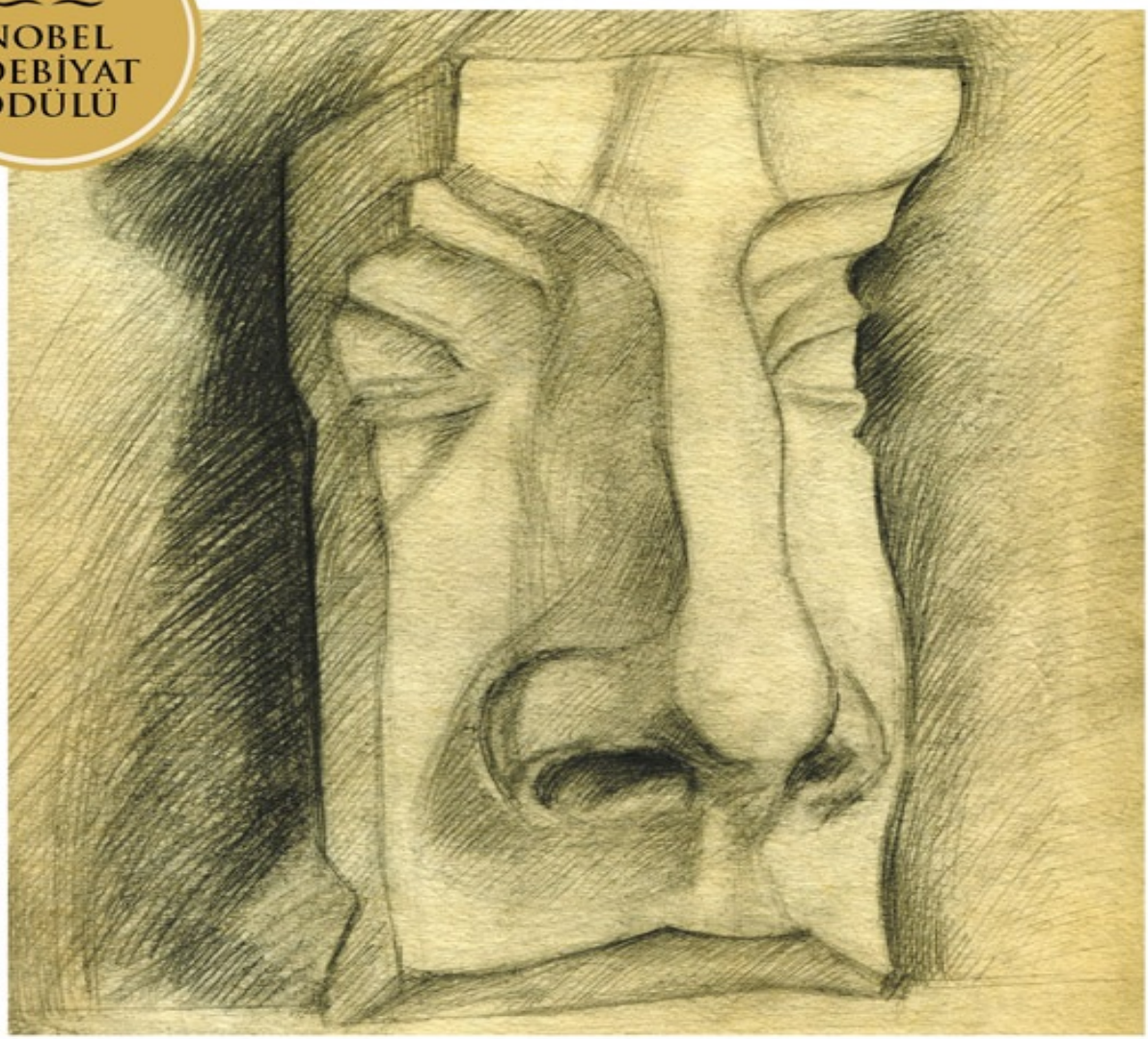
JOSÉ SARAMAGO

GÖRMEK

1998
NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

ROMAN

Çeviri: AYKUT DERMAN

CAN

Ensaio sobre a lucidez, José Saramago

© 2004, José Saramago & Editorial Caminho, SA

© 2008, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Dr. Ray-Güde Mertin, Literarische Agentur, Bad Homburg, FRG ve Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığı ile alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2008

9. basım: Eylül 2013, İstanbul

E-kitap 1. Sürüm Şubat 2014, İstanbul

2013 tarihli 9. Basım esas alınarak hazırlanmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak resmi: © iStockphoto.com / Yougen

ISBN 9789750720758

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

Sertifika No: 10758

JOSÉ SARAMAGO

GÖRMEK

ROMAN

1998 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Çeviri

Aykut Derman

José Saramago Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Körlük, 1999

Umut Tarlaları, 1999

Ressamın Elkitabı, 2001

Ricardo Reis'in Öldüğü Yıl, 2003

Küçük Anılar, 2008

JOSÉ SARAMAGO, 16 Ekim 1922'de doğdu. Henüz üç yaşındayken, ailesi Lizbon'a taşındı. 1947'de ilk romanı olan *Günah Ülkesi'*ni yazdı. On iki yıl boyunca bir yayınevinde yayın yönetmenliği ve *Yeni Seara* dergisinde edebiyat eleştirmenliği yaptı. Saramago'nun tanınmasını sağlayan yapıtı, 1983'te yayımlanan *Memorial do Convento*'dur. *Ricardo Reis'in Öldüğü Yıl* 1984'te yayımlandı. Saramago'nun en ironik yapıtı sayılan *Historia de Cerco de Lisboa* da (1988) tarih üzerine kurulu bir denemedir. 1995 yılına ait *Körlük* insan varoluşunun özü, Tanrı ve Şeytan hakkında bir romandır. 1997'de ise *Todos os nomes* yayımlandı. Saramago'nun yapıtlarının arasında iki şiir kitabı, birçok deneme, oyun ve roman vardır. Saramago'nun edebiyat yaşamının asıl meyvesi, 1998'de aldığı Nobel Edebiyat Ödülü'dür. Saramago 2010 yılında ölmüştür.

AYKUT DERMAN, 1942'de İstanbul'da doğdu. İÜ Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Yıldız Teknik Üniversitesi'nde okutmanlık yaptı. 1970'ten bu yana çeviriler yapmaktadır. Gaston Bachelard, Fernand Braudel, Alberto Giacometti, Béatrice Lenoir, Françoise Balibar, Milan Kundera, Pascal Quignard, Paulo Coelho, Michel del Castillo, José Saramago, İsmail Kadare, Alina Reyes, José Frèches gibi pek çok yazarın eserlerini Türkçeye kazandırmıştır.

Pilar’a, her gün

Manuel Vazquez Montalban’a, yaşayan

Uluyalım, diyor köpek.

SESLER KİTABI

Ne berbat hava, diye yakındı on dört numaralı oy verme bürosunun, kalbi dışarı uğrayacakmış gibi atan sandık kurulu başkanı, üzerinden zırıl zırıl sular akan şemsiyesini sertçe kapatıp arabasını bıraktığı yerden adımını içeri attığı kapıya kadar kırk metre soluk almadan koşmasına karşılık pek işe yaramamış olan gabardin yağmurluğunu sırtından çıkarırken. Umarım en son gelen ben değilim, dedi, rüzgârın üfürdüğü, her yanı sele boğan yağmur sağanağından korunmak için onu biraz kuytuda bekleyen sekretere. Yardımcınız henüz gelmedi ama daha vakit var, dedi sekreter, onu rahatlatmak için, Böyle bir tufanda herkesin buraya gelmiş olması kahramanlık sayılır, dedi başkan oy verme bürosuna girerken. Önce, oy sayımını yapacak masa arkadaşlarına, sonra parti temsilcilerine ve yardımcılarına selam verdi. Herkese aynı sözcükleri kullanmaya özen gösterdi, yüz ifadesinde ve ses tonunda siyasal eğilimlerini ele verecek en küçük belirti yoktu. Bu kadar sıradan bir seçim ekibinin başında bile olsa, bir başkanın her türlü koşulda en katı tarafsızlıkla hareket etmesi ya da başka deyimle, zevahiri kurtarması gerekir.

Salonda yalnızca loş bir avluya bakan iki dar pencere bulunduğundan, güneşli havalarda bile havayı daha boğucu kılan nemin dışında, yerel bir deyimle söyleyecek olursak, bıçakla kesilebilecek bir devinimsizlik (huzursuzluk) vardı. Seçimler ertelenseydi daha iyi olurdu, dedi mep, yani merkez parti temsilcisi, yağmur dünden beri sürekli yağıyor ve (her yeri sular seller götürüyor) sellerden, su baskınlarından geçilmiyor; sandık başına gitmeyenlerin sayısı bu kez tavana vuracak. Sap, yani sağ parti temsilcisi başıyla onayladı ama yapacağı katkının bir yorum değeri kazanması gerektiğini düşündü, Bu riski azımsamıyorum elbette, bununla birlikte yurttaşlarımızın daha başka birçok durumda sergilediği kayda değer yurttaşlık bilincinin bu kez de kendini göstereceğini umut etmemiz gerektiğini düşünüyorum, çünkü onlar bu bilince, oh evet, bu belediye seçimlerinin başkentin geleceği için ne büyük önem taşıdığının bilincine kesinlikle varmış durumda. Bundan sonra, ikisi de, yani mep temsilcisi ile sap temsilcisi, yarı kuşkulu, yarı alaycı bir hava içinde, ne gibi bir düşünce ileri sürebileceğini anlamak için merakla sop, yani sol parti temsilcisine döndü. Tam o anda, başkan vekili üzerindeki su damlalarını silkeleyerek salona girdi, böylelikle sandık kurulu tamamlanmış oldu ve beklendiği gibi, sıradan bir resmilikle değil, ateşli biçimde karşılandı. Dolayısıyla sop temsilcisinin konu hakkındaki düşüncelerini öğrenemedik ama önceki bazı davranışları dikkate alınacak olursa, kamunun da çok iyi bildiği gibi kendini tarihsel iyimserlik doğrultusunda ifade edeceğini, örneğin şöyle bir tümce kullanmaktan geri durmayacağını düşünebiliriz: Benim partimin seçmenleri böyle önemsiz şeylere pabuç bırakmaz, önemsiz birkaç su damlası yüzünden evlerinde çakılıp kalacak insanlar değildirler. Aslında söz konusu olan önemsiz birkaç damla değil, kovalarca su, sağanaklar, nil, iguaçu ve yang-tse kiang ırmaklarının akıttığı suydu ama inanç –tanrı onu her zaman kutsasın–, gücüne başvuranların yolundaki dağları ortadan kaldırması bir yana, onları tufanı andıran sağanakların içine sokup hiç ıslanmadan çıkarabilirdi.

Kurul oluşturuldu, herkes kendi yerine geçip kuruldu, başkan gerekli belgeyi imzaladı ve sekretere, yasa gereği, belgeyi binanın kapısına asmasını buyurdu; ne var ki adam aceleyle, temel bir iyi niyet gösterisinde bulunarak o kâğıdın duvarda bir dakika bile durmayacağını, üzerindeki mürekkebin iki saniye sonra silineceğini, üçüncü saniyede de rüzgârın onu uçuracağını anımsattı. Öyleyse onu içeri, rüzgârın erişemeyeceği bir yere asın, yasa bu konuda bir şey söylemiyor, önemli olan belgenin herkesin görebileceği bir yere asılmış olması. Büro üyelerine kendisiyle aynı düşüncede olup olmadıklarını sordu, herkes “olur” dedi ama sap temsilcisi, her türlü itirazın önüne geçilebilmesi için durumun bir tutanakla saptanmasında diretti. Sekreter kendisine verilen ıslak görevi yerine getirip geri döndüğünde, başkan ona dışarıda havanın nasıl olduğunu sordu. Aynen devam ediyor, yalnızca kurbağaların hoşuna gidecek bir hava, Orada, dışarıda seçmenler var mı, Değil seçmen, gölgesi bile yok. Başkan ayağa kalktı, büro üyeleriyle parti temsilcilerini, seçmenlerin gün boyunca, içinde siyasal

seçimlerini yapacakları oy kabininin bu seçime hiçbir şekilde gölge düşürmeyecek nitelikte olduğundan emin olmak için kendisiyle birlikte denetlemeye çağırdı. Bu formalite yerine getirildikten sonra geri dönüp seçmen listelerini incelediler ve onlarda da kuşku uyandıracak hiçbir düzensizlik, kusur ve başka eksiklik bulunmadığını keşfettiler. Başkanın seçim sandığını seçmenlerin gözü önünde açıp içinin boş olduğundan emin olacakları, böylelikle, ertesi gün, bir gece önce suç sayılabilecek hiçbir girişimde bulunulmadığı ve bunun sonucu olarak yurttaşların özgür ve bağımsız siyasal iradelerine saldırı niteliği taşıyacak sahte oy pusulaları konulmadığı, pitoresk bir deyimle seçim hilesi adı verilen tarihsel sahtekârlığın –bunun, o işi yapacak olanların becerisine ve suç ortaklıklarının derecesine bağlı olarak seçimden önce, seçim sırasında ve sonrasında yapılabileceğini de unutmayalım– o sandıkta bir kez daha yinelenmediği konusunda tanıklık etmelerini sağlayacak törensel an gelmişti. Sandık boş, temiz ve lekesizdi ama salonda tek bir seçmen, oy atmaya gelmiş, o toplantı yerini kendisine sergileyebilecekleri, onlara tanıklık edebilecek tek bir âdem baba yoktu. Yolunu kaybetmiş biri tufanla boğuşarak ve deli gibi esen rüzgâra kafa tutarak, oy verme hakkına sahip bir yurttaş olduğunu gösteren belgeyi göğsünün üzerine bastırmış dışarıda dolaşıyordu belki, ama onun da oy bürosuna ulaşabilmek için çekeceği müthiş zorluğu görüp evine dönmeye karar vermeyeceğini; böylelikle kentin yazgısını, kendisini oy bürosuna bırakıp görevini yerine getirdikten sonra yine o kapıdan alacak siyah bir otomobilin arka koltuğuna kurulacak birine bırakmayacağını kim bilebilirdi.

O ülkenin yasası, oy bürosunun düzenini denetlendikten hemen sonra başkanın, oy sayıcılarının ve parti temsilcileriyle vekillerinin oy kullanmalarını öngörüyordu; elbette seçmen listelerinde yer almış olmaları kaydıyla, ki öyleydiler. Acele etmeseler bile sandığa, on bir adet oy pusulasının atılması için dört dakika yeterliydi. Başka bir çare bulamadıkları için beklemeye başladılar. Aradan yarım saat geçmemişti ki kaygılanan başkan, oy sayıcılardan birini ufukta bir seçmeninin belirip belirmediğine bakması için gönderdi, belki de seçmenler gelmişti ama rüzgâr kapattığı için kapıdan içeri giremeyip küfürler savurarak geri dönmüş gidiyorlardı; seçimler ertelenmiş olsaydı, hiç olmazsa onları radyo ya da televizyonla uyarma nezaketi gösterilebilirdi, ki bu kurumlar bu tür bilgilendirmeler için hâlâ işe yarıyordu. Sekreter, Rüzgârın çarptığı bir kapının ne büyük bir gümbürtü çıkardığını herkes bilir, oysa biz öyle bir ses duymadık, dedi. Oy sayıcı duraksadı, gideyim mi, gitmeyeyim mi, ama başkan üsteledi, Gidip bakın lütfen ve dikkatli olun, ıslanmayın. Kapı açıktı ve suya gömülmüştü. Oy sayıcı başını dışarı uzattı, bir o yana bir bu yana baktı ve hemen geri çekti, saçlarından zırıl zırıl sular akıyordu; başını duşun altına uzatmıştı sanki. İyi bir oy sayıcı gibi davranmak, başkanını hoşnut etmek istiyordu ve bu görevi yapmaya ilk kez çağrıldığı için, kendisinden istenenleri yerine getirirken gösterdiği çabukluğun ve kusursuzluğun takdir edilmesine önem veriyordu, kim bilir, zamanla ve kazandığı deneyimle günün birinde o da bir seçim sandığına başkanlık edebilirdi, böyle baş döndürücü yükselişlere şimdiye kadar rastlanmıştı ve bu artık kimseyi şaşırtmıyordu. Salona geri döndüğünde, üzüntüyle hınzırlık arasında kalan başkan bağırdı, Zavallı dostum, kendinizi sosa batırılmış sosise döndürmenize gerek yoktu, Hiç önemli değil sayın başkan, dedi oy sayıcı çenesindeki suları kolunun yeniyle silerek, Dışarıda kalmış birini fark ettiniz mi, Ufka kadar kimse görünmüyordu, sokağın bir su çölünden farkı yok. Başkan yerinden kalktı, masanın önünde kararsız birkaç adım attı, oy kabinine kadar gitti, içeri bir göz atıp geri döndü. Mep temsilcisi söz alarak seçime katılmayanların oranının tavana vuracağı kestirimini anımsattı, sap temsilcisi sazının yatıştırıcı telini yeniden titretti, seçmenlerin önünde oy kullanmak için tam bir gün vardı ve kötü havanın dinmesini bekliyorlardı kuşkusuz. Sop temsilcisine gelince, susmayı yeğledi, başkan vekili içeri girdiğinde söylemeye hazırlandığı sözleri söylemeye kalkacak olursa, yani, Benim seçmenlerim birkaç zavallı su damlasına pabuç bırakmaz, diyecek olursa, düşeceği gülünç durumu düşündü. Herkesin beklenti içinde kendisine baktığı sekreter, pratik bir çözüm önermeyi seçti: Bakanlığa telefon edip seçimlerin başkentte ve ülke

genelinde nasıl gittiğini sormanın kötü bir fikir olmadığını düşünüyorum, böylelikle bu uygar enerji kesintisinin genel mi, yoksa oylarıyla bizi aydınlatmayan yalnızca bizim seçmenlerimiz mi öğrenmiş olurduk. Sap temsilcisi kızgın biçimde ayağa kalktı, Sap temsilcisi olarak, bay sekreterin biraz önce seçmenlere karşı kullandığı kabul edilemez, saygısızca sözlere ve alaycı ses tonuna şiddetle itiraz ettiğimin tutanağa geçirilmesini istiyorum; onlar demokrasinin en yüce koruyucularıdır, onlar olmasa diktatörlük, dünya üzerinde var olan diktatörlük türlerinden herhangi biri –ve bunların sayısı bir hayli yüksektir– bize yaşam vermiş olan bu vatanın yakasına çoktan yapışmış olurdu. Sekreter omuz silkerek sordu, Bay başkan, sap temsilcisinin isteğini dikkate almam gerekiyor mu, Sanırım buna gerek yok, hepimiz sinirli, şaşkın ve sabırsız durumdayız, böyle durumlarda insanın ağzından söylemek istemediği şeylerin çıktığını biliriz, ben bay sekreterin kimseye hakaret etmek istemediğinden eminim, sorumluluklarının bütünüyle bilincinde olan bir seçmendir o, bunun en iyi kanıtı da hepimiz gibi onun da bu tufana meydan okuyarak görevin kendisini çağırdığı yere gelmiş olmasıdır. Bununla birlikte, bu içtenlikli minnet duygusu, benim bay sekreterden, yalnızca kendi üzerine düşen görevleri titizlikle yerine getirmekle yetinmesini, burada bulunan kişilerin kişisel ve siyasal duyarlılığını incitecek yorumlara girmekten kaçınmasını rica etmemi engellemeyecektir. Sap temsilcisi hızlı bir hareket yaptı, başkan bunu bir kabullenme olarak yorumladı ve tartışma o noktada kaldı; mep temsilcisi ise sekreterin önerisini ateşli biçimde onaylayarak duruma katkıda bulundu, Aslında, diye ekledi, bizim burada okyanusun ortasında yelkensiz ve pusulasız, direksiz ve yelkensiz ve de deposu mazotsuz kalmış kazazedelerden farkımız yok, Çok haklısınız, dedi başkan, bakanlığı arayacağım. Kenardaki bir masanın üzerinde bir telefon duruyordu, günler öncesinden hazırladığı, üzerinde yararlı bilgilerin yanı sıra, içişleri bakanlığının telefon numaraları da bulunan bir bilgi notunu cebinden çıkararak telefona uzandı.

Kısa bir konuşma oldu: Ben on dört numaralı seçim bürosunun başkanıyım ve çok kaygılıyım, burada kesinlikle tuhaf bir durum yaşanmakta, şu ana kadar tek bir seçmen bile oy kullanmaya gelmedi, oy bürosu açılalı bir saatten fazla oldu ama bir tek kişi bile boy göstermedi, evet efendim, elbette, kötü hava koşullarını, yağmuru, rüzgârı, su baskınlarını durdurmaya olanak yok; evet efendim, sabırlı olmayı ve beklemeyi sürdüreceğiz, elbette, burada bunun için bulunuyoruz, bunu bize anımsatmanıza gerek yok. Başkan bundan sonra telefon konuşmasına yalnızca baş işaretleriyle, söylenenleri onaylayarak, birkaç boğuk ünlemle ve başlayıp bitiremediği birkaç tümceyle katıldı. Telefonu kapattığında masa arkadaşlarına baktı ama aslında onları görmüyordu, gözünün önünde, bütünüyle boş salonlardan, doldurulmamış seçmen listelerinden, bekleyen başkanlardan ve sekreterlerden, birbirine kuşkuyla bakan, durumun kime kâr, kime zarar getireceğini tartmaya çalışan parti temsilcilerinden ve uzaktaki giriş kapısından kendisine doğru gelmekte olan sırsıklam, görev aşkıyla yanıp tutuşan ve ona hiç kimsenin gelmediğini söyleyen oy sayıcısından oluşan bir manzara vardı sanki. Bakanlık ne yanıt verdi, diye sordu mep temsilcisi. Ne düşüneceklerini bilemiyorlar, kötü havanın birçok insanı evine kapatması doğal ama aşağı yukarı tüm kentte burada olup bitenin aynısının meydana gelmesine hiçbir açıklama getiremiyorlar, Neden aşağı yukarı diyorsunuz, diye sordu sap temsilcisi, Bazı seçim bürolarında –ki bunların sayısı oldukça az– bazı seçmenler oy kullanmaya gelmiş, bu doğru ama anlaşıldığına göre katılma oranı son derece düşük, Peki, ülkenin geriye kalan bölümünde nasıl, diye sordu sop temsilcisi, çünkü yalnızca başkentte yağmur yağmıyor, İşin şaşırtıcı tarafı da bu zaten, yağmurun buradaki kadar şiddetli yağdığı yerler var ama bu durum insanların oralarda oy kullanmasını engellemiyor, mantıksal olarak havanın güneşli olduğu yerlerde oy kullananların sayısı daha yüksek ve bu konuda meteoroloji birimlerinin havanın öğleye doğru düzeleceğini öngördüğü anlaşılıyor, Daha da kötüye gidebilir, öğleyin işler ya daha kötü olur ya daha iyi, diyen halk deyişini unutmayın, diye anımsattı o zamana kadar hiç ağzını açmamış olan ikinci oy sayıcı. Sessizlik oldu. Sekreter bunun üzerine elini ceketinin dış ceplerinden birine soktu, cep telefonunu çıkarıp numaraları

tuşladı. Karşıdan yanıt beklerken, şu açıklamayı yaptı: Bu biraz muhammed ile dağ hakkında anlatılan öyküyü andırıyor, çünkü tanımadığımız seçmenlere neden gelip oy kullanmadıklarını soramayız, öyleyse o soruyu kendi ailemize soralım, ailemizi tanıyoruz, alo, o kadar da erken değil, benim, evet, sen hâlâ evde misin, neden oy vermeye gelmedin, yağmur yağdığını elbette biliyorum, pantolonumun bacakları hâlâ sırsıklam, evet, doğru, özür dilerim, oy vermeye öğlen yemeğinden sonra geleceğini söylediğini unuttum, elbette, sana telefon ettim çünkü burada durum biraz tuhaf, tahmin bile edemezsin, düşün ki şimdiye kadar oy vermeye kimse gelmedi, inanamıyorsun, anlıyorum, tamam, öyleyse seni bekliyorum, öpücükler. Cep telefonunu kapattı ve alaycı bir tonla: En azından bir oy garanti, karım öğleden sonra gelecek, dedi. Başkan ve büronun öteki üyeleri bakıştılar, bu örneği sürdürmek gerektiği açıktı ama içlerinden birini o işi ilk olarak yapmaya itecek kadar değil; çünkü bu, o seçmen bürosunun sekreterinin açıkgözlük ve beceriklilik konusunda orada toplanan herkesten üstün olduğunu kabul etmek anlamına gelirdi. Yağmurun yağıp yağmadığını öğrenmek için kapıya giden oy sayıcı, o bürodaki sekreterin düzeyine gelebilmek, yani cep telefonundan, şapkanın içinden göz açıp kapayıncaya kadar tavşan çıkarırcasına oy çıkarabilecek hale gelebilmek için daha bir fırın ekmek yemesi gerektiğini anlamakta hiç zorluk çekmedi. Bir köşeye çekilip ailesiyle cep telefonuyla görüşen başkan ile aynı şeyi gizlice, fısıltıyla yapan öteki üyeleri gördüğünde, kapıya gönderilen oy sayıcı, büroda bulunan ve ilke olarak resmi görüşmelerde kullanılması gereken sabit telefondan yararlanmayıp, devletin parasını soylu bir davranışla ölçülü kullanan meslektaşlarının dürüstlüğüne hayranlık duydu. Orada bulunanlar arasında, cep telefonu olmadığı için başkalarından haber beklemek durumunda olan tek kişi sop temsilcisiydi. Bu arada, ailesini taşrada bırakıp başkente gelen ve burada tek başına yaşayan adamcağızın kentte telefon edecek kimsesi olmadığını açıklarsak dürüst davranmış oluruz. Konuşmalar tek tek tamamlandı, en uzun süren konuşma da başkanınki oldu, görünüşe bakılırsa konuştuğu kişiyi hemen oraya gelmeye zorluyordu; bu işin sonu neye varacaktı, öyle ya da böyle, ilk telefon eden kendisi olmalıydı, sekreter, ayağının dibindeki otları biçmeye karar vermekle ona büyük bir iyilik etmiş olsa da o adamın anasının gözü biri olduğunu görmüştük, bizim yaptığımız gibi, hiyerarşiye saygı gösterseydi, düşüncesini üstü olan kişiye aktarmakla yetinirdi. Başkan, göğsünün bir köşesini sıkıştıran baskıdan iç geçirerek kurtuldu, telefonunu cebine koydu ve sordu: Ee, bir şey öğrenebildiniz mi. Soru, gereksiz olması dışında, nasıl demeli, kötü niyetliydi, çünkü her şeyden önce, öğrenmek denen şey söz konusuysa, herkes her zaman bir şey öğrenirdi, öğrendiği şey hiçbir işe yaramasa da... sonra, çünkü soru soranın taşıdığı unvanın içerdiği otoriteden, kendine düşen, kendi sesiyle bizzat başlatması gereken iletişim görevine yan çizmek için yararlandığı açık seçik ortadaydı. O iç geçirmeyi, konuşmanın bir yerinde sözlerinin taşıdığı, bize öyleymiş gibi gelen buyurucu ateşliliği henüz unutmamış olsak da, diyalog, onun vatandaşlık ve başkanlık sıfatının gerektirdiği kadar yumuşak, eğitici değildi, ayrıca konuştuğu kişinin aileden biri olduğu varsayılabilirdi ve o başkan şimdi aklına geleni söyleyebilecek kadar huzurlu olmadığından, ast durumunda olanları konuşmaya davet ederek zor durumdan kurtulmaya çalışıyordu ki bu, hepimizin bildiği gibi, şeflik taslamanın bir başka, daha modern biçimiydi. Büro üyelerinin ve vereceği bilgi olmadığı için başkalarını dinlemekten başka bir şey yapamayan sop temsilcisinin dışında, parti temsilcilerinin söylediklerinden anlaşıldığına göre ailelerinin kemiklerine kadar ıslanmaya hiç niyeti yoktu ve halkoylamasını desteklemek için havanın açmasını bekliyorlardı, ya da sekreterin karısı gibi, oy kullanmaya öğleden sonra gelmeyi düşünüyorlardı. Kapıya gönderilen oy sayıcı durumdan hoşnut gibi görünen tek kişiydi; yüzünde, sahip olduğu değerlerle gurur duymak için kendinde hak gören bir insanın ifadesi vardı ki bunu sözcüklerle ifade etmemiz gerekse, şöyle derdik: Bizim evde telefonu kimse açmadı, bu da onların oy kullanmak için yola koyulmuş olmalarından başka bir anlama gelemez. Başkan, yeniden yerine oturdu ve bekleyiş yeniden başladı.

İlk seçmen, yaklaşık bir saat sonra kapıdan içeri adımını attı. Herkesin beklentisinin tersine kimsenin

yakını değildi ve bu durum, kapıya gönderilen oy sayıcının büyük düş kırıklığına uğramasına yol açtı. Seçmen, üzerinden sular akan şemsiyesini girişe bıraktı ve üzerindeki suların pırıl pırıl parlattığı plastik yağmurluğu ve plastik çizmeleriyle masaya doğru ilerledi. Başkan ayağa kalkmıştı, dudaklarında bir gülümseme vardı; ilerlemiş bir yaşta olan ama diri görünen bu seçmen, durumun normale döndüğünü, iyi yurttaşların ağır ağır, acele etmeden, sap temsilcisinin söylediği gibi, bu belediye seçimlerinin çok ama çok önemli olduğunun bilinciyle seçim bürosuna akın akın gelmekte olduğunun habercisiydi. Adam, kimliğini ve seçmen kartını başkana uzattı, başkan titreyen bir sesle ve neredeyse etekleri zil çalarak kart numarasını ve kart sahibinin adını okudu; kayıt görevlileri seçmen listelerini karıştırdı, kaydı buldu, adı ve numarayı yineledi, yanına bir çarpı işareti koydu; sonra, üzerinden hâlâ sular süzülen adam, elinde oy pusulasıyla oy verme kabinine doğru seğirtti ve kısa süre sonra dışarı çıkıp dörde katladığı oy pusulasını başkana uzattı, başkan da pusulayı törensel bir hava içinde oy sandığına attı; seçmen, bu iş bitince belgelerini geri aldı, şemsiyesini alarak çıkıp gitti. İkinci seçmen on dakika sonra boy gösterdi ama ondan sonra, oy pusulaları azar azar, telaşsız damlalar gibi, dalından yavaşça kopan sonbahar yaprakları gibi oy sandığına düşmeye başladı. Başkan ve görevliler kimlik denetlemelerini istedikleri kadar geciktirsinler, bir türlü kuyruk oluşmuyordu, sırada en çok üç dört kişi vardı, böyle giderse adına kuyruk denilebilecek bir sıra asla oluşmayacaktı. Ben haklıydım, diye uyardı sop temsilcisi, katılım korkunç düşük olacak, maskaralık bu, tek çözüm seçimleri yenilemek, Fırtına diniyor olabilir, dedi başkan ve sarkaçlı saate bakıp dua eder gibi mırıldandı, Neredeyse öğle oldu. Kapıya gönderilen ve oy sayıcı olarak adlandırdığımız kişi kararlılıkla yerinden kalktı. İzin verirseniz, bay başkan, kimsenin oy kullanmadığı şu anda, havanın nasıl olduğuna gidip bir bakayım. Yokluğu çok kısa sürdü, yüzü asık gitti, gülümseyerek döndü, güzel bir haber getirdiği için keyfi yerine gelmişti. Çok daha az yağıyor, neredeyse yağmıyor denebilir, hava açıyor. Büro üyeleri ve parti temsilcileri neredeyse birbirine sarılıp koklaşacaktı ama sevinç kısa sürdü. Seçmenlerin damla damla gelmesinde bir değişiklik olmadı, bir seçmen geliyor, ardından bir başkası beliriyordu; kapıya gönderilen oy sayıcının karısı, anası ve teyzelerinden biri kapıda belirdi, sap temsilcisinin ağabeyi, ardından da başkanın, seçim olgusunun gerektirdiği resmiyete uyarak damadını, kızının akşama doğru geleceği konusunda uyaran kaynanası geldi, Sinemaya gitmeyi düşündüğünü söyledi, diye ekledi kadın hınzırca, daha sonra, başkan vekilinin ailesi ve büro üyelerinin ailesinden olmayan bazı kişiler geldi, umursamaz bir havayla içeri giriyor, aynı havayla dışarı çıkıyorlardı, ancak sap üyesi iki siyasetçi geldiğinde içerideki hava biraz canlandı, onları birkaç dakika sonra mep üyesi bir siyasetçi izledi, bir televizyon kamerası yerden bitmiş gibi ortalıkta beliriverdi, bazı görüntüler aldı ve yine hiçliğe döndü, bir gazeteci soru sormak için izin istedi, Seçim nasıl gidiyor, bu soruya başkan şu yanıtı verdi: Pek parlak sayılmaz ama şimdi hava açılmaya başladığına göre, oy vermeye gelen seçmen sayısının artacağından eminiz, Kentteki öteki oy bürolarından aldığımız izlenim, bu kez katılımın oldukça düşük olacağı yönünde, dedi gazeteci, Ben olaya olumlu yönden bakmayı yeğliyor, havanın iyileşmesinin oy verenlerin sayısını artıracağı izlenimini alıyorum, sabahki kayıplarımızı telafi etmek için öğleden sonra yağmur yağmaması yeterli olacak. Gazeteci, bürodan memnun ayrıldı, tümce güzeldi, hiç olmazsa yazacağı röportajda kullanabilirdi. Tıkınma saati geldiği için, büro üyeleri ve parti temsilcileri organize oldular; bir gözü seçmen listelerinde, bir gözü sandviçlerinde, oturdukları yerde sırayla karınlarını doyurdular.

Yağmur kesilmişti ama oy pusulalarının sandığın yalnızca tabanını örttüğüne bakılacak olursa, başkanın yurttaşlarla ilgili ümitlerinin doyurucu biçimde gerçekleşeceği konusunda hiçbir işaret yoktu. Orada bulunanların hepsi aynı düşüncedeydi: Seçimler çarpıcı bir siyasal başarısızlık olmuştu. Zaman geçiyordu. Saat kulesinin çanı saat üç buçuğu vurmuştu ki sekreterin karısı oy kullanmaya geldi. Karıkoca birbirine gizlice gülümsedi ama bu gülümsemede aynı zamanda tarif edilemez bir suç ortaklığının izi vardı, buysa başkanın içinde hoş olmayan, belki de kıskançlığın verdiği acıdan

kaynaklanan bir kasılmaya neden oldu, çünkü karısıyla arasında bu tür bir gülümseme alışverişinin asla olmayacağını biliyordu. İçinin ta derinlerinde bir yerde etinin burulduğu düşüncesi zihninde yer etmişti ki, otuz dakika sonra sarkaçlı saate bakıp karısının gerçekten sinemaya gidip gitmediğini sordu kendine. Burada boy gösterse bile bunu son anda, son saniyede yapacaktır, diye düşündü. Yazgıyı döndürmenin çok çeşitli yolları vardır ve neredeyse hepsi boş çıkar ve burada söz konusu olan, kendini en kötüyü düşünürken en iyiyi beklemeye zorlamaktan ibaret olan ve yaygın olarak başvurulan, az da olsa dikkate alınmaya değer olan ama bu durumda hiçbir sonuç vermeyecek türdendi; çünkü güvenilir bir kaynaktan aldığımız bilgiye göre, başkanın karısının gerçekten de sinemaya gittiğini biliyoruz, ama şu ana kadar oy kullanmaya karar verip vermediği konusunda bilgimiz yok. Ne mutlu ki daha önce sözünü ettiğimiz, evreni rayında, gezegenleri de yörüngesinde tutmaya yönelik bir denge, bir taraftan bir şey eksiltildiğinde, öte tarafa onun öyle ya da böyle eşdeğeri olan, olabilirse aynı değerde ve miktarda, onu iyi kötü dengeleyebilecek bir ekleme gerektirmekte, böylelikle davranış farklılığından doğan yakınmaların çoğalmasının önüne geçilmiş olmaktadır. Öyle olmasa, öğleden sonra saat dörtte, ne erken ne de geç olan bir zamanda, kararsız, o saate kadar evlerine kapanıp kalmış, seçimi hiç umursamaz gibi görünen seçmenlerin, çoğu kendi olanaklarıyla, geriye kalanların da itfaiyecilerle gönüllülerin övgüye değer yardımlarıyla –çünkü oturdukları semtler hâlâ sular altında, yollar da kullanılamaz haldeydi– neden dışarı çıktığını, hatta sağlıklı sağlıksız, kimi yaya, kimi tekerlekli iskemlelerle, kimi sedyeyle ya da cankurtaranla hepsinin, evet hepsinin neden dışarı çıkıp denize akan ırmaklar gibi oy bürolarına seğirttiğini anlayamazdık. Yalnızca kendi işlerine yarayacak mucizelere inanan kuşkucuların ya da basitçe, güven duygusu taşımayanların bu durumda, yukarıda sözü edilen dengeleme gereğinin utanılacak biçimde yalanlandığını ve başkanın karısının oy vermeye gelip gelmeyeceği konusundaki aldatıcı kuşkunun, evrensel açıdan bakıldığında, dünya üzerindeki onca kentten biri olan bu kentte, her yaştan ve her toplum kesiminden binlerce ve binlerce insanın siyasal ve ideolojik farklılıkları konusunda aralarında önceden anlaşmaya varmaksızın, sonunda evlerinden çıkıp oy kullanmaya karar vermiş olmasının, söz konusu dengeleme konusunda her bakımdan değersiz olduğunu düşüneceklerine kuşku yok. Bu tür gerekçe ileri süren biri, evrenin, insanların düşlerine ve çelişik isteklerine çok yabancı yasalara sahip olmakla kalmadığını ve bizim bunların formüllendirilmesine yalnızca çivi ve kıtık olarak katkıda bulunduğumuzu, evrenin bu yasaları her zaman bizim anlayışımızı aşan ve aşacak olan amaçlarla kullandığını, çevremizdeki her şeyin bunu bize kanıtladığını ve bu koşullarda ortaya çıkabilecek bir durumun şu anda yalnızca bir sanı olduğunu, oy sandığında ortadan kalkacağını, örneğin başkanın sevimsiz olduğu anlaşılan karısının kullanacağı oyun, erkeklerin ve kadınların harekete geçmesinin en basit dağıtıcı adalet ışığında bile kabul edilmesinin zor olduğunu unutmaktadır. Tedbirli olma düşüncesi bizi şimdilik her türlü kesin yargıyı askıya almaya ve gelişmeye henüz başlayan olayları güvenli bir dikkatle gözlemlemeye zorluyor. Bu zaten, basın, radyo ve televizyon gazetecilerinin profesyonel, karşı konulamaz bir haber alma açlığı içinde tam olarak yapmaya ve daha şimdiden her yana koşturarak alıcılarını ve mikrofonlarını insanların burnuna sokmaya başladıkları, onlara, Oy kullanmaya gitmek için sizi saat on altıda evden dışarı çıkaran ne, herkesin aynı anda sokağa çıkmış olmasının inanılmaz olduğunu düşünmüyor musunuz, diye sordukları ve Çünkü o saatte sokağa çıkmaya karar vermiştim, Bizler özgür yurttaşlarız ve eve canımız istediği saatte girip çıkarız, davranışlarımızı kimseye açıklamak zorunda değiliz, Bu kadar saçma sorular sormanız için size kaç para maaş veriyorlar, Benim eve hangi saatte girip hangi saatte çıktığım kimi ilgilendirir, Size yanıt vermek zorunda olduğumu hangi yasa yazıyor, Ben yalnızca avukatımın yanında konuşurum, gibi kuru ve saldırgan yanıtlar aldıkları bir durum. Örneklerini saydığımız bu yanıtlar dışında, itici tersliğe başvurmaksızın yanıt veren iyi yetişmiş insanlar da vardı ama onların verdiği yanıtlar gazetecilerin müthiş açlığını doyuracak cinsten değildi; onlar omuz silkip: İşinize çok büyük saygı duyuyorum ve sizin iyi bir haber yayınlamanız beni çok memnun eder ama ne yazık ki söyleyebileceğim tek şey,

saatime baktım, on altı olduğunu gördüm ve bizimkilere, Haydi, gidiyoruz, ya şimdi ya asla dedim, demekle yetiniyorlardı, İyi ama neden ya şimdi ya asla, İşin tuhaf yanı da zaten bu, ağzımdan öyle çıktı, Düşünün biraz, belleğinizi yoklayın, Gerek yok, siz bunu bir başkasına sorun, nedenini belki o bilir, Bu soruyu şimdiye kadar elli kişiye sordum, Ne oldu peki, Kimse bana bir yanıt veremedi, Görüyorsunuz işte, Ama binlerce kişinin oy vermeye aynı saatte gitmesi size tuhaf bir rastlantı gibi gelmiyor mu, Bir rastlantı kuşkusuz ama belki tuhaf değildir, Neden, Bakın, bunu bilemiyorum işte. Farklı televizyon kanallarının seçimleri izleyen ve sağlam dayanak bulamadıkları için varsayımlar üreten, işin içine kuşların uçuşunu, ötmesini, tanrıların iradesini falan karıştıran, yasaların artık büyücülük amacıyla hayvan kurban edilmesini yasaklamasına, hayvanların henüz canlı iç organlarına bakarak zamanın ve yazgının gizlerinin aranmasına izin vermemesine esef eden, oy verme konusunda ortaya çıkan karanlık, hatta karanlıktan da öte durum ve kuşkusuz, bu durumun, rastlantıları düşünerek zaman yitirmenin, halkı eğitmek misyonları bakımından hiç de uygun düşmemesi dolayısıyla, içine düştükleri sersemlikten bir anda uyanan televizyon yorumcuları, bu kez, başkent halkının demokrasi tarihimizde şimdiye kadar görülmemiş bir ilgisizlik örneği gösterdikten sonra, o anda aç kurtlar gibi, kitle halinde oy sandıklarına hücum eden, böylelikle siyasi düzeni, hatta sistemi bütünüyle tehdit eden –ki bu çok daha tehlikeli bir durumdu– bu hareketi yapmakla herkese vermekte olduğu olağanüstü dersin üzerine atladılar. İçişleri bakanlığından gelen notta kaygılar bu kadar ileri götürülmüyordu ama hükümetin rahatlamış olduğu her satırda belli oluyordu. Mücadele eden üç partiye, yani sağda, merkezde ve solda yer alan partilere gelince, onlar yurttaşların oy sandıklarına gösterdiği bu beklenmedik ilgiden doğacak artı ve eksileri kısa sürede değerlendirdikten sonra, yayınladıkları kutlama bildirilerinde, aynı zihniyetten kaynaklanan üslup oyunlarına ek olarak, demokrasiyi kutlamak gerektiğini açıklıyorlardı. Devlet başkanı büyük sarayından, başbakan da küçük sarayından, ulusal bayrağın önünde yaptıkları açıklamalarda, neredeyse noktasından virgülüne aynı ifadeyi kullandılar. Seçmenlerin seçim bürolarının kapılarında üç sıra halinde oluşturdukları kuyruklar, ev kümelerini dolanarak alabildiğine uzuyordu.

Kentteki öteki seçim bürolarındaki başkanlar gibi, on dördüncü seçim bürosunun başkanı da eşi görülmemiş tarihsel bir anın yaşanmakta olduğunun bilincindeydi. Akşamın geç saatlerinde, içişleri bakanlığı oy bürolarının kapanmasını iki saat uzattıktan sonra –ki binaların içinde telaş eden seçmenlerin oy kullanma haklarını yerine getirebilmeleri için bu süreye yarım saat daha eklemek gerekecekti– ve bitkin düşmüş, karınları acıkmış büro üyeleri ile parti temsilcileri kendilerini iki oy sandığından çıkan –bakanlıktan ivedi olarak ikinci bir sandık istenmişti– dağ gibi oy pusulası yığınının karşısında bulup da onları bekleyen görevin büyüklüğünü gördüklerinde, heyecanla titrediler; ki biz bu heyecanı, onların atalarının kutsal ruhlarının mezarlarından çıkarak bu kâğıt parçalarında yeniden ete kemiğe bürünmüş olduğu duygusuna kapılmalarına vermekten çekinmeyeceğiz. Bu kâğıt parçalarından biri de başkanın karısı tarafından sandığa atılmıştı. Büroya, onu sinemadan çıkmaya zorlayan bir itkiyle gelmiş, kaplumbağa hızıyla ilerleyen bir kuyrukta saatlerce beklemiş, sonunda kendisini kocasının önünde bulup adının onun tarafından okunduğunu duyduğunda, yüreğinde eski bir mutluluğunun gölgesini ama yalnızca gölgesini andıran bir şeyin kıpırdadığını duymuş ancak yine de oraya gelmekle doğru hareket ettiğini düşünmüştü. Geçerli oy pusulalarının oranı yüzde yirmi beşe ulaşmadı, sap bu oyların yüzde on üçünü, mep yüzde dokuzunu, sop da yüzde iki buçuğunu almıştı. Çok az sayıda pusula geçersiz çıkmış, katılmayanların sayısı çok düşük olmuştu. Geriye kalan oy pusulalarının hepsi, yani toplam olarak yüzde yetmişin üzerinde bir bölümü boş, yani beyaz çıkmıştı.

Tüm ülkede insanları bir duralama, şaşkınlık, aynı zamanda da alaycılık kapladı, sarakaya almaya başladılar. Bazı taşra belediyelerinde, kötü havadan doğan küçük gecikmeler dışında seçim olaysız geçmişti, alınan sonuçlar da her zamankinden farklı değildi; kendinden emin bazı seçmenler, oy kullanmamayı âdet haline getirmiş bazı inatçılar, hiçbir özel anlamı olmayan beyaz ve geçersiz oy pusulaları, hiçbir ani sıçrama görülmemişti; tüm ülkenin önünde şişinen başkentin şaşaası karşısında başlangıçta utanç duyan bu belediyeler, yedikleri şamarı şimdi ona iade edebilir ve yalnızca rastlantı sonucu başkentte yaşadıkları için kralı avuçlarının içine aldıklarını düşünerek aptalca kasılan bazı beylere gülebilirlerdi. Her harfinden olmasa da her hecesinden horgörü dökülen ve dudak bükerek söylenen bu "beyler" sözcüğü, öğleden sonra saat dörde kadar evlerinde kalan ve birden, bir yerlerden karşı çıkılamaz bir buyruk almış gibi oy vermeye koşan kişilere değil, vaktinden önce zafer şarkıları söyleyen iktidara, geçersiz ya da beyaz oy[1] pusulalarıyla, kendileri bağcı, oy pusulaları da sıkılacak üzüm salkımıymış gibi hokkabazlık yapan partilere, meydana gelen felaketlerde hiç payları yokmuş gibi, capitole'ün görkemine alkış tutarken, tarpeia tepesinin çöküşünü anlatmaya aynı kolaylıkla kayıveren gazetelere ve öteki medya araçlarına sesleniyordu.

Taşralılar alay etmekte biraz haklıydılar ama düşündükleri kadar değil. Tüm başkentte bombasını arayan barut tozu gibi dolaşan siyasal hareketlilikte, insanların kendi eşitleri, özel kişilerin kendi yakınları, partinin kendi yöneticileri, hükümetin kendi bakanları arasında bulunduğu durumlar dışında, kendini yüksek sesle ifade etmekten kaçınan bir kaygı seziliyordu, Seçmenler yeniden oy kullandığında durum ne olacak, işte, uyuyan yılanı uyandırmamak için herkesin alçak sesle, bastırarak, fısıldayarak birbirine sorduğu soru buydu. Kimileri, hayvanın karnını üvendire ile kaşımamanın, her şeyi olduğu gibi bırakmanın, yani sağ partiyi hükümette ve belediyenin başında bırakmanın, hiçbir şey değişmemiş gibi davranmanın, örneğin, başkentte olağanüstü hal ilan edilmiş olduğunu, dolayısıyla da anayasal güvencelerin askıya alındığını varsaymanın ve belirli bir süre sonra ortalığı saran toz duman dağıldığında, yani bu uğursuz durum unutulup olaylar rafa kalktığında yeni bir seçim düşünmenin ve bunu özenle hazırlanmış, bol lafazanlıkla ve vaatlerle bezenmiş bir kampanya ile başlatmanın, bu arada eldeki her türlü olanaktan yararlanarak küçük ya da orta ölçekli yasadışı davranışlar karşısında geri çekilmeksizin, konunun çok ünlü bir uzmanı tarafından, "siyasal ve toplumsal bir hilkat garibesi" olarak çok ağır bir deyişle nitelenmiş olan bu olayın yinelenmesini engellemeye çalışmanın daha iyi olacağını ileri sürüyordu. Farklı düşünceler ileri sürenler de vardı; bunlar, yasaların kutsal olduğunu, orada yazılı olan şeye neye mal olursa olsun uymak gerektiğini ve sahtecilik yoluna sapıp saman altından su yürütmeye kalkışılırsa, işin sonunun dosdoğru kaosa ve bilinç bulanmasına varacağını, kısacası, yasa, doğal afet durumunda seçimlerin sekiz gün sonra yenilenmesini şart koşuyorsa, sekiz gün içinde, yani önümüzdeki pazar günü yenilenmesinin gerektiğini ve ortaya çıkacak durumun tanrının iradesine kaldığını, tanrının da zaten bunun için var olduğunu söylüyorlardı. Bu arada, partilerin görüşlerini açıklarken kendilerini çok fazla bağlamayı yeğlemediklerini, hem nalına hem mıhına vurduklarını, "evet" derken aynı zamanda "fakat" dediklerini not etmekte yarar var. İktidarda bulunan ve belediyeye çöreklenen sap yöneticileri, ellerine geçirdikleri bu tartışılmaz kozun iktidarı kendilerine gümüş tepsi içinde sunacağından emin olduklarını ileri sürüyorlardı, dolayısıyla diplomatik beceriye dayanan bir taktik benimsemişlerdi ve halkın yasalara uymasını sağlamanın iktidar partisine düştüğünü savunuyor, Bizimki gibi oturmuş, sağlam bir demokraside bunun böyle olması mantıklı ve doğaldır, diyerek durumdan sonuç çıkarıyorlardı. Mep yöneticileri de yasaya uyulmasını ama bu arada hükümetten, gerçekleşmesinin bütünüyle olanaksız olduğunu önceden bildikleri bir şeyi, yani sert önlemler alıp bunları uygulayarak seçimin, özellikle sonuçlar bakımından –düşünün bir kere!– mutlak olağanlık içinde gerçekleştirilmesini istiyor, Öyle ki, partiye ve dünyaya karşı ortaya çıkan utandırıcı manzara bu kentte bir daha yinelenmesin, diyorlardı. Sol partiye gelince, partinin en üst düzey yöneticileri

toplandı, yapılan uzun tartışmalar sonunda hazırlanıp kamuoyuna sunulan bildiride, yakında yapılacak olan yeni seçimin, ülkenin gelişimini yeni bir aşamaya geçirecek ve geniş ölçekli toplumsal ilerlemeler gerçekleştirecek zorunlu siyasal koşulları tam zamanında sağlaması konusunda beslenen sarsılmaz umut ifade ediliyordu. Seçimlerin kazanılacağı ve belediye yönetiminin kendilerine geçeceği açıkça belirtilmiyorsa da, bu umut satır aralarına gizlenmişti. Akşam, başbakan televizyonda boy göstererek belediye seçimlerinin yürürlükteki yasalara uygun olarak gelecek pazar günü yeniden yapılacağını, o günün gece yarısından başlayarak dört günlük yeni bir seçim kampanyasının başlayacağını ve bu sürenin cuma günü gece yarısı biteceğini halka bildirdi. Hükümet, diye ekledi yüzüne ciddi bir ifade vererek ve vurgulu hecelerin üzerine daha da bastırarak, yeniden oy kullanmaya çağrılan başkent halkının bu yurttaşlık görevini, geçmişte her zaman örneğini verdiği gibi, onurla ve kuralına uygun olarak yerine getireceğinden, böylelikle, yaşanmış olan, henüz tam olarak aydınlanmamış ama soruşturulmasında ileri bir aşamaya gelinmiş bulunan üzücü olayı, yani seçmenlerin o güne kadar şaşmaz biçimde gösterdiği sağduyunun bir an için gölgelenip onları yanılgıya düşürmesini hiç yaşanmamış kabul edip, yok sayacağından emindir. Devlet başkanının cuma akşamı yaptığı konuşmayla seçim kampanyası sona ermiş oldu ama son tümce önceden düşünülmüştü: Pazar günü, sevgili vatandaşlarım, görkemli bir gün olacak.

Gerçekten de görkemli bir gün oldu. Dünyamızı sarıp bizi koruyan gökyüzü sabahın erken saatlerinde tüm görkemiyle belirmişti, bir televizyon habercisinin esin yüklü ifadesiyle söyleyecek olursak, altın rengi güneş kristal mavi bir fon üzerinde tüm görkemiyle ışıldıyordu, seçmenler, oy kullanacakları seçim bürolarına gitmek üzere evlerinden çıkmaya başladılar ama bir hafta önce ifade edildiği gibi kör bir kitle halinde değil; her biri kendi adına olmakla birlikte, öylesine özenli ve içtenlikli davrandı ki, henüz kapıları açılmamış oy bürolarının önünde sırasını bekleyen uzun yurttaş kuyrukları oluştu. Bununla birlikte, bu sakin kalabalıkların içinde ne yazık ki her şey dürüst ve saydam olarak cereyan etmiyordu. Kentin her yanına dağılmış kırk küsur kuyruk arasında bir teki yoktu ki, polis otoriteleri, doktor muayenehanelerinde olduğu gibi, uzun süren bekleyişler sırasında sıra oluşturan kişilerin, önünde sonunda dilleri çözülüp imalarla da olsa gizli siyasal eğilimlerini ortaya koyacak yorumlar yapmaktan geri duramayacaklarından emin oldukları için, bunları dinleyip kaydetmek üzere insanların arasına bir ya da daha çok muhbir karışmamış olsun. Muhbirlerin büyük çoğunluğu profesyonel, gizli servis elemanları ama aralarında gönüllüler de var, ispiyonculuğa gönül vermiş, hizmet aşkıyla otoritelere başvuran vatanseverler, bunlar ücret karşılığı çalışmıyor –imzaladıkları yeminli belgelerde bu kelimeler aynen geçiyor– ya da o işi, sahip oldukları marazi zevki, insanları ispiyonlama zevkini doyurmak için yapıyorlar. Üzerinde fazla düşünmeden insan doğası olarak adlandırmakla yetindiğimiz genetik kod, desoksiribonükleik asit ya da dna sarmalı ile sınırlı kalmıyor; bize söyleyeceği ve anlatacağı daha bir sürü şey var ama mecazi anlamda açıklamak istersek, her okuldan ve her kalibreden sayısız ruhbilimcinin ve ruhçözümcünün, paslanmış menteşelerini açabilmek için tırnaklarını kırarcasına gösterdiği çabalara karşılık, onu henüz çocuk bahçesinden dışarı çıkaramadığımızı söyleyebiliriz. Bu bilimsel düşüncelerin daha şimdiden değerli ve gelecek için ufuk açıcı görüşlerle dolu olmasına karşılık, günümüzün kaygı verici gerçekliklerini, örneğin tam da şu sırada fark ettiğimiz bir gerçeği; yani ortalıkta yalnızca söylenenleri dinleyip hiç çaktırmadan gizlice kayda alan muhbirlerin olmadığını, bunlara ek olarak seçmen kuyrukları boyunca park edecek bir yer arıyormuş gibi ağır ağır ilerleyen ama aslında içine yüksek çözünürlü video kameraların ve bir kalabalık içindeki fısıldaşmaların altında yatan heyecanların grafik olarak ekrana yansıtılabilmesini sağlayan çok duyarlı, son kuşak mikrofonların gizlice yerleştirilmiş olduğu arabaların da bulunduğunu bize unutturmaması gerekiyor. Söz kaydedildi, heyecan da resimlendi. Bundan sonra artık hiç kimse güvende değil. Seçim büroları açılıp da kuyruklar hareketlenene kadar, ses alıcıları yalnızca önemsiz tümceleri, örneğin sabahın güzelliği, havanın hoşluğu ya da alelacele yapılan kahvaltı, anneleri oy

vermeye gittiğinde çocukları hangi emin ellere bırakmalı gibi can alıcı konuları kaydedebildi; Onlarla babaları ilgileniyor, tek çözüm oy vermeye sıra ile gitmekti, şu anda sıra bende, o oyunu benden sonra kullanacak, birlikte oy kullanmayı yeğlerdik elbette ama başka türlü yapmaya olanak yoktu, bilindiği üzere çaresi yokmuş gibi görünen durumlarda insan her zaman bir çare üretebilir, Bizim en küçük çocuğumuz, daha oy verme yaşına gelmemiş olan ablasıyla kaldı, evet, bu benim kocam, Tanıştığımıza memnun oldum efendim, Ben de, Ne kadar güzel bir sabah, Tanrı bugünün özellikle güzel olmasını istedi sanki, Bir gün elbet bu da olacaktı... Bir aşağı bir yukarı geçen beyaz arabalardaki, mavi arabalardaki, yeşil arabalardaki, kırmızı arabalardaki, siyah arabalardaki mikrofonların aşırı duyarlı olmalarına, antenlerinin sabahın hafif esintisinde sallanmasına karşın, yukarıda örneğini verdiğimiz kadar saf ve sıradan ifadelerin ardına gizlenmiş, kaygı uyandırıcı en küçük bir ipucu bile yoktu, en azından görünüşte öyleydi. Bununla birlikte son iki tümcenin, tanrının o günün özellikle güzel olmasını istediğini ifade eden ilk tümce ile özellikle ikincisinin, yani, Bir gün elbet bu da olacaktı, tümcesinin özel bir şeyler içerdiğini anlamak için, ne kuşkuculuk üzerine doktora yapmış, ne de güvensizlik konusunda diploma almış olmaya gerek vardı; belki istemeden ortaya çıkmış ikianlamlılıktı bu, belki de bilinçsizce söylenmişti ama sırf bu yüzden daha tehlikeli olma özelliği taşıyordu ve dile getirildikleri tonla, özellikle de uyandırdıkları titreşim gamıyla, yani gamın alt tonlarıyla demek istiyoruz, karşıtlık kurularak belirgin kılınması gerekiyordu ki, ortaya atılmış olan son kuramlara inanacak olursak, söz konusu alt tonlar incelenmeksizin tüm sözel söylemler her zaman yetersiz, eksik, sınırlı kalırdı. Geçici görevle görevlendirilmiş muhbir de tüm öteki profesyonel meslektaşları gibi, bu tür durumlar karşısında nasıl davranacağı konusunda son derece kesin ve ayrıntılı ön bilgilerle donatılmıştı. Şüpheli kişiyle arasını fazla açmaması, seçmen kuyruğunda onun üç ya da dört kişi gerisinde bulunması, üzerindeki gizli mikrofon her ne kadar çok duyarlıysa da çifte garanti olsun diye, seçim bürosu başkanı seçmenin adını ve numarasını yüksek sesle okuduğunda bunları belleğine kazıması, sonra, bir şey unutmuş gibi yapıp kuyruktan çaktırmadan ayrılması, sokağa çıkması, olup biteni bilgi toplama merkezine telefonla aktarması, sonra avlanma alanına geri dönüp kuyruktaki yerini yeniden alması gerekiyordu. Bu davranış biçimi, deyimin tam anlamıyla bir atış taliminde hedefe yapılan atışla karşılaştırılamaz; ondan beklenen, rastlantının, yazgının, talihin ya da nasıl adlandırılırsa adlandırılsın o şeyin, silahın namlusunun önüne çıkardığı hedefe ateş etmesidir.

Zaman ilerledikçe, merkeze yağmur gibi bilgi yağıyordu ama bunların hiçbiri, hiçbir şeyi açık seçik ortaya çıkarmıyor, bu yüzden de muhbirin avladığı seçmenin oy verme konusundaki niyeti tartışılmaz biçimde anlaşılamıyordu; listede yer alan en somut tümceler yukarıda adı geçen türde olanlardı, hatta en fazla kuşku uyandıran, Bir gün elbet bu da olacaktı, tümcesi bile kendi bağlamı içinde yerine oturtulsa tehlikeli olma durumundan çok şey yitirirdi, çünkü bu tümce iki erkek arasında, erkeklerden birinin kısa süre önce karısından boşanmasıyla ilgili, çevredekilerin ilgisini çekmemek için üzeri kapalı olarak yaptığı konuşmanın kin ve razı olma duyguları arasında kalmış olarak biten tümceydi yalnızca, ama duyarlılık muhbirlik mesleğinin en güçlü özelliği olsaydı, karısından boşanan erkeğin sinesinden titreyerek yükselen iç çekiş, göstergenin ibresini razı olma duygusuna doğru kaydırırdı. Muhbirin o iç çekişi dikkate değer bulmaması ve ses alıcısının onu kaydetmemiş olması, insana özgü kusurlar ve teknolojik yetersizliklerdir, ne var ki bu olasılığı, insan denen yaratığın ne olduğunu bilen, makinelerin de ne tür aygıtlar olduğundan haberi olan dürüst bir yargıcın dikkate almış olması gerekirdi ve bunu yapmakla son derece doğru davranmış olurdu, çünkü ilk bakışta insana çok şaşırtıcı gibi gelse de dava konusu olarak ele alındığında, suçlanan kişinin suçsuzluğunu gösterecek en küçük bir kanıt bile yoktu. Yarın sorgulamadan geçirilecek olsa, bu masum insanın başına neler gelebileceğini yalnızca düşünmek bile bizi tir tir titretiyor, Sizinle birlikte olan kişiye, bir gün elbet bu da olacaktı, dediğinizi kabul ediyor musunuz, Kabul ediyorum, Yanıt vermeden önce iyi düşünün, neyi ima ediyordunuz, Karımdan ayrılmamdan söz ediyorduk, Ayrılmanızdan mı, boşanmanızdan mı,

Boşanmamdan, Peki, bu boşanma hakkında ne düşünüyordunuz ya da ne düşünmektesiniz, Biraz öfke, biraz da kabullenme, sanırım, Hangisi daha ağır basıyor, öfke mi, kabullenme mi, Kabullenme olduğunu düşünüyorum, Öyleyse, bunu söyledikten sonra, doğal olarak iç geçirmeniz gerekmez miydi, özellikle bir dost ile konuşuyorsanız, İç geçirmemiş olduğuma yemin edemem, anımsamıyorum, Oysa biz, sizin iç geçirmediğinizden eminiz, Siz orada değildiniz, bunu nasıl bilebilirsiniz ki, Peki, bizim orada olmadığımızı kim söyledi size, Dostum belki benim iç geçirdiğimi anımsar, bunu ona sormak gerek, Öyle görünüyor ki ona karşı büyük bir dostluk beslemiyorsunuz, Ne demek istiyorsunuz, Dostunuzu buraya çağırmanın başına dert açacağını, Oh, hayır, çağırmayın, Çok güzel, Artık gidebilir miyim, Durun bakalım, acele etmeyin, önce size sorduğumuz soruya yanıt vermeniz gerekiyor, Hangi soruya, Dostunuza o tümceyi söylediğinizde gerçekte ne düşünüyordunuz, Bunu size açıkladım, Bize başka bir yanıt verin, o söylediğiniz işimize gelmiyor, Size verebileceğim tek yanıt bu, çünkü gerçek, Siz böyle düşünüyorsunuz, En azından kafamdan uydurmuyorum, Öyle yapın, vereceğiniz yanıtları kafanızdan uydurmanız bizi hiç rahatsız etmez, zamanla ve sabırla, bunlara ek olarak bazı doğru teknikleri uygulayarak sizden beklediğimiz yanıtı bize verebilirsiniz, Ne duymak istediğinizi söyleyin de bu konu kapansın, Oh hayır, o zaman işin hiçbir cazibesi kalmaz, siz bizi ne sanıyorsunuz bayım, saygı göstermemiz gereken bilimsel bir onurumuz, savunacak bir meslek bilincimiz var bizim, ödedikleri parayı, yediğimiz ekmeği hak ettiğimizi üstlerimize kanıtlamak bizim için çok önemli, Öyleyse yandık demektir, O kadar aceleci olmayın.

Seçmenlerin sokaklarda ve seçim bürolarında sergilediği etkileyici dinginlik, bakanlıklara ve parti merkezlerine aynı biçimde yansımıyordu. Bakanların ve partililerin en fazla kafa yordukları şey, seçmenlerin bu kez seçime ne oranda katılacağıydı; ülkeyi, bir haftadan beri içinde bulunduğu toplumsal ve siyasal bakımdan zor durumdan kurtarabilecek tek anahtar buydu sanki. Düşük bir katılım oranı, hatta önceki seçimlerde gözlemlenen orandan daha düşük bir oran, fazla abartılı olmamak koşuluyla durumun normale döndüğü, seçimin yararına oldum olası inanmamış, sandık başına inatla gitmeyen, öte yandan havanın güzel olmasından yararlanarak günü ailesiyle birlikte kumsalda ya da kırlarda geçirmeyi yeğleyen ya da yenemedikleri bir tembellikten başka gerekçeleri olmadığı için evlerine çakılıp kalan seçmenlerin alışılmış, her zamanki davranışlarına geri döndüğü anlamına gelecekti. Seçmenlerin, bir önceki seçimde yaptıkları gibi kitleler halinde seçim bürolarına koşmuş olması, katılmayanların oranının hiç kuşkusuz çok düşük, hatta somut olarak sıfır olacağını şimdiden belli etmişse de, resmi makamların keyfini en çok bozan, onları keçileri kaçıracak hale getiren şey, seçmenlerin çok ender durumlar dışında, seçim araştırması yapan kişilere kullanacakları oy konusunda ser verip sır vermemesiydi. Yalnızca istatistik amaçlarla soruyoruz, kimliğinizi ya da adınızı vermeniz gerekmiyor, diye üsteliyorlardı ama kuşkucu seçmenleri ikna etmeyi başaramıyorlardı. Sekiz gün önce, gazeteciler seçmenlerden bir kez daha yanıt koparabilmeyi başarmışlardı, elbette o yanıtlar sabırsız, alaycı ya da horlayıcı bir edayla verilmişti; bu da aslında susmanın başka biçimiydi ama hiç olmazsa aralarında bir sözcük alışverişi olmuştu, biri soru soruyor, öteki de –herkesin saklamaya yemin ettiği bir sır vardı sanki– yanıt verirmiş gibi yapıyordu ve bu yeni tutum, suskunluğun oluşturduğu o kalın duvara hiç benzemiyordu. Birbirini tanımayan, aynı şeyi düşünmeyen, farklı toplumsal sınıflardan ve katmanlardan gelen binlerce ve on binlerce kişinin aynı tepkiyi vermesini, özetle söyleyecek olursak, siyasal olarak sağ, merkez ya da sol düşünceye sahip olan ya da hiçbir siyasal görüşü benimsememiş olan bu insanların her birinin, içinin derinliğinden gelen sese uyarak verdiği kararla, kullandıkları oyun rengini oylar sayılıncaya kadar söylemekten kaçınmasına yol açan bu rastlantıyı çoğu insan olanaksız demesek bile, çok şaşırtıcı bulacaktır. İçişleri bakanının doğru bilgi verdiğini ümit ederek başbakana söylemek istediği, başbakanın hiç vakit yitirmeden gidip devlet başkanına yetiştirdiği, daha yaşlı, daha deneyimli, daha kaşarlanmış, feleğin çemberinden geçmiş, kamburu biraz daha çıkmış olan devlet başkanının da soğuk bir ifadeyle, Şimdi

konuşmuyorlarsa, bunu daha sonra yapacaklarına inanmam için bana tek bir doğru gerekçe gösterin, diyerek karşılık verdiği şey işte buydu. Devletin en yüksek makamını işgal eden kişinin başlarından aşağı döktüğü bir kova soğuk su, başbakanın da, içişleri bakanının da cesaretini yitirmesine, umutsuzluğun pençesine düşmesine neden olmadı, çünkü doğrusunu söylemek gerekirse, çok kısa bir süre için geçerli olsa da, bu konuda tutunabilecekleri başka bir dal yoktu. İçişleri bakanı, seçim sırasında meydana gelebilecek olası düzensizliklerden –ki gerçeklik bu öngörüyü kendiliğinden yalanlamaya hazırlanıyordu– korktuğu için, seçim bürolarının hepsine farklı birimlerden seçilmiş, seçim işlemlerini gözetlemekle görevli ama aynı zamanda, içinde onurlu bir militanın suç ortaklığını gizlemediğinden ya da o iğrenç ihanet kavgasında para karşılığı yer almadığından emin olmak için, kendi meslektaşını, yani ötekini de göz ucuyla izlemeyi üstlenmiş iki gizli ajan yerleştirdiğini söylemekten kaçınmıştı. Böylece, muhbirlerle aynasızlar arasında, ses alıcılarla video kameralar arasında her şey kesin olarak denetim altındaymış, seçme eyleminin saflığına gölge düşürebilecek kötü girişimlerden uzakmış gibi görünüyordu ve zarlar artık atılmış olduğuna göre, kolları kavuşturup sandıklardan çıkacak son kararı beklemekten başka yapacak bir şey kalmıyordu. Orada çalışan özverili yurttaşlara saygımızı ifade etmek için işleyişini anlatmaya çok büyük bir zevkle tam bir bölüm ayırdığımız, hatta kimilerinin özel yaşamındaki bazı sorunlardan da söz etmekten geri durmadığımız on dört numaralı oy bürosunda, ayrıca bir numaradan on üç numaraya kadar ve on beş numaradan kırk dört numaraya kadar tüm öteki oy bürolarında, bu büroların başkanları oy pusulalarını masa olarak kullanılan uzun tahta levhaların üzerine boca ettiğinde, çığ gibi büyüyen bir söylenti kenti baştan başa kat etti. Bu, kısa süre sonra meydana gelecek siyasal depremin öncüsüydü. Suskunlukta birbiriyle yarış eden başkent sakinleri, evlerde, kahvelerde, lokantalarda ve barlarda, televizyonu ve radyosu olan tüm kamu alanlarında oylamanın sonucunu bekliyordu. Kimse, yanındakine kime oy verdiğini itiraf etmiyor, en yakın dostlar birbirine karşı suskunluğunu koruyordu; en lafazan kişiler bile sanki dilini yutmuştu. Başbakan saat gecenin onunda nihayet televizyonda boy gösterdi. Bütünüyle uykusuz geçen bir hafta yüzünden yüzü çökmüş, gözlerinin altı çukurlaşmıştı, sağlık fışkırıyormuş izlenimi verecek bir makyaj yapılmış olmasına karşılık teni oldukça solgundu. Elinde, okumaktan neredeyse kaçındığı bir kâğıt tutuyor, sözünü şaşırmamak için kâğıda ara sıra göz atıyordu, Sevgili yurttaşlarım, dedi, bugün ülkemizin başkentinde yapılan seçimlerin sonucunu sizlere bildiriyorum: sap yüzde sekiz, mep yüzde sekiz, sop yüzde bir, seçime katılmayanlar sıfır, geçersiz oy pusulası sıfır, boş pusulası yüzde seksen üç. Yanına konmuş olan su bardağını dudaklarını ıslatmak üzere ağzına götürmek için konuşmasına ara verdi, sonra sözünü sürdürdü, Bugün yapılan seçimlerin, geçtiğimiz pazar günü ortaya çıkan eğilimi daha ciddi hale getirdiğini kabul eden ve böylesine tatsız bir sonuca yol açan ilk ve son nedenlerin soruşturulması gerektiğinde oybirliğiyle hemfikir olan hükümetimiz, ekselansları devlet başkanına da danıştıktan sonra, bu durumun kendisinin görevlerini yerine getirme konusundaki yasallığın sorgulanması anlamına gelmediğini, buna, yapılanın yerel bir seçim olmasının dışında, yalnızca şaşkınlığa düşmüş tanığı olmakla kalmayıp aynı zamanda, geçtiğimiz hafta boyunca pervasız oyuncuları olduğumuz anormal olayların –ki bu sözleri, kişisel ve toplumsal yaşamımıza sert bir darbe vuran boş oy pusulalarının gökten zembille inmemiş ya da yerin dibinden yukarı çıkmış olmayıp, oy kullananların yüzde seksen üçünün cebinden çıkması ve bunları pek de vatansever olmayan ellerin sandıklara atmış olması yüzünden, derin bir üzüntüyle söylüyorum– neden olduğunu düşünmektedir. Bir yudum daha su içti, bu kez zorunlu olarak, çünkü bakanın boğazı birden kurumuştu, Bu yanlışlığı düzeltmek için vakit henüz geç değil; bu, yeni bir seçime gidilerek yapılmayacak elbette, böyle bir şey, bugün içinde bulunduğumuz koşullarda hem zararlı, hem yararsız olur; bu kentin sakinlerini, kendilerine seslendiğim bu yüce halk kürsüsünden, bu düzeltmeyi ciddi bir vicdan muhasebesiyle yapmaya davet ediyorum ve bu daveti herkese yapıyorum; bunu kimilerinin, başlarının üzerinde dolaşan bu korkunç tehdide karşı kendilerini daha iyi korumaları için; ister kasıtlı, ister kasıtsız davranmış olsun, kimilerinin de kim bilir kimlerin etkisiyle kendilerini bu kötülükten

alıkoyamayıp, yasada olağanüstü hal durumunda öngörülen yaptırımların hedefi haline geldikleri ve hükümetin hemen yarın, ekselansları devlet başkanına danıştıktan sonra, parlamentoyu bu amaçla olağanüstü toplantıya çağırıp, ümit ettiğimiz gibi, oybirliğiyle alacağı karar uyarınca uygulanacak bu yaptırımlar karşısında kendilerini bağışlatabilmeleri için yapıyorum. Ses tonu değişti, kollarını biraz yana açtı, ellerini omuz hizasına kaldırdı, Halkın hükümeti, ülkenin geri kalanıyla kardeşçe birlik oluşturma iradesini göstermeye kararlıdır ve başkent halkının doğru yoldan ayrılan kesimine, Müsrif Oğul meselinde[2] olduğu gibi, karşısındaki içtenlikle vicdan azabı çekip bütünüyle pişmanlık duyduğunda, insan kalbinin bağışlayamayacağı bir hata olmadığını anımsatmak için, içi sevgi dolu bir baba gibi buraya gelmiş, övgüye layık bir yurttaşlık bilinciyle seçimle ilgili görevini kurallara uygun olarak yerine getirmiştir. Başbakanın oturaklı son tümcesi olan ve vatanseverlik edebiyatının en tozlu ambarlarından, davul gümbürtüleriyle ve borazanların cırlak sesleriyle birlikte çekilip çıkarılmış: Vatanın yüz akı olun, çünkü gözler sizin üzerinizde, sözleri, o tümcenin hemen ardından gelen içtenliksiz İyi akşamlar, sözüyle bozuldu. Yalın sözcüklerin sevimli yanı budur işte, insanları kandırma konusunda bir işe yaramaz.

Sap, mep, hatta sop taraftarı seçmenlerin bulunduğu alanlarda, evlerde, barlarda, içkili kahvelerde, sıradan kahvelerde, lokantalarda, derneklerde ya da siyasi lokallerde başbakanın söylevi uzun uzun yorumlandı ama bu yorumlar doğal olarak birbirinden çok farklı, çok ince ayrımlar içeriyordu. Söylevin başarısına en çok sevinenler sap yandaşları oldu ki barbar terimi bu öyküyü size aktaran kişiye değil, onlara daha çok yakışıyordu; bu insanlar, kasıntılı bir havayla birbirlerine göz kırparak başkanlarının kullandığı tekniğin, yani eski zamanlarda genel olarak eşeklere ve katırlara reva görülen ama modern zamanlara gelindiğinde insanlara da uyarlanarak daha etkin sonuçlar veren uygulamalara konu olan havuç ve sopa tekniğinin kusursuzluğu konusunda birbirlerini kutluyorlardı. Bu arada palavracı ve yalancı pehlivan kılıklı kimi insanlar da başbakanın söylevini, yakında olağanüstü hal ilan edileceğini açıkladığı anda bitirmiş olması gerektiğini düşünüyor, ardından gelen sözlerin bütünüyle gereksiz olduğunu, aşağılık insanların yalnızca sopadan anladığını, özellikle iki arada bir derede kalmamak gerektiğini, yoksa insanın ensesinde boza pişirileceğini, düşmana bir yudum su bile verilmemesi gerektiğini ve aynı kapıya çıkan başka düşünceler ileri sürüyorlardı. Arkadaşları bu düşünceleri biraz abartılı bulduklarını, başkanlarının mutlaka bir bildiği olduğunu ama o saftiriklerin, uyumsuzların aşırı tepkisinin taktik bir manevra olduğunu, buna, militanların savaşım gücünü artırmak için başvurduklarını her zaman olduğu gibi hesaba katmadıklarını söylüyorlardı. Belirsizliğin karşısında, parola buydu. Muhalefet rolünü üstlenen mep üyeleri, genelde sorumluların ortaya çıkarılıp suçluların, yani kışkırtıcıların cezalandırılması gerektiği konusunda hemfikir olmakla birlikte, ne kadar süreceği belirsiz bir olağanüstü hal ilan edilmesini, böylelikle yalnızca söz konusu suçlardan birini işlemiş kişilerin cezalandırılarak sonuçta siyasi haklarından yoksun bırakılmasını aşırı buluyorlardı. Yurttaşlardan biri anayasa mahkemesine başvurmaya karar verirse, bu işin sonu nereye varır, diye kendilerine soruyorlardı. Bütün siyasal partilerin içinde yer aldığı bir milli mutabakat hükümetinin hiç vakit geçirmeden kurulması daha akılcı ve daha vatanseverce bir davranış olur, çünkü gerçekten kolektif bir ivedilik durumu varsa, buna karşı durmanın yolu sıkıyönetim ilan etmek değildir; sap partisinin boşa pedal çevirdiği açıkça görülüyor, yakında bisikletten düşecek, diye ekleyenler de vardı. Partilerinin kurulacak bir koalisyon hükümetine katılabilme düşüncesini sop militanları da gülümseyerek karşılıyordu ama onları en fazla telaşa düşüren durum, seçimin ortaya çıkardığı sonucun yorumu olmuştu: buna göre, kendi partilerine verilen oy sayısında müthiş bir düşme olmuştu, çünkü önceki seçimlerde yüzde beş olan oy oranı bu seçimin ilk turunda yüzde iki buçuğa düşmüş, bununla da kalmayıp şimdi yüzde bire gerilemişti ve gelecek çok karanlık görünüyordu. Bu incelemenin sonucu olarak hazırlanan bildiride, boş oyların amacının devletin güvenliğini ya da sistemin istikrarını bozmaya yönelik bir komplo olduğunu düşündürtecek nedenler bulunmadığına

göre, bunun, kendini bu şekilde ifade eden bir değişiklik isteği ile sop programında yer alan ilerleme önerilerinin çakıştığı düşüncesini öne çıkarmanın doğru olacağı sezdiriliyordu. Ne fazla, ne eksik.

Başbakan konuşmasını bitirdikten sonra televizyonlarını kapatıp yatmaya gitmeden önce yağmurdan ve havanın güzelliğinden söz edenler de oldu; kimileri de gecenin geriye kalan bölümünü bazı belgeleri yırtıp yakmakla geçirdi. Bunlar kışkırtıcılık yapanlar değil, yalnızca durumdan korkanlardı.

1. “Beyaz oy” oy pusulasında hiçbir adayın ya da partinin adının işaretlenmediği “boş oy” pusulasına verilen addır. (Y.N.)
2. *Yeni Ahit*'in ilk dört bölümünü oluşturan Luka İncili'nde yer alan ve Kayıp Oğul olarak da bilinen mesel. (Y.N.)

Askerlik hizmetini yapmamış bir sivil yurttaş olan savunma bakanı, olağanüstü hal ilanını içine hiç sindirememişti, Veba ve kangren toplumun sağlıklı kesimlerini sarmadan gerçek, özgün bir sıkıyönetim, yani olağanüstü halin tam anlamıyla sert, geçit vermez, başkaldırıyı etkisiz kılabilecek, ardından ona karşı yıldırım gibi saldırıya geçebilecek hareketli bir duvar gibi olan bir sıkıyönetimin ilan edilmesi gerekiyor, diye uyarıda bulundu. Başbakan, durumun son derece ciddi olduğunu, vatanın iğrenç bir saldırıyla karşı karşıya kaldığını, hatta bunun temsili demokrasinin temellerine karşı yapılmış bir saldırı olduğunu kabul etti, Ben bunu daha çok, sisteme karşı yapılmış geniş çaplı bir saldırı olarak nitelendiriyorum, dedi, duruma başka açıdan bakmaya kendinde hak gören savunma bakanı, Evet öyle ama devlet başkanının, içinde bulunduğumuz durumun içerdiği tehlikeleri gözardı etmeksizin, durum elverişli hale gelir gelmez eylemin araçlarını ve amaçlarını saptırmak gerektiği konusunda benimle aynı düşüncede olduğunu düşünüyorum, bunun sağlanması için başlangıçta açık, göze fazla batmayan, buna karşılık sokakları işgal etmek, havaalanını kapatmak ve kent çıkışlarına engeller koymak için orduyu görevlendirmekten daha etkili yöntemlerin yeğlenmesi gerekir, Peki, nedir bu yöntemler, diye sordu savunma bakanı, bu düşünceye karşı olduğunu saklamaksızın, Sizin zaten bildiğiniz yöntemler, silahlı kuvvetlerin de casusluk birimleri olduğunu size anımsatayım, Bizimkilerin adı karşı casusluk birimidir, Aynı kapıya çıkar, Evet, sözü nereye getirmek istediğinizi anlıyorum, Anlayacağınızı biliyordum, dedi başbakan içişleri bakanına göz kırparken. Sözü içişleri bakanı aldı, Kolayca anlaşılacağı gibi, gizlilik isteyen, hatta büyük gizlilik gerektiren bu operasyonun bazı ayrıntılarına girmeden açıklayayım ki bakanlığımın hazırladığı planın temelinde kaba çizgileriyle, bu iş için yetiştirilmiş ajanların halk içine geniş ölçekte ve sistemli olarak sızdırılması yer alıyor; bu sayede olayları örten örtüyü belki kaldırabilir ve kötülüğü kaynağında kurutmak için gerekli önlemleri alabiliriz, Ben olsam, kaynağında demezdim, çünkü olayın ne olduğu açık seçik ortada, diye altını çizdi adalet bakanı, Bu bir ifade biçimidir, diye karşılık verdi hafifçe sinirlenen içişleri bakanı ve sözünü sürdürdü, Meclise bilgi verme vakti geldi, bu bilgi kesinlikle ve bütünüyle gizlidir, bazı tekrarlar olursa bunların bağışlanmasını dilerim; buyruğum altındaki karşı casusluk servisleri, daha doğrusu sorumluluğum altındaki bakanlığa bağlı servisleri, olayların gerçek köklerinin dışarıda olduğu, göze görünenlerin uluslararası dev bir istikrarsızlaştırma komplosunun oluşturduğu buzdağının yalnızca görünen kısmı olduğu, bunun olasılıkla anarşizmden esinlendiği ve ülkemizin, henüz bilemediğimiz nedenlerle kobay olarak seçilmiş olduğu varsayımını dışlamıyorlar, Tuhaf bir düşünce, dedi kültür bakanı, bildiğim kadarıyla anarşistler şimdiye kadar, bu özellikleri taşıyan, bu kadar yaygın eylemleri kuramsal olarak bile üretememişlerdir, Sevgili meslektaşım, diye ekledi savunma bakanı alaycı bir tonla, bu belki de sizin bilgi dağarınızın, kaynak olarak dedelerinizin çağındaki temiz dünyayı temel almasından kaynaklanıyordur, oysa, size tuhaf gelebilir ama o zamandan bu yana köprülerin altından çok sular aktı, az ya da çok coşkulu, az ya da çok kanlı çeşitli nihilizm türlerini içeren bir dönem yaşandı, ne var ki bugün tanık olduğumuz şey, kendini bize farklı yüzleriyle ve birçok belirtisiyle gösteren ama özünde birbirinden farkı olmayan katıksız ve acımasız bir terörizmdir, Abartılara ve kolay genellemelere dikkat, diye geveleyerek söze karıştı adalet bakanı, sandıklardan birkaç boş oy pusulasının çıkmış olmasını katıksız ve acımasız bir terörizmle nitelemek, bana, yanlış demesek bile tehlikeli bir değerlendirme gibi geliyor, Sandıklardan çıkan birkaç, yalnızca birkaç boş oy pusulası ha, her yüz pusuladan seksen üçünün beyaz çıkması nasıl olur da “birkaç” sözcüğüyle geçiştirilebilir, söyler misiniz bana, oysa bu pusulaların her birinin geminin su kesiminin altına gönderilmiş torpilden farkı olmadığının farkına varmamız, bunun bilincinde olmamız gerekiyor, Benim anarşizm hakkındaki bilgilerimin modası geçmiş olabilir, bunu yadsımıyorum, dedi kültür bakanı, ama bildiğim kadarıyla ve deniz savaşları konusunda kendimi asla uzman kabul etmemekle birlikte, torpiller her zaman su kesiminin altına yollanır, bu konuda başka seçenek yoktur sanırım, çünkü bu amaçla üretilmişlerdir. İçişleri bakanı birden, gerilmiş yay gibi ayağa fırladı, bu alaycı tümceden sonra, meslektaşını savunmaya, belki de o tümcenin içerdiği siyasal birlik eksikliğini

gözler önüne sermeye hazırlanıyordu ki hükümet başkanı, konuşmacıları susturmak için elinin ayasını masanın üzerine şiddetle vurdu ve şöyle dedi: Sayın kültür bakanı ve sayın savunma bakanı, kendinizi fazlasıyla kaptırmış göründüğünüz bu akademik tartışmayı dışarıda sürdürebilirsiniz, bu arada size, içinde toplanmış bulunduğumuz ve parlamentodan çok demokratik gücün kalbini temsil eden bu salonda, ülkeyi tarihi boyunca hiç karşı karşıya kalmadığı ölçüde ciddi bir krizden kurtaracak kararları almak üzere toplandığımızı anımsatmama izin verin, çünkü karşı durmamız gereken tehlike bu; dolayısıyla böylesine devasa bir tehdit karşısında, karşılıklı atışmaların ve hiçbir kıymeti harbiyesi olmayan yorumların bir yana bırakılması gerektiğini düşünüyorum, çünkü bunlar bizi bekleyen görevin ciddiyetiyle bağdaşmıyor. Biraz soluklandı –bu sırada kimse söze karışmaya cesaret edemedi– sonra konuşmasını sürdürdü, Bununla birlikte, bay savunma bakanına, hükümet başkanının kriz yönetiminin bu ilk aşamasında, içişleri bakanlığının uzman servislerinin hazırladığı planın uygulanmasının, sıkıyönetim ilanına başvurulmasını kesin olarak dışladığı ve dışlayacağı anlamına da asla gelmediğini açıkça belirtmek istiyorum; her şey olayların gelişmesine, başkent halkının tepkilerine, ülkenin geri kalanının nabzına, muhalefetin her zaman net olarak öngörülemeyen davranışına, bundan böyle yitirecek fazla bir şeyi kalmadığı için elinde kalan son kozları büyük riske girerek oynamaya kalkmakta duraksamayacak sol partinin davranışına bağlı olacak, Sonuçta oyların yalnızca yüzde birini almış bir partiyle fazla ilgilenilmesi gerekmediğini düşünüyorum, dedi içişleri bakanı, horgörü ifade eder tarzda omuz silkerek, Yayınladıkları bildiriyi gördünüz mü, diye sordu başbakan, Elbette, bildirileri okumak benim asli görevlerimden birini oluşturur, bu yerine getirdiğim zorunluluklardan biridir, kimilerinin, tabaklarının içine çiğnenmekten hamur olmuş bilgilerin konması için danışmanlara para ödedikleri doğru ama ben klasik okula bağlı bir insanım, yalnızca kendi aklıma güvenirim, yanılmak pahasına da olsa, Bakanların son çözümlemede hükümet başkanının danışmanları olduğunu unutuyorsunuz, Bu bir şereftir başbakanım, aradaki fark, aradaki muazzam fark, bizim sizin önünüze sindirilmiş yiyecekler koymamız, Tamam, mutfak sanatını ve besinlerin hazım sürecine ilişkin kimyayı bir yana bırakıp sol partinin yayınladığı bildiriye dönelim, bana o konudaki düşüncenizi söyleyin siz, O bildiri, düşmanınızı yenmeyi başaramadığınızda onun yanında yer almayı öngören çok eski bir kuralın safça ve acemice kaleme alınmış bir versiyonundan başka bir şey değil, Ve o kuralın, içinde bulunduğumuz duruma uygulanmış biçimi, Evet, içinde bulunduğumuz duruma uyarlanmış biçimi, başbakanım, sandıktan sana oy çıkmazsa, o oyların sana atılmış olduğu izlenimini vermek için elinden geleni ardına koyma, Buysa bizim kulağımızın kirişte olmasını engellemez, bu kurnazlık, halkın en sol kesimini oluşturanları belirli ölçüde etkileyebilir, Şu anda o kesimi kimlerin oluşturduğunu tam olarak kestirmeye olanak yok, dedi adalet bakanı, benim gözlemime göre, biz o ünlü “yüzde doksan üç”ün bizim partimiz ile merkez partinin seçmenleri olduğunu yüksek sesle ve anlaşılır biçimde ve birbirimizin gözünün içine bakarak kabullenmek istemiyoruz, kendimize sormamız gereken: bu insanların neden boş oy verdikleri, durumun ciddiyeti bundan kaynaklanıyor, yoksa, sop partisinin kurnaz ya da saf gerekçeleri değil, Aslında, iyi düşünüldüğünde, diye yanıt verdi başbakan, bizim uyguladığımız taktik de sop partisininkinden pek farklı değil, yani oyların çoğu sana atılmamışsa, rakiplerine de atılmadığı izlenimini yaratmak, Başka deyişle, dedi masanın köşesinde oturan ulaştırma ve haberleşme bakanı, hepimiz aynı çirkefin içinde debeleniyoruz, Bu, içinde bulunduğumuz durumu biraz kabaca ifade eden bir tanımlama olabilir, olaya salt siyasal açıdan baktığıma ama bu bakışın anlamdan bütünüyle yoksun olmadığına dikkatinizi çekerim, dedi başbakan, tartışmaya son noktayı koymak için.

Hazreti süleymanın halkına duyurduğu tanrı buyruğu örneği, alelacele ilan edilen olağanüstü hal, medyanın, özellikle de gazetelerin, ilk tur oylamada ortaya çıkan sevimsiz, ikinci tur oylamada karşı karşıya kalınan daha da dramatik sonuçlardan hemen sonra, az ya da çok ustalıkla, az ya da çok incelikle ve niyetlerinin fazla açığa çıkmaması için hep büyük bir özenle savuşturmak istediği gordion

düğümünü, yani kördüğümü çözdü. Bunların bir yandan, hem kendi başyazılarında, hem ısmarlama yazdırdıkları fikir yazılarında, seçmenlerin ulusun yüce çıkarlarını beklenmedik ve sorumsuzca kullandıkları yöntemlerle, tuhaf ve üzücü bir sapkınlık içinde hiçe sayarak ülkedeki siyasal yaşamı görülmemiş bir biçimde altüst edip onu en akil adamların bile çözemediği bir çıkmazın içine sokmuş olmasını kamusal horgörüyle karışık bir şiddetle kınamayı kendilerine görev edinmişlerdi. Öte yandan, yazılan her sözcüğü ölçüp biçmek, olasılıkları tartmak, dolayısıyla, bir gazetenin okurlarıyla arasında yıllar boyu sürmüş kusursuz uyumu ve oluşmuş bağlılığı bozup, birden hain ve kaçık muamelesi yaparak onları sinirlendirmeyi önleyebilmek için, deyim yerindeyse iki adım ileri bir adım geri atması uygun düşüyordu. Olağanüstü hal ilanı, içerdiği yetkileri hükümetin kullanmasını sağlayıp anayasal garantileri bir kalemde askıya alarak şefleri ve yöneticileri bu sevimsiz yükten ve tehdit edici belirsizlikten kurtardı. İfade ve iletişim özgürlüğünün kısıtlanmasıyla ve sansürün redaktörlerin tepesine binmesiyle mazeretlerin en güzeli, açıklamaların en haklısı bulunmuş oluyordu, Sevgili okurlarımıza bir habere ulaşabilme, bozguncu düşüncelerden ve kabul edilemez kısıtlamalardan bağışık, sağlıklı bir görüşe erişebilme olanağını, özellikle içinde yaşadığımız bu nazik koşullarda, –ki bu onlar için aynı zamanda bir haktır– onlara bu olanağı sağlamayı çok isterdik, diyeceklerdi, ne var ki durum ortada, pratik olarak yirmi dört saat sürekli gözetim altında tutulmanın ne demek olduğunu, gazetecilik mesleğini yalnızca onuruyla yapmış olanlar bilebilir, üstüne üstlük, bütünüyle aramızda kalması kaydıyla söyleyelim ki işlerin bu hale gelmesinin en büyük sorumlusu ne yazık ki başkentteki seçmenlerdir, başkası değil, yani taşra seçmenleri değil, böyle olmakla birlikte, tüm ricalarımıza karşılık hükümet bize, biri başkent için sansürlü, öteki taşra için sansürsüz olmak üzere iki ayrı baskı yapma iznini vermiyor; daha dün içişleri bakanlığından üst düzey bir memur bize, sansür doğru anlaşıldığında güneş gibidir, açtığında herkes için açar, diyordu, bu açıklama bizim için bir yenilik değil, dünya böyle, biz bunu zaten biliyorduk, ne var ki günahkârların günahının bedelini her zaman masumlar öder. Biçimle ve özle ilgili tüm bu önlemlere karşılık, okurların gazetelere ilgisinin çok azaldığı kısa sürede kesin olarak ortaya çıktı. Bazı gazeteler, bu durumu ortadan kaldırıp okurların ilgisini yeniden kazanmak gibi anlaşılır bir gerekçeyle sayfalarına, yeni cennet bahçeleri içinde poz veren çıplak kadın ve erkek bedenleri serpiştirerek düşen gazete satışlarını canlandırabileceklerini düşündüler; bunlar, o kişileri birlikte, ayrı ayrı, tek başına ya da toplu halde, hareketsiz ya da tam etkinlik içinde gösteren fotoğraflardı, ne var ki renk ve desen farklılıklarının çok az olduğu, uyarıcı etkisini fazlasıyla yitirmiş, libidonun sömürülmesi konusunda çok uzun zamandan beri çok sıradan olduğu kabul edilegelmiş şipşak fotoğraf tarzı bu imgeler karşısında sabrı tükenmiş okurlar, yabancılaşma, ilgisizlik, hatta iğrenme duyguları içinde tirajları ve satışları altüst etmeyi sürdürdü. Üstelik, temizliği kuşkulu özel yaşamların, rezaletlerin ve her türlü iğrençliğin sergilenerek kamunun sahip olduğu erdemin kişisel kusurları örtmesinin sağlanmasının, özel kusurların “bayram dönmedolabı”nın da kamunun erdemi gibi yutturulmasının –ki bu davranışlar yakın zamanlara kadar kendilerine seyirci bulduğu gibi, o dönmedolaba binip birkaç tur atmaya hevesli olanları da kendine çekiyordu– kaçınılmaz olarak tepe taklak olan günlük ekonomik etkinlikler bilançosu üzerinde hiçbir olumlu etkisi olamazdı. Başkent halkının çoğu, yaşamını, zevklerini ve yaşam tarzını değiştirmeye gerçekten karar vermiş gibi görünüyordu. En büyük yanılgıları, bundan böyle daha iyi farkına varacağımız gibi, sandığa boş oy atmış olmalarıydı. Büyük bir temizlik istemişlerdi ya, işte şimdi temizlik nedir göreceklerdi. Hükümetin, özellikle de içişleri bakanının kesin kararı buydu. Devlet servislerinde, kimi gizli, kimi de kitlelerin içine sezdirmeden sızmakla görevli kuruluşlarda çalışan ajanların seçimi hızlı ve etkili biçimde gerçekleştirilmişti. Seçilmiş bu kadın ve erkek ajanların örnek vatandaş olduklarını kanıtlayacaklarına ve iktidardaki partiye oy verdiklerine yemin ettikten, ayrıca önlerine konan bir belgeye, halkın önemli bir kesimine bulaşmış olan bu manevi vebaya karşı tüm güçleriyle savaşacakları konusunda yemin ederek imza attıktan sonra gerçekleştirdikleri ilk etkinlik, seçimin ikinci turunda muhbirlerin oy kuyruklarının arasına sızıp onları dinlemek için video

kameralar ve mikrofonlarla, donanımlı arabalarla kuyruklar boyunca volta atarak topladığı dağ gibi malzemenin incelenmesi oldu; bu arada, bu bilgiyi âdet olduğu üzere, kötü olan her şey, yalnızca okul öğrencileri gibi kırk kişilik bir grup oluşturan ve geliştirilmiş elektronik aygıtların saptadığı, tanımladığı ve yorumladığı verilerle yönlendirilen insanların başının altından çıktı denmesini engellemek için verdiğimizi de not edelim. Bilginin derinliklerini hedef alan bu araştırma eylemiyle işe başlamakla, ajanlara, heyecanla ve koku almış çoban köpeği gibi doğrudan eyleme ve alan çalışmasına geçmeden önce, kapalı kapılar ardında doğrudan araştırma yapma olanağını veren bir üs sağlanmış oluyordu ki, biz okura sayfalar önce bunun kısa ve aydınlatıcı bir örneğini verme olanağını bulmuştuk. Bunlar aşağıda örneklerini sıralayacağımız basit, sıradan tümcelerdi: Ben genellikle oy kullanmam ama bugün içimden bir ses gelmemi söyledi, Bir işe yarar umarım, Su testisi su yolunda kırılır, Ben önceki oylamaya da katıldım ama saat akşamın dördüne kadar evden çıkamadım, Oy pusulasının piyangodan farkı yok, genellikle amorti bile kazanamazsınız ama yine de ısrar etmek gerekir, Umut tuz gibidir, insanı doyurmaz ama ekmeğe tat verir. Bu tümceler ve bunlara benzer, bunlar kadar sıradan, bunlar kadar yansız, bunlar kadar masum, hiçbir suç öğesi taşımayan binlerce tümce saatler boyunca son hecesine varıncaya kadar mıncıklandı, didiklendi, tersyüz edildi, soruların tokmağıyla havanda dövüldü, Hangi testi söz konusu, açıklayın bana, Testi neden ev yolunda kırılmıyor da su yolunda kırılıyor, Madem oy kullanma alışkanlığınız yoktu, bu kez neden kullandınız, Umut tuz gibiyse, tuzun da umut gibi olması için ne yapmak gerektiğini düşünürsünüz, Umut yeşil renkle temsil edilirken tuzun beyaz olmasını, yani aradaki bu renk farkını nasıl açıklarsınız, Bir oy pusulasının bir piyango biletiyle aynı şey olduğuna gerçekten inanıyor musunuz –ve yeni baştan–, Hangi testiden bahsediyorsunuz, Su yoluna, susadığınız için mi, yoksa orada biriyle buluşmak için mi gittiniz, Testi tam olarak neyi simgeliyor, Yemeğinize tuz ektiğinizde ona umut da kattığınızı düşünüyor musunuz, Sırtınızda neden beyaz bir gömlek var, Peki söz konusu olan hangi testiydi, gerçek bir testi mi yoksa sanal bir testi mi, Ne renkti, siyah mı, kırmızı mı, Yüzeyi düz müydü, yoksa üzerinde kabartma desenler mi vardı, Çamuruna kuvars taneleri karışmış mıydı, Kuvarsın ne olduğunu biliyor musunuz, Piyangodan hiç para kazandınız mı, İlk oylamada, yağmur iki saat önce kesilmiş olduğu halde, oy kullanmak için neden saat dörde kadar beklediniz, Bu resimde yanınızda görülen kadın kim, Sizi böyle kahkahayla güldüren şey ne, Oy verme gibi önemli bir işlemin biraz daha ağırbaşlılık, ciddiyet, kısacası sorumluluğunun bilincinde olan tüm seçmenlerin daha durmuş oturmuş bir hava içinde davranmasını gerektiren bir eylem olduğunu düşünmüyor musunuz, yoksa demokrasinin insanda gülme isteği uyandıran bir şey olduğunu mu düşünüyorsunuz, Ya da belki demokrasinin insanda ağlama isteği uyandırdığını düşünüyorsunuz, Gülme isteği mi, ağlama isteği mi, ne dersiniz, Bana yine testiden söz edin, kırılan testiyi yapıştırmayı neden düşünmediniz, söyleyin bana, bu işler için üretilmiş özel yapışkanlar var, Yanıt vermekte gösterdiğiniz bu duraksama sizin de kırık bir testi olduğunuz anlamına mı geliyor, Öyle mi, değil mi, İçinde yaşadığınız çağı seviyor musunuz yoksa başka bir çağda yaşamayı mı yeğlerdiniz, Tuza ve umuda geri dönelim, insan yemeyi düşündüğü şeyi yenmez hale getirmemek için ne miktarda tuz kullanmalı, Kendinizi yorgun mu hissediyorsunuz, Evinize mi dönmek istiyorsunuz, Bu kadar aceleci olmayın, acelecilik çok kötü bir kılavuzdur, insan ne yanıt vermesi gerektiğini düşünemez ve bunun sonucunda ortaya çıkacak durumlar beterin beteri olabilir, Hayır, sizin için her şey bitmiş değil, neden öyle düşünüyorsunuz, burada, içeride insanın kendini yitirmediğini henüz anlayamadınız siz, tersine, insan burada kendini bulur, Gönlünüzü ferah tutun, biz sizi tehdit etmiyoruz, sizden yalnızca acele etmemenizi istiyoruz, hepsi bu. İş bu noktaya geldiğinde, av teslim oluyor, bunun üzerine de ona can alıcı soru soruluyordu: Şimdi bana ne yönde oy kullandığınızı, oyunuzu hangi partiye verdiğinizi söyleyeceksiniz. Oysa, söz konusu sorgulama için, oy verme kuyruklarından seçilen beş yüz zanlı çağrıldığı, dolayısıyla da yönlendirilmiş mikrofonlar ve ses kaydediciler tarafından saptanan tümcelerin küçük bir örneğini yukarıda inandırıcı biçimde verdiğimiz üzere, suçlayanların ne kadar

hınzır oldukları göz önünde bulundurulduğunda, ayrıca, sorgulanan kişilerin görece kalabalık oluşu da hesaba katıldığında, her birimiz onların içinde bulunduğu durumda kalabileceğimiz için, verilen yanıtların, küçük ama doğal bir hata payıyla atılan oylar oranında dağılacağını, yani kırk kişinin oyunu sap'a, yani iktidardaki partiye verdiğini gururla söyleyeceğini, bir o kadar kişinin de yanıtlarını bir tutam tehditle tatlandırarak oyunu, muhalefet adını hak eden tek partiye, yani mep'e verdiğini söyleyeceğini, ve beş, evet, duvarın önüne dizilmiş, son savunma reflekslerini kullanan yalnızca beş kişinin, kararlı ama aynı zamanda yola gelmez bir dikkafalılıkla, sop'a oy verdim, diyeceğini ileri sürmek mantıklı olur. Geriye kalan dört yüz on beş yanıtın sahibi o muazzam kitle, yapılan sondajlara uygun olarak, Boş oy kullandım, diyecektir. Bu, açık seçik, gösteriş ya da tedbir gözetilmeden verilmiş, hiçbir ikircikliğe yer bırakmayan, bir bilgisayarın ya da hesap makinesinin verebileceği, bilişim ve mekanik dallarının doğaları gereği sağlayabileceği değişmez ve dürüst yanıttır, oysa bizim için burada söz konusu olan insanoğludur, onun yalan söyleyebilen tek hayvan olduğu da evrensel olarak bilinen bir gerçektir; insanoğlunun bunu kimi zaman korku, kimi zaman çıkar yüzünden, kimi zaman da gerçeği savunmak için tek çıkar yol olduğunu anladığı için yaptığı da doğrudur. Görünüşe göre, içişleri bakanının planı suya düşmüştü; gerçekten de başlangıçta danışmanların yanılgısı kesin ve utanç verici olmuştu, bu beklenmedik engeli aşmanın en iyi yolunu bulmak olanaksızmış gibi görünüyordu; tüm bu insanlara kötü davranmanın dışında elbette, oysa bilindiği gibi, buna demokratik ve aynı amaca ulaşmak için böylesi ilkel ve ortaçağa özgü davranışları engelleyecek hukuk düzenine sahip devletlerde pek iyi gözle bakılmıyordu. İçişleri bakanı işte bu karmaşık durumda, şimdiye kadar hiç kullanılmamış, politik kapsamı, aynı zamanda hem taktik, hem stratejik esnekliği olan, belki de daha yüksek mevkilerin habercisi olan bir kıvrak zekâ örneği verdi. İki karar aldı, her ikisi de önemliydi. Bunların ilki, bakanlığın, devletin resmi bir haber ajansı aracılığıyla medyaya dağıttığı resmi nottan da anlaşılacağı gibi –ki bunun sonradan bütünüyle makyavelci bir karar olduğu ileri sürülecekti– hükümetin kısa süre önce, yasal dayanak sağlamak ve kendilerinden istenen her türlü işbirliğini gerçekleştirmek üzere, son seçimlerde gözlenen anormalliklerin kökenindeki öğeleri açığa çıkarmak için yapılmakta olan soruşturmaların ilerlemesine katkıda bulunmak amacıyla, bakanlığa kendiliğinden başvuran beş yüz örnek vatandaşa hükümet adına heyecanlı bir üslupla teşekkür eden bildiriydi. Bakanlık, bu sıradan teşekkür görevine koşut olarak ve sorunları önceleyerek aileleri, çok sevdikleri aile bireylerinin durumundan haber alamadıkları için şaşırmamaları, hatta endişe etmemeleri gerektiği konusunda uyarıyordu, çünkü yürütülmekte olan operasyonun son derece gizli tutulduğu göz önünde bulundurulacak olursa, bu suskunluk kişisel güvenliklerinin bizzat garantisiydi. Yalnızca bilgi toplama ve bu bilgileri özel durumlarda kullanma amacını güden ikinci karar ise daha önce ortaya konan planı tersyüz ediyordu, bu plan da kuşkusuz çok iyi anımsayacağımız gibi, soruşturma yapanların halkın arasına kitle halinde sızmalarının bu gizi, bilmeceyi, muammayı, baş belasını ya da adını ne koyarsanız onu, yani boş oy pusulaları sorununu çözmeyi sağlayacak en etkili yöntem olduğunu öngörüyordu. Oysa bundan böyle ajanlar sayısal olarak eşit olmayan iki grup halinde etkinlik gösterecek, daha az sayıda olan grup alan çalışması yapacaktı, ama kabul etmeliyiz ki bu gruptan çok başarılı sonuçlar beklenmiyordu; daha kalabalık grup ise içerde tutulan, yanlış anlaşılmasın, tutulan ama tutuklu olmayan beş yüz kişiyi sorgulamayı sürdürecek ve gerektiğinde bunlara karşı uygulanan –zaten altında bulundukları– fiziksel ve psikolojik baskının şiddetini artıracaktı. Atasözünün yüzyıllardan beri bize tekrarladığı gibi, Eldeki beş yüz kuş, gökyüzündeki beş yüz bir kuştan daha iyidir. İlk grup hakkındaki düşünce kendini duyumsatmakta gecikmedi. Alan çalışması yapan, yani kentte çalışan ajan en ince diplomasi kurallarına başvurup türlü çeşitli diller dökerek ve girişimde bulunacağı anı çok iyi kollayarak ilk soruyu sormayı başardığında, yani, Söyler misiniz lütfen, oyunuzu kime attınız, dediğinde, yasada geçen ve sözcüğü sözcüğüne çalışılıp ezberlenmiş gibi verilen yanıt, Kimse hiçbir nedenle, verdiği oyu açıklamaya ya da bir devlet görevlisi tarafından o konuda yanıt vermeye zorlanamaz, oluyordu. Ve o konuya fazla önem vermeyen

adamın ses tonuna aldırmayarak ikinci soruya geçip, Merakımı bağışlayın ama boş oy vermiş olmayasınız sakın, diyecek olursa aldığı yanıt, söz konusu sorgulamayı ustalıkla içi boş bir soruya indirgiyordu, Hayır efendim, böyle yapmış olsam ya da oy pusulasının üzerine başkanın karikatürünü çiziktirmiş olsam bile, önüme konan listelerden herhangi birine oy vermiş kadar yasal davranmış olurdum, boş oy kullanmak da, bay sorgucu, yasanın seçmenlere zorunlu olarak tanıdığı, kısıtlanamayacak bir haktır, yasada sözcüğü sözcüğüne aynen, boş oy attığı için kimse kovuşturulamaz, yazmaktadır, bu bir yana, içiniz rahat etsin diye söyleyeyim ki ben boş oy atanlardan değilim, yukarıdaki varsayımı size yalnızca kuramsal açıdan anımsattım, hepsi bu. Normal koşullarda, bu tür bir yanıtı iki üç kez duymak özel bir önem taşımazdı, bu yalnızca birçok kişinin kendi ülkesinin yasalarını bildiğini, herkese de öğretecek şekilde davrandığını kanıtlardı ama aynı yanıtı hiç ağzını açamadan, gözünü bile kırpamadan, ezberlenmiş bir yalelli gibi bin kez art arda dinlemek, böylesine incelik isteyen işler için yetiştirilmiş, buna karşılık kendini çaresizlik içinde gören bir insan için katlanılabilecek bir şey değildi. Bazı ajanların, seçmenlerin lafı sistemli biçimde ağızlarına tıkması yüzünden özdenetimini yitirip işi karşısındakine hakarete ve saldırganlığa vardırmaya kadar götürdüğü oluyordu ama bu davranışın her zaman karşılıksız kaldığı da söylenemez, çünkü ajanlar avlarını ürkütmemek için yalnız çalışıyorlar ve bunu özellikle oldukça kalabalık yerlerde yapıyorlardı, dolayısıyla, hakarete ve saldırıya uğrayan seçmenin yardımına başka seçmenlerin koşması ender rastlanan bir olay değildi; bu yardımın sonuçlarını kafanızda elbette kolaylıkla canlandırabiliriz. Ajanların işlem merkezine aktardıkları raporlar içerik bakımından umut kıracak ölçüde zayıftı; hiç kimse, bir tek kişi bile boş oy kullandığını itiraf etmemişti, kimileri aptal köylüyü oynuyor, o sorunun yanıtını bir başka gün, zamanı olduğunda vereceğini, o anda çok acelesi olduğunu, dükkânların kapanmak üzere olduğunu söylüyordu ama moruklar –şeytan görsün yüzlerini– hepsinden beterdi; ses geçirmeyen bir cam kürenin içine hapsedilmiş gibi hepsi sağırlık salgınına yakalanmıştı sanki, ajan onların yanına şaşırtıcı bir saflıkla yaklaşıp soracağı soruyu bir kâğıt parçasına yazdığında, o kör olasıcalar, gözlüklerinin kırık olduğunu, yazıyı sökemediklerini ya da basitçe, okuma yazma bilmediklerini söylüyorlardı. Bu arada, insanların arasına sızma eylemini sözcüğün tam anlamıyla ciddiye almış daha kurnaz ajanlar da vardı; bunlar barlara takılıyor, herkese içki ısmarlıyor, sıfırı tüketmiş pokercilere borç para veriyor, spor karşılaşmalarını, özellikle, tribünlerin daha hareketli olduğu futbol ve basketbol maçlarını sektirmeden izliyordu; futbol söz konusu olduğunda iki taraf da gol atamayıp maç sıfır sıfır berabere biterse ima dolu bir sesle, Şu işe bak, boş oy gibi bir sonuç, diye bağırıyor, gelecek tepkileri kolluyordu. Ne var ki bu zahmetlerinin semeresini asla alamıyorlardı. Er ya da geç sonunda iş soru sormaya kalıyordu, Söyler misiniz lütfen, hangi partiye oy vermiştiniz, Merakımı bağışlayın ama boş oy vermiş olmayasınız sakın, ve bildiğimiz yanıtlar yineleniyordu, kimi zaman solo, kimi zaman koro halinde, Ben mi, amma tuhaf düşünce, Biz mi, amma acayip soru, hemen ardından, ilgili yasalar hakkındaki akıl yürütme tüm maddeleriyle ve buyurucu ekleriyle sökün ediyordu ve seçmenler bunu öylesine kolay yapıyorlardı ki oy kullanma yaşına gelmiş herkesin, ulusal ve uluslararası seçim yasalarıyla ilgili yoğun bir kurstan geçirildiğini sanabilirdiniz.

Günler geçtikçe, beyaz sözcüğünün önce belli belirsiz, ayıp ya da çirkin bir sözcükmüş gibi artık kullanılmadığı fark edildi, insanlar onu dolambaçlı yollardan ya da lafı dolandırarak ifade ediyorlardı. Örneğin beyaz bir kâğıda renksiz kâğıt, her zaman beyaz dedikleri masa örtüsüne birden, “süt rengi örtü” demeye başlamışlardı; kar, artık beyaz bir manto benzetmesiyle ifade edilmez olmuş, son yirmi yılın “en temiz ayin cüppesi”ne dönüşmüştü; öğrenciler ders kitabının önünde beyaz bir gece geçirdiklerini söylemeyi bir yana bıraktılar, artık “ineklemekten gözlerim eskidi” diyorlardı, ama en ilginç durum bir bilmecenin birdenbire ortadan kalkmasıyla yaşandı, kuşaklar boyunca babaların, büyükbabaların, dayıların ve yengelerin, kadın ve erkek komşuların küçük çocukların zekâsını ve kavrayışını ölçmek için kullanageldikleri bir bulmaca artık kullanılmaz oldu, kimse artık çocuklara,

Beyazdır, tavuk yumurtlar, bil bakalım nedir diyemiyordu, çünkü insanlar o sözcük kullanılmadığında, tavuk hangi cins olursa olsun, ne kadar ıkınırsa ıkınsın, orasından asla yumurtadan başka bir şey çıkaramayacağına göre bilmece bütünüyle saçma oluyordu. Bunun sonucu olarak, içişleri bakanına vaat edilen yüksek politik gelecek yumurtanın içinde boğulup kalmıştı, başarı şansı önce göğün neredeyse en yüksek katına çıkmış, ardından hüzünlü bir şekilde cehennemin dibine inmişti, ne var ki kafasında, geceyi aydınlatan şimşek gibi çakan bir başka düşünce başını yeniden dik tutmasını sağlamıştı. Her şey yitirilmemişti. Alan çalışmasında görevlendirilen ajanlara üslerine dönme buyruğu verdi, geçici sözleşmeleri tek taraflı feshetti, gizli servislerde kadrolu çalışan ajanları süpürüp temizledi ve kolları sıvayıp çalışmaya başladı.

Kentin bir yalancı yuvası olduğu, elinin altında tuttuğu beş yüz kişinin de tek ayak üstünde kırk yalan söylediği apaçık ortadaydı ama onlarla bunlar arasında fark vardı; birinciler henüz evlerine girip çıkmakta özgürdü, yuvasına gizlenmiş yılanbalığı gibi önce kayboluyor, sonra başlarını yeniden dışarı çıkarıyorlardı, öteki kategoriyle uğraşmak ise dünyanın en basit işiydi, bakanlığın mahzenlerine inmek yeterliydi; o beş yüz kişinin hepsi orada değildi, hepsi orada tutulamazdı, çoğu başka soruşturma birimlerine dağıtılmıştı ama orada sürekli gözlem altında tutulmakta olan elli kadar kişinin, yapılacak ilk uygulama için sayı olarak fazlasıyla yeterli olduğuna kuşku yoktu. Kuşkucu okulun uzmanları her ne kadar aygıtın güvenirliğinden kuşku duyuyorlar, bazı mahkemeler de incelemeler sırasında elde edilen sonuçları kanıt olarak kabul etmiyorlarsa da içişleri bakanı, aygıtta hiç olmazsa, anketlerin içinde debelendiği karanlık tünelden çıkmayı sağlayacak küçük bir kıvılcım çakacağı konusunda umut besliyordu. Söz konusu olan, okurların kuşkusuz anladığı gibi, poligraf adı verilen, yalan makinesi olarak da tanımlanan, daha bilimsel sözcüklerle anlatacak olursak, aynı anda birçok psikolojik ve fizyolojik fonksiyonu kaydetmeye yarayan ya da daha ayrıntılı bilgi vermek istersek, potasyum iyodür ile nişasta emdirilmiş bir kâğıdın üzerine, elektriksel yolla kayıt yapan o ünlü aygıtı devreye sokmaktı. Makineye kablolarla, şeritlerle, vantuzlarla karmaşık biçimde bağlanan hasta acı duymaz, yapması gereken şey yalnızca doğruyu söylemektir; özellikle de dünya kurulduğundan bu yana kafamızı ütüleyen, herkesin tekrarlayıp durduğu o palavraya, yani iradenin her şeyden güçlü olduğu lafına inanmamak gerekir; kazın ayağının hiç de öyle olmadığını gün gibi ortaya koyan bir örneği fazla uzaklara gitmeden vereyim, inanmamak gerekir çünkü sen, bugüne kadar çelik gibi olduğunu sana defalarca kanıtlamış olan o hayran olunası iradene ne kadar güvenirsen güven, o irade kaslarının gerilmesini, durduk yerde terlemeni, gözkapaklarının titremesini, solunumunu denetlemeni hayatta başaramayacaktır. Seansın sonunda, sana yalan söylediğini söylerler, sen bunu yalanlarsın, gerçeği, tüm gerçeği, yalnızca gerçeği söylediğine yemin edersin ve bu belki de doğrudur, yalan söylememişsindir, asabi mizaçlı bir insan olabilirsin, güçlü bir iradeye sahipsindir elbette, ama en hafif rüzgârda titreyen bir dalı andırırsın; bunun üzerine seni yeniden makineye bağlarlar ve bu kez daha da beter bir durumla karşı karşıya kalırsın, sana hayatta olup olmadığını sorarlar ve sen, elbette hayattayım, diye yanıt verirsin ama bedenin buna itiraz eder, seni yalancı çıkartır, çenenin titremesi, hayır, der, senin ölü olduğunu söyler, yani bedeninin haklı olup olmadığını kim bilebilir, belki seni öldüreceklerini senden daha önce o anlamıştır. İçişleri bakanlığının mahzenlerinde böyle şeylerin olması normal sayılmaz, o insanların tek suçu boş oy atmış olmalarıdır, âdet olduğu üzere sandıklardan birkaç beyaz oy çıkmış olsaydı önemi yoktu, ama boş oyların sayısı çok yüksektir, oyların neredeyse tamamı boş çıkmıştır, sana verilmiş olan hakkı işin suyunu çıkarmayacak dozda, damla damla kullanman gerektiğini, ağzına kadar boş oylarla dolu bir testiyle böyle aklına estiği gibi dolaşamayacağını, testinin de zaten bu yüzden su yolunda kırıldığını söylüyorlarsa, biz zaten o testi işinde bir enayilik olduğunu anlamıştık, büyük hacimler taşıyabilecek bir nesnenin içine her zaman azıcık bir şey konursa, bu davranış her türlü övgüye layıktır, diyorlarsa, o hakkın geri alınamaz bir hak olmasının hiçbir kıymeti harbiyesi olamaz, sen aşırı tutkun yüzünden partiyi kaybettin, göğün en

yüksek katındaki yıldıza kadar yükselmeyi düşünüyordun ama yüzükoyun lağım çukuruna düştün işte; içişleri bakanı için de aynı şeyi söylemiştik ama o başka bir insan türünü, sert, yiğit, güçlü, başını hiç eğmeyen erkeklerin oluşturduğu türü temsil ediyor, haydi bakalım, yalancı avcısının elinden nasıl kurtulacağını, potasyum iyodür ve nişasta emdirilmiş kâğıdın üzerinde hangi büyük ve küçük sefilliklerini sergileyeceğini düşün dur şimdi; görüyorsun değil mi, kendini bir şey sanıyordun, insanoğlunun o dillere destan iradesinin ıslatılmış bir kâğıt parçası karşısında ne hallere düştüğünü gör bakalım.

Oysa bir yalan makinesi, ileri ya da geri dönen bir diskle donatılmış, kendisine bağlanan insan hakkında duruma göre, adam yalan söyledi, adam yalan söylemedi, diyen bir makine değildir, öyle olsaydı yargıçlık yapmak, insanları cezalandırmak ya da bağışlamak çok kolay olurdu, polis karakollarının yerini, uygulamalı mekanik psikoloji bölümleri alırdı, müşterisiz kalan avukatlar bürolarının kapısına kilit vurur, mahkeme salonları, başka bir işlevle kullanılmaya başlanıncaya kadar sineklere teslim edilirdi. Bir yalan makinesi, diyorduk, yardım almadan bir yere kıpırdayamaz, yanında, kâğıdın üzerindeki çiziktirmeleri onun adına yorumlayacak bir uzmanın olması gerekir, ama bu, o uzman gerçeği biliyor anlamına gelmez, o yalnızca gözlerinin önündekini bilir, gözlem altında tutulan hastaya sorulan sorunun, yaratıcı bir ifadeyle söylemek istersek, allergo-grafik, yani allerjisi grafiğe yansıyan bir tepki verdiğini bilir, ya da daha yazınsal ama öncekinden daha az imgelemsel olmayan bir formüle başvurursak, makinenin yalanın desenini çizdiğini ileri sürebiliriz. Öyle ya da böyle, bu işte bir kazanç söz konusudur. En azından ilk elemede iyi ile kötüyü birbirinden ayırma olasılığı vardır; böylelikle, nihayet sağlığına kavuşup beyaz oy konusunda, Hayır, kullanmadım, deyip makinenin de yalanlamadığı kişiler özgürlüklerine, ailelerine kavuşur, mahzenler de biraz ferahlar. Ötekilere, yani bilinçlerinde seçimleri hiçe saymış olmaktan kaynaklanan bir suçluluk duygusu taşıyanlara gelince, cizvit papazlarına özgü zihinsel yananlam rezervlerine ya da zen türü tinselci içebakış yetisine sahip olmaları hiçbir işe yaramaz, çünkü acımasız ve duyarsız yalan makinesi, söylenen yalanı derhal insanın yüzüne vurur, o durumda da adamın beyaz oy attığını kabul etmemesi ya da şu ya da bu partiye oy attığını söylemesinin fazla önemi kalmaz. Uygun koşullarda, tek bir yalan söylenmişse paçayı kurtarabilir, ama iki yalan söylenmişse kurtulmak mümkün değildir. Bununla birlikte içişleri bakanı, tedbirde hata etmemiş olmak için, gözlemlerin sonucu ne olursa olsun şimdilik hiç kimsenin salıverilmemesini buyurmuştu. Oturdukları yerde otursunlar, insan denen yaratığın kötülüğü nereye vardıracağı asla kestirilemez, demişti. Ve o şeytan herif haklıydı. Gözlem altına alınan kişiye yüzlerce kez sorulan ve yanıtı alınan hep aynı, birbirinin tıpkısı sorulardan sonra, üzerine onun ruhsal sıçramalarının kaydedildiği, çizilmiş, karalanmış onlarca metre kâğıt şerit harcandıktan sonra, bir gizli servis ajanı kendini şeytana kaptırmaya teşne gencecik bir çocuk, yeni doğmuş bir kuzu saflığıyla, gözlem altına alınmak üzere gelen ve yalan makinesinin hilebaz ve yalancılar sütununa kaydettiği genç ve güzel bir kadının kışkırtmasıyla tuzağa düştü. Bizim mata hari, çocuğu doldurmaya başladı, Bu makine işi bilmiyor, Ne demek işi bilmiyor, neden peki, diye sordu ajan zanlıyla gevezelik etmenin görevinin bir parçası olmadığını unutarak, Çünkü bu durumda, herkesten kuşku duyulan bir ortamda, o kişinin oy kullanıp kullanmadığı bilinmese bile kısaca ve yalnızca “beyaz” sözcüğünün kullanılması, o insan masumluğun en kusursuz ve en saf biçiminin vücut bulmuş hali de olsa olumsuz tepkilerin, kaygıların, sıkıntıların doğması için yeterli olurdu, Sanmıyorum, bu konuda sizinle aynı düşünceyi paylaşmama olanak yok, diye karşılık verdi ajan kendinden emin bir tavırla, vicdanıyla barışık olan biri yalnızca doğruyu söyler, dolayısıyla da yalan makinesinin sınavından başarıyla geçer, Bizler birer robot ya da konuşan taş parçası değiliz bay ajan, dedi kadın, her insan gerçeğinde, her zaman kaygı taşıyan bir yan vardır, bizler her an sönme tehdidi altında titreyen küçük birer aleviz ve her şeye karşın korkarız ve bunu söylerken, yalnızca yaşamın pamuk ipliğine bağlı oluşuna gönderme yapmıyorum, Yanılıyorsunuz, ben korkmam, ben her koşulda

korkumu bastırabilecek şekilde eğitildim, üstelik yapı olarak da ödlek biri değilim, küçücük bir çocukken bile öyle değildim, diye karşılık verdi ajan, Öyleyse neden bir deneme yapmıyoruz, diye önerdi kadın, sizi makineye bağlayalım, ben de size sorular sorayım, Delisiniz siz, ben egemen gücün bir ajanıyım, zanlı olan ben değilim, sizsiniz, Korkuyorsunuz, bu apaçık ortada, Korkmadığımı söyledim size, Madem öyle makineye bağlanın, bir erkeğin ve onun gerçeğinin ne olduğunu gösterin bana. Ajan, gülümsemekte olan kadına baktı, sonra, gülmesini gizlemeye çalışan teknisyene baktı ve Tamam, kabul ediyorum, bir defadan bir şey çıkmaz, gözlem altına alınmayı kabul ediyorum, dedi. Teknisyen, kabloları bağladı, kemerleri sıktı, vantuzları ayarladı, Her şey hazır, ne zaman isterseniz başlayabiliriz. Kadın derin bir nefes aldı, havayı ciğerlerinde üç saniye tuttu ve birden, ağzından "beyaz" sözcüğü çıktı. Bir soru bile değildi bu, bir ünlemdi yalnızca ama ibreler kıpırdadı, kâğıdın üzerine bir şeyler çiziktirdi. Bunu izleyen sessizlik boyunca ibreler tam olarak hareketsiz kalmadı, titreşmeyi, küçük çizgiler oluşturmayı sürdürdü, suya atılmış bir taşın halkalar oluşturması gibi. Kadın, makineye bağlı adama değil çizgilere bakıyordu, sonra gözlerini ona döndürerek sakince, neredeyse sevgi dolu bir sesle sordu, Seçimlerde beyaz oy kullanıp kullanmadığınızı söyleyin bana lütfen, Hayır, beyaz oy atmadım, asla beyaz oy atmayacağım, diye yanıtladı adam, şiddetle. İbre hızla, aceleyle, şiddetle hareket etti. Yeniden sessizlik. Ee ne oldu, diye sordu ajan. Teknisyen yanıt vermekte gecikiyordu, ajan üsteledi, Ee, ne diyor makine, Makine sizin yalan söylediğinizi söylüyor, dedi teknisyen tedirgin bir havayla, Olanaksız, diye bağırdı ajan, gerçeği söyledim ben, beyaz oy atmadım, ben gizli serviste çalışan bir profesyonelim, vatanın çıkarlarını koruyan bir vatanseverim, bu makine kafadan çatlak, hiç kuşku yok, Yorulmayın hiç, kendinizi savunmaya çalışmayın, dedi kadın, ben sizin gerçeği söylediğinizden, beyaz oy atmadığınızdan, asla beyaz oy atmayacağınızdan eminim, yalnız size meselenin bu olmadığını hatırlatayım, size yalnızca bir şeyi kanıtlamak istedim ve bunu başardım, bedenimize fazla güvenemeyeceğimizi kanıtlamak istiyordum size, Bu bütünüyle sizin hatanız, beni sinirlendirdiniz, Elbette benim hatam, yani âdem'i günaha sokan havva'nın hatası, ama bizi bu kıytırık makineye bağladığınızda, kendimizi sinirli hissedip hissetmediğimizi soran olmadı bize, Sizi sinirli kılan, suçluluk duygusu, Olabilir, o zaman hiçbir hatanız olmadığı halde neden suçlu gibi davrandığınızı gidip şefinize bir sorun bakalım, Şefime soracak hiçbir şeyim yok benim, şu anda da burada olup bitmiş hiçbir şey yok. Sonra teknisyene dönerek, Verin şu kâğıdı bana, şunu da kafanıza sokun, doğduğunuza pişman olmak istemiyorsanız çenenizi tutun, Evet efendim, içiniz rahat etsin, mezar gibi sessiz olacağım, Ben de çenemi açmayacağım, ama hiç olmazsa bakana çevirdiği dolapların bir işe yaramadığını, gerçeği söylediğimizde hepimizin yalan söylemeyi, yalan söylediğimizde de gerçeği söylemeyi sürdürmüş olacağımızı açıklayın, tıpkı onun gibi, sizin gibi, şimdi, size benimle yatmak isteyip istemediğinizi sorduğumu, sizin de bana bir yanıt verdiğinizi düşünün, sonra da makinenin o yanıtı nasıl değerlendireceğini.

İçişleri bakanının kafasında kurduğu planın, yani kent sakinlerinin ya da daha doğrusu kokuşmuş, suçlu, bozguncu boş oyculların hatalarını kabul edip aman dilemeye, aynı zamanda cezalandırılmaya razı olmaya, yapılacak yeni bir seçimde bu hatalarını bağışlatmak için bir daha asla aynı hataya düşmeyerek toplu halde oy sandığına gidip istenen yönde oy kullanmaya, böylelikle de günahlarından arınmaya ikna etme planının, durumun geneli göz önüne alındığında, birkaç önemsiz ve etkisiz başarı dışında hedeflenen sonuçlara ulaşamayacağının ortaya çıkması üzerine, savunma bakanının vaktiyle denizaltı ile yarım saat kadar sakin sularda yaptığı tarihsel geziden edindiği unutulmaz deneyimden kısmen esinlenen gözde formülü; yani bu davranışın demokratik sisteme karşı büyük çaplı bir saldırı olduğu formülü dikkat çekmeye ve güç kazanmaya başladı. Bir tur daha döndürüp vidayı ivedilikle daha da sıkıştırma gereği tüm hükümet üyelerinin gözünde kaçınılmaz hale gelmişti, adalet ve kültür bakanları bu düşünceye katılmıyorlardı elbette, çünkü onların bu konuda az da olsa bazı kuşkuları vardı, öyle ki hararetle beklenen olağanüstü hal ilanı hissedilir hiçbir etki yaratmamıştı, çünkü o ülke insanlarının anayasanın kendilerine sağladığı haklara sistemli saygı beslemek gibi bir alışkanlığı yoktu, dolayısıyla da birtakım hakların ellerinden alındığının farkına bile varmamış olmaları mantıklıydı, hatta doğaldı. Bu nedenle ciddi bir sıkıyönetim uygulaması gereği ağır basıyordu, görüntüde kalan bir sıkıyönetim değil, zorunlu sokağa çıkma yasağının uygulandığı, gösteri mekânlarının kapatıldığı, silahlı kuvvetlerin sokaklarda yoğun biçimde kol gezdiği, kente giriş çıkışların kesin olarak yasaklandığı, tüm ülkede halihazırda bir sürü yasağın yürürlükte olmasına karşın, yasaklamayı kısıtlayıcı önlemlerin bir kalemde kaldırılmasıyla dört dörtlük olacak bir sıkıyönetim uygulanmalıydı; öyle ki başkent halkına uygulanan ve gerçekten gözle görülür hale gelmiş olan farklı muamele daha ağır, daha hissedilir bir aşağılamaya dönüşsün. Kafalarına sokmak istediğimiz şey, diye ileri sürdü savunma bakanı, ve umarım bunu kesin olarak anlarlar, güvenilir olmadıkları ve layık oldukları şekilde muamele görmeyi hak ettikleridir. Kendisine bağlı gizli servislerin başarısızlıklarını elinden geldiğince gizlemek zorunda olan içişleri bakanı, sıkıyönetimin derhal ilan edilmesini kabul etti ve elinde hâlâ oynayacağı bazı kozlar olduğunu, oyundan henüz çekilmediğini göstermek için, interpolle sıkı işbirliği içinde yapılan bir araştırmaya göre uluslararası anarşizm hareketinin, Duvarlara kargacık burgacık sersemce şeyler karalatmaktan başka bir varlık nedeni taşıyorsa tabii, –bir an meslektaşlarının kahkahayı koyuvermesini beklemek için durdu, sonra kendinden ve ötekilerden memnun şekilde tümcesini bitirdi–, Kurbanı olduğumuz seçim boykotuna hiçbir biçimde katılmadığının ortaya çıktığı, dolayısıyla yaşananların yüzde yüz içerden kaynaklandığı sonucuna varmış bulunuyorum, diyerek meclisi bilgilendirdi, Söze karışmamı bağışlayın ama, dedi dışişleri bakanı, o “yüzde yüz” ifadesi o tümcenin orasına tam oturmadı gibi geliyor bana, bu vesileyle sizlere şunu da anımsatmam gerekir ki burada olup bitenler, sınırlarımızı kolayca aşabilir ve dünyaya bir kara veba gibi yayılabilir, Beyaz, bizimki beyaz veba, diye düzeltti hükümet başkanı, barışçıl bir gülümsemeyle, Öyleyse, evet, diye sonuca bağladı dışişleri bakanı, bunun demokratik sistemin istikrarına karşı gerçekleştirilmiş büyük çaplı bir saldırı, basit bir saldırı değil, yalnızca tek bir ülkede, bizim ülkemizde değil, gezegenimizin tamamında gerçekleştirilmiş bir saldırı olduğunu açıkça ileri sürebiliriz. İçişleri bakanı, son olayların kendisini yükselttiği esas oğlan rolünün elinden kaçmakta olduğunu duyumsuyordu, büsbütün batmamak için, dışişleri bakanının yapmış olduğu doğru yorumlara benzersiz bir böbürlenmeyle teşekkür ettikten sonra, kendisinin de son derece incelikli dilsel yorumlar yapmakta ne kadar yetenekli olduğunu göstermek için, Sözcüklerin anlamlarının biz farkına varmadan nasıl değiştiğini gözlemlemek ilginç, diye yumurtladı, sözcükleri çoğu kez anlamlarının tam tersini ifade etmek için kullanıyoruz, bu arada o sözcükler aynı zamanda önceki anlamlarını ifade etmeyi, dağılıp giden bir ses yansıması gibi sürdürüyorlar, Bu, anlambilimdeki gelişmenin etkilerinden biri, dedi kültür bakanı salonun dibinden, Peki, bunun beyaz oylarla ne ilgisi var, diye sordu dışişleri bakanı, Beyaz oylarla hiçbir ilgisi yok ama sıkıyönetimle çok sıkı bir ilgisi var, diye karşılık verdi içişleri bakanı savaş kazanmış bir komutan edasıyla, Anlamadım,

diye yakındı savunma bakanı, Oysa çok basit, Belki öyledir ama ben anlayamadım, Haydi canım, sıkı sözcüğü ne anlama geliyor, biliyorum, bu bir retorik sorunu, bana yanıt vermeyebilirsiniz, hepimiz biliyoruz ki “sıkı”, sıkmak, sarmalamak, bloke etmek sözcüğü ile ilintilidir, öyle değil mi, Evet, öyle, iki kere ikinin dört etmesi gibi, Dolayısıyla, biz sıkıyönetim ilan ettiğimizde, ülkenin başkentinin bir düşman tarafından sarıldığını, bloke edildiğini ilan etmiş oluyoruz, doğrusunu söylemek gerekirse, aslında bu düşman, böyle ifade etmeme müsaade buyurunuz, dışımızda değil, tam tersine içimizde. Bakanlar birbirine baktı, hükümet başkanı, bu sözleri üzerine alınmamış gibi davranıyor, önündeki kâğıtları karıştırıyordu. Ne var ki, savunma bakanı bu anlam-mantık savaşından zaferle çıkacaktı, Olup biteni anlamanın bir başka yolu daha var, Hangi yol, Başkaldırı başladı, abarttığımı sanmayın, başkaldırı derken düşündüğüm, şu anda olup bitmekte olanlar, kent sakinleri tam anlamıyla çevrilmiş, köşeye sıkışmış, sarılmış durumda, nasıl söylerseniz söyleyin, bana göre hava hoş, Sevgili meslektaşıma ve meclise şunu ifade edeyim ki, dedi adalet bakanı, beyaz oy kullanmayı seçen seçmenler yasanın kendilerine açıkça tanıdığı bir hakkı kullanmaktan başka bir şey yapmadılar, dolayısıyla başkaldırıdan söz etmek bana göre –hiç uzmanı olmadığım bir alanda fikir yürütmemi bağışlayacağınızı umarım– yalnızca sözcük seçiminde yapılmış bir hata değil, aynı zamanda salt hukuksal açıdan, tam bir saçmalıktır, Vatandaş hakları soyut değerler değildir, diye karşılık verdi savunma bakanı soğuk bir tavırla, haklar ya hak edilir ya edilmez, gerisi laf kalabalığıdır, Tamamıyla haklısınız, dedi kültür bakanı, gerçekten de haklar soyut değerler değildir, onlara saygı göstermediğimizde bile kendi varlıklarını sürdürürler, Felsefi zırvalar bunlar, Felsefeye karşı mısınız, bay savunma bakanı, Beni yalnızca askeri felsefeler ilgilendirir, o da, insanı zafere götürmesi koşuluyla, ben, sevgili baylar, kışladan çıkmış bir pragmacıyım, hoşunuza gitse de gitmese de kedi benim için yalnızca kedidir ve şimdi, sizler tarafından saftirik kabul edilmemek için, bir dairenin eşdeğer yüzölçüme sahip bir kareye çevrilebileceğini kanıtlamanın söz konusu olmadığı durumlarda olduğu gibi, bir hakka saygı gösterilmezse o hak varlığını nasıl sürdürür, bana açıklarsanız çok sevinirim, Çok basit, bay savunma bakanı, bir hakka zorunlu olarak saygı gösterilir ve garanti altına alınırsa o hak fiilen varlığını sürdürür, Bu tür demagojik söylev ve açıklamalarla –bunu sizin kişiliğinize saldırıda bulunmak niyetiyle söylemiyorum– fazla yol alamayız, sıkıyönetim öteki yöntemlerden daha iyi sonuç verecek mi, göreceğiz, Parmağımızı gözüne sokup kör etmezsek, sonuç verir, Nasıl verir düşünemiyorum, Şu anda ben de düşünemiyorum, yapacağımız tek şey oturup beklemek, ülkemizde bu tür şeylerin yaşanacağını kimse asla aklının ucundan geçirmemişti ama olan oldu ve işler, düğüm üzerine düğüm atılmış gibi çözülemez hale geldi, bizler bu masanın etrafında, bunalımın kesin çaresi olarak sunulan önerilerden şimdiye kadar hiçbir sonuç alınamaması üzerine, yeni kararlar almak için toplandık, insanların sıkıyönetime karşı tepkisini de kısa zamanda görmeyiz umarım, Bu sözleri işittikten sonra suskun kalamam, diye bağırdı içişleri bakanı, aldığımız önlemler meclis tarafından oybirliğiyle kabul edildi ve belleğim beni yanıltmıyorsa, şu anda burada bulunanların hiçbiri o sırada farklı ya da daha iyi öneriler getirmedi, felaketin ağırlığı, evet, buna felaket, diyorum ve ağırlık sözcüğünü kullanıyorum, içinizden bazıları, beyler, bunun bir abartma olduğunu düşünüp bu düşüncelerini kasıntılı, alaycı havalara bürünerek gösterseler de ben böyle diyorum ve tekrar ediyorum, felaketin ağırlığı önce ekselansları devlet başkanı ile başbakan tarafından gereği gibi değerlendirildi, sonra görevlerimizin içerdiği sorumluluk dolayısıyla, savunma bakanı ve ben durumun ciddiyetini gördük, ötekilere gelince, özellikle adalet bakanı ile kültür bakanını kastediyorum, zaman zaman bizi kendi ışıklarıyla aydınlatma inceliğini göstermiş olsalar da ben şahsen, onların ileri sürdüğü düşüncelerde, bize bu düşüncelerini sunmak için harcadıkları, bizim de onları dinlemek için harcadığımız süreden daha uzun bir süre üzerinde durulup incelenmeye değer bir düşünceye rastlamadım, Söylediğiniz gibi, günün birinde bu meclisi aydınlatabilecek ışıklar sundum size ama o ışıklar benim değil, yasanın, yalnızca yasanın saçtığı ışıklardı, diye yanıtladı adalet bakanı, Benim alçakgönüllü kişiliğime ve bu cömert kulak çekme işlemindeki rolüme gelince,

dedi kültür bakanı, bana ayrılan sefil bütçe göz önünde bulundurulacak olursa, benden daha fazlası beklenemezdi, Çeşitli anarşizm türlerine olan eğiliminizi şimdi daha iyi anlıyorum, dedi içişleri bakanı bağırarak, insan eteğindekileri önünde sonunda ortaya döker.

Başbakan, önündeki kâğıtları okuyup bitirmişti. Dikkat çekmek ve sessizliği sağlamak için su bardağına tükenmezkalemiyle hafifçe vurdu ve söze başladı, Biraz meşgul gibi görünsem de bana çok şey öğreten ilginç tartışmanızı kesmek istemedim, çünkü yaşadığımız deneyimin de bize kesin olarak öğrettiği gibi, biriken gerilimleri boşaltmak için esaslı bir tartışmadan daha iyisi olamaz, özellikle de içinde bulunduğumuz durumda, yani bir şeyler yapmak gerektiği anlaşılıp ne yapılması gerektiği bilinmeyen durumda. Söylevine ara verdi, notlarına göz atıyormuş gibi yaptı, sonra devam etti, Dolayısıyla, yatıştığınız, gevşediğiniz, kafanızdan aşağı artık kaynar sular dökülmediği şu anda, bay savunma bakanının önerisini, yani halka duyurulduğu andan başlayarak belirsiz bir süreyi kapsayacak sıkıyönetim önerisini artık onaylayabiliriz. Salonun neredeyse tamamından onay anlamına gelen bir uğultu yükselirken, savunma bakanının, olası itirazları ya da yetersiz heyecan gösterilerini saptamak için gözlerini çevresinde panoramik olarak hızla gezdirmesine karşılık, araya ne ifade ettiği pek anlaşılmayan bazı sesler de karıştı. Başbakan, sözünü sürdürdü, Ne yazık ki yaşadığımız deneyim bize, en kusursuz, en eksiksiz düşüncelerin bile, zamanı gelip uygulamaya konduğunda, son dakikada ortaya çıkan duraksamalar, beklenti ile alınan gerçek sonuç arasında uyum olmaması, kritik bir anda denetimin elden kaçması ya da burada ayrıntılı olarak açıklamaya değmeyecek ve her halükârda incelemeye zamanımızın bulunmadığı başka bin türlü olası neden yüzünden başarılı olamayacağını da öğretti; dolayısıyla, insanın kafasının içinde her zaman yedekte tuttuğu, uygulanmaya hazır ya da önceki düşünceyi tamamlayan, aynı içinde bulunduğumuz koşullarda büyük olasılıkla başımıza gelebileceği gibi, iktidar boşluğunun ortaya çıkmasını ya da daha da korkuncu, sokağın iktidarı ele geçirerek bir sürü felakete yol açmasını engelleyecek bir düşünce olması gerekmektedir. Başbakanın üç adım ileri iki adım geri ya da halk arasında söylendiği gibi, ilerler gibi yapıp yerinde sayma konusundaki birinci sınıf uzmanlığına alışkın olan bakanlar, onun ağzından çıkacak son, bitirici, nokta koymazdan hemen önce gelecek olan sözü duymak için sabırla bekliyorlardı. Ne var ki o gün öyle olmadı. Başbakan, yeniden ıslattığı dudaklarını, ceketinin iç cebinden çıkardığı beyaz bir mendille sildi, herkes notlarına yeniden göz atacağını sandı ama o son anda önündeki notları bir yana iterek, Sıkıyönetimden beklediğimiz sonuçları alamazsak, başka deyişle, vatandaşlar normal demokratik çizgiye, yasa koyucunun kendisinden beklenmeyen bir tedbirsizlikle, çelişkiye düşmekten korkmadan ifade edebileceğimiz gibi, yasayı kötüye kullanmaya açık kapı bırakması yüzünden seçim yasasını uygularken dengeli ve bilinçli davranmamayı sürdürürse, meclisi şimdiden uyarıyorum ki başbakanınız, almış olduğumuz kararı –sıkıyönetim kararını kastediyorum elbette– psikolojik olarak güçlendirecek, aynı zamanda bozulan siyasal dengeyi tek başına geri getirecek ve içine düştüğümüz karabasanı bir daha yaşanmamak üzere ortadan kaldıracak bir başka önlemin uygulanmasını öngörmektedir. Yine ara verdi, dudaklarını yeniden ıslattı, mendilini bir kez daha dudaklarında gezdirdi ve sözünü sürdürdü, Peki öyleyse, işleri her alanda ciddi olarak karmaşık hale getireceğini, başkent halkına yaşamı suçlusuyla suçsuzuyla zehir edeceğini bildiğimiz sıkıyönetim ilanıyla zaman yitireceğimize, o önlemi neden hemen uygulamıyoruz, diye sorabilirsiniz bana. Sorun açıkça ortada, bu arada, bazı önemli öğeler var ki onları gözardı edemeyiz, kimi bütünüyle lojistik nitelikte, kimi değil, önemli olan, kabaca alınan bu en uç önlemin doğuracağı etki, o etkinin travma yaratacağını düşünmek abartı olmaz, dolayısıyla alınacak önlemleri aşama aşama sertleştirmemiz gerekeceğini düşünüyorum, sıkıyönetim bunların ilki olacak. Hükümet başkanı kâğıtlarını yeniden karıştırdı ama su bardağına dokunmadı, Merakınızı anlamakla birlikte, dedi, daha fazlasını söylemeyeceğim, size bu sabah ekselansları cumhurbaşkanı tarafından makamında kabul edildiğimi söylemekle yetineceğim, ona düşüncemi açıkladım ve ondan tam ve koşulsuz destek aldım. Gerisi hakkında, zamanı geldiğinde

bilgilendirileceksiniz. Şimdi, bu verimli toplantıyı kapatmadan önce, bakanların hepsinden, özellikle de sıkıyönetim ilanının benimsenmesini ve ona uyulmasını sağlayacak önlemleri bütün ağırlığıyla omuzlarında taşıyacak savunma ve içişleri bakanlarından bu girişim konusunda tüm dikkat ve enerjilerini kullanmalarını isteyeceğim. Silahlı kuvvetler ve polis kendi uzmanlık alanlarında ve birlikte yapacakları operasyonlar çerçevesinde ve karşılıklı kusursuz saygı içinde birbirlerinin sorumluluk alanlarına müdahale etmeden –ki bu, zarardan başka sonuç vermez–, atalarımızın çok beğendiği ve bizim kırsal geleneklerimizle derin bağlantılı bir deyişi kullanmama izin verirseniz, ağıldan kaçan sürüyü geri döndürme görevini vatanseverlikle yerine getireceklerdir. Ayrıca, şu anda bize rakip olanların vatan düşmanı haline gelmemeleri için elinizden geleni yapmayı unutmayın. Bu kutsal görevinizde tanrı sizinle olsun, size yol göstersin ve duygu birliğinin güneş gibi yeniden bilinçleri aydınlatmasını ve vatandaşlarımızın yitirdiği barışçıl uyumu onlara yeniden sağlasın.

Başbakan televizyonda boy gösterip bozguncu grupların, halkın seçimlerde oyunu özgürce kullanmasını birçok kez engelleyerek siyasal ve toplumsal karışıklık yaratmasıyla ortaya çıkan ulusal güvenlik nedenleriyle sıkıyönetim ilan edildiğini halka bildirdiği sırada, piyadeler ve askeri polis birlikleri, tankların ve zırhlı birliklerin desteğiyle kentin tüm giriş ve çıkışlarını tutuyor, tren garlarını işgal ediyordu. Başkentin yirmi beş kilometre kadar kuzeyinde yer alan havaalanı, ordunun özel denetim bölgesinin dışında kalıyordu, dolayısıyla sarı alarm uygulandığı durumlar dışında başka bir kısıtlamaya tabi olmadan işlevini sürdürecekti, buysa turistlerin ülkeye gelip gitmesine olanak tanıyordu, ama yerli halkın yolculuk etmesi bütünüyle yasaklanmış olmamakla birlikte, özel durumlar dışında –ki bunlar tek tek incelenecekti– hiç önerilmiyordu. Askeri operasyonların görüntüleri, muhabirin deyişiyle aktarırsak, canlı yayının kaçınılmaz vuruculuğuyla başkentin şaşkın sakinlerinin evlerini işgal etti. Subaylar buyruk veriyor, çavuşlar o buyrukları yerine getirmek için gürlüyorlar, itfaiyeciler barikatlar kuruyorlardı, cankurtaranlar, aktarma birimleri vardı, ışıldaklar sokakları en yakın dönemece kadar aydınlatıyordu, kamyonlardan yere atlayan tepeden tırnağa silahlanmış askerler, hem kısa süreli şiddetli çatışmalar için, hem de uzun süreli yıpratma kampanyası için donatılmışlardı. Üyeleri başkentte çalışan ya da okuyan aileler, bu askeri gösteri karşısında başlarını sallıyor, mırıldanıyorlardı: Deli bunlar, ötekiler, yani bir oğlunu ya da aile reisini her sabah, kentin dışındaki sanayi bölgelerinden birindeki bir fabrikaya gönderip akşam bekleyen aileler, kente giriş çıkışlar yasaklandığına göre, bundan böyle karınlarını nasıl doyuracaklarını düşünüyordu. Kent dışında çalışanlara belki izin belgesi verirler, dedi neredeyse son fransa-prusya savaşından ya da en az o kadar uzun bir zamandan beri emekli olduğu konuştuğu dilden belli olan bir yaşlı adam. Ne var ki o görmüş geçirmiş ihtiyar çok da haksız değildi, çünkü işletmeler ertesi günden itibaren hükümete haklı şikâyetlerde bulunmaya başladılar, Hükümet tarafından alınan önlemlere kayıtsız şartsız ve kuşku götürmez vatanseverlik duygularıyla ve alınan kararın ulusun kurtuluşu için kaçınılmaz olduğu ve kendilerini tam olarak gizleyemeyen bozguncu bazı grupların zararlı eylemlerine nihayet karşı çıkılmasının kaçınılmaz hale geldiği düşüncesiyle destek vermekle birlikte, diyorlardı, işçilerimize ve çalışanlarımıza en kısa sürede izin belgesi verilmesini yetkili makamlardan derin saygılarımızla rica ediyoruz, bu karar en kısa sürede alınıp uygulamaya konmazsa, sınai ve ticari faaliyetlerimiz çok ciddi ve onarılmaz zararlar görecek, sonuçta genel olarak olumsuz etkilenecek olan ulusal ekonomimiz, geriye dönüşü olmayan kayıplarla art arda darbe yiyecektir. Aynı gün öğleden sonra, savunma, içişleri ve ekonomi bakanlıklarının birlikte imzaladıkları bir bildiride, halkın hükümetinin, patronların haklı kaygısını anlayışla karşıladığı ama istenen izin belgelerinin dağıtımını işletmelerin istedikleri ölçüde asla yapamayacakları, zira hükümetin böyle bir özgürlüğü onlara tanıması halinde, kentin yeni sınırlarını korumakla görevlendirilen askeri birliklerin alınan önlemleri gerekli kararlılık ve etkinlikle uygulamasının kaçınılmaz olarak zaafa uğrayacağı bildirildi. Bununla birlikte hükümet, açık fikirli ve en kötü durumlara bile çare bulma iradesine sahip olduğunu kanıtlamak için, söz konusu

izin belgelerinin işletmelerin verimli çalışması için iş başında bulunmaları kesinlikle gerekli olan yöneticilere ve teknik kadrolara sağlanmasını düşünüyordu; ayrıca bu işletmeler, bu ayrıcalıktan yararlanmak üzere seçilen kimselerin kent içindeki ve başkent dışındaki davranışlarının cezai olanlar da dahil tüm sorumluluğunu üstleneceklerdi. Her ne olursa olsun, bu plan onaylandığında, bu kişilerin tatil günleri dışında her sabah, saptanmış belirli yerlerde toplanmaları, daha sonra polis eşliğinde otobüslerle kent çıkışına götürülmeleri, orada bekleyen başka otobüslerle çalıştıkları fabrikalara ya da işletmelerde gün boyunca çalışacakları servislere götürülmeleri gerekiyordu. Bunun için, otobüslerin sağlanmasından başlayıp polisin yapacağı eşlik görevinin giderlerine varıncaya kadar tüm masraflar işletmeler tarafından karşılanacaktı, büyük bir olasılıkla bu masraflar vergiden düşülecektir ama buna, fizibilite hesapları yapıldıktan sonra, zamanı geldiğinde maliye bakanlığı karar verecektir. Tahmin edilebileceği gibi, istekler bununla da sınırlı kalmayacaktır. Deneyim göstermektedir ki insan yiyip içmeden yaşayamaz, oysa balık gibi et de dışarıdan ithal edildiği, hatta sebze bile dışarıdan geldiği için, anlayacağınız, her şey dışarıdan ithal edildiği için ve kentin tek başına üretebileceği ya da ambarlayabileceği besin halkı en çok bir hafta besleyebileceği için, işletmelerin yönetici ve teknik adam sağlama yöntemlerine benzer bir erzak sağlama yönteminin de devreye sokulması gerekmektedir; ne var ki bazı erzakların bozulabilir nitelikte olması nedeniyle, söz konusu yöntemin daha da karmaşık olacağı açıktır. Öte yandan, kilometrelerce bandaja, sıradağlar kadar hidrofil pamuğa, tonlarca hapa, şırınga edilecek hektolitrelerce ilaca, düzinelerce, düzinelerce ve düzinelerce prezervatife ihtiyacı olan hastaneleri ve eczaneleri de unutmamak gerekmektedir. Ayrıca, hükümet içinde birileri başkent halkını katmerli bir şekilde cezalandırmak için, makyavelci bir düşünceyle, insanları her yere tabanvayla gitmeye mahkûm etmek istemiyorsa, benzin ve mazota, bunların servis istasyonlarına ulaştırılmasına da kafa yormak gerekiyordu. Hükümet birkaç gün içinde, sıkıyönetim konusunda daha birçok şeyi düşünmek zorunda olduğunu anlamıştı, özellikle de kuşatma altında tuttuğu insanları, uzak geçmişte olduğu gibi aç bırakarak öldürmeye niyeti yoksa, bir sıkıyönetimin pat diye ilan edilemeyeceğini, hangi noktaya varılmak istendiğini, o noktaya nasıl varılacağını çok iyi bilmek, sonuçları ölçüp biçmek, tepkileri değerlendirmek, sakıncaları tartmak, kayıpları ve kazançları hesaplamak gerektiğini, bunu en azından, daha şimdiden protestolara, isteklere ve bilgi taleplerine boğulan ve her durumda ne yapacaklarını, ne yanıt vereceklerini çoğu zaman bilemedikleri için – bunun nedeni, yukarıdan gelen talimatların sıkıyönetimi genel çizgileriyle belirlememiş, uygulamayla ilgili bir sürü ince ayrıntıyı bütünüyle kulak ardı etmiş olmasıydı ki, kargaşa kaçınılmaz olarak bu çatlaklardan sızıyordu– çok yakında işleri başlarından aşacak olan bakanlıkların bunalmasını engelleyebilmek için yapması gerektiğini görmüştü. İşin bir ilginç yanı da fiilen ve hukuken “kuşatan” olan hükümetin aynı zamanda “kuşatılan” olduğunun başkentin alaycılık ve sarakaya alma yanı ağır basan hınzır kesiminin gözünden kaçmasına olanak bulunmamasıydı, bunun nedeni yalnızca, hükümetin odalarının ve bekleme odalarının, kurulların toplanma salonlarının ve koridorlarının, bürolarının ve arşivlerinin, fiş dolaplarının ve mühürlerinin kentin göbeğinde bulunması ve buranın organik olarak devletin kalbinin attığı yer olması değil, bazı hükümet üyelerinin, en azından üç bakanın, birçok danışmanın ve danışman yardımcısının, aynı zamanda iki genel müdürün kentin banliyösünde oturması, bunların dışında, kentin içinde her sabah ve her akşam şu ya da bu yöne giden memurların, özel araçları yoksa ya da kent trafiğinde tıkanıp kalmak istemiyorlarsa trenleri, metroları ya da otobüsleri kullanmak zorunda olmalarıydı. Ava giden avlanır ya da yakaladım sanan aslında yakalanır temasını işleyen ve yalnızca kulaktan kulağa aktarılmakla kalmayan alaylar, refah döneminde çocuk parklarında anlatılan zararsız öyküler gibi her zaman çocuksu bir masumiyetle anlatılmıyordu, kimileri açıkça ahlaka aykırı ve en basit sağbeğeni açısından bile kesinlikle çok kabaydı. Hükümeti yaralamayı hedef alan kaba şakaların, basit alayların, acı alayların, dokundurmaların, iğneli alayların, takılmaların ve matrak geçmenin daha bir sürü türünün sürüp gitmesi, sıkıyönetimin kaldırılmadığını, yiyecek içecek sağlama işinin düzene girmediğini ne yazık ki

bir kez daha gösteriyordu.

Günler geçti, zorluklar giderek artıyor, daha da ciddileşiyor, çoğalıyor, yağmurdan sonra çıkan mantarlar gibi ayakların dibinde bitiyordu ama halk moral gücünü yitirmiyor, başkent sakinleri doğru bildiğinden ve oylarıyla ifade ettiği davranıştan vazgeçmiyor, yani ne tür olursa olsun en küçük uzlaşma düşüncesine yanaşmıyordu. Genellikle, kendi meslek deyimleriyle söyleyecek olursak, olayın üzerine atlamak için alelacele gönderilmiş, dolayısıyla yerel halkın tepkilerini gerektiği gibi ölçemeyen bazı yabancı muhabirler, kışkırtıcı ajanların büyük karışıklık yaratan olaylar çıkartmasına, dolayısıyla sözüm ona uluslararası kamuoyunun haklı göreceği durumun ortaya çıkmasına karşılık, insanlar arasında hiçbir çatışma olmamasını, yani bir adım daha atılıp sıkıyönetimin savaş hali ilanına dönüşmemesini şaşkınlıkla karşıladılar. Sansasyon yaratmaya susamış bir yorumcu tarafından bu durumun, tarihte eşine hiç rastlanmamış tek olay, tek ideolojik birliktelik olduğu, gerçekten öyle olduğu kanıtlanırsa, ilginç bir politik garabet oluşturacağı, bu nedenle de üzerinde inceleme yapılmaya değer olduğu ileri sürüldü. Bu düşünce bütünüyle saçmaydı, gerçeklikle ilgisi yoktu, çünkü gezegenimizin her yanında olduğu gibi, insanlar orada da birbirinden farklıydı, farklı düşünüyorlardı, hepsi fakir değildi, hepsi zengin de değildi, hali vakti yerinde olanlara gelince, kimileri oldukça zengin, kimileri de o kadar değildi. Biz onların, önceden oturup tartışmaya gerek duymadan, üzerinde hemfikir oldukları tek konu hakkında zaten fikir sahibi olduğumuz için, o konuya yeniden dönmemizin yararı yok. Bununla birlikte, merak edilmesi doğal olan bir şey vardı ve gerek yabancı, gerekse yerli gazeteciler, boş oy atanlarla ötekiler arasında hangi tuhaf nedenle şimdiye kadar hiçbir dalaşma, çatışma, kavga, yumruklaşma ya da daha beter bir olay çıkmadığını sık sık soruyorlardı. Bu soru, bir insanın gazetecilik mesleğini icra edebilmek için aritmetiğin bazı temel bilgilerine sahip olmasının ne ölçüde gerekli olduğunu fazlasıyla ortaya koyuyor, şöyle ki, o zatı şeriflerin, boş oy atan seçmenlerin başkent halkının yüzde seksen üçünü oluşturduğunu ve geriye kalanların, tüm öteki seçmenleri de bunlara eklersek, yüzde on yediyi geçmediğini anımsamaları bu soruyu sormamaları için yeterliydi, üstelik sol partinin tartışmalı savını da unutmamak gerekiyordu; buna göre, atılan boş oylar sol oylara eklendiğinde, bir benzetmeyle söyleyecek olursak, durumun, popoya giydirilmiş dondan farkı kalmıyordu, sol parti seçmenlerinin hepsinin boş oy atmamış olmasına gelince –bu sonucun da bize ait olduğunu söyleyelim–, o seçmenlerin çoğunun böyle davranmasının nedeni, basitçe, bu yönde buyruk almamış olmalarıdır ki bunu ikinci tur oylama açık seçik ortaya koymaktadır. Oy atanların yüzde on yedisinin, yüzde seksen üçe meydan okuduğuna kimse bizi inandıramaz, çünkü tanrının yardımıyla kazanılan zaferler dönemi çoktan geçti. Öte yandan, seçmen kuyruklarından içişleri bakanlığının muhbirlerince toplanan, daha sonra acı veren sorgulamalardan geçirilen ve yalan makineleri sayesinde en derinde saklı gizlerinin ortaya çıkmasının üzüntüsünü yaşayan beş yüz kişiye ne olduğunu merak etmek de aynı şekilde doğaldır; bir başka merak konusu da gizli servislere bağlı uzman ajanların ve bunların bir derece altında çalışan yardımcılarının ne haltlar karıştırdığıdır. İlk konuda yalnızca bazı kuşkularımız var ve bu kuşkuları hiçbir açıklama dağıtamaz. Kimileri o beş yüz kişinin, polisin çok iyi bildiğimiz örtmece açıklamalarına dayanarak, olayları aydınlatmak için otoritelerle işbirliği yapmayı sürdürdüğünü ileri sürüyor, kimileri de onlara özgürlüklerinin geri verileceğini, ama bunun, kimsenin açıkça farkına varmaması için çok küçük gruplar halinde yapılacağını söylüyor, bununla birlikte, en kuşkucu olanlar ise o beş yüz kişinin kent dışına çıkarılıp bilinmeyen bir yere götürüldüğü ve şimdiye kadar bir sonuç alınamadığı için sorgulamaların sürdüğü savını kabul ediyor. Kimin haklı olduğuna gelin de siz karar verin. İkinci soruya, yani gizli servis ajanlarının ne haltlar karıştırdığına gelince, o konuda da kesin bilgilerimiz olmadığını söyleyemeyiz. Onlar da öteki saygın ve onurlu çalışanlar gibi her sabah evlerinden çıkıyor, bir ipucu yakalarız diye kenti baştan başa arşınlıyor ve balığın oltaya vurduğu izlenimine kapıldıklarında da yepyeni bir taktik uyguluyorlar; buna göre, her türlü eveleyip gevelemeyi bir yana

bırakıp dillerinin ucundaki soruyu karşılarındakine pat diye soruveriyorlardı, Dostça, dobra dobra konuşalım, ben boş oy attım, ya siz. Bu soruyla karşı karşıya kalanlar başlangıçta, bildiğimiz yanıtı vermekle yetiniyordu, yani kimse kime oy verdiğini söylemeye zorlanamaz, kimse bu konuda hiçbir otorite tarafından sorguya çekilemez, ayrıca kimin kafasının içinde bu konudaki merakını kabaca gidermek varsa, o kişinin hemen orada o soruyu ne hakla ve kimin adına sorduğunu açıklaması gerekir, diyorlardı, karşılarındaki kişi bunu kanıtlamaya kalkacak olursa, ayaklarını tabağın içine sokmuş bir gizli servis ajanının, kuyruğunu apış arasına alması gibi nefis bir manzarayla karşı karşıya kalırdı, çünkü hiçbir ajanın, fotoğraflı, mühürlü ve üzerinde ulusal bayrağın renklerini taşıyan bir bant olan kimliğini çıkarıp göstermek aklının ucuna bile gelemezdi. Ne var ki işler başlangıçta söylediğimiz gibi gelişti. Belirli bir süre geçtikten sonra, böyle bir durumda yapılacak en iyi şeyin, soruyu soranı yanıtlamamak, ona umursamazca sırtını dönmek ya da son derece ısrarcı olunduğu, kendisine soru sorulan, soruyu sorandan basitçe kurtulamadığı, yani onu başından defedemediği takdirde, bangır bangır bağırarak, Kafamı ütülemeyin benim, demek olduğu söylentisi halk arasında yayılmaya başladı. Gizli ajanların üstlerine verdiği raporlarda doğal olarak bu paylamaların üstü örtülüyor, terslenmeler atlanıyor, kendisinden kuşku duyulan çoğunluğun ortaya koyduğu gibi, halkın işbirliği yapma eğilimini sistemli olarak ve inatla bastırdığı ifade edilmekle yetiniliyordu. İnsan bu durumu tıpkı, birbirlerini karşılıklı itekleyen eşit güçteki iki güreşçinin, pozisyon değiştirmedikleri sürece bir parmak bile ileri gidemeyecekleri, dolayısıyla sonunda biri gücünü tümüyle yitirmedikçe ötekinin galip gelemeyeceği bir güreş karşılaşmasına benzetebilirdi. Gizli servislerin gözünü budaktan sakınmayan baş sorumlusunun düşüncesine göre, güreşçilerden biri, bir üçüncü güreşçinin yardımını alırsa, bu somut yenişememe durumu çabucak ortadan kalkardı ki sonunda, şimdiye kadar benimsenen ve caydırıcılığın kaba kuvvete başvurmayı da dışlamadığı yöntemler dahil, sonuna kadar kullanılan ikna yöntemlerinin yararsızlığı ortaya çıkacak olursa, bu da olacaktı. Başkent, durmadan tekrarladığı hatalar yüzünden sıkıyönetimle cezalandırılmışsa, halkı dize getirmek, büyük bir karışıklık meydana geldiğinde gerekeni yapmak silahlı kuvvetlere düşüyorsa, yüksek komuta merkezleri zamanı geldiğinde gerekli kararları almakta duraksamayacağına yemin etmişse, hükümetin her türlü barışçı ve o sözcüğü bir kez daha yineleyelim, inandırıcı yolu kullanarak önlemeye çalıştığı bozgunculuğun öncelikle şiddetle bastırılmasını sağlamak için, gizli servisler de amaca uygun kışkırtma odakları yaratma görevini üstlenirlerdi. Ondan sonra da başkaldıranların yakınmaya hakkı olmazdı, çünkü hak ettikleri şey başlarına gelmiş olurdu. İçişleri bakanı bu düşünceyi, bu arada apar topar kurulmuş sınırlandırılmış hükümete ya da kriz hükümetine sunduğunda, başbakan ona, çatışmayı yatıştırmak için elinde bir silah daha bulunduğunu, ancak bu silah da geri tepip başarısız olursa, yeni bir planı ya da bu süreç içinde ortaya konacak herhangi bir planı dikkate alabileceğini anımsattı. İçişleri bakanı bu düşünceye karşı olduğunu çok kısa olarak iki sözcükle, Zaman kaybediyoruz, diyerek ifade ettiyse de savunma bakanının, silahlı kuvvetlerin görevini yerine getirmesini bileceğini anlatabilmek için daha fazla sözcüğe gerek duydu, bu görevi tarih boyunca olduğu gibi, bir sürü kayıp vererek yerine getireceklerdi. Bu nazik sorun o noktada asılı kaldı, armut henüz pişmemişti. Bunun üzerine, beklemekten bıkan öteki güreşçi riske girip bir adım ileri attı. Bir sabah kentin sokakları, göğüslerinde siyah üzerine kırmızı harflerle yazılmış, Ben beyaz oy kullandım, ibaresi taşıyan insanlarla dolup taştı, pencerelerden, üzerinde siyah üzerine kırmızı harflerle, Biz beyaz oy kullandık ibaresi bulunan büyük afişler sarkıyordu ama insanı en çok çarpan, göstericilerin başlarının üzerinde dalgalanarak akan bembeyaz bir bayrak ırmağıydı, öyle ki şaşkaloz bir muhabir kendini telefon kabinlerinden birine atıp gazetesine kentin teslim olduğunu bildirdi. Polis hoparlörleri, beşten fazla insanın bir araya gelmesinin yasak olduğunu böğürerek haykırmaya başladı ama göstericiler elli değil, beş yüz değil, beş bin değil, elli bin kişiydi, bu durumda kim onları beşer beşer saymaya kalkabilirdi. Polis teşkilatının başındakiler göz yaşartıcı bomba kullanıp kullanamayacaklarını, göstericilerin üzerine su püskürtüp püskürtemeyeceklerini, kuzeydeki birliklerin komutanı olan general, zırhlı araçları

göstericilerin üzerine sürmeye izni olup olmadığını, güneydeki hava birliklerinin komutanı olan general de koşullar gerektirirse paraşütçüleri indirip indiremeyeceğini ya da tersine, paraşütçülerin damların üzerinden ampul gibi sallanma tehlikesi olup olmadığını öğrenmek istiyordu. İç savaş ha patladı ha patlayacaktı.

Başbakan işte tam o noktada, cumhurbaşkanının başkanlığında tam takım halinde toplanmış bulunan hükümete kendi planını açıkladı, Direnişin belini kırma vakti geldi, dedi, psikolojik eylemleri, casusluk manevralarını, yalan makinelerini ve diğer teknolojik zamazingoları bir yana bırakalım, çünkü bay içişleri bakanının övgüye değer çabalarına karşın, alınmış olan bu önlemlerin sorunu çözemeyeceği ortaya çıkmıştır, bu arada şunu da ekleyeyim ki silahlı kuvvetlerin olaylara doğrudan müdahalesi de uygun değildir, çünkü bunun bizi, koşullar ne olursa olsun önlememiz gereken bir kırımla karşı karşıya bırakma olasılığı çok yüksektir, buna karşılık benim burada sizin önünüze koyduğum, çok yönlü bir geri çekilme manevrasından başka bir şey değildir, içinizden bazılarının belki saçma bulacağı ama benim, bizi kesin zafere götüreceğinden, ülkeyi de normal demokrasi koşullarına döndüreceğinden emin olduğum bir eylemler bütünüdür; bu eylemler önem sırasına göre şunlardır: hükümetin derhal, ülkenin yeni başkenti ilan edilecek bir kente taşınması, hâlâ burada bulunan tüm silahlı kuvvetlerin derhal geri çekilmesi, tüm polis gücünün geri çekilmesi; bu köktenci politika sayesinde, başkaldıran kent kendisiyle baş başa kalacaktır, kutsal ulusal birlikten dışlanmanın kendisine neye mal olduğunu anlayabilmesi için yeterince bol zamanı olacaktır ve bu yalıtılmışlığa, adam yerine konmamaya, hor görülmeye artık dayanamadığı an geldiğinde ve kentin içindeki yaşam bir kargaşaya dönüştüğünde, işte o zaman, kentin suçlu sakinleri önümüze başları eğik olarak gelecek ve bizden af dileyeceklerdir. Başbakan çevresine göz gezdirdi, İşte benim planım bu, dedi, onu sizin incelemenize ve tartışmanıza sunuyorum, şunu da belirtmenin gereği var mı bilmiyorum, bu planı oybirliğiyle kabul edeceğinizi umuyorum, bu konuda size güveniyorum, ağır hastalıklara ağır ilaç gerekir ve size önerdiğim bu ilacın acı olduğu ne kadar gerçekse, bizi saran hastalığın öldürücü olduğu da o kadar gerçektir.

Başbakanın, fazla eğitimli olmayan ama zaten kırılgan olan insan soyunu tehdit eden her türlü belanın çokluğu konusunda bütünüyle de cahil olmayan sınıfların anlayacağı dille yaptığı öneriler, başkent halkının çoğunluğunu saran virüsten kaçmayan ama üzerine de gitmeyen türdendi, ne var ki söz konusu virüs, her şeyin her zaman daha beterini beklemek gerektiğinden, kentin geri kalanını, kim bilir, belki ülkenin bütününü saracaktı. Ne var ki başbakan ve genel olarak hükümet o bozguncu sinek tarafından sokulmaktan korkmuyordu, birkaç kişisel çekişme ve bazı devede kulak görüş ayrılıklarına –ki bunlar da amaçtan çok, araçlarla ilgiliydi– karşın, dünyaca tanınan halkların uzun ve zahmetli yaşamı boyunca benzerine hiç rastlanmamış, hiçbir uyarıda bulunmadan gelen bir felaketin içine düşmüş ülkenin yönetiminden sorumlu siyasiler arasındaki kurumsal bağlılığın sarsılmazlığını koruduğunu görmüştük. Kötü niyetli bazı kişilerin düşünüp ilan ettiğinin tersine, söz konusu olan, korkakça bir kaçış değil birinci sınıf stratejik, cüreti bakımından benzeri olmayan, sonuçları, dalında sallanan bir meyve gibi neredeyse önceden elle tutulabilecek kadar somut bir hileydi. Bu yapıtın kusursuz biçimde taçlandırılabilmesi için, planın gerçekleştirilmesine ayrılan enerjinin de, amaçlara ulaşma kararlılığı kadar büyük olması gerekirdi. Öncelikle kimin ayrılıp kimin kentte kalacağına karar vermek gerekiyordu. Ayrılacak olanlar elbette, ekselansları devlet başkanı ve en yakın danışmanlarının eşliğindeki sekreter yardımcılarıyla birlikte tam kadro hükümetti, ayrıca, yasama çalışmalarının kesintiye uğramaması için ulusun milletvekilleri, silahlı kuvvetler ve trafik polisleri de dahil olmak üzere emniyet gücü de ayrılacaklar arasındaydı, buna karşılık, vali dahil belediye meclisinin tümü yerinde kalacaktı, ihmal ya da sabotaj yüzünden yangın çıkacak olursa, gerekeni yapmak üzere itfaiye teşkilatı da kalacaktı, bunların dışında, salgın hastalık tehlikesi yüzünden kent temizliğini üstlenen birimlere dokunulmayacak ve elbette kente su ve elektrik sağlayan teşkilatlar da kentte kalacak, böylelikle yaşamı sürdürmek için olmazsa olmaz olan şeyler güvence altına alınmış olacaktı. Gıda konusuna gelince, beslenme uzmanlarından oluşan bir grup, ki bunlara azıkçılar da deniyordu, halkın karnını ancak doyuracak ama onlara en uç sınırlarına vardırılmış bir sıkıyönetimin, plajda piknik yapmaktan farklı bir şey olduğunu da anımsatacak bir mönü saptamakla görevlendirilmişti. Zaten hükümet işin oraya varmayacağından emindi. Askerlerin koruduğu, parlamenterlerin kullandığı geçiş noktalarından birine, birinin elindeki beyaz bayrağı, başkaldırıyı değil kayıtsız şartsız teslim olmayı simgeleyen bayrağı olabildiğince havaya kaldırmış vaziyette yaklaştığını görmek için uzun süre beklemek gerekmeyecekti, bu iki bayrağın aynı renk, yani beyaz olması gerçekten ilginç bir rastlantıydı ki bunun üzerinde şimdilik durmuyoruz ama ilerde yeteri kadar neden olursa, bu konuya yeniden dönüp dönmeyeceğimizi düşünürüz.

Hükümetin, sanırız geçtiğimiz bölümün son sayfasında gerektiği kadar uzun anlattığımız tam kadro toplantısından sonra, sayıca sınırlandırılmış hükümet ya da kriz hükümeti bir sürü kararı tartışıp benimsedi, bunlardan yeri geldiğinde söz edeceğiz, bu arada –buna bir başka vesileyle daha önce işaret ettiğimizi düşünüyoruz– olayların gelişmesi, onları sıfırlamaz ya da yerine başkalarının konmasını gerektirmez, çünkü asla unutmamamız gereken bir şey var: Öneriyi yapanın insan olduğu doğruysa da, onu gerçekleştiren tanrıdır ve çok ender durumlarda tanrı ile insanın aralarında anlaşıp birlikte gerçekleştirdiği şeyler de olmuştur ama bunların neredeyse hepsi dokuncalıdır. En ateşli biçimde tartışılan sorunlardan biri de hükümetin başkentten çekilme koşulları oldu, o iş ne zaman ve nasıl olacaktı, haberli mi olacaktı yoksa habersiz mi, çekilmenin görüntüleri televizyonlarda gösterilecek miydi gösterilmeyecek miydi, davullu zurnalı mı olacaktı davulsuz zurnasız mı olacaktı, arabaların üzerinde çiçekli süsleme şeritleri olacak mıydı olmayacak mıydı, çamurlukların üzerinde rüzgârda şak şak eden ulusal bayrak olacak mıydı olmayacak mıydı gibi o kadar çok benzeri ayrıntı tartışıldı ki devlet protokolüne sayısız kez başvurmak gerekti, öyle ki devlet protokolü devlet kurulduğundan bu yana kendini böylesine bunaltıcı bir kararsızlık içinde bulmamıştı. Sonunda üzerinde anlaşmaya varılan ve taktik eylem alanında kusursuz bir başyapıt olan çekilme planı, esas

olarak bir güzergâh curcunasıydı; hükümetin kendilerini öksüz bırakması yüzünden üzüntülerini, hoşnutsuzluklarını ya da teessüflerini bildirmek üzere büyük olasılıkla kalabalıklar halinde toplanacak başkent halkına olabildiğince engel olabilmek için, bu güzergâhlar özenle incelenmişti. Yalnızca devlet başkanına ayrılmış bir güzergâh olacak ama başbakan ve her bakan için de ayrı güzergâhlar saptanacaktı, bunlar toplamda tam yirmi yedi ayrı güzergâh oluşturuyordu ve hepsi ordunun ve polisin korumasında olacak, kim bilir belki köşe başlarına yerleştirilmiş zırhlı araçlar bulunacak, kortejlerin sonuna da birer cankurtaran konacaktı. Askeri komandoların ve güzergâh saptanmasında uzman polislerin katılımıyla kırk sekiz saatlik sürekli çalışma sonunda, ışıklı, çok büyük bir pano halinde düzenlenmiş kent planı üzerinde, başkenti bir ekvator gibi ikiye bölen on dördü kuzey, on üçü de güney yarıküreye yönelmiş yirmi yedi kollu bir kızıl yıldız oluşturuldu. Devlet görevlilerinin resmi siyah otomobilleri, ellerinde, o ülkede hâlâ kullanılan modası geçmiş *volki-tolki'*ler olan –ki bunların modernleştirilmesi için bütçede ödenek ayrılması karara bağlanmıştı– muhafız birliklerince sarılmıştı. Katılım dereceleri ne olursa olsun, operasyonun farklı aşamalarında yer alan kişiler, kendilerine emanet edilen bu gizi mutlak şekilde koruyacaklarına, sağ ellerini önce incilin, sonra mavi maroken deriyle ciltlenmiş anayasanın üzerine basarak, sonunda da bu çifte bağlılığı, halk geleneğinden gelen, kutsal sayılacak kadar güçlü şu yeminle pekiştirerek ant içmeye zorunlu tutuldular: Ettiğim bu yemini bozacak olursam, tanrı benim ve benden türeyecek dört kuşağın da belasını versin. Gizlilik ve saklılık böylece mühürlendikten sonra, operasyonun iki gün sonra gerçekleştirilmesi kararlaştırıldı. Başlangıç eşzamanlı olacaktı, yani herkesin aynı anda, sabahın saat üçünde, iflah olmaz uykusuzlar yataklarında bir o yana bir bu yana dönüp durdukları, gecenin oğlu, Tanatos'un ikiz kardeşi uyku tanrısına adaklarda bulunarak kendilerine yardım etmesini dileyip kırışmış gözkapaklarını haşhaş merhemiyle ovuşturdukları saatte hareket etmesine karar verildi. Bu arada, operasyon alanına kitle halinde dönen muhbirler, kentin meydanlarını, bulvarlarını, caddelerini, geniş ve dar sokaklarını dört bir yana arşınlarken halkın gizlice nabzını tutup iyice gizlenemeyen kötü niyetlere kulak kabartarak, sağda solda duydukları sözcükleri bir torbaya doldurarak, bakanlar kurulunun aldığı kararların, özellikle hükümetin başkentten derhal çekilmesiyle ilgili kararların şu ya da bu şekilde halka sızdırılıp sızdırılmadığını anlamaya çalışmaktan başka bir şey yapmayacaklardı; çünkü işinin erbabı gerçek bir muhbir, kim olursa olsun, biri tarafından içilmiş bir anda, hatta o ant bir kez değil iki kez ve hatta iki kez değil üç kez içilmiş bile olsa, ayrıca bu kişi onu dünyaya getiren anası bile olsa, asla güvenmemek gerektiğini buyuran kutsal ilkeye, altın kurala uymak zorundaydı. Sözünü ettiğimiz duruma gelince, belirli ölçüde mesleki tatminsizlik duygusuyla da olsa, devlet gizinin iyi korunduğunu kabul etmek zorundayız; çünkü içişleri bakanlığının merkezi hesaplama sisteminin sonradan doğruladığı üzere, muhbirlerin sağdan soldan yakalayıp topladığı binlerce tümce parçası uzun uzun öğütüldüğü, süzgeçten geçirildiği, başka parçalarla bir araya getirilip yeniden biçimlendirildiği halde tek bir yamukluk, kuşku uyandıracak tek bir iz, ucundan çekildiğinde öte taraftan kötü bir sürpriz çıkacak şüpheli tek bir ipucu ele geçirilememişti. Gizli servislerin içişleri bakanlığına gönderdiği iletiler son derece güven vericiydi, yalnız onların değil, ordunun son derece etkin gizli servislerinin de kendi hesabına, sivil rakiplerinden gizli olarak yürütüp savunma bakanlığındaki istihbarat ve psikolojik savaş uzmanı subaylara verdiği raporlarda da hiçbir şey yoktu. Bu raporların hepsi sonuç olarak yazın alanında klasik bir formül değeri kazanmış bir tümceye, Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok, tümcesine varıyordu. Yalnız şu vardı ki asker silahını bir elinden bırakmış, öbür eline almıştı ama bu, kuralı bozmuyordu elbette. Devlet başkanından başlayıp en kıytırık danışmana varıncaya kadar herkes derin bir nefes aldı. Tanrıya şükürler olsun, çekilme sessiz sedasız, açıklanması her bakımdan olanaksız, baştan çıkarıcı o davranışa kendini kaptırdığı için belki daha şimdiden kısmen pişman olmuş ama öte yandan övgüye değer ve gelecek günlerin aydınlığıyla yıkanmış bir vatandaşlık onuruyla, bu acı ama zorunlu ayrılık saatinde yöneticilerini ve kendi yasal temsilcilerini eylemleriyle ve sözleriyle hiçe saymaktan, dolayısıyla o harekete katılmaktan

vazgeçmiş gibi görünen halk üzerinde aşırı travma yaratmaksızın gerçekleşecekti. Tutulan tüm raporların sonucu işte buydu ve her şey kararlaştırıldığı gibi gerçekleşti.

Saat sabahın iki buçuğunda herkes, devlet başkanının büyük sarayını, hükümet başkanının küçük sarayını ve çeşitli bakanlık binalarını terk etmek üzere demir almaya hazırdı. Onlar, sıraya girmiş, kendilerini götürecek pırıl pırıl siyah resmi arabaları, tepeden tırnağa silahlı, inanılmaz gibi görünse de zehirli oklarını her an etrafa atmaya hazır güvenlik elemanlarının koruduğu, içi belge dolu kamyonetleri beklerken, ışıldaklı polis arabaları kortejdeki yerini almıştı, cankurtaranlar da öyle ve binaların içinde, son dolapları ve son çekmeceleri açıp kapayan firari ya da kaçak yöneticiler –soylu davranmak istersek onları "mekânlarını terk eden" yöneticiler olarak adlandırmamız gerekir– içleri ezilerek son anılarını, örneğin bir grup fotoğrafını, üzeri yazılmış bir başka fotoğrafı, saklanmış bir saç lülesini, mutluluk tanrıçasının heykelciğini, okul zamanından kalma bir kalemtıraşı, alıcısı tarafından geri çevrilmiş bir çeki, imzasız bir mektubu, üzeri işli küçük bir mendili, gizemli bir anahtarı, üzerine bir ad kazınmış, kullanılmayan bir dolmakalemi, yan bürodaki bir meslektaş için tehlikeli olacak bir belgeyi topluyorlardı. Birçok kişi neredeyse gözyaşlarına boğulacaktı, heyecanlarını denetim altına almakta büyük zorluk çeken kimi kadınlar ve erkekler kendilerine, devlet hiyerarşisi içinde yükselişlerine tanık olan bu yerlere bir daha geri dönüp dönemeyeceklerini soruyor, şans yüzlerine o kadar gülmemiş kimileri de uğradıkları düş kırıklıklarına ve adaletsizliklere karşılık, bundan sonrası için daha iyi bir dünyanın, önlerinde açılacak ve onları nihayet hak ettikleri yere getirecek yeni şans kapılarının düşünü kuruyordu. Saat üçe çeyrek kala, silahlı kuvvetler ve emniyet güçleri yirmi yedi güzergâh boyunca yerlerini aldıktan ve zırhlı araçların da unutulmadan ana kavşakları denetim altına alması sağlandıktan sonra, çekilme harekâtını gizlemek için –ki bu ifade bizi hâlâ çok şaşırtıyor– başkentin her yerinde sokak lambalarının voltajını düşürme buyruğu verildi. Otomobillerin ve kamyonların geçeceği sokaklarda sivil tek bir insan görülmüyordu. Kentin geri kalanına gelince, sürekli olarak gelen bilgiler hep aynıydı, en küçük bir gruplaşma yoktu, kuşku uyandıracak tek bir hareket yoktu, evlerine dönen ya da dışarı çıkan gece kuşları, ortada korkacak bir şey olduğunu düşündükleri izlenimini vermiyorlardı, omuzlarında bayrak yoktu, giysilerinin altında içine benzin doldurulmuş, ağızlarından kumaş fitiller sarkan şişe falan gizlemiyorlardı, ellerinde sopalar ya da bisiklet zincirleri yoktu, kimi zaman bir iki kişinin yolda doğru yürümediği fark edilse bile bu, onların politik düşüncelerinde bir sapma olmasından çok, içkiyi kabul edilebilir ölçüde fazla kaçırmış olmalarından kaynaklanıyordu. Saat üçe üç kala, kervanları oluşturan araçların motorları çalıştırıldı. Saat üçü vurduğunda, kararlaştırıldığı gibi, çekilme harekâtı başladı.

O ne sürpriz, ne şaşkınlık, ne görülmemiş bir mucizeydi! Devlet başkanının, hükümet başkanının, bakanların, müsteşarların ve müsteşar yardımcılarının, milletvekillerinin, kamyonların korunmasından sorumlu muhafızların, ışıldaklı emniyet arabalarının içindekilerin ve hatta onlar kadar olmasa da en kötü durumlara alışık olan cankurtaran şoförlerinin boğazlarına, önce zihin bulanıklığı ve şaşkınlık, sonra kaygı, sonra da korku pençelerini geçirdi. Araçlar sokaklarda ilerledikçe, yapıların önyüzleri art arda ve yukarıdan aşağıya doğru ampullerle, lambalarla, çeşitli fenerlerle, elektrik fenerleriyle, (varsa) şamdanlarla, hatta kimi yerde pirinçten yapılma üç ağızlı eski yağ kandilleriyle aydınlatılıyordu. Tüm pencereler açıktı, hepsi ışıl ışıl parlıyor, köpürerek akan bir ırmak gibi ışığını dışarı boşaltıyordu; öyle ki beyaz parıltılardan oluşan bu sonsuz sayıda billur tanesi, yan yollara sapıp kaybolmamaları için kaçakların yolunu aydınlatıyordu. Konvoylardaki güvenlik sorumlularının ilk tepkisi, her türlü önlemi bir yana bırakıp gaz pedalının köklenmesi, hızın iki katına çıkarılması yönünde oldu, bu da, dünyanın her yerinde herkesin bildiği gibi, altlarında iki yüz beygirlik motor varken bir sığır kadar yavaş gitmekten nefret eden resmi şoförler tarafından bastırılamaz bir sevinçle yerine getirildi. Bu koşturma pek uzun sürmedi. Korkunun her zaman yol açtığı gibi telaşla, acilen

alınan bu karar, neredeyse tüm güzergâhların ya biraz ilerisinde ya da biraz gerisinde hafif sıkışmaların meydana gelmesine yol açtı; arkadaki araçların tamponları genellikle öndeki araçların tamponuna çarpıyordu ama ne mutlu ki bu çarpmalar, korkudan yüreği ağzına gelen yolcuların alınlarına kan oturması, yanaklarının çizilmesi, enselerine aldıkları küçük darbeler dışında büyük zararlar vermiyordu, yani ertesi gün bir gazi madalyasını, savaş haçını, kırmızı kalp nişanını ya da bu amaçla uydurulmuş herhangi bir ödülü hak edecek bir yaralanma olmuyordu. Cankurtaranlar ilerledi, tıp personeli ve hastabakıcılar yaralananlara yardım etmek için koştu, karışıklık büyüktü, durum her bakımdan acıklıydı, konvoylar durmuştu. Öteki güzergâhlarda ne olduğunu öğrenmek için telefonlar ediliyordu, bir görevli, durumun kendisine bildirilmesi için bağırıp duruyordu, üstüne üstlük her iki yanda, ışıklandırılmış noel ağacı gibi pırıl pırıl yanan ve uzayıp giden yapılar vardı, tek eksik, havai fişekler ve atlı karıncaların da olduğu geçit alayıydı, ne mutlu ki sokağın kendilerine bedavadan sunduğu eğlenceyi pencerelerden bağırıp çağırarak, dalga geçerek, yamulmuş arabaları parmağıyla göstererek eğlenen insanlar yoktu. Burnunun ucundan ilerisini göremeyen –aslında neredeyse kimsenin onlardan farkı yoktu– ve yalnızca yaşadıkları anla ilgilenen düşük dereceli memurlar kuşkusuz şöyle düşüneceklerdi: Belki bazı sekreter yardımcıları ve geleceği parlak olmayan müsteşarlar kötü durumdadır ama büyüklere, örneğin başbakana asla bir şey olmaz, yaralanıp berelenenler onlar kadar ileri görüşlü olmayanlardır. Doktor, çenesinin altını mikrop öldürücü bir sıvıyla badana ettiği ve yaralıya bir tetanos aşısı yapsam acaba durumu fazla mı abartmış olurum, diye düşündüğü sırada hükümet başkanı, ilk binalardaki ışıklar yanar yanmaz içine düşen kurdu kafasında geviş getirir gibi döndürüp duruyordu. Bu, en ağır kanlı politikacıyı bile kuşkusuz çileden çıkarabilecek, aklını karıştırabilecek bir şeydi ama daha kötüsü, hatta en beteri, hiç kimsenin pencerelerden burnunun ucunu bile çıkarmamasıydı; resmi konvoylar gülünç bir şekilde, sanki var olmayan bir şeyden kaçıyorlardı, zırhlı araçlar ve sarnıçlı kamyonlar da dahil olmak üzere silahlı kuvvetler ve emniyet güçleri düşman tarafından sanki hor görülmüş, küçümsenmişti ve bundan böyle karşılarında savaşacak kimse yoktu. Yaşadığı şokun sersemliğini henüz üzerinden atamamış olan, çenesinin altında şimdi bir yara bandı taşıyan ve tetanos aşısı olmayı stoacı bir umursamazlıkla reddetmiş olan başbakan, birden, devlet başkanına telefon ederek onun nasıl olduğunu sorması, devleti temsil eden kişinin sağlığıyla ilgilenmesi, bunu bir an bile oyalanmadan yapması gerektiğini, o andaki tek görevinin bu olduğunu düşündü, yoksa devlet başkanı onunkine ters bir politik kurnazlıkla önce davranabilir, Ve beni elim torbanın içindeyken yakalayabilir, diye mırıldandı, o deyimin ifade ettiği anlamı düşünmeden. Sekretere numarayı aramasını söyledi, hattın ucundan bir başka sekreter yanıt verdi, buradaki sekreter sayın hükümet başkanının sayın devlet başkanıyla görüşmek arzusunda olduğunu söyledi, oradaki sekreter, bir dakika lütfen, dedi, buradaki sekreter ahizeyi başbakana uzattı, başbakan, kaçınılmaz olarak sırasını bekledi, Sizin orada durumlar nasıl, diye sordu başkan, Arabanın bazı yerleri ezildi başka bir yaramazlık yok sayılır, diye yanıtladı başbakan, Burada da her şey yolunda, Çarpışma falan olmadı mı, Yalnızca birkaç küçük toslaşma, Ciddi değil, sanırım, Evet, arabanın zırhı bombaya bile dayanacak güçte, Size anımsatmak zorunda kaldığım için üzgünüm ama sayın devlet başkanım, hiçbir arabanın zırhı bombaya dayanamaz, Söylemenize gerek yok, her zırhı delecek bir füze, her arabayı uçuracak bir bomba hep vardır, bunu biliyorum, Yaralı mısınız, Hiçbir yerimde bir tek çizik bile yok. Arabanın camının önünde bir polis memurunun yüzü belirdi ve yola devam edilebileceği işaretini verdi, Yola devam ediyoruz, dedi başbakan, Biz burada duraklamış bile sayılmayız, diye karşılık verdi devlet başkanı, Sayın devlet başkanı, size bir şey söyleyebilir miyim, Söyleyin, Kaygılı olduğumu, şu anda birinci tur oylama sırasında olduğundan çok daha fazla kaygılı olduğumu sizden saklayamam, Neden, Aşağıdan geçtiğimiz sırada yanan ve kentin dışına çıkıncaya kadar yanmayı olasılıkla sürdürecek olan o ışıkları, ortalıkta kimsenin görünmediğini, pencerelerde ve sokaklarda bir ruh bile olmadığını fark etmişsinizdir, bütün bunlar tuhaf, çok tuhaf, kendi kendime, şimdiye kadar kabul etmeyi reddettiğim şeyi artık kabullenmem gerektiğini söylemeye başlıyorum,

yani bütün bunların arkasında bir niyet, bir düşünce, iyice ölçülüp biçilmiş bir amaç varmış, halk sanki bir planı uyguluyormuş, merkezi bir eşgüdüme uyuyormuş gibi geliyor bana, Öyle olduğunu sanmıyorum, sevgili başbakanım, benden daha iyi biliyorsunuz ki anarşist komplo kuramının ayaklarının yer basmadığı görüldü ve kötü niyetli bir yabancı ülkenin, ülkemizde bir istikrarsızlaştırma planı uyguladığını ileri süren öteki kuramın da öncekinden farklı olmadığı anlaşıldı, Durumu bütünüyle avcumuzun içine aldığımızı, her şeye egemen olduğumuzu, her şeyin efendisi olduğumuzu sanıyorduk, oysa en uyanık kimsenin bile öngöremeyeceği öyle bir sürprizle karşılaştık ki, bunun, hiç kimsenin düşünemeyeceği kusursuz bir oyun olduğunu kabul etmek zorundayım, Ne yapmayı düşünüyorsunuz, Şimdilik, kabul ettiğimiz planı sürdürmeyi, ileride karşılaşacağımız koşullar planı değiştirmeyi gerektirirse, bunu yeni verileri derinliğine inceledikten sonra yapmayı düşünüyorum, temelde bir değişiklik yapmamız gerekeceğini sanmıyorum, Peki, size göre temel olan ne, Bunu sizinle tartışmış ve anlaşmıştık, sayın devlet başkanı, sivil halkı yalıtıp ağır ateşte pişmesini sağlayacağız, böylelikle er ya da geç çatışmalar başlayacak, çıkar çatışmaları birbirini izleyecek, yaşam giderek daha zorlaşacak, çöpler kent sokaklarını kısa sürede istila edecek, düşünün biraz, sayın devlet başkanı, yağmurlar yeniden yağmaya başladığında durum ne hal alacak ve benim başbakan olduğum kadar gerçek olan bir şey var ki, besin maddelerinin sağlanmasında ve dağıtımında ciddi sorunlar çıkacak, gerekirse bu sorunları zaten bizzat biz yaratacağız, Kentin uzun süre dayanamayacağını düşünüyorsunuz öyleyse, Aynen öyle, buna ek olarak bir başka durum daha ortaya çıkacak, hepsinden daha önemli bir durum, Neymiş o, Herkesi aynı şeyi düşünmeye istedikleri kadar zorlasınlar ve bunu denemeyi sürdüreceklerdir ama bunu asla başaramayacaklar, Bu kez öyle gibi görünüyor, Güzelden de öte bir şey bu, sayın devlet başkanı, Peki, ya kısa süre önce varsayım olarak ileri sürüldüğü gibi, işin içinde bir gizli örgüt varsa, ne bileyim mafya, camorra, cosa nostra, cia ya da kgb, Adını andığınız cia gizli bir örgüt değil, sayın devlet başkanı, kgb'nin yerinde de yeller esiyor, Öyle olması fazla bir şey değiştirmez, benzeri bir örgütün var olduğunu düşünelim ya da daha beterini, daha makyavelci bir örgütü, tam olarak ne olduğunu bilemediğim bir şey etrafında oluşmuş ve neredeyse herkesin birlik olduğu o şeyi harekete geçiren bir örgütlenmeyi, Boş oy etrafında, sayın devlet başkanı, boş oy, Bunu ben de düşünebilirim, beni ilgilendiren bilmediğim şeyler, Bundan kuşkum yok sayın başkan, Siz devam edin, rica ederim, Devletin ve demokratik düzenin zararına çalışan bir gizli örgüt olabileceğini kuram olarak, evet yalnızca kuram olarak bilmekle birlikte, bu işin temas kurmaksızın, toplantı yapmaksızın, hücre oluşturmaksızın, birlikler kurmaksızın, kâğıt kullanmaksızın evet kâğıt kullanmaksızın gerçekleştirilemeyeceğinden eminim, çok iyi bilirsiniz ki sayın başkan, bu aşağılık dünyada kâğıt kullanmadan hiçbir şey gerçekleştirilemez, oysa biz, size biraz önce sıraladığım etkinlikler hakkında en küçük bir bilgi sahibi olmadığımız bir yana, üzerinde fransızca "İleri, yoldaşlar, zafer günü geldi," diyen tek bir takvim yaprağı bile elimize geçiremedik, Bu sözlerin neden fransızca yazılması gerektiğini anlayamadım, Devrimci gelenek yüzünden, sayın başkanım, Ülkemiz ne olağanüstü bir ülke ki hiçbir yerde ortaya çıkmayan olaylar burada çıkıyor, Size anımsatmama gerek yok, sayın başkan, bu ilk kez gerçekleşmiyor, Ben de tam bunu düşünüyordum, sevgili başbakanım, İki olay arasında bağlantı olmasının çok zayıf bir olasılık oluşturduğu ortada, Tamamen öyle, tek ortak noktaları, renk, İyi ama ilk olayın henüz bir açıklamasını bulamadık, Buna da bulamadık, Bir açıklama bulacağız, sayın başkan, bulacağız, Daha önce suratımızı duvara toslamazsak elbette, Güvenelim, sayın başkan, temel yaklaşım güvenmektir, Neye güvenelim, kime güvenelim, söyleyin bana, Demokratik kurumlara, Sevgili dostum, siz bu söylevi televizyona saklayın, burada bizi yalnızca sekreterler dinliyor, lafı döndürmeden konuşabiliriz. Başbakan konuyu değiştirdi, Şu anda kentin dışına çıkıyoruz, sayın başkan, Biz de öyle, Dönüp şöyle bir arkanıza bakmanızı çok istiyorum, sayın başkan, Neden, Işıklar, Ne olmuş ışıklara, Işıklar yanmaya devam ediyor, kimse söndürmedi, Peki, ışıkların yanık kalmasından ne sonuç çıkarmamı istiyorsunuz, Tam olarak bilemiyorum, doğal olan, biz ilerledikçe ışıkların söndürülmesiydi, ama öyle olmadı, ışıklar

hâlâ yanıyor, yukarıdan bakıldığında yirmi yedi kollu bir yıldızı andırdığını düşünüyorum, Anlaşıldığına göre, başbakanım bir şair, Şair değilim ama yıldız tartışılmaz olarak yıldızdır, sayın başkan, Şimdi ne yapalım peki, Hükümet eli kolu bağlı durmayacak, cephanemiz henüz tükenmedi, sadağımızın içinde oklarımız var, Nişan almasını becerirsiniz, umarım, Bana gereken tek şey, menzilimin içine bir düşmanın girmesi, İşte bu çok hoş, düşmanın nerede olduğunu bilmiyoruz ki, kim olduğunu bile bilmiyoruz, Sonunda mutlaka kendini gösterecek, sayın başkan, bu yalnızca zaman sorunu, düşmanlar kendilerini sonsuza kadar gizleyemezler, Yeteri kadar zamanımız olur, umarım, Bir çözüm bulacağız, Sınıra varıyoruz, bu konuşmayı büromda sürdürürüz, akşam altıya doğru bana gelin, Olur, sayın başkan, mutlaka geleceğim.

Sınır kapısı, her kent çıkışında olduğu gibi, inip kalkan ağır bir borudan oluşuyordu, yolun her iki yanında birer tank duruyordu, çevrede birçok baraka ve kamuflaj için yüzleri boyanmış, sahra kıyafetlerini giymiş silahlı askerler vardı. Çıkış, güçlü ışıldaklarla aydınlatılmıştı. Devlet başkanı arabadan indi, komutanın askerce verdiği kusursuz selama canı biraz sıkkın ama kibarca karşılık verdi ve sordu, Burada işler nasıl gidiyor, Kayda değer hiçbir olumsuzluk yok, durum bütünüyle sakin, sayın başkanım, Dışarı çıkmaya yeltenen oldu mu, Hayır, sayın başkanım, Sanırım, motorlu araçlardan, bisikletlerden, at arabalarından, kaykaylardan söz ediyorsunuz, Motorlu araçlardan, evet, sayın başkanım, Peki yayalar, Gölgesi bile yok, Kaçakların yolu kullanmayabileceğini söylemiştiniz, sanırım, Evet, sayın başkanım, ama her halükârda sınırı geçemezler, çünkü en yakın iki çıkış arasındaki mesafenin yarısını klasik birlikler gözaltında tutuyor, her iki tarafta, küçük cisimlere göre ayarlanacak olsalar bir farenin geçişini bile haber verecek elektronik alıcılarımız var, Çok güzel, bu durumlarda ne söylendiğini bilirsiniz, vatanın gözleri sizin üzerinizde, Evet, sayın başkanım, görevimizin ne kadar önemli olduğunun bilincindeyiz, Umarım, kitle halinde çıkmaya kalkışacaklara karşı ne yapılacağı konusunda talimat almışsınızdır, Evet, sayın başkanım, Peki talimat nedir, Önce, dur, diye bağırırız, Bunu biliyoruz, Evet, sayın başkanım, Peki itaat etmeyecek olurlarsa, İtaat etmeyecek olurlarsa, havaya ateş açarız, Yine de ilerlemeyi sürdürürlerse, O durumda, bize yardım etmekle görevlendirilmiş müdahale birimleri devreye girer, Onlar ne yapar, Duruma göre, sayın başkanım, ya göz yaşartıcı bomba atarlar ya da sarnıçlı kamyonlarla üzerlerine basınçlı su sıkarlar, bu tür müdahaleler ordunun uzmanlık alanının dışındadır, Söylediğiniz şeyler bir miktar eleştiri tonu taşıyormuş gibi geliyor bana, Bunun nedeni, bir savaşın böyle yapılmaması gerektiğini düşünmem, sayın başkanım, İlginç bir gözlem, peki, ya o insanlar geri çekilmezse, Geri çekilmemeleri olanaksız, sayın başkanım, göz yaşartıcı bombaya ve basınçlı suya kimse direnemez, Direndiklerini varsayın, o durumda adamlarınıza vereceğiniz buyruk ne olur, Bacaklarına nişan alıp ateş etme buyruğu veririm, Neden bacaklarına, Çünkü yurttaşlarımızı öldürmek istemeyiz, Ama bu, siz istemeseniz de olabilir, Evet, sayın başkanım, biz istemesek de olabilir, Aileniz başkentte mi oturuyor, Evet, sayın başkanım, Size doğru ilerleyen bir kalabalığın başında karınızı ve çocuklarınızı gördüğünüzü farz edin, Bir askerin ailesi her koşulda nasıl hareket etmesi gerektiğini bilir, Öyle olduğunu sanıyorum ama biraz çaba gösterin, düşünün, Buyruklar yerine getirilmek için verilir, sayın başkanım, Hepsi mi, Bugüne kadar aldığım her buyruğu yerine getirdiğimi gururla söyleyebilirim, Peki, ya yarın, Bunu söyleyecek duruma düşmemeyi ümit ediyorum, sayın başkanım, Öyle olacağını ümit edelim. Devlet başkanı arabasına doğru iki adım attı ve birden sordu, Karınızın boş oy atmadığından emin misiniz, O konuda, elimi ateşe sokmaktan geri durmazdım, Gerçekten sokar mıydınız, Sözün gelişi öyle dedim, karımın bir seçmen olarak görevini yerine getirdiğinden emin olduğumu söylemek istiyorum, Oyunu atarak mı, Evet, Ama bu benim sorumun yanıtı değil, Doğru, sayın başkanım, Öyleyse yanıt verin bana, Veremem, sayın başkanım, Neden, Çünkü yasa size bu yanıtı vermeme izin vermiyor, Ya, öyle mi. Devlet başkanı subaya uzun uzun baktı, sonra sözünü sürdürdü, Günün birinde, yüzbaşı, yüzbaşısınız değil mi, Evet, sayın başkanım, İyi akşamlar yüzbaşı, belki yine görüşürüz, İyi akşamlar, sayın

başkanım, Farkındaysanız, boş oy atıp atmadığınızı sormadım size, Farkındayım, sayın başkanım.
Araba hızla hareket etti. Yüzbaşı elini yüzüne götürdü. Alnından ter boşanıyordu.

Son askeri kamyon ve son polis otobüsü kentten ayrıldıktan sonra lambalar teker teker kapatılmaya başlandı. Yıldızın yirmi yedi kolunu oluşturan ışıklar art arda söndü, insanlar sanki evlerini kapatıp tatile çıkıyorlardı; geriye yalnızca, boş sokakları kedi gözü gibi aydınlatan ve kimsenin eski haline döndürmeyi düşünmediği sokak lambaları kaldı. Gökyüzünün koyu karanlığı, kabaran denizin derin maviliği içinde çözülmeye başlayıp ufka kadar her yer net bir şekilde görülür hale geldiğinde, gecenin ne kadar canlı olduğunu göreceğiz; o yapıların çeşitli katlarında oturan kadınların ve erkeklerin çalışmaya gitmek için dışarı çıkıp çıkmadıklarını, ilk otobüslere ilk yolcuların binip binmediğini, metro vagonlarının tünelleri hızla gelip geçerken gürültüleriyle doldurup doldurmadığını, dükkânların kapılarını açıp kepenklerini kaldırıp kaldırmadığını, gazetelerin satış kulübelerine gelip gelmediğini göreceğiz. Sabahın o saatinde, insanlar her gün yaptıkları gibi yıkandıktan sonra giyinip sütlü kahvelerini içerken, radyoda heyecanlı bir ses, devlet başkanının, hükümetin ve parlamentonun başkentten şafakta ayrıldığını, kentte artık polis olmadığını, ordunun kenti terk ettiğini bildiriyordu, bu haber üzerine herkes televizyonunu açtı, orada da aynı haber aynı ses tonuyla veriliyordu ve hem biri, hem öteki, yani radyo ve televizyon, çok kısa zaman farkıyla, saat yediyi vurduğunda devlet başkanının tüm ülkeye –elbette başkentin inatçı sakinlerine de– sesleneceği önemli bir konuşmayı yayınlayacakları haberini verdiler. Gazete bayileri henüz açılmamıştı, gazete almak için dışarı çıkmanın yararı yoktu, bazı modern insanların denediği gibi internete girip devlet başkanının büyük bir olasılıkla halkı nasıl payladığını izlemeye çalışmanın da yararı yoktu. Resmi alandaki gizlilik, evlerdeki ışıkların hep birlikte yakılmasının da birkaç saat önce kanıtladığı gibi, bazen boşboğazlık vebası kapsa da, işin içine yüksek dereceli otoriteler karıştığında son derece titiz ve vesveseli davranılmasına yol açar; o yüksek dereceli otoriteler, çok iyi bilindiği gibi, suçluları yalnızca evet ya da hayır yanıtıyla hızlı ve doğru bilgi vermeye zorlamakla kalmayıp gerektiğinde kellelerini de koparır. Saat yediye on var, bu saatte evlerinde tembel tembel oturan insanların yola koyulup işine gitmekte olması gerekir ama kuralın bir kez bozulması geleneğin bozulduğu anlamına gelmez, bugünü, devlet dairelerinde görevli olanların işe gitmediği için işaretlenmediği, özel sektöre ait işyerlerinin de olup bitecekleri görmek için kapalı kalacağı bir gün gibi düşünebiliriz. Tedbirlilik ve tavuk suyuna çorba, sağlığı yerinde olanlara hiçbir zarar vermemiştir. Dünya kargaşalar tarihi, bize, ister kamu düzeninde özgül bir bozulma, ister basit bir karışıklık tehdidi meydana gelmiş olsun, en etkili önlemlerin genellikle, çarkının bir dişlisi de sokakta bulunan ticaret ve sanayi çevreleri tarafından alındığını göstermiştir ve bizim için bu sakınımlı tutuma saygı göstermek bir görevdir; çünkü çevreler, kaybedecek en çok şeyi olanlardır ve vitrinleri aşağı indiğinde, silahlı soyguna uğradıklarında, hırsızlık ve daha başka sabotaj olaylarında en çok kayba uğrayan ekonomik etkinlik alanlarıdır. Saat yediye iki kala, televizyon ve radyo sunucuları koşulların zorlamasıyla, yüzlerinden ve seslerinden yansıyan matem havası içinde devlet başkanının halka sesleneceğini nihayet bildirdiler. Dekor olarak hazırlanan sonraki görüntüde gevşek, cansız, tembel tembel salınan, asılı durduğu direğin tepesinden her an aşağı kayacakmış izlenimi veren bir ulusal bayrak görüntülendi. Bu görüntünün alındığı gün yaprak kımıldamıyordu herhalde, diye bağırdı herhangi bir evde oturan herhangi bir adam. Simgesel im, çalmaya başlayan ulusal marşın ilk notalarıyla birlikte canlanır gibi oldu, hafif esinti, yerini güçlü bir yele bıraktı, bu yel ancak sonsuz bir okyanustan ve geçmişteki zafer dolu savaşlardan kopup gelebilirdi, öyle ki azıcık daha esecek olsa, atlarına atlamış kahraman atalarımızın ekranda dörtnala bize doğru gelmekte olduğunu görebilirdik. Sonra, ulusal marş, bayrağı alıp yavaş yavaş uzaklara, çok uzaklara götürdü ya da bayrak ulusal marşı götürdü –neyse bu sıralamanın fazla bir önemi yok– ve ekranda devlet başkanının melek yüzü belirdi; bir masanın arkasında oturuyordu, sert bakan gözlerini resim alıcısına dikmişti. Sağ yanında hazır ol vaziyetinde bir bayrak –önceki bayrak değil, binanın içindeki bayrak–, kıvrımlarını gizlice aşağı salıyordu. Başkan, parmaklarını birbirine kenetledi; bunu belki de irade dışı bir kasılmayı engellemek için yapmıştı. Sinirli, dedi, başlangıçtaki esintiyi hafif bulan adam, bize oynadıkları bu maskaralığı

bakalım hangi hava içinde açıklayacak. Devlet başkanının başlamak üzere olan söylevsel kanıt sıralamasını dinlemeye hazırlanan insanlar, cumhurbaşkanlığının üslup danışmanlarının bu konuşmanın hazırlanması için ne büyük çaba harcadıklarını akıllarının ucundan bile geçiremezlerdi; işin akıl yürütmeyle ilgili yönü için değil elbette, öyle olsaydı, üslup lavtasının yalnızca birkaç telini titretmek yeterli olurdu, sorun onunla değil, ondan önce gelen kuralla, yani bu tür bıktırıcı söylevleri açmak için kullanılacak standart seslenme sözcüğüyle ilgiliydi. Gerçekten, aktarılacak iletinin hassasiyeti göz önüne alındığında, söze, Sevgili vatandaşlarım ya da Değerli yurttaşlarım, diye başlamak neredeyse küçük düşürücü olacaktı ya da bunların dışında, vatan aşkının çanlarını uygun bir titreşimle çalma vakti geldiyse, daha yalın ve daha soylu bir seslenişle Portekizli kadınlaaaar, Portekizli erkekleeeer, demek daha doğru olacaktı ki bu sözcükler ancak –bunu gecikmeden hemen açıklayalım– karşılık beklemeyen, her türlü nesnel dayanaktan bağımsız bir varsayım söz konusu olduğunda, yani size tüm ayrıntılarını anlatmaktan şeref duyduğumuz ciddi olayların meydana geldiği ülke gerçekten adı geçen portekizli kadınlarla portekizli erkeklerin ülkesi olsaydı ya da olmuş olsaydı, yerine cuk otururdu. Bu arada, tüm iyi niyetimize karşılık, duruma açıklık getirmek için basit ama açıklayıcı bir örnek vermek zorunda kaldığımız için okurlardan özür dileyerek şunu da söyleyelim ki, söz konusu halk, seçmenlik görevini her zaman övgüye değer bir yurttaşlık bilinciyle ve dinsel bağlılıkla yerine getirmiş ve bu konuda dünyaya ün salmış bir halktır.

Oysa, kendimize gözlem yeri olarak seçtiğimiz eve dönecek olursak, şunu söylemek gerekir ki doğal olarak beklememiz gereken şeyin tersine, o mekânda, başkanın ağzından alışıldık seslenme sözcüklerinden birinin çıkmadığını, evet bunlardan hiçbirinin çıkmadığını tek bir radyo ya da televizyon izleyicisi bile fark etmedi; bu önemli ayrıntının güme gitmesinin nedeni belki de onun bu bulanık hava içinde söylediği ilk sözlerdeki, yani, Size tam bir açık yüreklilikle sesleniyorum, deyişindeki tiyatroya özgü vurucu üsluptu, çünkü başkanın üslup danışmanları onu, insanların gereksiz ve yersiz gördüğü alışılmış tekrarları yapma düşüncesinden vazgeçirmişlerdi. Gerçekten kabul etmek gerekir ki devlet başkanının, ertesi gün benzin fiyatlarının yüzde elli düşürüleceğini söyleyecekmiş gibi söze sevgi dolu bir ifadeyle, Saygıdeğer yurttaşlarım ya da Sevgili vatandaşlarım, diye başlayıp, ardından, dehşetten taş kesilmiş dinleyicilerin önünde kanlı, yapış yapış, hâlâ titreyip duran bir yarayı sergilemesi, münasebetsizliğin dik âlâsı olurdu. Devlet başkanının günün birinde, “allahaısmarladık, allahaısmarladık” diyerek çekip gideceğini herkes biliyordu ama insanların onun kendini bu çirkeften nasıl kurtaracağını merak etmesi de anlaşılır bir şeydi. İşte size onun, sesindeki titremeler, içinde çırpındığı ezikliği dışa vuran el kol hareketleri, yeri geldiğinde kendini tutamadığı için yanağına süzülecek gözyaşı, yani kâğıda geçirilmesi olanaksız olan her şeyin dışında, halka çektiği söylevin eksiksiz metni: Size tam bir açık yüreklilikle sesleniyorum, size bu sözleri, çok sevdiği çocukları tarafından terk edilmiş, ailesinin yüce uyumu bazı olağandışı olaylar yüzünden bozulduğu için onlardan çaresizlik içinde uzaklaşmak zorunda kalmış, onlar kadar yitik, onlar kadar şaşkın bir babanın derin acısı içinde söylüyorum. Ama halktan uzaklaşanın biz olduğumuzu, yani ben, halkın hükümeti, halkın seçtiği milletvekilleri olduğunu düşünmeyin. Bu sabah şafak sökerken, bundan böyle başkentimiz olacak bir başka kente çekildiğimiz doğru, eski başkente ciddi bir sıkıyönetim getirmeye karar verdiğimiz, bunun, bu kadar önemli, coğrafi olarak bu kadar büyük alanı kaplayan, bu kadar kalabalık bir kent yerleşimini ciddi ölçüde zora sokacağı doğru; kuşatılmış, çevrilmiş, kentin kapladığı alanın sınırları içine tıkılmış olduğunuz, o sınırların dışına çıkamadığınız, bunu yapmaya yeltendiğiniz anda silahla engelleneceğiniz, bu davranışınızın bedelini ağır ödeyeceğiniz de doğru ama bu durumun suçlusunun, demokratik, barışçı ve yasal tartışmalar sonucu gerçekleşmiş halk iradesinin ulusun yazgısını, onu her türlü iç ve dış tehlikelerden korumamız için teslim ettiği bizler olduğunu asla söyleyemezsiniz. Suçlu olan sizsiniz, ulusal beraberliği alçakça bozup devletin yasal iktidarına karşı bozgunculuğun, disiplinsizliğin, ahlaksızca ve şeytanca meydan

okumanın dolambaçlı yoluna, ulusların uzun tarihi boyunca hiç görülmemiş biçimde sapan sizsiniz. Bizi ayıplayacağınız yerde kendinize kızın, sizlere benim aracılığımla seslenenleri suçlamayın. Bunun söylerken, sizden, inatla sürdürdüğünüz bu bozguncu tutumunuzdan vazgeçmenizi defalarca isteyen, rica eden, ne diyorum, size defalarca yalvaran hükümet üyelerini düşünüyorum ve size, bu bozguncu tutumun gizli anlamının, devlet otoritelerinin devasa soruşturma çabalarına karşın bizim açımızdan henüz çözülmüş olmadığını söylüyorum. Yüzyıllar ve yüzyıllar boyunca sizler ülkenin baş tacı ve gururu oldunuz, yüzyıllar ve yüzyıllar boyunca halkımız ulusal bunalım ve üzüntü dönemlerinde, çarenin, avutucu sözün, geleceğe giden doğru yolun buradan geleceğini bildiği için yüzünü bu kente, bu tepelere döndü. Atalarınızın anısına ihanet ettiniz, vicdanınızı sonsuza kadar sızlatacak acı gerçek budur, o atalar ki vatan denen, sizin yok etmeye kalkıştığınız o tapınağı taş üstüne taş koyarak yüceltmişlerdi; utanın. Bu çılgınlığın geçici olduğuna, çok sürmeyeceğine tüm kalbimle inanmak istiyorum, yarın pişmanlığın kalplerinize yavaş yavaş işlemeye başlayacağına ve sizlerin ulusal toplulukla, o köklerin kökü olan toplulukla barışacağınıza inanmak istiyorum ve o yarının çok gecikmemesi için, hepinizin baba evine geri dönen haylaz çocuklar gibi o topluluğa geri dönmeniz için tanrıya yakarıyorum. Şu anda sizler yasası olmayan bir kentin sakinlerisiniz. Başınızda, size neyi yapıp neyi yapmamanız gerektiğini, nasıl davranmanız gerektiğini söyleyecek bir hükümet bulamayacaksınız, sokaklar size kalacak, sizin malınız olacak, o sokaklarda keyfiniz ne istiyorsa onu yapın, hiçbir otorite sizi yolunuzdan alıkoymayacak, size öğüt vermeyecek, öte yandan, şimdi söyleyeceklerimi iyi dinleyin, aynı zamanda sizi hırsızlardan, saldırganlardan ve katillerden koruyacak bir otorite de bulamayacaksınız, sizin özgürlüğünüz işte bu olacak, hayrını görün. Belki kendi iradenizle ve kaprislerinizle baş başa kaldığınızda yaşamınızı daha iyi düzenleyeceğinizi, kendinizi daha iyi koruyacağınızı, bunu bizim, eski yöntemlerimizle ve eski yasalarımızla size sağladığımızdan daha iyi yapabileceğinizi düşlüyorsunuz. Ne korkunç bir gaflet! Kendinizi hayvansı bir kargaşanın ortasında bulmak istemiyorsanız, ki kaçınılmaz olarak böyle olacak ve hayvanlara baş eğdiren yasalar size de dayatılacaktır, er ya da geç, sizi yönetecek yeni başlar seçeceksiniz kendinize. İçine düşmüş olduğunuz yanılgının trajik boyutunun farkına işte o zaman varacaksınız. Baskıcı düzenler altında, ezici diktatörlüklerin baskısı altında yaşadığınız dönemlerde olduğu gibi yine başkaldıracaksınız belki, ama boşuna heveslenmeyin, tepenize şiddetle binecekler, ayrıca sizi oy vermeye de çağırmayacaklar, çünkü artık seçim yapılmayacak, belki yapılacak ama o seçimler vaktiyle hor gördüğünüz seçimler gibi bağımsız, temiz ve dürüst olmayacak ve bu böylece sürüp gidecek, ta ki benimle ve halkın hükümetiyle birlikte sizi kendi yazgınızla baş başa bırakmaya karar vermiş olan silahlı kuvvetler, sizi kendi yarattığınız canavardan kurtarmaya gelinceye kadar. Çekmiş olduğunuz tüm acıların boşa gittiğini, inadınızın bir işe yaramadığını göreceksiniz, işte o zaman artık çok geç olduğunu, hakların yalnızca içinde geçtiği söylemde ve ister anayasa, ister yasa, ister herhangi bir yönerge olsun, üzerine yazıldığı kâğıt üzerinde hak olduğunu anlayacaksınız, o hakların ölçüsüz ve yerli yersiz kullanılmasının en istikrarlı toplumu bile altüst edebileceğine aklınızın yattığını tanrı bana gösterecek umarım ve nihayet, önemli olanın iyi niyet olduğunu, bizim o haklara, asla somut ve gerçekleştirilebilir gerçekler olarak değil, yalnızca, gerçekleşme olasılığı bulunan şeylerin simgesi gözüyle baktığımızı anlayacaksınız. Boş oy kullanmak, yasaklanması olanaksız bir haktır, bunu kimse yadsıyamaz, ama biz, çocukların ateşle oynamasını yasakladığımız gibi, dinamitle oynayan halkları da bunun onların güvenliğine ters düştüğü gerekçesiyle uyarırız. Sözlerimin sonuna geldim sayılır. Yaptığım bu uyarıların sertliğini bir tehdit olarak değil, kendi bünyenizde kendi ellerinizle yarattığınız ve içinde debelendiğiniz bulaşıcı bir politik irinin akıtılması olarak algılayın. Her şeye karşın, benim, iyi günlerde seçmiş olduğunuz hükümetin ve halkımızın sağlıklı ve temiz kesiminin size tanıma eğilimi içinde bulunduğumuz bağışlanmayı hak ettiğiniz gün –ki şimdilik bunu hak etmiyorsunuz– benim, yani devlet başkanınızın yüzünü yeniden görecek, sesini yeniden işiteceksiniz. O güne kadar size allahaısmarladık diyorum. Tanrı sizi korusun. Devlet başkanının ciddi ve

olabildiğince ağırbaşlı görüntüsü ekrandan kayboldu, onun yerini, gönderin tepesine çekilmiş bayrak aldı yeniden. Yükseklik başını döndürmüş gibi, rüzgârda bir o yana, bir bu yana yatıyordu, bu arada, coşkulu vatan sevgisinin doruğa ulaştığı dönemde bestelenmiş olan ulusal marşın savaşçı, cengâverlik dolu nağmeleri yeniden duyulmaya başlıyordu, ama o nağmeler bugün biraz çatlak çıkıyordu. Bravo doğrusu, adam iyi konuştu, diye özetledi ailenin en yaşlı üyesi, çok haklı olduğunu da ayrıca kabul etmek gerekiyor, çocuklar ateşle oynamamalı, oynarsa gece yataklarına işeyecekleri aşikâr.

O ana kadar neredeyse bomboş olan sokaklar, neredeyse hepsi kapalı duran dükkânlar, bomboş geçen otobüsler birkaç dakika içinde doldu. Dışarı çıkmayanlar, sokaklardaki kalabalığa bakmak için pencerelerden sarkıyordu, gelip geçenler hep aynı yöne gitmiyor, ırmaklar gibi kimi yukarı, kimi aşağı akıyordu, insanlar o gün bayrammış, belediye o günü tatil ilan etmiş gibi karşı kaldırımlardan birbirlerine işaretler yapıyorlardı, kaçak devlet başkanının sözünü ettiği kötü niyet belirtilerinin tersine, ortalıkta ne bir yankesici, ne bir saldırgan, ne de katil vardı. Kimi yerlerde, binaların bazı katlarında pencereler kapalıydı, storlu pencerelerde perdeler hüzünlü biçimde aşağı indirilmişti, içinde oturanların başına, yas tutmalarını gerektiren acı bir olay gelmişti sanki. O evlerde, o sabah şafakla birlikte lambalar neşe içinde yakılmamıştı, o dairelerin sakinleri yürek çarpıntısı içinde perdelerinin ardına büzülmüşlerdi, oralarda oturanlar politik düşünceleri bakımından saplantılı kişilerdi, hem birinci tur, hem ikinci tur oylamada yaşamlarını adadıkları partiye, yani ya sağ partiye, ya merkez partiye oy vermişlerdi, dolayısıyla o gün onların kutlayacağı bir şey yoktu, tam tersine, sokaklarda şarkılar söyleyen, bağırıp çağıran o kara cahil yığınlar tarafından saldırıya uğramaktan, yuvalarının pek kutsal eşiğinin o insanlar tarafından aşılmasından, aile anılarının kirletilmesinden, gümüşlerinin yağmalanmasından ödleri kopuyordu, bağırın, bağırın, yakında sesiniz kısılacak, diyorlardı aralarında, kendilerini yüreklendirmek için. Sol partinin seçmenlerine gelince, pencerelerinden alkış tutmamalarının nedeni, dışarı çıkmış olmalarıydı, bunu, bulunduğumuz caddede insan başlarından oluşan büyük ırmağın üzerinde ara sıra, nabız yoklamak istermiş gibi yükselen şerit halindeki flamalardan kolayca fark edebiliyorduk. Kimse işe gitmemişti. Bayilerde gazeteler tükenmişti, hepsinin baş sayfasında devlet başkanının çektiği diskur ile o diskuru çekerken çekilmiş fotoğrafı vardı, yüzündeki acı ifadeye bakılırsa, o fotoğraf, halka, Size tam bir açık yüreklilikle sesleniyorum, dediği sırada çekilmiş olabilirdi. Zaten bildikleri şeyleri gazetelerde yeniden okumakla vakit kaybeden çok az insan vardı, onların ilgisini çekense, gazete yöneticilerinin, başyazarların, eleştirmenlerin düşünceleri, ayrıca, yapılan son dakika röportajlarıydı. Büyük puntolarla atılmış başlıklar meraklıların ilgisini çekiyordu, müthiş büyük, devasa başlıklardı bunlar, iç sayfalarda başka başlıklar da vardı, o kadar büyük değildi ama onların da aynı bireşim yetisine sahip kafadan çıktığı anlaşılıyordu, buysa insanların başlıkların altındaki yazıları sıkılmadan okumalarını sağlıyordu. Başkent Öksüz Uyandı, gibi duygusal başlıklar vardı ya da El Bombası Kışkırtıcıların Ağzında Patladı, Beyaz Oy Siyaha Dönüştü, gibi alaycı olanlar, Devlet Başkaldıran Başkente Dersini Veriyor, gibi öğretici olanlar, Hesaplaşma Saati Geldi, gibi öç alma duygusu içerenler, Bundan Böyle Her Şey Farklı Olacak ya da Artık Hiçbir Şey Eskisi Gibi Olmayacak, gibi kehanette bulunanlar, Anarşi Fırsat Kolluyor ya da Sınırda Kuşkulu Hareketler, gibi alarm verenler, Tarihsel Bir An İçin Tarihsel Bir Söylev, gibi uzdillilik sergileyenler, Başkanın Onuru Başkentin Sorumsuzluğuna Karşı Bir Meydan Okumadır, gibi dalkavukça olanlar, Ordu Kenti Kuşatıyor, gibi çatışma çığırtkanlığı yapanlar, İktidar Organlarının Geri Çekilmesi Olaysız Gerçekleşti, gibi suya sabuna dokunmayanlar, Valilik Her Otoriteyi Ele Almalı, gibi köktenci olanlar, Çözüm Belediye Geleneğinde Aranmalı, gibi taktik güdenler vardı. Işıklardan oluşan yirmi yedi kollu görkemli yıldıza atıfta bulunanlar fazla değildi, haberlerin şurasına burasına yerleştirilmişti ve konuyu ironik, sarakacı biçimde vurgulayan, örneğin, Bir de Elektrik Fiyatının Çok Yüksek Olduğundan Yakınıyorlar, gibi ilgi çekici başlıklar girilmemişti. Bazı başyazılar bir yandan hükümetin tutumunu onaylarken ki bunlardan biri, Umarım tırnaklarımızı

yemek zorunda kalmayız, diyordu, öte yandan, kent sakinlerine kent sınırları dışına çıkma yasağının dayatılması kararının haklılığı hakkında kuşkularını öne sürüyor, Değişen bir şey olmayacak, günahkârların günahını bir kez daha hakbilir insanlar çekecek, kötülerin yerine bir kez daha dürüst insanlar cezalandırılacak, diyordu. Bazı onurlu kadın ve erkek seçmenler tanıyoruz, bunlar seçmen olarak görevlerini kılı kırk yararak yerine getirip oylarını, yasal olarak kurulmuş, kadrolarını toplumun kabul ettiği politik ve ideolojik çerçeveye göre oluşturmuş bir partiye verdiler ama bu kişiler şimdi, hareket özgürlüklerinin, toplumu şimdiye kadar görülmemiş bir kargaşanın içine sürüklemek isteyen bir kışkırtıcılar yığını tarafından engellendiğini görüyorlar ki kimilerine göre aslında bunların tek özelliği ne istediklerini bilmeyen insanlar olması ama bize göre bunlar ne istediklerini çok iyi biliyorlar ve hükümete son darbeyi vurmaya hazırlanıyorlar. Bazı başyazılar işi daha da abartıp oy gizliliğinin ortadan kaldırıldığını ileri sürüyor, gelecekte, durum normale döndüğünde –ki bu bir gün kendiliğinden olacak ya da zor kullanılarak gerçekleştirilecekti– bir seçmen karnesi oluşturulmasını öneriyorlardı, seçim bürosu başkanı, verilen oyu sandığa atılmadan önce inceledikten sonra bu karnenin üzerine, karne sahibinin hangi partiye oy verdiğini yasal, resmi ve özel olarak güvence altına alacak, Buradaki bilginin gerçek olduğunu gördüm ve yeminli imzamı buraya attım, mührü de bastım, deyip karneye imzasını çakacaktı. Gel gelelim, böyle bir karne bundan önceki seçimlerde kullanılmış olsaydı, oyların ahlaksızca kullanılabileceğinin bilincinde olan bir yasa koyucu, var olan koşulları aşıp öz ve biçim olarak bütünüyle saydam ve demokratik böylesi bir oy kullanma geleneği yaratmış olsaydı, sağ parti ve merkez partiye oy kullanmış olanların hepsi şu anda gerçek vatanlarına, onları kucaklamak için her zaman kolları açık bekleyen vatanlarına göç etmek için bavullarını topluyor olurlardı. Otomobillerin ve otobüslerin, yük kamyonlarının ve nakliyat kamyonlarının oluşturduğu, parti bayraklarıyla donatılmış, belirli zaman aralıklarıyla aii aii, iia iia diye korna çalıp duran birçok kervan, hükümet misali, askerlerin kentin çıkışında tuttuğu noktalara doğru, popolarının yarısı araba pencerelerinden dışarı taşmış olarak, dışarıda yaya dolaşan asilere, Bekleyin bizi, sefil hainler, Geri döndüğümüzde sizi eşek sudan gelinceye kadar pataklayacağız, bok herifler, Orospu çocukları ya da demokratik jargonda en büyük hakaret sayılan, *sans-papiers, sans-papiers, sans-papiers,*[3] diye bas bas bağıran kızları ve delikanlıları taşıyarak ilerliyor olurdu, oysa bu şekilde bağırmaları doğru olmazdı, çünkü bağırıp çağırdıkları insanların da evlerinde ya da ceplerinde, üzerinde ‘Boş oy kullanmıştır’ yazan, mühürlü seçmen karneleri olacaktı. Ağır hastalıkları ancak güçlü ilaçlar tedavi edebilir, diye bitiriyordu yazısını başyazar, meleksi bir ifadeyle.

Bayram uzun sürmedi. İnsanlar işe gitmemeye karar vermişti, bu doğruydu ama durumun ciddiyetinin bilincinde olanlar, neşe gösterilerinin dozunu düşürmekte gecikmedi, hatta kimileri kendine şu soruyu soruyordu: Bu sevinç gösterisi de ne oluyor, vebalılar gibi burada karantinaya alındık, çevremizde parmağı silahının tetiğinde, kentten ayrılmak isteyenlerin üzerine her an ateş etmeye hazır tüm bir ordu bekliyor, söyleyin bana, bunda bu kadar sevinecek ne var. Başkaları da, Organize olmamız gerekiyor, diyorlardı ama bunu nasıl, kiminle, hangi amaçla yapacaklarını bilemiyorlardı, Birileri, içlerinden bir grubun gidip vali ile konuşmasını, ona yasal bir işbirliği önermesini, boş oy kullanan kişilerin, sistemi alaşağı etmeye niyeti olmadığı gibi, iktidarı ele geçirmeyi de düşünmediğini, bunu yapsalar bile, sonrasında ne halt edeceklerini zaten bilmediklerini, öyle davrandıklarını, çünkü düş kırıklığına uğramış olduklarını ve uğradıkları bu düş kırıklığının büyüklüğünü herkesin kafasına kesinkes sokmak için başka bir çare bulamadıklarını, isteseler, şimdiye kadar bir devrim başlatmış olabileceklerini ama bunun bir sürü ölüme yol açacağını, bunu istemediklerini, yaşamları boyunca sabırla seçim sandığının başına gidip oy attıklarını ama bunun sonucunun da ortada olduğunu açıklamasını, ona, Bütün bunlara herhangi bir ad verilebilir ama demokrasi denemez, vali bey, demesini öneriyordu. Daha başkaları, iyice düşünmenin doğru olacağını, sorumluluğu belediye meclisine bırakıp düşüncelerini açıklamayı önce onlara bırakmanın doğru olduğunu, oraya gidenler bu

açıklamaları yapıp, bu düşünceleri dayatacak olurlarsa, meclisin, bütün bunların ardında bir siyasal organizasyonun gizlendiğini düşüneceğini, bu yüzden de kendileriyle ipi koparacağını, oysa bunun doğru olmadığını herkesin bildiğini ileri sürüyordu. Onların da içinde bulunduğu durumun kolay olmadığını, hükümetin onların avucuna sıcak bir patates bıraktığını, bizim de o patatesin daha fazla ısınmasına yol açmamız gerektiğini görmek gerekir, diyenler vardı, gazetenin biri, iktidarı tümüyle belediye meclisinin üzerine alması gerektiğini yazdı, iyi de hangi iktidar ve bunu hangi araçlarla yapacak, polis teşkilatı çekip gitti, trafiği düzenlemek için bile kimse kalmadı, belediye danışmanlarından, daha önce yapılması için buyruk verdikleri işleri gidip sokakta kendilerinin yapmasını bekleyecek değiliz herhalde, zaten ortalıkta bir söylenti dolaşıyor, belediyenin temizlik işçileri greve gidecekmiş, doğruysa, bunda şaşılacak bir şey yok, ister bizzat belediye meclisinin girişimiyle ya da daha büyük bir olasılıkla, burnumuzu sürtüp bizi inim inim inletmeye çalışacak olan hükümetin uzaktan kumandasıyla gerçekleşecek olsun, bunun yalnızca bir kışkırtma olduğu ortada, her şeye, özellikle de bugün bize olanaksızmış gibi gelen her şeye hazırlıklı olmamız gerekiyor, çünkü kartlar onların elinde, kozlar da onlarda. Karamsar ve çekingen bazı kişiler de bu durumun çıkışı olmadığını, başarısızlığa mahkûm olduklarını, daha önce olanların yineleneceğini, yani her koyun kendi bacağından asılır, geriye kalanların canı cehenneme, tutumunun ağır basacağını, defalarca söylendiği gibi, insanın kusurlu bir yaratık olduğunu, bu kusurun ne bugün, ne de dün ortaya çıktığını, tarih boyunca süregeldiğini, mathusaleme kadar dayandığını, şu anda dayanışma içinde olunduğu izleniminin alınabileceğini ama yarın insanların birbirine burun kıvırmaya başlayacağını, daha sonra, birbirleriyle açıkça mücadeleye girişeceklerini, anlaşmazlıkların çıkacağını, karşılıklı saldırıların başlayacağını göreceğiz, bu arada oradakiler, tribünlere oturup bizi kahkahalarla seyrederken, daha ne kadar dayanacağımız konusunda birbirleriyle bahse girecekler, ne kadar sürecekse o kadar sürecek elbette, ama sonunda kaçınılmaz olarak bozgun gelecek, buna hiç kuşku yok, biz yine de mantıklı olalım, böyle bir sonucun ortaya çıkacağı, yani hiç kimsenin hiçbir yerden buyruk almadığı halde kitleler halinde boş oy vereceği kimsenin aklının ucuna gelmezdi, gerçek bir çılgınlık öyküsü bu, iktidar şu an sersemliği henüz üzerinden atamadı, soluk almaya çalışıyor ama ilk raundu o kazandı, bize sırtını döndü, ne haliniz varsa görün, dedi ve bizi boka sardırdı, çünkü ona göre bunu hak etmiştik, bunun dışında, uluslararası baskıları da hesaba katmak gerek, bahse girerim ki şu anda dünya üzerindeki tüm hükümetler ve partiler bundan başka bir şey konuşmuyor, kimse ahmak değil, bunun yola barut döşemek gibi bir şey olduğunu, buradan ateşlendiğinde başka yerlerde de patlayacağını gayet iyi görüyorlar, öyle ya da böyle mademki onların gözünde boktan başka bir şey değiliz, öyleyse bok olmayı sonuna kadar sürdürelim ve onları kendimize çekelim, yani boka batmalarını sağlayalım.

Dedikodunun doğruluğu ertesi gün ortaya çıktı, çöp kamyonları yollara dökülmedi, temizlik işçileri genel grev ilan edip ücretlerinin artırılmasını istedi ama belediyenin sözcüsü hemen, bu isteğin hiçbir şekilde kabul edilemez olduğunu söyledi, özellikle şu sırada, yani kentimizin şimdiye kadar görülmemiş bir durumla ve çözülme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı anda, dedi. Aynı felaket tellallığı zihniyetini taşıyan ve kurulduğundan beri merkez, sağ ya da bu ikisi arasında yer alan ince ayrımları temsil eden hangi eğilim söz konusu olursa olsun, iktidarın uyguladığı strateji ve taktiklerin borazanlığını yapmayı kendisine uzmanlık alanı olarak seçmiş bir gazete, altına genel yönetmeninin imza koyduğu bir başyazı yayımlıyordu; o başyazıda, başkent halkının inadından vazgeçtiğini düşündüren hiçbir gösterge bulunmadığına göre, bu başkaldırının büyük bir olasılıkla ortalığı kana bulayacağı ileri sürülüyordu. Hükümetin inanılmaz bir sabır gösterisinde bulunduğunu kimsenin yadsıyamayacağı, daha fazlasının ondan beklenemeyeceği, yoksa, ışığı altında en mutlu insan topluluklarının gelişip serpildiği uyumlu otorite-itaat ikilisinin belki bir daha geri gelmemek üzere yitirileceği, oysa, tarihin bize bol bol kanıtladığı gibi, şimdiye kadar bundan yoksun kalan hiçbir toplumun yaşamını sürdürememiş olduğu yazılıyordu. Başyazı okundu, radyo yazının önemli

bölümlerini yeniden yayınladı, televizyon yazarla röportaj yaptı, gelişmeler böyle devam ederken tam öğle üzeri, süpürgelerle, kovalarla ve küreklerle donanmış tüm kadınlar evlerinden dışarı fırlayıp hiç ağızlarını açmadan, oturdukları evin önünü, kapıdan başlayıp yolun ortasına kadar temizlemeye koyuldular, yolun ortasına geldiklerinde, karşıdaki evlerden, aynı donanımla ve aynı amaçla sokağa çıkmış kadınlarla karşılaşıyorlardı. Sözlükler, bir evin önünü, bir yapının önündeki caddenin ya da sokağın bir parçası olarak tarif eder, bu tam tamına doğrudur ama sözlüklerde, kapısının önünü temizleyen kişinin sorumluluklarından ya da kusurlarından kesinlikle kurtulmuş olacağı da yazılıdır. Dalgın dilbilimci ve sözlükbilimci beyler, bu yaptığınız ne büyük hatadır, şu anda başkentin kadınları evlerinin önünü süpürüyor ama bunu, kasabalarda vaktiyle annelerinin ve ninelerinin yapmış olduğu gibi yapıyorlar, yani bir sorumluluktan kurtulmak için değil, tam tersine, onu yerine getirmek için yapıyorlar. Temizlik işçileri belki de aynı nedenle, üç gün sonra işlerine geri döndü. Üzerlerinde üniformaları yoktu, sivil kıyafet giymişlerdi. Söylediklerine bakılırsa, grevde olan üniformalarıydı, kendileri değil.

3. (Fr.) Bir ülkede yaşamak için devlet kurumlarından gerekli resmi belgeleri almamış ya da alamamış kişilere verilen isim; kâğıtsızlar, belgesizler. (Y.N.)

Grev yapma düşüncesini kendi kafasından yumurtlamış olan içişleri bakanının, temizlik işçilerinin birdenbire işine geri dönmesi hiç hoşuna gitmedi, bakan gözlüğünün ardından bakan gözlerinde bu davranış, sokakların temizliğini kendileri için onur sorunu yapan hayran olunası kadınlarla işbirliği içinde görünmenin çok ötesinde bir şeydi, en tarafsız gözlemci bile o işin öyle olmadığını şıp diye anlardı. Bu kötü haberi alır almaz, verilen buyruğa itaatsizlik eden sorumlulara derhal boyun eğdirilmesi buyruğunu belediye başkanına telefonla verdi; anlaşılır bir ifadeye çevirecek olursak, bu, işçilerin grevi derhal yeniden başlatması gerektiği, yoksa, disiplin yönetmeliğinin ilgili maddelerinin uygulanacağı, itaatsizlik konusunda inatlarını sürdürecek olurlarsa, ücretlerinin kesilmesinden başlayıp resmen kapının önüne konmaya varıncaya kadar, yasaların ve tüm yönetmeliklerin öngördüğü cezalara çarptırılacakları anlamına geliyordu. Başkan, uzaktan bakıldığında her şeyin çözümü çok kolaydır, ne var ki bir karar almadan önce, o işin içinde olup kendilerinden, bağlanmış olan çuvalların ağzındaki kördüğümü çözmesi istenen kişileri dikkatle dinlemek uygun düşer, diye yanıt verdi, Örneğin, sayın bakan, o adamlara sizin istediğiniz buyruğu verdiğimi düşünün, Düşünmüyorum, sizden o buyruğu vermenizi istiyorum, Evet, sayın bakanım, peki, siz düşünmeyin ama izin verin de ben düşüneyim; dolayısıyla, onlara greve yeniden başlama buyruğunu verdiğimi düşünüyorum, onlar da bana, haydi bakalım, sen git biraz dolaş da temiz hava al derlerse, yani siz böyle bir durumla karşı karşıya kalsaydınız ne yapardınız, benim yerimde olsaydınız, dediğinizi yapmalarını sağlamak için nasıl davranırdınız, Öncelikle, beni temiz hava almaya gönderemezdi, ayrıca ben sizin yerinizde değilim ve hiçbir zaman da olmayacağım, ben bakanım, belediye başkanı değil, bu işe el koyduğuma göre, size şunu anımsatayım ki benim belediye başkanı sıfatınızla sizden beklediğim yalnızca, yasanın sizi zorunlu kıldığı ve sizden doğal olarak istemeye yetkim bulunan resmi ve anayasal işbirliğini yerine getirmenizi değil, parti zihniyetiyle hareket etmenizi de bekliyordum, bu konuda o zihniyeti kaale almamış olmanız, benim gözümde fena halde sırıtıyor, Sayın bakanım, benim resmi ve anayasal işbirliğime her zaman güvenebilirsiniz, görevlerimi biliyorum ama parti zihniyetinden söz etmesek daha iyi olacak, bu kriz sona erdiğinde partiden geriye ne kalacağını hep birlikte göreceğiz, Konuyu saptırıyorsunuz, başkan bey, Hayır saptırmıyorum bakan bey, sizden, işçileri greve zorlamak için ne yapmam gerektiğini bana söylemenizi istiyorum, O sizin işiniz, benim değil, Sevgili partili meslektaşım, şimdi de konuyu siz saptırıyorsunuz, Tüm siyasal yaşamım boyunca tek bir konuyu bile saptırmadım ben, Bu konuyu, yani sizin verdiğiniz buyruğu yerine getirebilmek için elimden hiçbir şey gelmeyeceği apaçık ortada olmasına rağmen konuyu saptırıyorsunuz, polisi buna zorlamamı istiyorsanız başka elbette, aklınızdan geçirdiğiniz şey buysa, size polisin kenti terk ettiğini anımsatırım, kentten orduyla birlikte çekip gitti polis, her ikisini de kentten çeken zaten hükümetti, üstelik şunu da kabul edelim ki ister kendi rızalarıyla, ister zorla olsun, işçileri grev yapmaya ikna etmek için polise, yani oldum olası, sızmalarla ya da o kadar sevimli olmayan başka yöntemlerle grevi önlemek için kullanılmış bir teşkilata başvurmak son derece anormal bir davranış olur, Şaşırdım kaldım doğrusu, sağ partinin bir üyesi böyle konuşmaz, Sayın bakan, bundan birkaç saat sonra, hava karardığında, gece olduğunu söylemem gerekecek, gece değil de gündüz olduğunu iddia etmek aptallık ya da körlük olur, Ne ilgisi var şimdi bunun grevle, Şöyle ki, biz kabul etsek de etmesek de sayın bakan, hava karardı, dışarıda zifiri karanlık bir gece var, bizim kavrayış gücümüzü, sığ deneyimimizi çok aşan bir şeylerin gelişmekte olduğunun farkına varıyoruz ama önümüzde duran, hep aynı tuzla yoğrulan, her zamanki fırında pişirilmiş ekmekmiş gibi davranıyoruz, oysa durum öyle değil, Size, bana istifanızı vermeniz gerektiğini söylemeyi ciddi olarak düşünüyorum, Bunu yapmakla beni büyük bir yükten kurtarmış olursunuz, bunun için size en derin minnet duygularımı sunacağımdan kuşkunuz olmasın. İçişleri bakanı, hemen yanıt vermedi, sakinleşmek için birkaç dakika bekledi, sonra şunu sordu, Size göre ne yapmamız gerekiyor öyleyse, Hiçbir şey, Rica ederim, sevgili dostum, böyle bir durumda bir hükümetten hiçbir şey yapmaması beklenemez, Size şunu söylememe izin verin; bir hükümet böyle bir durumda hükümet edemez,

yalnızca öyle yapıyormuş gibi davranır, Bu konuda sizinle aynı düşünceyi paylaşmama olanak yok, olayların en başından beri hep bir şeyler yaptık, Evet, zokayı yutmuş balıktan farkımız yok, debeleniyoruz yalnızca, misinaya asılıp duruyoruz, kendimizi kurtarmaya çalışıyoruz, ne var ki kanca haline getirilmiş basit bir tel parçasının bizi nasıl kıskıvrak yakalayıp misinanın ucuna hapsettiğini anlayamıyoruz bir türlü, belki de kendimizi kurtaracağız ama iç organlarımızı o oltanın ucunda bırakma tehlikesi de var, Gerçekten çok şaşkınım, Bu durumda yapacağımız tek bir şey var, Neymiş o, biraz önce, ne yaparsak yapalım yararı olmayacağını söyleyen siz değil miydiniz, Başbakanın düşündüğü taktiğin başarılı olması için dua edebiliriz, Ne taktiği, Başbakan, bırakalım, ağır ateşte kızarsınlar, demişti, ama korkarım bu bile aleyhimize sonuç verir, Neden, Çünkü bizim nasıl kızardığımızı izleyen asıl onlar olacak, Ee, öyleyse elimizi kolumuz bağlı öylece oturalım mı yani, Ciddi olalım, sayın bakan, hükümet bu sıkıyönetim soytarılığını nasıl sona erdirmeye hazırlanıyor, orduyu ve hava kuvvetlerini gönderip kenti ateşe ve kana mı bulayacak, on bin, yirmi bin insanı yaralayacak ya da öldürecek mi, sonra, üç bin, dört bin kişiyi kim bilir hangi suçla suçlayıp, hiçbir suç işlenmediği apaçık ortadayken içeri mi tıkacak, İç savaş falan ilan ettiğimiz yok bizim, yalnızca insanların akla ve mantığa geri dönmesini sağlamaya, onlara içine düştükleri hatayı ya da birilerinin onları içine düşürdüğü hatayı –bunun kanıtlanması gerekiyor– göstermeye çalışıyoruz, düşüncesizce boş oy kullanmanın demokrasi düzenini yenilip yutulmaz hale getireceğini anlamalarını sağlamak gerekiyor, Alınan sonuçların şimdiye kadar pek parlak olduğu söylenemez, Zaman alacak bir şey bu ama insanlar sonunda ışığı görecek, Sizde böyle mistik eğilimler olduğunu bilmiyordum sayın bakan, Sevgili dostum, durum karmaşık ve umutsuz bir hal alınca, insanlar önlerine çıkan ilk şeye sarılır, kabinedeki bakan dostlarımın ellerine birer mum alıp bir tapınağa hac ziyaretinde bulunmaya, orada, eğer bir şeye yarayacaksa adakta bulunmaya bile hazır olduklarından eminim, Hazır yeri gelmişken, burada ötekilerden farklı birçok tapınak olduğunu, bu yüzden bize birkaç küçük mum gönderirseniz size minnettar kalacağımı bildirmek isterim, Daha açık konuşun, Gazetelere, radyo ve televizyon sorumlularına, ateşe yağ sıçratmayı kesmelerini söyleyin lütfen, çünkü iyi niyeti, aklı ve mantığı bir yana bırakacak olursak, durumu patlama noktasına getirme tehlikesi var, hükümet organı gazetenin başyazarının bugün yayınlanan ve içinde, tüm bu olup bitenlerin kanla biteceği saçmalığını ileri sürdüğü yazıyı mutlaka okumuşsunuzdur, Hükümet organı değil o gazete, İzin verirseniz size bir uyarıda bulunayım sayın bakan, bunu söylememiş olmanızı yeğlerdim, Adamcağız işi abartmış, işin ucunu kaçırmış, karşınızdaki, istediğinizden fazlasını yapmaya kalktığında böyle şeyler olur, Sayın bakan, Söyleyin, Belediyedeki temizlik işçileri konusunda ne yapacağımı bana kısaca açıklar mısınız, Bırakın çalışsınlar, bu sayede belediye halkın gözünde sevimliliğini yitirmez, bu da daha sonra işimize yarar, ayrıca, grevin bizim izlediğimiz stratejinin öğelerinden yalnızca biri olduğunun ama en önemlisi olmadığının iyi bilinmesi gerekir, Belediyenin ne şimdi, ne daha sonra, kendi yönetimindeki kişilere karşı savaş silahı olarak kullanılması iyi olmaz, Belediye böyle bir durumda bir kenara çekilemez, belediye bu ülkenin belediyesi, başka bir ülkenin değil, Belediyenin kenara çekilmesini istediğim yok benim, hükümetin, uzmanlık alanıma giren konularda karşıma engel çıkarmamasını, belediyenin hükümetin uyguladığı baskı politikasının tamamlayıcı araçlarından biri olduğu izlenimini asla vermemesini istiyorum ben, kullandığım bu terim için özür dilerim, hükümetin baskı yaptığı doğru değil, böyle bir baskı asla söz konusu olmayacak, Korkarım sizi iyi anlayamadım ya da tam tersine, çok iyi anladım sayın bakan, ne zaman olacağını bilemiyorum ama bu kent bir gün yeniden ülkenin başkenti olacak, Olabilir ama kesin değil, başkaldırının derecesine göre değişir, Ne olursa olsun, o durumda ister benim, ister bir başkasının başkanlığında olsun, belediyenin dolaylı şekilde de olsa kanlı bir bastırma hareketinin suç ortağı ya da işbirlikçisi olmakla asla suçlanmaması gerekiyor, böyle bir buyruk veren hükümet, bunun sonuçlarına katlanır ama belediye kentin belediyesidir, (ama belediye kente aittir, kent belediyeye değil) onun karşısında yer alanların değil, sanırım yeterince açık konuştum, sayın bakan, O kadar açık konuştunuz ki size bir soru sormaktan kendimi alamayacağım,

Sorunuz, sayın bakan, Siz boş oy mu kullandınız, Bir daha söyler misiniz lütfen, iyi duyamadım, Size, boş oy mu kullandınız, sandığın içine attığınız oyun rengi beyaz mıydı diye sordum, Kim bilir sayın bakan, kim bilir, Bu işler sona erdiğinde sizinle uzun uzun konuşmak isterim, Her zaman buyruğunuzdayım sayın bakanım, İyi akşamlar, Size de iyi akşamlar, Kulaklarınızı biraz çekmeye can atıyorum, Kulağı çekilecek yaşı geçmiş bulunuyorum, sayın bakanım, Günün birinde içişleri bakanı olursanız, insanların kulağının çekilmesi, biraz hizaya getirilmesi için yaş haddinin söz konusu olmadığını öğrenirsiniz, Bu sözleriniz umarım şeytanın kulağına gitmez, sayın bakanım, Şeytanın kulağı o kadar deliktir ki, duyması için söylenenlerin yüksek sesle söylenmesi gerekmez, Öyleyse tanrı yardımcımız olsun, Bu duanızın hiçbir yararı olmaz, onun kulakları doğuştan sağırdır.

İçişleri bakanıyla belediye başkanı arasındaki aydınlatıcı, hatta nur saçan hasbıhal, birbirlerinin kafalarına karşılıklı fırlattıkları düşüncelerden, gerekçelerden ve görüşlerden sonra yukarıdaki sözlerle bitti ama bu iki siyasetçinin, daha önce düşündüğü gibi sağcı partinin, yani iktidarda bulunan ve iğrenç bir kolektif baskı politikası güderek başkenti, bizzat ülkedeki hükümet tarafından ilan edilen sıkıyönetim belasına bulaştıran, ayrıca bu baskıyı bireysel planda da sürdürmek için bireyleri sorgularken zor kullanan, onları yalan makinesine sokan, tehdit eden, belki de korkunç işkenceler yapan –bu arada şunu da belirtmek gerekir ki söz konusu işkencenin gerçekten yapıldığı konusunda, orada tanık olarak bulunmadığımız için kesin bilgimiz olmadığını söylemek zorundayız, ama aslında bu da fazla bir şey ifade etmez, çünkü peygamber, kızıldeniz yarılıp halkıyla birlikte karşı kıyıya ayakları bile ıslanmadan yürüyerek geçerken de biz orada değildik ama herkes o olayın doğruluğuna yemin billah tanıklık eder– o partinin üyesi oldukları konusunda zaten kuşkulanmış olan okurun kafasının daha fazla karıştığına kuşku yok. İçişleri bakanına gelince, daha önce kuşkusuz farkına vardığınız gibi, savunma bakanıyla içine girdiği kör rekabeti sürdürmek için sırtına geçirdiği yenilmez savaşçı zırhında ince bir yarık oluştu ya da halk deyimiyle söyleyecek olursak, zurnada, içine parmak girecek genişlikte bir çatlak var. Öyle olmasa, yaptığı planların art arda fos çıkmasına, kılıcının hızla körleşmesine tanık olmazdık, ki yukarıda belediye başkanıyla girdiği son diyalog bunu doğruluyor, çünkü o diyaloğa aslan gibi gururlu başladı ama –daha kaba bir karşılaştırma yapmamış olmak için şöyle diyelim– kuyruğunu bacaklarının arasına kıstırarak bitirdi, bunu anlamak için, küçümseyici bir tonla tanrının kulaklarının sağır olduğunu söyleme saygısızlığını göstermiş olması yeter de artar bile. Belediye başkanına dönersek, içişleri bakanının deyişiyle, onun ışığı görmüş olmasından mutluyuz, adı geçen bakanın başkent seçmenlerinin görmesini dilediği ışığı değil elbette, birilerinin artık bir şeyleri görmeye başlaması umuduyla beyaz oy veren seçmenlerin gördüğü ışığı. Bu kavanoz dipli dünyada, el yordamıyla tökezleyerek ilerlediğimiz şu dönemde, köşe başını dönünce karşılaştığımız erinç dolu, çiçeği burnunda, kendilerine gülümseyen baharlarla daha on sekiz yaşında tanışmış, o zamandan beri o baharlara aşina olmuş ve belki de coşkulu devrimlerden galip çıktıkları için anne-babalarının kurduğu düzeni ortadan kaldırıp sonunda onun yerine kardeşliğin yeşil cennetini koymaya kesin karar vermiş erkekler ve kadınlar, kaslarını ısıtıp yumuşatmak için sürü sepet ılımlı gericilik türlerinden herhangi birinin farklı birçok aşamasını yaşadıktan sonra, bugün, bencilliğin en uç ve en gerici aşamasına ulaşmış olarak kendilerini bazı inanç ve davranışların kucağına rahat ve olabildiğince güvenli bir şekilde bırakmış bulunuyorlar. Daha gösterişsiz sözlerle ifade edecek olursak, bu adamlarla bu kadınlar, her gün, kendi yaşam aynalarının önünde, vaktiyle oldukları insanın balgama dönüşmüş suratına bir balgam daha atıyorlar. Sağ parti üyesi, kırk elli yaş arasındaki bir politikacının, tüm yaşamını klima ile tazelenmiş, finans piyasalarının hafif meltemiyle tatlı tatlı sallanıp durmuş bir geleneğin şemsiyesi altında geçirdikten sonra, yönetmekle görevlendirildiği kentin barışçıl başkaldırısının altındaki derin anlamın ışığını ya da oluşturduğu yalın örneği görebilmesi, üzerinde durulması gereken ve bu kadar şaşırtıcı olaylara tanıklık etmeye alışık olmadığımız için bizim minnettarlığımızı bütünüyle hak eden bir şeydir.

Özellikle güç beğenir okurlar ve dinleyiciler, şu anda oldukça ağır ilerlemekte olan bu fable'da, anlatıcının olayların içinde geçtiği dekora olan ilgisinin, yok demesek bile, yok denecek kadar az olduğunu mutlaka fark etmişlerdir. Birinci bölümde seçim bürosuyla, örneğin kapılarla, yuvarlak pencereyle ve masalarla ilgili bilerek verilmiş birkaç sınırlı bilgi ile poligraf ya da yalan makinesiyle ilgili açıklamalar dışında olup biten bir sürü şey, anlatının kahramanları maddenin var olmadığı bir dünyada yaşıyormuş, içinde bulundukları mekânların rahat ya da rahatsız oluşu onları ilgilendirmiyormuş, onlar yalnızca laf etmek için varmış izlenimi bırakabilir. Hükümetinin, durum üzerinde tartışmak, insanların aklını başına getirecek, sokakları sakinleştirecek önlemleri almak üzere birçok kez bir araya geldiği, devlet başkanının da zaman zaman bu toplantılara şeref verdiği salonda, elbette bakanların, çevresinde rahat mı rahat maroken koltuklara yayıldıkları bir masa, masanın üzerinde olmazsa olmaz madensuyu şişeleri, o suları içmek için bardaklar, kurşunkalemler, çeşitli renklerde tükenmezkalemler, işaretleme kalemleri, raporlar, cilt cilt yasa kitapları, bloknotlar, mikrofonlar, telefonlar, kısacası benzeri her mekânda geleneksel olarak bulunan takım taklavat vardı. Tavandan sarkan avizeler, duvarları süsleyen aplikler, kapitone kapılar ve camları ışığı kıran cinsten pencereler, yerde yer halısı, duvarlarda tablolar ve eski ya da yeni moda işlemeli örtüler ve de illa ki devlet başkanının fotoğrafı, cumhuriyeti temsil eden heykel, ulusal bayrak da vardı elbette. Bütün bunlardan şimdiye kadar söz edilmedi, bundan sonra da edilmeyecek. Hatta burada, belediye başkanının geniş olmakla birlikte daha gösterişsiz, meydana bakan bir balkonu olan ve ön taraftan bakıldığında kentin ayaklar altında uzandığı çalışma odasından, yani dolu dolu bir iki sayfayı dolduracak betimlemelerin yapılabileceği malzemeden bile söz edilmeyecek, oysa bu vesileyle, gelmesi kaçınılmaz olan felaketleri izlemeden önce, ciğerlerimizi şöyle bir doldurup biraz soluklanabilirdik. Biz, belki gerektiğinden çok fazla konuştuğunu, içişleri bakanında kendisinin düşman saflarına geçtiği izleniminin, hatta belki de bu konuda kesin bir kanının doğmasına yol açtığını, bu yüzden de politik kariyerini partinin hem içinde, hem dışında dönüşü olmayan biçimde tehlikeye attığını düşünen belediye başkanının alnında belirmiş kaygı çizgilerini izlemeyi çok daha önemli buluyoruz. Çok uzak olduğu için gerçekleşmesi düşünülemeyecek bir başka olasılık da, içişleri bakanının yaptığı akıl yürütmenin onu doğru yola dönmeye itmiş, böylelikle de hükümetin başkaldırıyı bastırabilmek için uygulamayı düşündüğü tüm strateji ve taktikleri baştan aşağı yeniden gözden geçirmeye yöneltmiş olmasıdır. Başını salladığını görüyoruz, buysa, onun söz konusu varsayımı ivedilikle inceledikten sonra, bunun akla ziyan bir saflık ve tehlikeli bir düş olduğunun farkına vardığı için hemen bir yana ittiğine işaret ediyor. Belediye başkanı bakanla yaptığı görüşmeden sonra oturakaldığı iskemleden kalkıp pencereye yaklaştı. Pencereyi açmadı, perdeyi biraz çekti, dışarı baktı. Meydan, gelip geçenleriyle, bir ağacın gölgesindeki banka oturmuş üç kişiyle, önleri müşteri dolu kahveleriyle, çiçekçileriyle, peşinden bir köpeğin seğirttiği bir kadınla, gazete bayileriyle, otobüsleriyle, otomobilleriyle alışılmış görünümünü koruyordu, kısacası manzara hep aynıydı. Dışarı çıkmaya karar verdi. Masasına döndü, meclis başkanını çağırdı, Dışarıda şöyle bir tur atmak istiyorum, dedi, binadaki meclis üyelerine haber verin ama yalnızca beni arayacak olurlarsa, gerisini size bırakıyorum, Şoförünüze arabanızı kapının önüne getirmesini söyleyeyim, Lütfen... ama söyleyin ona, hizmetine gerek yok, arabayı kendim kullanacağım, Mesai sona ermeden önce belediyeye uğrayacak mısınız, Uğramayı düşünüyorum, fikrimi değiştirirsem size haber veririm, Çok güzel, Kentte durum ne âlemde, Kayda değer hiçbir şey yok, belediyeye her zaman ulaşan haberlerden daha kötü bir haber yok, trafik kazaları, yollarda bazı tıkanmalar, ciddi hasara yol açmayan küçük bir yangın, başarısız bir banka soygunu, Kentte artık polis olmadığına göre, insanlar başlarının çaresine nasıl bakıyor, Soyguncu zavallı bir tipmiş, bir amatör, elinde sahici bir silah varmış ama dolu değilmiş, Nereye götürmüşler onu, Elinden silahını alanlar onu bir itfaiye merkezine götürmüş, Neden, itfaiyede tutuklu koyacak yer yok ki, Öyle ya da böyle bir yere götürmeleri gerekiyormuş, Sonra ne olmuş peki, Bana anlattıklarına göre, itfaiyeciler ona bir saat nasihat etmiş, sonra da

salıvermişler, Zaten ellerinden başka bir şey gelmezdi, Doğru, sayın başkan, Sekreterime söyleyin, araba kapıya geldiğinde bana haber versin, Peki efendim. Belediye başkanı koltuğunun arkasına yaslanıp bekledi, alnında yeniden çizgiler belirmişti. Felaket tellallarının öngörülerinin tersine, son günlerde kapkaççılık, saldırganlık ve cinayet konusunda eskiye göre bir artış olmamıştı. Görünüşe bakılırsa, polisin varlığı kentin güvenliği için hiç de gerekli değildi, halk kendiliğinden ya da iyi kötü organize olarak güvenlik görevlilerinin görevini üstlenmişti. Şu banka soygunu bunu kanıtlıyordu örneğin. O banka soygunu aslında bir şey ifade etmez, diye düşündü, adam sinirliydi kuşkusuz, kendinden emin değildi, aceminin tekiydi, banka çalışanları onun tehlikeli olmadığını anladılar, ne var ki yarın belki daha başka olaylarla karşılaşacağız, niye yarın diyorum ki, bugün, hatta şu anda bir şeyler olmaktadır, son günlerde kentte cezasız kalacak birçok suç işlenmiştir herhalde. Ortalıkta polis yok, suçlular cezalandırılmıyor, soruşturma yapılmıyor, dava açılmıyor, yargıçlar evlerinde oturuyor, mahkemeler çalışmıyor, bu durumda suç oranı kaçınılmaz olarak artmıştır, herkes polisin görevini belediyenin yapmasını bekliyor sanki, böyle istiyorlar, bizi buna zorluyorlar, güvenlik gücü olmadan insanların huzurlu olamayacağını ileri sürüyorlar ve ben, bunu nasıl yapacağımı soruyorum kendime. Gönüllüler mi toplamalı, milis kuvveti mi kurmalı, tiyatroların gardırobundan çıkarılmış üniformaları sırtımıza geçirip operet jandarmaları gibi sokakları arşınlayalım demeyin bana, ya silahlar, silahlar nerede peki, ayrıca o silahları kullanmasını bilmek gerekir, bununla da bitmez, kullanabilecek yetenekte olmak, tabancayı kınından çıkarıp ateş edebilmek gerekir. Beni, belediye meclisi üyelerini ve belediye çalışanlarını çatıların üzerinde geceleri öldüren katili ya da bir tecavüzcüyü ya da yüksek sosyete salonlarında dolaşan beyaz eldivenli hırsızı kovalarken düşünebiliyor musunuz. Telefon çınladı, arayan sekreterdi, Sayın başkan, arabanız geldi, Teşekkür ederim, çıkıyorum, bugün geri dönecek miyim bilmiyorum, bir sorun çıkarsa beni cep telefonumdan arayın, İyi şanslar sayın başkan, Neden böyle diyorsunuz, İçinde bulunduğumuz durumda birbirimize dileyebileceğimiz en iyi şey bu, Size bir şey sorabilir miyim, Elbette, yanıtlayabileceğim bir şeyse, İstemezseniz yanıtlamayın, Sorunuzu bekliyorum, Oyunuzu kime verdiniz, Kimseye vermedim sayın başkan, Oy atmaya gitmediğinizi mi söylüyorsunuz, Boş oy attığımı söylemek istiyorum, evet sayın başkan, beyaz oy attım, Ve bunu pat diye benim yüzüme söylüyorsunuz, Ama siz de bana soruyu pat diye sordunuz, Anladığım kadarıyla, bu yanıtı verebilmek için beni yeterince güvenilir buldunuz, Eh biraz, sayın başkan, yalnızca biraz, Sizi iyi anlıyorsam, bunun aynı zamanda riskli olabileceğini de düşündünüz, Öyle olmayacağını umuyordum, Gördüğünüz gibi, sonuçta bana güvenmekte haklıymışsınız, Benden istifamı istemeyeceğinizi mi söylemek istiyorsunuz, Telaş etmeyin, rahat uyuyun, Rahat olabilmek için uyumak zorunda kalmasak ne iyi olurdu sayın başkan, Güzel formül, Bu formülü kim olsa bulurdu sayın başkan, bu yüzden bana akademi ödülü vermezler, Öyleyse benim alkışlarımla yetineceksiniz, Büyük ödülü aldığımı düşünüyorum, Anlaştık öyleyse, gerekirse beni cep telefonumdan arayın, Olur efendim, Biraz sonra görüşmek zorunda kalmazsak, yarın görüşürüz, Biraz sonra ya da yarın görüşürüz, diye yanıtladı sekreter.

Belediye başkanı, masasının üzerine dağılmış belgeleri şöyle bir düzeltti; belgelerin çoğu daha şimdiden başka bir ülkeyi, bir başka yüzyılı ilgilendiriyordu sanki, sıkıyönetim altında yaşayan, kendi hükümeti tarafından terk edilmiş, kendi ordusu tarafından çembere alınmış bir başkenti değil. Onları yırtacak olsa, yakacak ya da çöp sepetine atacak olsa, kimse ondan hesap sormayacaktı, o gün, insanların çok daha başka kaygıları vardı, gerçekten, kent bundan böyle bilinen dünyanın bir parçası değildi, içinde kokmuş yiyeceklerin ve kurtçukların bulunduğu bir kaba dönüşmüştü, kendisine yabancı olan bir denize sürülmüş bir adaydı, tehlikeli bir mikrop yuvasının patlayıp etrafa saçıldığı, önlem olarak, etrafı saran vebanın şiddetini kaybetmesi ya da artık öldürebileceği kimse kalmayıncaya kadar kenti kemirip bitirmesi düşünülerek karantinaya alınmış bir yerdi. Bir odacıdan, gabardin yağmurluğunu getirmesini istedi, evde incelenecek dosyaları yanına aldı ve aşağı indi. Onu

beklemekte olan şoför, arabanın kapısını açtı, Bana gerek duymadığınızı söylediler sayın başkanım, Doğru, evinize dönebilirsiniz, Öyleyse yarın görüşürüz sayın başkanım, Yarın görüşürüz. Yaşamımızın bütün günlerini bir yerden ayrılmakla, birbirimize “yarın görüşürüz” sözlerini söylemekle ya da dinlemekle geçiriyoruz ve bir gün gelecek, bunu kaçınılmaz olarak son kez yapacağız, yarın görüşürüz dediğimiz kişi yarına çıkmayacak ya da yarın görüşürüz demiş olan biz yarına çıkmayacağız. Bugünün yarınında, ki âdet olduğu üzere biz ona ertesi gün de diyoruz, belediye başkanı ile özel şoförü ertesi gün birbirini yeniden gördüğünde, yarın görüşürüz deyip de aslında yalnızca bir rastlantı olan şeyin ertesi gün gerçekleştiğini görmenin ne kadar olağanüstü olduğunu, neredeyse bir mucize sayıldığını anlayıp anlayamayacaklarını göreceğiz. Belediye başkanı arabaya bindi, kentte bir tur atacak, gelip geçenleri acele etmeden izleyecek, zaman zaman durup arabadan çıkarak biraz yürüyüş yapacak, insanların neler konuştuğunu dinleyecek, böylece kentin nabzını tutup ateşinin yüksekliğini ölçmüş olacaktı. Çocukluğunda okuduğu bir kitapta anlatılan doğulu bir kralını anımsıyordu, kral mıydı, imparator muydu anımsamıyordu, büyük olasılıkla o dönemde yaşamış bir halifeydi bu hükümdar; ara sıra kılık değiştirmiş olarak sarayından çıkıp halkın, hiçbir şeyi olmayan sıradan halkın arasına karışır, onların sokakta, pazarda kendisi hakkında ne söylediğini öğrenmeye çalışırmış. Aslında, o dönemde de sokakta söylenenler pek içtenlikli olmasa gerek, çünkü her zaman olduğu gibi, o dönemde de ortalarda dolaşarak düşünceleri, yakınmaları, eleştirileri, oğulcuk halindeki gizli entrikaları not alıp bir yerlere yetiştiren gammazlar eksik değilmiş. İktidarı korumanın değişmez bir kuralına göre, kelleleri, o kelleler daha düşünmeye başlamadan uçurmak gerekir, yoksa çok geç kalınmış olabilir. Bizim belediye başkanımız o kentin kralı değil elbette, içişleri bakanına gelince o, sınırın öte yanına sıvıştı ve şu anda işbirlikçileriyle çalışma toplantısında olduğuna kuşku yok, kiminle ve ne amaçla toplandığını yakında öğreneceğiz. Dolayısıyla, belediye başkanı kendini gizlemek için takma sakala, takma bıyığa gerek duymuyor; insanlara gösterdiği her zamanki yüzü, küçücük bir farkla, alnının kırışmış olmasından da gözlediğimiz gibi alışıldık yüzünden azıcık daha kaygılı. Kimileri onu tanıyor ama selam verenler çok az. Bu arada, ona kayıtsız kalan ya da onu düşman görenlerin, en başından beri boş oy kullananlar, dolayısıyla da onu kendilerine yalnızca rakip görenler olduğu sanılmasın. Kendi partisinden ve merkez partiden azımsanmayacak sayıda seçmen de, açıkça soğuk demesek bile, gizlemedikleri bir kuşkuyla bakıyorlar ona, Bu herif burada ne arıyor, diye düşünüyorlar kuşkusuz, beyaz-oyculara neden sokuluyor, işinin başında olması, kazandığı parayı hak etmesi gerek, işi varsa elbette, çünkü insanların çoğu işinden oldu, buraya oy avcılığı yapmak için geldi, düşündüğü buysa eğer ava giderken avlandı sayılır, çünkü yakınlarda seçim meçim olacağı yok, ben hükümette olsaydım ne yapardım çok iyi biliyorum, belediye meclisini fesheder, yerine politik açıdan tam güvenilir bir yönetim komisyonu koyardım. Bu anlatıyı sürdürmeden önce, birkaç satır yukarıda kullanılan beyaz-oycu deyişinin rastlantı ya da beklenmedik bir deyiş olmadığını, hatta bilgisayar klavyesinden kaynaklanan bir yazım hatası olmadığını söyleyelim. Bu deyiş, yazarın bir eksikliği tamamlamak üzere uydurduğu yeni bir sözcük de değil üstelik. Gerçekten var, hangi sözlüğü açarsanız açın görürsünüz, sorun –sorun varsa elbette– insanların “beyaz” sözcüğünün ve onun türevlerinin anlamını bildiğine inanması, sorun bu olunca da bildikleri anlamı kaynağından doğrulamak için zaman ayırmıyorlar ya da insanlarda zihin tembelliği sorunu var, o yüzden de işi daha ileri götürmüyorlar, yeni ve güzel keşifler yapma açlığını duymuyorlar. Bu sözcüğü keşfeden meraklı araştırmacının ya da rasgele bulan kişinin kim olduğunu kentte kimse bilmiyor, kesin olan sözcüğün hızlı bir şekilde yayılmış olması ve ilk okunuşta da zaten biraz sezdirdiği gibi, kötü anlamıyla yayılmış olması. Her bakımdan kötü olan bu olgudan daha önce söz etmemiş olsak da iletişim araçları, özellikle de devlet televizyonu bu terimi daha şimdiden, ağzından çok edepsiz bir sözcük çıkmış gibi utançla kullanıyor. İnsanlar kelimeyi yazılmış haliyle görüp okuduklarında bunun pek farkına varılmıyor ama televizyondaki konuşmacı tarafından ağız öfkeyle büzülerek, küçümseyici bir hava içinde okunduğunu duyduğunda herkesin bir yuvarlak masa şövalyesinin manevi zırhına

bürünmüş olması gerekiyor, yoksa, engizisyon döneminde olduğu gibi, boyunlarına geçirilmiş bir iple ve sırtlarına giydirilmiş keşiş gömleğiyle ve tüm eski ilke ve düşüncelerinden vazgeçip göğsünü döve döve, Ben bir beyaz-oycuydum, artık öyle olmayacağım, vatan ve kral beni bağışlasın, diye bağırarak sokaklarda koşmaya başlaması işten bile değil. Kral olmayan ve asla olmayacak olan, hatta gelecek seçimlerde aday bile olmayacak olan belediye başkanı, gelip geçeni incelemekten vazgeçti, çevresinde umursamazlığın, boşvermişliğin, alçalmışlığın izlerini arıyor ama –en azından ilk bakışta– bulamıyor. Fazla bir alışveriş varmış gibi görülmemekle birlikte dükkânlar ve büyük mağazalar açık, çok önemli olmayan bazı tıkanmalar dışında araç trafiği normal işliyor, kriz dönemlerinde kaçınılmaz olarak görüldüğü gibi, kaygılı insanlar banka kapılarında kuyruklar oluşturmuyor, her şey normal görünüyor, tek bir kapkaç olayına, silahlı bıçaklı tek bir kavgaya bile rastlanmıyor, insanların isteklerini yerine getirmek, her türlü bunalımı yatıştırmak için doğmuş izlenimi veren bu güneşli ve ılık günün öğleden sonrasında, sokaklarda kaygı verici hiçbir durum yok. Ama bu, belediye başkanının kaygısını, daha yazınsal bir dil kullanacak olursak, huzursuzluğunu gidermek için yeterli değil. Onun duyumsadığı şey –belki de gelip geçenler arasında bunu duyumsayan tek kişi o–, havada salınan bir tür tehdit, hani şu, gökyüzünü örten bulutlar gök gürültüsünü beklemek için büzüldüğünde, karanlıkta bir kapı gıcırdayıp yüzümüzü buz gibi bir hava yaladığında, kötü bir belirti bize umutsuzluğun kapılarını açtığında, şeytanca bir gülüş ruhumuzun ince perdesini yırttığında duyarlı mizacı olan insanların sezdiği türden bir tehdit. Somut bir şey yok ortada, bilerek, açıkça söylenebilecek hiçbir şey yok ama bu, belediye başkanının ilk geçeni durdurup ona, Dikkat edin, nedenini, neye dikkat etmeniz gerektiğini sormayın bana, size yalnızca dikkat edin diyorum, çok kötü bir şeyler olmak üzereymiş gibi geliyor bana, dememek için çok büyük çaba harcamasını engellemiyor, Belediye başkanı sıfatıyla sorumluluğu üzerine almış bir kişi olarak o kötü şeyi siz bilemiyorsanız, ben nereden bileyim, diyebilirler ona, Önemi yok bunun, önemli olan dikkat etmeniz, Bir salgın mı söz konusu, Sanmıyorum, Deprem mi, Yer sarsıntıları olabilecek bir arazi üzerinde değiliz, burada şimdiye kadar hiç deprem olmadı, Su baskını mı, sel mi, Çok uzun süreden beri ırmağın kıyılara taştığı görülmedi, Ne peki, Size bir şey söyleyemiyorum, Bir soru sormama izin verir misiniz, İzin almanıza bile gerek yok, İçkiyi –bunu size kabalık etmek niyetiyle söylemiyorum– biraz fazla kaçırmış olmayasınız, mutlaka bilirsiniz, insanı bozan içtiği son kadehtir, Yalnızca yemeklerde içki içerim, o da sınırlı miktarda, alkolik değilim ben, Öyleyse ben bir şey anlayamıyorum, Olacak olan olduğunda anlarsınız, Olacak olan ne ki, Olmak üzere olan şey. Şaşırıp kalan adamcağız çevresine bakındı, Beni tutuklatmak için bir polis arıyorsanız, dedi belediye başkanı, hiç yorulmayın, hepsi çekip gitti, Hayır, polis aramıyorum, diye geçiştirdi karşısındaki adam, burada bir dostumla buluşacaktım da, hah, işte geliyor, allahaısmarladık bay başkan, kendinize iyi bakın, sizin yerinizde olsaydım –bunu içtenlikle söylüyorum–, evime gider yorganı başıma çekerdim, uyuyunca her şeyi unutur insan, Günün bu saatinde hiç yatmam, Yatmak için her saat iyidir, bunu size benim kedim bile söyler, Ben de size bir soru sorabilir miyim, Rica ederim başkan bey, elbette sorabilirsiniz, Beyaz oy mu kullandınız, Anket mi düzenliyorsunuz, Hayır, yalnızca merak ettim ama istemiyorsanız, yanıtlamayın, Adam bir an duraksadı, sonra, ciddi bir hava içinde yanıtladı, Evet efendim, beyaz oy kullandım, bildiğim kadarıyla o konuda bir yasak yok, Hayır, yok ama sonucunu görüyorsunuz. Adam, geldiğini söylediği dostunu unutmuştu, Sayın başkan, ben şahsen size karşı değilim, hatta belediye meclisinde çok iyi çalışmalar yaptığınızı biliyorum, ne var ki sonuç dediğiniz şeyin sorumluluğu bana ait değil, işime geldiği gibi kullandım oyumu, hem de yasalara en büyük saygıyı göstererek, başınızın çaresine bakmak şimdi size düşüyor, patateslerin çok fazla ısındığını düşünüyorsanız üzerine üfleyin, Hemen sinirlenmeyin canım, ben sizi yalnızca uyarmak istemiştim, Ne hakkında uyardığınızı hâlâ anlamadım, İstesem bile bunu size açıklayamazdım, Öyleyse ben burada yalnızca zaman yitirdim, Özür dilerim, dostunuz sizi bekliyor, Beni bekleyen dostum falan yok, yalnızca çekip gitmek istemiştim, O halde yanımda biraz daha uzun kaldığınız için size teşekkür ederim, Başkan bey,

Söyleyin, söyleyin, eveleyip gevelemeden söyleyin, İnsanların kafasının içinden ne geçtiğini biraz olsun anlıyorsam, sizin pişmanlık duygusu içinde olduğunuzu söylerdim, Yapmadığım şeyler için mi pişmanlık duyuyorum, Kimi insanlar, en berbat pişmanlığı, yapılmasına izin verdiğimiz şeyler yüzünden çektiğimizi ileri sürer, Haklısınız belki, bunu düşüneceğim ama siz yine de dikkatli olun, Olacağım, hiç kuşkunuz olmasın başkan bey, uyarınız için teşekkür ederim size, Neye dikkat edeceğinizi hâlâ bilmiyorsunuz, yine de teşekkür mü ediyorsunuz, Bazı insanlar vardır insana güven verir, Siz, bunu bugün bana söyleyen ikinci kişisiniz, Öyleyse bugünü boşa geçirmediğinizi düşünebilirsiniz, Teşekkür ederim, Güle güle bay başkan, güle güle.

Belediye başkanı geri dönüp arabasını bıraktığı yere kadar yürüdü, memnundu, hiç olmazsa bir tek kişiyi uyarabilmişti, o adam o uyarıyı başkalarına aktarırsa, çok yakında kent halkının tümü alarma geçip her türlü olasılığa hazır olarak bekler, Aklım başımda değil galiba, diye düşündü, o adamın kimseye bir şey söylemeyeceği kesin, benim kadar şapşal değil o, tamam, söz konusu olan şapşallık değil, o iş benim işim onun değil, ne olduğunu söyleyemediğim bir tehdit algıladığıma göre, onun bana önerdiğini yapmak, yani eve gitmek doğru olacak, insanın bir başkasından iyi bir öğüt aldığı gün, asla yitirilmiş bir gün sayılmaz. Arabasına bindi, başkan yardımcısına, belediyeye dönmeyeceğini bildirdi. Merkezde, kentin doğu kesimine hizmet veren ve havaalanına giden metro istasyonuna yakın bir caddede oturuyordu. Cerrah olan karısı evde olmayacaktı, bugün hastanede gece nöbeti vardı, iki çocuğuna gelince, oğlan askerde, şimdi belki de kentin sınırını korumak için elinde ağır makineli tüfek, boynunda gaz maskesi nöbet bekleyen askerlerin arasında, kız ise en önemli kentlerdeki – politik açıdan elbette– anıtsal binalara yerleşen uluslararası organizasyonlardan birinde sekreter ya da çevirmen olarak çalışıyor. Babasının yönetim kademesinde önemli bir yer tutmasının onun yükselmesinde etkisi olduğuna kuşku yok. Belediye başkanı yatağına yatmadı, verilen en akıllıca öğütlerin bile en iyi olasılıkla ancak yarısının tutulduğu düşünülecek olursa, bunda şaşılacak bir şey yok. Yanında getirdiği belgeleri inceledi, kimileri hakkında karar verdi, kimilerini de ikinci bir inceleme için ayırdı. Akşam yemeği vakti yaklaştığında mutfağa gitti, buzdolabını açtı ama iştahını kabartacak bir şey bulamadı. Karısı onu düşünmüştü, açlıktan ölmesini istemiyordu elbette ama o gün sofrayı hazırlamak, yemeği ısıtmak, ardından bulaşığı yıkamak için insanüstü gayret gerekiyormuş gibi geldi ona. Lokantaya gitti. Oturdu, servis beklerken karısına telefon etti, İşin nasıl gidiyor, diye sordu ona, Fazla sorun yok, ya sen, sende ne var ne yok, Azıcık kaygılıyım, Durum ortada olduğu için, bunun nedenini sormama gerek yok, Biraz farklı bir şey, bir tür iç ürpertisi, bir gölge, kötü bir önbelirti gibi bir şey, Batıl inançların olmadığını sanıyordum, Bugünden yarına her şey değişebilir, Konuşan birinin sesini duyuyorum, neredesin sen, Bir lokantada, sonra eve döneceğim ya da önce seni görmeye gelirim belki, belediye başkanı olmak insanın önünde birçok kapının açılmasını sağlıyor, Belki ameliyatta olurum, ameliyat zaman alır, bilirsin, Tamam, duruma bakarım, seni kucaklıyorum, Ben de; ayrıca sana kocaman bir öpücük gönderiyorum. Garson yemeği getirdi, Buyurun başkan bey, afiyet olsun. Çatalı ağzına götürecekti ki bina bir patlamayla dipten yukarıya sarsıldı, bu arada camlar havada uçuşuyor, masalar sandalyeler oraya buraya saçılıyordu. İnsanlar çığlık atıyor, inliyordu, kimi yaralanmış, kimi sarsıntıdan sersemlemişti ya da korkudan titriyordu. Belediye başkanının yüzü kanıyordu, bir cam parçası suratına gelmişti. Onları vuranın, patlamanın yarattığı sarsıntı olduğuna kuşku yoktu. Patlama metro istasyonunda olmuş olsa gerek, dedi bir kadın, hıçkırarak yerinden kalkmaya çalışırken. Yarasının üzerine peçete bastıran başkan sokağa fırladı. Ayaklarının altında cam kırıkları gıcırdıyordu, önünde sütun halinde yükselen kara bir duman vardı, yangın çıkmış gibi geldi ona, Metro istasyonunu uçurdular, diye düşündü. Yüzüne bastırdığı peçetenin hareketlerini kısıtladığını fark edince peçeteyi elinden atmıştı, yanağından boynuna artık serbestçe akan kan, gömleğinin yakasına yayılacaktı. Hâlâ çalışıp çalışmadığını kendine sorarak acil servis numarasını tuşladı, ama karşısına çıkan insanın sesindeki sinirlilik, haberin yayıldığını kanıtlıyordu, Ben belediye

başkanıyım, doğu kesiminde yerüstü metrosunun ana istasyonunda bir bomba patladı, hizmet verebilecek tüm birimleri, itfaiyeyi, sivil korumayı, bulabilirseniz izcileri, hastabakıcıları, cankurtaranları, ilk yardım malzemelerini, elinizin altında ne varsa hemen buraya gönderin, ha, bir şey daha, emekli polis memurlarından nerede olduğunu bildiklerinize de gelip yardım etmeleri için haber verin, İtfaiye zaten yolda başkan bey, elimizden gelen her şeyi... Belediye başkanı konuşmayı kesip yeniden koşmaya başladı. Yanında başka insanlar koşuyor, daha hızlı olanlar onu geçiyordu, başkanın bacakları kurşun gibi ağırdı, ciğerleri iç bulandırıcı havayı içine almakta zorlanıyordu. Soluk borusunda hissettiği ağrı, giderek şiddetleniyordu. İstasyon şimdi elli metre kadar uzaktaydı ve kahverengi, siyah, alevlerle aydınlanan bir duman, öfkeli bir burgu halinde göğe yükseliyordu. İçeride kaç ölü olabilir, kim koydu o bombayı, diye kendi kendine soruyordu başkan. İtfaiye arabalarının canavar düdükleri, yardıma koşanların değil yardım isteyen insanların bunalımlı haykırışları artık çok yakından duyuluyor, o sesler giderek daha tiz çıkıyordu, yardıma gelen araç gereç kısa süre sonra bir sokağın köşesinde belirecekti. İlk araç, belediye başkanı felaketi görmek için oraya koşanların arasından kendine yol açmaya çalışırken belirdi, Ben belediye başkanıyım, geçmeme izin verin lütfen, diyordu, bu sözleri yinelerken kendini gülünç hissediyordu, çünkü başkan olmanın kendisine her kapıyı açmadığının bilincindeydi ve bu ona acı veriyordu, başka örneklere başvurmamak için şunu söyleyelim, hemen orada, metronun içinde, yaşam kapısı kendilerine bir daha açılmamak üzere kapanmış insanlar vardı. Birkaç dakika içinde, yukarı doğru yükselen ve üst katları tehdit etmeye başlayacak olan yangının daha da yukarıları sarmaması için, birer deliğe dönüşmüş kapılardan ve pencerelerden içeri basınçlı su sıkılmıştı. Başkan, itfaiyecilerin başıyla konuştu, Olup biten için ne düşünüyorsunuz, komutan, diye sordu, Bundan daha beterini çok az gördüm, hatta ortalıkta fosfor kokusu alıyorum, Olamaz, söylemeyin bunu, Belki de yalnızca bir izlenimdir, umarım yanılmışımdır. O anda bir televizyona ait röportaj arabası belirdi, ardından başkaları, basına, radyoya ait arabalar da boy gösterdi, belediye başkanı şimdi ışıldakların ve mikrofonların ortasında sorulan soruları yanıtlıyor, Kaç ölü olduğunu düşünüyorsunuz, Şu anda elinizde hangi bilgiler var, Kaç kişi yandı, İstasyonun ne zaman yeniden devreye gireceğini düşünüyorsunuz, Saldırıyı kimin yaptığından şüphe ediyorsunuz, Patlama olmadan önce herhangi bir ihbar alındı mı, Saldırıyı kim üstlendi ve istasyonun zamanında boşaltılması için ne gibi önlemler alındı, Bu patlamanın, şu anda kentteki başkaldırı hareketine bağlı bir grup tarafından yapılmış bir eylem olduğunu düşünüyor musunuz, Daha başka benzeri saldırılar bekliyor musunuz, Belediye başkanı ve kentteki tek otorite olarak, gerekli soruşturmaları yapabilmek için elinizde ne gibi olanaklar var. Soru tufanı bittikten sonra, belediye başkanı o durumda verebileceği tek yanıtı verdi, Sorularınızdan bazıları benim uzmanlık alanımı aşıyor, dolayısıyla onları yanıtlayamam, bu arada hükümetin gecikmeden bir bildiri yayınlayacağını düşünüyorum, öteki sorularınıza gelince, kurbanlara yardım etmek için elimizdeki olanaklardan sonuna kadar yararlanıyoruz, onlara vaktinde ulaşabileceğimizi umarım, en azından bir bölümüne, İyi de, sonuç olarak kaç ölü var, diye üsteledi bir gazeteci, Bunun yanıtını o cehenneme girebildiğimizde verebiliriz ancak, o zamana dek bana böyle saçma sorular sormayın lütfen. Gazeteciler itiraz etti, bu, haber ulaştırma görevini yapmakta olan medyanın hak ettiği bir davranış değildi ve kendilerine karşı saygılı davranılmasını hak ediyorlardı, ne var ki başkan bu mesleksel dayanışma diskurunu, daha yumurtanın içindeyken öldürdü, Bugün bir gazete kan banyosundan söz etme münasebetsizliğini gösterdi, o kan banyosu henüz gerçekleşmiş sayılmaz, çünkü yanmış insanların kanı akmaz, kömüre dönüşür onlar, şimdi bırakın da geçeyim, size söyleyecek başka bir şeyim yok, somut bilgiler elde ettiğimiz zaman sizleri çağıracağız. İtiraz anlamına gelen genel bir homurdanma duyuldu, arkadan bir yerden küçümseyici bir tümce geldi, Kendini ne sanıyor bu adam, ama belediye başkanı bu kabalığın nereden ve kimden geldiğini öğrenmek için hiçbir çaba göstermedi, şu son saatlerde o da aynı soruyu sormaktan kendini alıkoyamamıştı, Kendimi ne sanıyorum ben.

İki saat sonra yangının söndürüldüğü bildirildi, küller kızgınlığını korumayı iki saat daha sürdürdü ama kaç kişinin öldüğü hâlâ saptanamıyordu. Ağır ve hafif otuz kırk kadar yaralı patlamanın korkunç etkilerinden kurtulmuştu, çünkü istasyondaki patlamanın meydana geldiği noktadan uzakta bulunuyorlardı, bu kişiler hastaneye kaldırıldı. Belediye başkanı, kömüre dönüşmüş son yangın kalıntıları bütünüyle soğuyuncaya kadar orada kaldı, itfaiyecilerin komutanı yanına gelip, Gidip dinlenin sayın başkan, işin geri kalanını bize bırakın ve yüzünüzdeki yarayı temizleyin, o yarayı burada neden kimsenin görmediğini anlayamıyorum, deyinceye kadar da ayrılmak istemedi, Önemli bir yara değil, görevliler daha ağır yaralılarla ilgileniyordu, sonra sordu, Peki, şimdi ne olacak, Şimdi kadavraları çıkarmaya çalışmamız gerekecek, bazılarının uzuvları kopmuş, çoğu kömürleşmiş durumda olmalı, Bunu görmeye dayanabilir miyim, bilemiyorum, Gördüğüm kadarıyla dayanamazsınız, Korkağın tekiyim ben, Bunun korkaklıkla ilgisi yok sayın başkan, ben ilk defasında bayılmıştım, Teşekkür ederim, elinizden geleni yapın, Son kor parçasını da söndüreceğiz, yani hiçbir şey yapmayacağız, En azından siz burada olacaksınız. Başkan kan ter içinde, yanağı pıhtılaşmış kandan kapkara, evine doğru zorlukla yollandı. Koşmuş olmaktan, sinirsel gerilimden, çok uzun süre ayakta kalmış olmaktan dolayı bedeninin her yeri ağrıyordu. Karısına telefon etmesine gerek yoktu, telefona çıkacak olan kişi ona kuşkusuz, Üzgünüm sayın başkan, doktor hanım ameliyatta, telefona gelemez, diyecekti. Evinin bulunduğu caddenin her iki tarafında insanlar pencerelerdeydi ama kimse onu tanımadı. Gerçek bir belediye başkanı resmi arabasının içinde yolculuk yapar, bir sekreter ona çantasını getirir, üç koruma yol açar, oysa şu karşıdan gelen adam, pis ve ter kokan serserinin tekiydi, neredeyse ağlayacak kadar üzgündü, üstünü başını temizlesin diye kimsenin beş kuruş sadaka bile vermeyeceği bir hayaletti. Asansörde gördüğü kapkara yüzü, bomba patladığı sırada istasyonun içinde bulunsaydı ne durumda olacağını gösterdi ona, Ne dehşet, ne dehşet, diye mırıldandı. Kapıyı titreyen elleriyle açtı ve banyoya yollandı. Aynalı dolaptan ilk yardım çantasını çıkardı, içinde hidrofil pamuk, oksijenli su, iyotlu sıvı bir mikrop öldürücü, kendinden yapışkanlı büyük boy yara bantları vardı. Kendi kendine, Yüzüme mutlaka birkaç dikiş atılması gerek, dedi. Gömleği baştan aşağı kana bulanmıştı, Düşündüğümden çok daha fazla kan akmış, diye düşündü. Ceketini çıkardı, kravatının yapış yapış olan düğümünü güçlükle açtı, gömleğini çıkardı. Kalın fanilası da kana batmıştı. Mutlaka yıkanmam, bir duş almam gerek ama yok, olmaz, çılgınlık olur bu, su, yaranın sertleşmiş kabuğunu kaldırır, kanama yeniden başlar, dedi alçak sesle, şey yapmak, evet şey gerek, ne yapmak gerek. O sözcük, yolunun üstünde birden belirmiş, ilerlemesini engelleyen ölü bir beden gibiydi, anlamını bulması gerekiyordu, ölüyü kaldırması gerekiyordu. İtfaiyeciler ve yardımcı sivil savunma elemanları metro istasyonuna girdi. Sedyeleri getiriyorlar, ellerini eldivenler koruyor, çoğu şimdiye kadar yanmış bir bedene dokunmamış, bunun ne kadar zor olduğunu şimdi anlayacaklar. Şey yapmak gerek. Banyodan çıktı, çalışma odasına gitti, masasına oturdu. Telefonu kaldırdı, özel bir numara tuşladı. Saat, neredeyse sabahın üçü olmuş. Bir ses yanıt verdi, İçişleri bakanının makamı, sizi dinliyorum, Ben başkentin belediye başkanıyım, bakanla konuşmak istiyordum, son derece acil, evindeyse beni oraya bağlayın, Bir saniye, lütfen. Bir saniye iki dakika oldu, Alo, sayın bakan, birkaç saat önce doğu kesimindeki metro istasyonunda bir bomba patladı, kaç kişinin ölümüne neden olduğu hâlâ bilinmiyor ama belirtiler sayının yüksek olacağını gösteriyor, yaralı sayısı otuz kırk kadar, Biliyorum, Sizi ancak şimdi aramamın nedeni, şu ana kadar olay yerinde bulunmamdı, Çok iyi yapmışsınız. Belediye başkanı derin bir soluk alıp sordu, Bana söyleyecek bir şeyiniz yok mu, sayın bakan, Ne demek istiyorsunuz, Bombayı kimin koyduğunu biliyor musunuz, Bu sorunun yanıtı bana göre çok açık, boş oy veren dostlarınız doğrudan eyleme geçmeye karar verdi, Sanmıyorum, Sanın ya da sanmayın, gerçek bu, Gerçek bu mu yoksa bu mu olacak, Nasıl isterseniz öyle anlayın, Sayın bakan, burada olup biten şey iğrenç bir cinayet, Sanırım haklısınız, bu tür olaylar genellikle böyle tanımlanır, Bombayı kim koydu, sayın bakan, Sizin kafanız iyice karışmış görünüyor, biraz dinlenmenizi öneririm size, sabah olduğunda beni yine arayın ama saat ondan önce değil, Kim koydu o bombayı, sayın bakan,

Neyi ima ediyorsunuz, Soru sorudur, sayın bakan, ima değil, şu anda ikimizin de düşündüğü şeyi size söyleseydim, bir şey ima etmiş olurdum, Benim düşüncelerimin bir belediye başkanının düşünceleriyle çakışmasına olanak yok, Bu kez çakışıyor, Dikkat edin, çizmeyi aşmak üzeresiniz, Aşmak üzere değilim, aştım bile, Ne demek istiyorsunuz, Şu anda konuşmakta olduğum kişinin, bu saldırının doğrudan sorumlusu olduğunu söylüyorum, Delisiniz siz, Öyle olmayı yeğlerdim, Bir hükümet üyesinden kuşkulanmaya cüret etmek, asla duyulmuş bir şey değil bu, Sayın bakan, şu andan itibaren ben bu kuşatılmış kentin belediye başkanı değilim artık, Bunu yarın yine konuşuruz, şunu bilin ki istifanızı hiçbir durum ve koşulda kabul etmiyorum, Görevimi bırakmamı kabul etmek zorundasınız, öldüğümü varsayın, Bu durumda sizi hükümet adına uyarıyorum, çok pişman olacaksınız ya da bu konuda suskunluğunuzu mutlak olarak korumazsanız pişman olmaya bile vakit bulamayacaksınız, ayrıca öldüğümü varsayın dediğinize göre, bunun sizin için fazla bir şey ifade etmeyeceğini düşünüyorum, Bir insanın kendini bu kadar ölü hissedebileceği aklımın ucundan geçmezdi. Hattın öteki ucundaki telefon kapandı. O ana kadar başkentin belediye başkanı olan adam, yerinden kalkıp banyoya yöneldi. Soyunup duşun altına girdi. Sıcak su, kabuk tutmuş yarayı kısa sürede yumuşattı, kan yeniden akmaya başladı. O sırada itfaiyeciler kömürleşmiş ilk cesede ulaşmışlardı.

Ölü sayısı şimdiden yirmi üçe ulaştı, yıkıntıların altından daha ne kadar ceset çıkarılacağı da bilinmiyor, şu anda en az yirmi üç; sayın içişleri bakanı, diye yineliyordu başbakan, sağ elinin ayasını masasının üzerine yayılmış gazetelere vurarak, Medya saldırıyı beyaz-oycularla bağlantısı olan terörist bir grubun gerçekleştirdiği konusunda neredeyse hemfikir, sayın başbakan, İlk olarak, benim huzurumda bir daha asla beyaz-oycu sözünü kullanmamanızı rica ediyorum ve bunu yalnızca incelik göstermiş olmak için yapmanızı istiyorum, o kadar, ikinci olarak da sizin için "neredeyse hemfikir" sözü ne anlama geliyor, bana onu açıklamanızı istiyorum, Yalnızca iki istisna, kamuoyunda yayılmaya başlayan düşünceye karşı çıkan, o konuda derin bir soruşturma yapılmasını isteyen iki küçük gazete olduğu anlamına geliyor, İlginç, Şu gazetenin sorduğu soruya bir bakın, sayın başbakan. Başbakan yüksek sesle okudu, Buyruğun Nereden Geldiğini Bilmek İstiyoruz, bir de önceki kadar doğrudan değil ama aynı kapıya çıkan şu başlık, Birilerine Neye Mal Olursa Olsun Gerçeğin Ortaya Çıkarılmasında Israr Ediyoruz, içişleri bakanı sözünü sürdürdü, Telaşlanacak bir şey yok, kaygılanmak gerektiğini düşünmüyorum, hatta böyle kuşkuların belirtilmesi, insanların duyduğu her şeyin "sahibinin sesi" olmadığını düşünmeleri açısından iyi, Bu yirmi üç ölünün ya da daha fazlasının öyle ya da böyle sizi hiç etkilemediğini mi söylüyorsunuz bana, Önceden hesaplanmış bir risk söz konusuydu, sayın başbakan, Olup bitene bakılırsa, çok kötü yapılmış bir hesap, Olaya bu açıdan da bakılabileceğini kabul ediyorum, Tahrip gücü düşük, etrafa yalnızca biraz korku salacak bir düzenek düşünmüştük, Ne yazık ki öyle olmadı, Emir-komuta zincirinde bir hata yapıldığını düşünüyorum, Tek nedenin bu olduğundan emin olmak isterdim, Sözüme güvenin sayın başbakan, buyruğun bizden gerektiği gibi çıktığından kuşkunuz olmasın, Sözünüze güveneyim, öyle mi, sayın içişleri bakanı, Yani benim denetlediğim kısma kadar olan bölümüne, Evet, o bölüme, Öyle ya da böyle birkaç kişinin ölebileceğini biliyorduk, Tamam ama yirmi üç kişi değildi herhalde, Yalnızca üç kişi olsaydı, onlar da aynen o yirmi üç kişi gibi ölecekti, sorun ölü sayısında değil, Sorun aynı zamanda ölü sayısında, Amaca ulaşmak isteyen araçlara razı olur, bunu size anımsatmama izin verin, Bu tümceyi şimdiye kadar çok sık işittim, Evet ama bu sonuncusu olmayacak, gelecek defa benim ağzımdan işitmeseniz de, sayın içişleri bakanı, derhal bir soruşturma komisyonu kurun, Hangi sonuca varmak için, sayın başbakan, Komisyon çalışmaya başlasın, gerisini sonra düşünürüz, Hay hay, Kurbanların ailelerine her türlü yardımı yapmak için gerekli önlemleri alın, hem yaşamını yitirenler, hem hastaneye kaldırılanlar için, cenazelerle ilgilenmesi için belediye meclisine talimat verin, Bu gürültü patırtı arasında, belediye başkanının istifa ettiğini size söylemeyi unuttum, İstifa mı, neden peki, Ya da daha doğrusu görevini bıraktı, İstifa etmiş ya da görevini bırakmış olması şu anda umurumda değil benim, bilmek istediğim yalnızca davranışının nedeni, Patlamadan hemen sonra metro istasyonuna gitti ve sinirleri laçka oldu, orada gördüklerini kaldıramadı, Kimse kaldıramazdı, ben bile kaldıramazdım, sizin de kaldıramayacağınızı düşünüyorum sayın içişleri bakanı, bu ani ayrılmanın ardında bir başka nedenin olması gerekiyor, Olaydan hükümetin sorumlu olduğunu düşünüyor, imalarla ve kuşkularla yetinmedi, çok açık konuştu, Yukarıdaki düşünceyi o iki gazeteye fısıldayan o olabilir mi, Çok içtenlikle söylüyorum sayın başbakan, sanmıyorum ama bununla birlikte suçu onun üzerine yıkmak isterim, Bundan sonra ne yapacak o adam, Karısı doktor, hastanede çalışıyor, Evet, tanıyorum onu, Kendine yeni bir iş buluncaya kadar aç kalmaz, Peki, bu arada, Bu arada sayın başbakan, eğer söylemek istediğiniz buysa, gözümü ondan hiç ayırmayacağım, O adamın aklına hangi şeytan girmiş olabilir, bana çok güvenilir bir insan gibi geliyordu, partinin dürüst bir üyesi, iyi bir politik kariyeri olan, geleceği çok parlak bir adamdı, İnsanoğlunun kafası, içinde yaşadığı dünyayla her zaman tam uyum içinde olmaz, kimi insan kendini olayların gerçeğine uyarlamakta zorlanır, zayıf kişilerdir bunlar, akılları da karışıktır, korkaklıklarını haklı göstermek için sözcüklerden ustaca yararlanırlar. Görüyorum ki siz bu konunda çok ileri bir uzmanlık düzeyine erişmişsiniz, bilginiz kişisel deneyimlerinizden mi kaynaklanıyor, Gerçekten söylediğiniz gibi olsaydım, bu hükümette içişleri bakanlığı yapar mıydım, Yapmazdınız sanırım, ama bu dünyada her şey olası, işinin ehli

işkencecilerimizin de eve döndüklerinde çocuklarını öptüklerini, hatta bazılarının sinemada ağladığını düşünüyorum, İçişleri bakanının da bu kuralın dışında kaldığı söylenemez, ben çok duygusal bir adamım, Bunu öğrendiğime çok sevindim. Başbakan yavaş yavaş gazeteleri karıştırdı, iğrenme ve kaygıyla karışık bir duygu içinde fotoğraflara tek tek baktı ve şunu söyledi, Sizi bakanlık koltuğundan neden atmadığımı bilmek istediğinizden hiç kuşkum yok, Evet sayın başbakan, hangi nedenlerle bunu yapmadığınızı merak ediyorum, Sizi görevden alsaydım, ya insanlar sizi, yapılan hatanın niteliği ve derecesi ne olursa olsun, olup bitenden doğrudan sorumlu tuttuğumu sanacaklardı ya da yalnızca, böyle bir şiddet hareketini öngöremeyip başkenti kendi yazgısıyla baş başa bırakma beceriksizliğini gösterdiğiniz için cezalandırdığımı düşüneceklerdi, Kafanızdaki nedenlerin bunlar olduğunu çok iyi seziyordum, oyunun kuralını bilirim ben, Elbette üçüncü bir olasılık daha var, her zaman her şey olabilir, ne var ki o uzak bir olasılık olduğu için konu dışı kalıyor, Hangi olasılık, Bu saldırının gizini halka açıklamanız, Sayın başbakan, herkesten çok daha iyi bilirsiniz ki hangi dönemde ve hangi ülkede olursa olsun hiçbir içişleri bakanı, kendi bakanlığı içindeki rezillikleri, utançları, ihanetleri ve suçları açığa vurmak için şimdiye kadar ağzını asla açmamıştır, dolayısıyla içinizi rahat tutabilirsiniz, ben bir istisna olmayacağım, O bombayı oraya bizim koydurttuğumuz öğrenilirse, beyaz oy atmış olan seçmenlere eksikliğini duydukları son kozu da vermiş oluruz, Beni bağışlamanızı dilerim sayın başbakanım, ama bu sözler bende, olaylara bakarken ters mantık yürüttüğünüz izlenimini uyandırıyor, Neden, Ve izin verirseniz şunu da söyleyeyim ki bu sözler sizin her zamanki düşünce tutarlığınızla bağdaşmıyor, Daha açık konuşun, Öğrenilsin ya da öğrenilmesin, o insanlar bu olaydan sonra haklı görüneceklerse, bu onların zaten önceden de haklı olduklarını gösterir. Başbakan, önündeki gazeteleri kenara itti ve şöyle dedi, Bütün bunlar bana, harekete geçirdiği büyülü güçleri durdurmayı bilemeyen büyücü çırağı öyküsünü anımsatıyor, Sayın başbakan, bu durumda büyücü çırağı kim oluyor, onlar mı, biz mi, Korkarım ki her iki taraf da öyle, onlar çıkışı olmayan bir yola girdiler ve bunun yol açacağı sonuçları düşünmediler, Ve biz, biz de onlara çelme taktık, Aynen öyle ve şimdi söz konusu olan, bundan sonra hangi adımın atılacağı, Hükümet açısından atılacak adım belli, baskıyı sürdürmek, hepsi bu, şurası açık ki bu son olaydan sonra, daha ileri gitmememiz gerekiyor, Ya onlar, Buraya gelmeden önce bana verilen bilgiler doğruysa, bir gösteri hazırlığı içinde olmaları gerekiyor, Gösteriyle ne elde etmeyi umuyorlar, gösteriler hiçbir zaman hiçbir işe yaramaz, öyle olmasaydı bunu yapmalarına öteden beri izin vermezdik, Sanırım, patlama olayını protesto edecekler, içişleri bakanlığının iznine gelince, bu kez izin almak için zaman bile yitirmeyeceklerdir, Bu açmazdan bir gün kurtulabilecek miyiz, Bu, ister usta ister çırak olsun büyücülerin elinde değil sayın başbakan, ne var ki sonunda her zaman olduğu gibi güçlü olan kazanacak, Son anda kim güçlü olursa o kazanacak ama biz henüz o noktada değiliz, bugün elimizde tuttuğumuz güç, zaman olur yetersiz kalabilir, Benim güvenim tam sayın başbakan, örgütlü bir devlet bu tür savaşlarda yenik düşmez, yoksa dünyanın sonu gelir, Ya da bu, yeni bir dünyanın başlangıcı olur, Bu sözlere ne yanıt vereceğimi bilemiyorum sayın başbakan, Başbakanın kafasının içinde bozguncu düşünceler varmış, demeye kalkmayın yeter, Bu aklımın ucundan bile geçmez, Ne mutlu bana, Düşüncelerinizi saf kuramsal planda ifade ettiğiniz açık sayın başbakan, Aynen öyle, Bana ihtiyacınız yoksa, ben işimin başına döneyim, Devlet başkanı bana, aklına parlak bir fikir geldiğini söyledi, Neymiş, Düşüncesini somutlaştırmak istemedi, olayların gelişmesini bekliyor, Umarım bir işe yarar, Devlet başkanı o, Ben de aynen bunu söyledim, Gelişmelerden beni haberdar edin, Elbette sayın başbakan, Yakında görüşürüz, Görüşürüz sayın başbakan.

İçişleri bakanlığına ulaşan bilgiler doğruydu, kent halkı gösteri yapmaya hazırlanıyordu. Kesin ölü sayısı otuz dördü geçmişti. Kimin aklına nereden geldiği bilinmiyordu ama halk o düşünceyi duraksamasız kabullenmişti, buna göre, ölülerin normal ölüler gibi mezarlığa defnedilmemesi, kömürleşmiş bedenlerinin metro istasyonu önündeki parkın içinde yapılacak bir toplu mezarda “ilelebet” korunması gerekiyordu. Bununla birlikte, sağa meyilli oldukları bilinen ve saldırının,

medyanın açıkladığı gibi, devlete karşı komplo kurmuş olanlara doğrudan bağlı küçük bir terörist grup tarafından gerçekleştirilmiş olduğuna sarsılmaz biçimde inanmış az sayıdaki bazı aileler, masum ölülerini kamuya mal etmeyi reddetmişlerdi, Onlar, kesinlikle hiçbir suça karışmadılar, diye bağırıyorlardı, çünkü tüm yaşamları boyunca kendilerine ve başkalarına ait olana saygılı davranmışlardı, çünkü oylarını ana-babaları ve ataları gibi kullanmışlardı, çünkü onlar birer düzen insanıydı, bundan böyle de her biri, öldürücü şiddetin ardında bıraktığı birer şehit sayılırlardı. Belki de kamu dayanışmasına bu ölçüde karşı çıkmaya insanların rezalet gözüyle bakmasını önlemek için, onların kendilerine ait aile kabristanları ve bağlı oldukları çok köklü sülale gelenekleri olduğunu, buna göre, tüm yaşamları boyunca birlikte yaşamış olan o insanların öldükten sonra da aynen yukarıda ifade edildiği gibi, "ilelebet" kucak kucağa yatmaları gerektiğini ileri sürüyorlardı, ama bunu farklı bir üslupla söylüyorlardı... Dolayısıyla toplu mezara otuz dört değil, yirmi yedi kişi gömülecekti. Bu durum, söz konusu sayının da oldukça yüksek olduğunun kabul edilmesini engellemez elbette. Kimin gönderdiği bilinmeyen ama belediye meclisi tarafından gönderilmediği kesin olan –içişleri bakanı, eski belediye başkanının istifasının kabul edildiğini bildiren yazıyı yayınlatıncaya kadar o meclisin başsız kalacağını artık biliyoruz–, ne diyorduk, kimin gönderdiği bilinmeyen, üzerinde birçok kol bulunan muazzam bir iş makinesi, hani şu çok amaçlı, her tuttuğunu başka bir şeye dönüştüren, insan bir kez soluk alıncaya kadar bir ağacı kökünden söken, yirmi yedi mezarı kaşla göz arasında kazabilecek dev bir lenduha parkın içinde belirdi, mezarlıklar müdürlüğünün mezar kazıcıları –onlar da kendi geleneklerine bağlıydı– işi zanaatsal yöntemle, yani kazma kürek ile yapacaklarını bildirmeselerdi, adı geçen makine onu da yapabilirdi. Makine, çalışacağı bölüm üzerinde yükselen tam yarım düzine ağacı kökledi, kompresörlü silindiri ile sıkıştırıp düzledikten sonra, ardında sanki öteden beri mezarlık ve ebedi istirahat yeri olarak ayrılmış gibi duran bir alan bıraktı –makineden söz ediyoruz– sonra, söktüğü ağaçları ve gölgelerini bir başka yere dikmek üzere çekip gitti.

Saldırı yapılalı üç gün olmuştu ki kent sakinleri sabah erkenden sokağa çıkmaya başladı. Üzüntülü bir ifadeyle, sessizce geçiyorlardı, çoğunun elinde beyaz bayrak vardı, herkes sol koluna beyaz bir pazubent takmıştı; cenaze işleri protokol uzmanları kalkıp da yas işaretinin beyaz olamayacağını söylemesinler bize, çünkü biz bu ülkede vaktiyle böyle bir âdet olduğunu kesinlikle bildiğimiz gibi, çinlilerin bunu öteden beri uyguladıklarını da biliyoruz, ayrıca, bu olay japonyada meydana gelseydi, her japonun mavilere bürüneceğini de anımsatabiliriz. Saat on birde meydan hınca hınç dolmuştu ama ciğerlere çekilip bırakılan havanın, alınıp verilen solukların fısıltısı, yani oksijenin o insanların kanını besleyişi duyuluyordu, soluk al soluk ver, soluk al soluk ver –neyse, tümceyi burada bitirmeyelim–, ta ki o insanların oraya geliş nedenleri birdenbire ortaya çıkıncaya dek. Sayısız beyaz çiçek görülüyordu, yığınla kasımpatı, gül, zambak, yılanyastığı, kimi yerde, yarısaydam beyazlıkta bir kaktüs çiçeği, ortalarındaki siyah noktaları hoş gördüğümüz binlerce papatya vardı. Yirmi adım ötede sıraya dizilmiş tabutlar, ölülerin aileleri ve dostları tarafından omuzlara kaldırıldı, o iş bitip mezar çukurlarının olduğu yere varıldığında, tabutlar meslekten mezarcıların ustalıklı uyarılarıyla, ipler kullanılarak ağır ağır çukurlara indirildi, her defasında aşağıdan boğuk bir "tak" sesi işitildi. Metro istasyonunun yıkıntılarından hâlâ kömürleşmiş ceset kokuları yükseliyordu sanki. Çoğu insan, bu kadar heyecan verici bir cenaze töreninin, böylesine yürek yakan bir toplu matemin, ülkedeki farklı dinsel kuruluşlar tarafından sağlanan görevlilerin oluşturduğu teselli edici buğularla yumuşatılma yoluna başvurularak, yaşamlarını yitirmiş olanların ruhlarının öteki dünyaya neden en emin yoldan gönderilmediğini, böylelikle de yaşamını yitirmeyenlerin oluşturduğu, bireyleri dört bir yana savrulmuş topluluğun birlik ve beraberliğin kucağına yeniden oturmasını sağlayacak ekümeniklik uygulaması yapma fırsatının neden heba edildiğini anlamakta zorluk çekecektir. Göz yaşartıcı bu eksikliğin nedeni olsa olsa, farklı inançlara sahip kiliselerin, beyaz başkaldırıyla işbirliği içinde görülmekten çekinmesi olabilir –elbette en azından taktik planda, çünkü stratejik planda olsa, ortaya

çok daha kaygı verici bir durum çıkardı. Ayrıca, başbakanın konuşmasında çok küçük değişiklikler yaparak, adı geçen dinsel kuruluşlarla defalarca bizzat telefon görüşmesi yapıp onlara, Halkın hükümeti, kilisenizin, ruhani açıdan doğru olmakla birlikte, ilan edilen cenaze törenine, yol açabileceği sonuçları etraflıca düşünmeden katılmasından, bu hareketin politik destek verme anlamına çekilip o yönüyle kötüye kullanılma riski taşıması, öyle olmasa bile, başkent halkının önemli bir kesiminin yasal ve anayasal demokratik otoriteye karşı gösterdiği inatçı ve sistemli saygısızlığa ideolojik destek vermek gibi algılanabilme olasılığı nedeniyle üzüntü duyacaktır, demesinin de bu sonuca etki etmediğini söylemek güç doğrusu. Dolayısıyla, cenaze töreni bütünüyle laik bir uygulama içinde gerçekleşti ama bu, sağdan soldan bazı sessiz dualaların farklı göklere doğru yükselmediği ve yukarıda olumlu bir sempatiyle kabul edilmediği anlamına gelmez elbette. Mezarlar henüz boşken biri, kuşkusuz en iyi niyetlerle bir konuşma yapmak üzere yaklaştığında, cenaze alayı buna hemen karşı çıktı, Söylev istemiyoruz, burada herkes kendi üzüntüsüyle baş başa ve aynı acıyı yaşıyor. Duygularını oldukça net biçimde böyle ifade eden kişi haklıydı. Ayrıca, hevesi kursağında bırakılan konuşmacının kafasındaki düşünce tam tamına öyle olsa da erkek, kadın ve daha bir yaşamöyküsü bile olmayan küçücük yaşta birçok çocuğa övgü düzmeye olanak yoktu. Meçhul askerlerin, insanların onlara borçlu olduğu ve bütünüyle hak ettikleri onurlandırılmayı kabul etmek için, yaşarken kullandıkları ada gerek duymadıklarını hepimiz düşünürüz ama burada yatan, çoğu tanınmaz halde, birkaçının kimliği bile saptanamamış ölülerin bizden hâlâ istedikleri bir şey varsa, bu huzur içinde yatmalarını sağlamamızdır. Anlatının gerektiği gibi akması konusunda titizlenip tasalanan ve yukarıda sözü edilen ölülerin gerekli ve artık rutin hale gelmiş dna testinden neden geçirilmediğini merak eden okurlara dürüst bir yanıt vermek gerekirse, bu eksikliğin yalnızca bizim tam bir bilgisizlik içinde olmamızdan kaynaklandığını söyleyebiliriz, vatan millet nutuklarında sık sık ve büyük bir sıradanlıkla kullanıla kullanıla herkesin diline düşmüş, değerinden çok şey yitirmiş “ölülerimiz” sözcüğünü biz burada harfi harfine aynen kullanma cüretini gösteriyorsak bu, o ölülerin ne olursa olsun hepimize ait olduğunu ama hiçbirinin yalnızca bize ait olmadığını, dolayısıyla, biyolojik olmayanlar da dahil tüm öğeleri değerlendiren bir dna testi o yaşam sarmalını istediği kadar eşeleyip karıştırsın, ortaya çıkaracağı şeyin yalnızca, öyle ya da böyle kanıtlanması gerekmeyen, herkesin taşıdığı bir ortak özellik olacağını düşündüğümüz içindir. O adamın –bildiğimiz kadarıyla kadın değil, erkekti– yukarıda aktardığımız gibi, Burada herkes kendi üzüntüsüyle baş başa ve aynı acıyı yaşıyor, demesi için kendince güçlü nedenleri vardı. Bu arada mezar çukurları toprakla dolduruldu, çiçekler mezarlara hakkaniyetle paylaştırıldı, ağlamak için nedenleri olanları etraftakiler kucaklayıp teselli etti, bu kadar taze bir acı ne kadar teselli edilebilirse elbette. Her insan için, her aile için değerli olan varlık burada ama tam olarak nerede olduğunu kimse bilmiyor, belki bu mezarın içinde, belki de şunda, en doğrusu hepsine birden gözyaşı dökmek, koyunlarını güden çoban, İnsanın hiç tanımadığı birine ağlaması kadar saygıdeğer bir davranış olamaz, demekte haklıydı, o çoban bu sözü nereden öğrendi, gelin de söyleyin bakalım.

Bizi yersiz gezintilere sürükleyen bu konu dışı açıklamaların sakıncası, aldığımız her türlü önleme karşılık olayların bizi beklememiş olduğunu keşfetmemiz, hem de çok geç keşfetmemiz oldu; olaylar alıp başını gitti ve biz, görevimizi usta bir anlatıcının yapması gerektiği gibi yerine getiremedik, şu anda elimizden, her şeyin olup bittiğini utançla itiraf etmekten başka bir şey gelmiyor. Bizim varsayımımızın tersine, kalabalık dağılmadı, gösteri devam ediyor, gürültüye bakılacak olursa, şimdi insanlar sokakları yığınlar halinde doldurmuş durumdalar ve devlet başkanının konutunun bulunduğu yöne doğru ilerliyorlar. Yol üzerinde de başbakanın küçük sarayından, pardon, resmi konutundan başka yapı yok. Olayları izlemek için alayın başında yer alan yazılı basın, radyo ve televizyon habercileri sinirli sinirli notlar alıyor, olup bitenleri haber dairelerine telefonla bildiriyor, gazeteci ve yurttaş olarak duydukları kaygıları heyecan içinde, dizginlemeden anlatıyorlar, Neler olup biteceğini

burada kimse bilemiyor ama, kalabalığın başkanlık sarayına saldırmaya hazırlandığından korkmak için haklı nedenlerimiz var ve başbakanın resmi konutu ile birlikte yol üstündeki tüm bakanlıkların da yağmalanabileceğini, hatta büyük olasılıkla yağmalanacağını da düşünebiliriz. Bu bizim içine düştüğümüz korkunun meyvesi olan bir mahşer kehaneti değil, bu insanların her birinin kana ve yakıp yıkmaya susadığını söylemenin abartı olmadığını anlamak için allak bullak olmuş suratlarına bakmak yeterli, dolayısıyla üzücü sonuçla karşı karşıyayız, bunu yüksek sesle üstelik tüm ülkenin önünde kabullenmek bizim için çok ağır da olsa, başka alanlarda çok etkili olan ve bu yüzden dürüst yurttaşlar tarafından alkışlanan hükümetin, kenti öfke içindeki kalabalığın içgüdüsüne terk etmeye, sokakları halkı gözetip kollayan muhbirlerin babacan ve caydırıcı varlığından, hazır kuvvet polislerinden, göz yaşartıcı bombalardan, su sıkan panzerlerden, polis köpeklerinden, kısaca söyleyecek olursak frenleme mekanizmasından yoksun bırakmaya karar vermekle kınanacak ölçüde tedbirsiz davrandığını söylemek zorundayız. Hükümet başkanının, geç dönem ondokuzuncu yüzyıl mimarisine uygun olarak yapılmış küçük burjuva tarzı resmi konutu uzakta belirdiğinde, beklenen felaket üzerine çekilen söylevler, habercilik isterisinin en üst noktasına vardı; habercilerin bağırtısı anırmaya dönüştü, Şimdi, şimdi artık her şey olabilir, çok kutsal meryem ana hepimizi korusun, göklerdeki imparatorlukta yerlerini almış olan vatanın koruyucusu, şan ve şeref dolu ruhlar bu insanların öfkeden kudurmuş kalplerini yumuşatsın. Gerçekten her şey olabilirdi ama sonuçta, gösterinin sona ermesi dışında –kalabalığın bizim görebildiğimiz bölümünde elbette– hiçbir şey olmadı, konutun, köşelerinden birinde yer aldığı dörtyol ağzında kortejin geri kalan bölümü meydanlara ve yan sokaklara dağıldı. Emniyet kuvvetlerinin matematikçileri orada olsalardı, toplam elli bin kişinin olduğunu söylerlerdi, oysa tam ve eksiksiz sayı bunun on katıydı, çünkü biz göstericilerin hepsini teker teker saydık.

İşte tam o sırada, hareketsiz kalabalıktan çıt çıkmazken, televizyonun bitirim habercilerinden biri, kellelerden oluşan o okyanusun içinde tanıdık biri olduğunu fark etti, onu, yarısı sargılar içinde olduğu halde, ilk bakışta yüzünün sağlam tarafını da şans eseri şöyle bir görebildiği için ve kolayca anlaşılacağı gibi, sağlam taraf yaralı olan tarafı onayladığı için hemen tanıdı. Haberci, kameramanı da arkasından sürükleyerek kendine kalabalığın arasından yol açtı, sağa sola, Lütfen, lütfen, bırakın geçelim, yol açın bize, çok önemli, diyordu ve ona yaklaştığında, Sayın belediye başkanı, sayın belediye başkanı, lütfen, dedi ama aklından geçenler o kadar kibar şeyler değildi, Bu herifin burada ne işi var. Haberciler genellikle belleği kuvvetli kişilerdir, bizimki de bombanın patladığı akşam meslektaşlarının herkesin içinde hak etmediği biçimde azarlandığını unutmamıştı. Ona ne yapacağını çok iyi biliyordu. Mikrofonu başkanın burnuna uzattı ve kameramana, yeraltı örgütlerinin aralarında kullandığı işareti andıran bir işaret yaptı; bu, Çekim yap, anlamına gelebileceği gibi, Rezil et şunu, anlamına da gelebilirdi ki bu durumda o iki buyruk olasılıkla iç içe geçmişti. Sayın belediye başkanı, size burada rastlamaktan duyduğum şaşkınlığı ifade etmeme izin verin, Neden, Söylediğim gibi, size böyle bir gösteride rastladığım için, Ben de herkes gibi bir yurttaşım, istediğim zaman gösteri yapabilirim, hem de nasıl istiyorsam öyle, özellikle de şu anda, yani kimseden izin alınması gerekmediği bu durumda, Siz ötekiler gibi değilsiniz, belediye başkanısınız, Yanılıyorsunuz, üç günden beri artık belediye başkanı değilim, bu haberin herkese ulaştığını sanıyordum, Bildiğim kadarıyla bundan kimsenin haberi yok, bu konuda bize hiçbir resmi açıklama gelmedi, ne belediyeden, ne de hükümetten, Benden bir basın açıklaması yapmamı beklediklerini sanmıyorum, İstifa mı ettiniz, Görevimden ayrıldım, Neden, Bu soruya verebileceğim tek yanıt, ağzımı açmamaktır, Başkent halkı belediye başkanının... Belediye başkanı olmadığımı size bir kez daha söylüyorum... Hükümete karşı yapılan bir gösteriye hangi nedenlerle katıldığını öğrenmek isteyecektir, Bu gösteri hükümete karşı yapılan bir gösteri değildir, acıları dışa vuran bir gösteridir, halk buraya ölülerini toprağa vermeye geldi, Ölüler toprağa verildi ama gösteri sürüyor, bunu nasıl açıklıyorsunuz, Onu bu insanlara sorun,

Şu anda beni ilgilendiren, sizin kişisel düşünceniz, Bu insanların gittiği yere ben de gidiyorum, hepsi bu, Sandığa boş oy pusulası atanlara, yani beyaz-oyculara sempati mi duyuyorsunuz, Onlar doğru olduğunu düşündükleri şekilde oy kullandılar, benim sempati ya da antipati duymamın konuyla hiçbir ilgisi yok, Peki ya parti, üyesi olduğunuz parti sizin bu gösteriye katıldığınızı öğrenince ne diyecek, Onu gidip partiye sorun, Sizi cezalandırmalarından korkmuyor musunuz, Hayır, Nasıl oluyor da bu kadar kesin konuşabiliyorsunuz, Çok basit, ben artık o partinin üyesi değilim, Partiden ihraç mı edildiniz, Ayrıldım, belediye başkanlığından ayrıldığım gibi, İçişleri bakanının buna tepkisi ne oldu, peki, Kendisine sorun, O göreve sizin yerinize kim geldi ya da gelecek, O konuyu biraz araştırın bakalım, Sizinle başka gösterilerde de karşılaşacak mıyız, Gelirseniz görürsünüz, Tüm politik kariyerinizi yaptığınız sağı bırakıp sola mı geçtiniz, Doğrusunu isterseniz, hangi tarafa geçtiğimi günün birinde ben de bilmek istiyorum, Sayın belediye başkanı, Bana belediye başkanı deyip durmayın, Özür dilerim, alışkanlıkla söyledim, çok şaşırmış olduğumu itiraf ediyorum, Dikkatinizi çekerim, manevi şaşkınlık –sizin şaşkınlığınızın manevi olması ilkesinden hareket ediyorum– kaygıya giden yolda atılan ilk adımdır ve o adımdan sonra, sizin söylemekten çok hoşlandığınız gibi, her şey olabilir, Bir sis tabakasının içindeyim, ne düşüneceğimi bilmiyorum, sayın belediye başkanı, Yaptığınız kaydı silin, patronlarınız söylediğiniz bu son sözlerden hoşlanmayabilir ve bana belediye başkanı demekten de artık vazgeçin, lütfen, Çekimi zaten kesmiştik, Öyle yapmanız daha iyi olmuş, bu sizi bazı sıkıntılardan kurtaracak, Gösterinin şimdi de devlet başkanının sarayına yöneleceği söyleniyor, Bunu gösteriyi düzenleyenlere sorun, Onlar nerede, kim, Herkes ve hiç kimse, öyle sanıyorum, Bu işin bir başı var mutlaka, böyle gösteriler durduk yerde olmaz, kendiliğinden oluşmaz yani, özellikle de bu büyüklükteki kitle hareketleri, Bugüne kadar olmamıştı, Beyaz oy olayının kendiliğinden meydana gelmediğini düşündüğünüzü mü söylüyorsunuz, Zoraki çıkarsamalar yapmaya çalışmak aşırılık olur, İçimde sizin bu konuda dışarı vurmak istediğinizden daha fazlasını bildiğinize dair bir duygu var, Bir an gelir, hepimiz bildiğimizi sandığımızdan daha fazlasını bildiğimizi keşfederiz, şimdi beni rahat bırakın, kendi işinize bakın, soru soracak başka birini bulun kendinize, başlardan oluşan denizin hareketlendiğini görmüyor musunuz, Beni en çok şaşırtan şey, kimsenin bağırmaması, kimsenin “yaşasın” diye haykırmaması, birilerini, bir şeyleri yuhalamaması, tüm bu insanların ne istediğini ifade eden tek bir slogan atılmaması, yalnızca insanın sırtını buz gibi yapan bir sessizliğin hüküm sürmesi, O halde korku filmi söyleminizi yeniden gözden geçirin, sonuçta insanlar belki de bağırmaktan ve konuşmaktan yorulmuştur, İnsanlar konuşmaktan yoruldularsa, benim mesleğim bitmiş demektir, Bugün ağzınızdan çıkan en doğru laf bu olacak belki de, Hoşçakalın sayın belediye başkanı, Son kez söylüyorum, belediye başkanı falan değilim ben. Kalabalığın baş tarafı kendi ekseninde çeyrek tur atmış, şimdi ise, daha sonra sağa dönüp ırmaktan gelen taze havayı yüzünde duyumsayacağı geniş bir bulvara çıkan dik bir caddeyi tırmanıyordu. Devlet başkanlığı sarayı yaklaşık iki kilometre ötedeydi, yol oraya kadar dümdüz gidiyordu. Habercilere, gösteriyi izlemeyi bırakıp başkanlık sarayının karşısına konuşlanmaları buyrulmuştu, ne var ki olay yerinde çalışan profesyoneller için olsun, yazı işlerindeki meslek erbabı için olsun, haber değeri göz önüne alındığında gösterinin canlı olarak aktarılması tam bir zaman ve para kaybıydı ya da daha çarpıcı bir ifade kullanacak olursak, medyanın hayalarına atılmış esaslı bir tekmeydi, daha kibar bir dille söyleyecek olursak, hak edilmemiş bir ilgi göstermekten başka bir şey değildi. Bu herifler adam gibi bir gösteri yapmaktan bile âciz, diyorlardı, hiç olmazsa devlet başkanının bir kuklasını yaksalar, bir taş fırlatsalar, birkaç cam kırsalar, eski bir devrimci marşı söyleseler, kısacası biraz önce toprağa verdikleri ölüler kadar ölü olmadıklarını dünyaya gösterseler bari; ne gezer. Gösteri, onların bu düşünü gerçekleştirmedi. Göstericiler meydanı doldurdular, kapıları kapalı olan sarayı yarım saat kadar seyrettikten sonra dağıldılar, kimileri evine yaya gitti, kimileri de otobüsle, başkaları da tanımadıkları ama dayanışma gösteren insanların arabalarına otostop çektiler.

Bombanın yapamadığını o barışçıl gösteri yaptı. Sağcı parti ile merkez partinin bağnaz seçmenleri aile meclislerini toplantıya çağırdı, her meclis kendi şatosuna çekilip tartıştı, çıkan sonuç ortaktı, oybirliği ile kenti terk etmeye karar verdiler. Ortaya çıkan durumda, yarın patlama olasılığı bulunan başka bir bombanın bu kez kendilerini hedef alabileceğini, çünkü sokağın cezalandırılmayan ayaktakımı tarafından fethedildiğini, bu davranışın hükümeti sıkıyönetimin en katı kurallarını uygulamaya yönelteceğini, böylece barışın kararlı savunucuları ile başıbozukluğu yaratanlara hiçbir ayrım gözetmeksizin aynı acımasız cezanın uygulanacağını, bunun da çok büyük bir adaletsizlik olacağını düşünüyorlardı. Yüksek iktidar çevrelerinden torpilli kimi beyler, söz konusu maceraya gözü kapalı atılmak istemediklerinden, haklı olarak kendilerini kendi ülkelerinde tutuklu gibi görmeye başlayanların serbest bölgeye geçebilmelerini sağlayacak açık ya da örtülü izin koparabilme olasılığını ölçmek için hükümeti telefonla arayarak bir yoklama çektiler. Alınan, genelde belirsiz, hatta kimi zaman çelişkili yanıtlar hükümetin o andaki ruh halini kesin olarak ortaya koymamakla birlikte, bazı koşullara uyulduğu, bazı maddi karşılıklar verildiği takdirde, elbette göreceli olarak, yani her isteyene olmasa bile kaçakların belirli bir bölümüne göz yumulacağı varsayımının geçerli olduğu ve bu konuda ümit beslenebileceğini düşündürtmeye yeterliydi. Her iki partiden eşit sayıda seçilecek militanların oluşturacağı otomobil kervanlarını düzenlemekle görevli komite, bir hafta boyunca, başkentteki çeşitli kamusal ve dinsel kurumlardan gelen danışman üyelerin de katılımıyla durumu büyük bir gizlilik içinde tartıştı, sonunda, merkez partisinden yunan hayranı, allame bir üyenin önerisiyle, on binlerin dönüşünün anısına ksenophon adı verdikleri gözüpek bir eylem planını kabul etti. Göç etmeye aday ailelere, kalemi ellerine alıp, neyi götüreceklerine, neyi bırakacaklarına gözleri yaşlar içinde karar vermeleri için üç gün süre verildi, daha fazla değil. İnsanoğlunun ne menem bir şey olduğu herkesçe bilindiğinden, bencil kaprisler, gizlice mal kaçırmalar, kolay duygusallığa sahte çağrılar, ikiyüzlü baştan çıkarma manevraları gırla gitti ama öte yandan hayranlık uyandıran özveriler de görüldü, ki bu bizim, insan olarak bu ve benzeri övgüye değer özverileri göstermeyi sürdürecek olursak, tanrının anıtsal yaratılış tasarısına kendi payımıza düşen küçük katkıyı sonunda yapabileceğimizi düşünmemize yol açtı. Dönüş harekâtının dördüncü günün şafağında yapılmasına karar verildi ve şansa bakın ki o gece bardaktan boşanırcasına yağmur yağdı ama bu bir sakınca oluşturmadı, tam tersine yağan yağmur o toplu göçe, ilerde kutsanacak bir kahramanlık niteliği kazandıracak ve aile yıllıklarında soylarının sahip olduğu erdemleri bütünüyle yitirmediklerini gösteren parlak bir kanıt olarak yerini alacaktı. Güzel bir havada huzur içinde yolculuk yapmak, camlardan akan suları, silecekleri sinirli sinirli çalıştırarak yol almaktan çok farklıdır. Komitenin inceden inceye tartıştığı çok ciddi bir başka sorun da beyaz oy kullananların, kaba deyişle beyaz-oycu olarak bilinenlerin bu kitle halinde kaçışa vereceği tepkiyi önceden kestirebilmekti. Şunu da unutmamak gerekir ki, o kaygılı ailelerin oturduğu binaların çoğunda, politik olarak onların tam karşısında yer alan aileler de vardı, bunlar, hiç de hoş kaçmayacak bir öç alma duygusu içinde, sıradan bir deyimle ifade edecek olursak, kaçakların tekerleğine çomak sokabilir ya da daha sert önlemlere başvurarak kaçmalarını kesinlikle önleyebilirdi. Arabalarımızın lastiklerini indirecekler, diyordu biri, Merdivenlere barikatlar kuracaklar, diyordu bir başkası, Asansörleri bloke edecekler, diye bağırıyordu bir üçüncüsü, Arabaların kilitlerine silikon sıkacaklar, diye üsteliyordu ilk konuşan, Cam sileceklerini kıracaklar, diyordu ikincisi, Adımımızı kapıdan dışarı atar atmaz üzerimize çullanacaklar, diye uyarıyordu bir başkası, Büyükbabayı rehin alacaklar, diye yakınıyordu yine bir başkası ve bunu öyle bir ifadeyle söylüyordu ki bilinçaltında öyle olmasını istiyor sanırdınız. Tartışma giderek alevlendi, ta ki aralarından biri onlara, o binlerce kişinin gösteri boyunca sergilediği davranışın her bakımdan kusursuz olduğunu anımsatıncaya kadar, Hatta diyebilirim ki o insanlar herkesin örnek alması gereken bir davranış sergilediler, dolayısıyla bu kez başka türlü davranacaklarından korkmak için bir neden yok, Her şey bir yana, bizlerden kurtuldukları için rahatlayacakları kanısındayım, Bütün bunlar iyi güzel de, diye söze karıştı ikircikli biri, bu insanların

hepsi harika, bilge ve uygarlar ama ne yazık ki bizim unuttuğumuz bir şey var, Neymiş o, Bomba. Önceki sayfalardan birinde açıklandığı gibi, birinin, halk selamet komitesi diye adlandırdığı –ki bu niteleme kabul görmek bir yana, ideolojik nedenlerle derhal reddedilmişti–, bu komitenin temsil yeteneği oldukça yüksekti, bu da masanın etrafında tam yirmi kişi vardı demek oluyor. O sözden sonraki huzursuzluğu görmek gerekirdi. Ötekiler başlarını öne eğdi, sonra kınayıcı bir bakış, asılmış adamın evinde ipten söz edilmeyeceğini bilmeyecek kadar görgüsüz olan o boşboğazın, sesini toplantının sonuna kadar bir daha hiç çıkarmamasına yetti. Bu can sıkıcı olayın iyi tarafı, önceden kabul edilmiş iyimser varsayımı herkesin benimsemesi oldu. Kararlaştırılan günün sabahı saat tam üçte, aileler daha önce hükümetin yaptığı gibi, yanlarında bavullar ve denkler, torbalar ve bohçalar, kediler ve köpekler, uykusundan uyandırılmış bir kaplumbağa, akvaryum içinde japon balıkları, kafes içinde bir muhabbet kuşu ve tüneğine tünemiş bir papağan olmak üzere evlerinden çıktılar. Ama öteki dairelerde oturanların kapısı açılmadı, bu kaçış manzarasıyla alay etmek için kimse sahanlığına çıkmadı, kimsenin ağzından alaylı bir söz, bir küfür çıkmadı ve kervanların kaçışını izlemek için kimse pencereden sarkmadı ama bunun nedeni yağmur değildi. Elbette, –o kadar çok gürültü patırtı oluyordu ki, o kadar pılı pırtının merdivenlerde sürüklendiğini, asansörlerin hem inerken hem çıkarken çıkardığı gıcırtıyı, bağırarak verilen öğütleri düşünün bir kere, birden yükselen haykırışları, piyanoya dikkat edin, çay takımına dikkat edin, gümüş tepsilere dikkat edin, resme dikkat edin, büyükbabaya dikkat edin– ne diyorduk, komşular elbette uyanmışlardı ama kimse yatağından kalkıp gözünü kilidin deliğine dayayarak olup biteni gözetlemeye gitmedi, çarşaflarının altında yeniden dertop olurlarken, birbirlerine yalnızca, Defolup gidiyorlar, dediler.

Neredeyse hepsi gerisingeriye döndü. İçişleri bakanının birkaç gün önce devlet başkanına açıklamak zorunda kaldığı, konmasını istediği bomba ile gerçekte patlayan bomba arasındaki farklılık gibi, göç olayında da emir-komuta zincirinde ciddi bir fay oluşmuştu. Onların içinde bulunduğu koşullara uyan birçok olayı dikkatle incelediğimizde, deneyimin bize bıkıp usanmadan kanıtladığı gibi, başlarına gelen her felakette mutlaka kurbanların da payı vardır. Komitenin ileri gelenleri, kafalarını kendi politik pazarlıklarına öylesine takmışlardı ki –kısa süre sonra fark edileceği gibi, bu pazarlıkların hiçbiri ksenophon planının kusursuz bir başarıya ulaşabilmesi için en uygun kararların alınmasını sağlayamamıştı– askerlerin bu kaçıştan haberdar edilip gerekli önlemleri almış olup olmadıklarını öğrenmeyi unutmuşlardı ya da bu akıllarına hiç gelmemişti, oysa o bilgiden yoksun olmak yabana atılır bir hata değildi. Kimi aileler –en fazla altı aile– sınır çizgisi üzerinde bulunan bazı kontrol noktalarından geçmeyi başarmıştı ama bunun nedeni, o noktada komutan olarak bulunan genç subayı, yalnızca düzene bağlı olduklarına hiçbir ideolojik düşünceye sahip olmadıklarına ikna etmek için sürekli itirazda bulunmanın dışında, hükümetin olaydan haberi olduğunu ve geçişe onay verdiğini ısrarla yineleyip durmalarıydı. Bu arada genç subay, birdenbire içine kurt düştüğü için yandaki iki geçiş noktasına telefon etti, meslektaşları ona, orduya verilen buyruğun, babasını darağacından kurtarmak için de olsa, kır evinde doğum yapmak için de olsa öte yana kuş uçurtmamak olduğunu ve bu buyruğun kuşatmanın başından beri geçerliliğini koruduğunu anımsattılar. Subay, buyruğa açıkça ya da taammüden karşı gelme sayılacak bir karar aldığı için divanıharbe verilmekten, büyük olasılıkla da rütbesinin indirilmesinden korkup bariyerin derhal indirilmesi için bağırdı, böylelikle yol boyunca bir kilometre uzayan, tepesine kadar tıka basa dolu otomobillerden ve römorklardan oluşan konvoyun geçişi durdurulmuş oldu. Yağmur sürekli yağıyordu. Bir anda sorumluluklarıyla karşı karşıya kalan komite üyelerinin, kızıl denizin ikiye yarılmasını beklemek üzere elleri kolları bağlı beklemediklerini söylemeye gerek yok sanırım. Cep telefonlarını ellerine aldılar ve aşırı sinirlenip tepki vermeden uyandırabileceklerini, böylelikle bu karmaşık durumu kaygı içindeki kaçakların lehine en iyi şekilde çözüme ulaştırabileceğini düşündükleri etkili ve yetkili herkesi uykudan kaldırdılar, ne var ki duruma kesinkes karşı çıkarak, Ben buyruk vermeden kimse geçmeyecek, diye kestirip atan savunma bakanının acımasız davranarak nuh deyip peygamber demeyeceğini hesaba katmamışlardı. Kesinlikle anladığınız gibi, komite ona telefon etmeyi unutmuştu. Savunma bakanı tanrı baba değil, onun üzerinde, kendisine saygı ve itaat borçlu olduğu bir başbakan, onun üzerinde de en az başbakan kadar saygı ve itaat borçlu olduğu devlet başkanı var, diyebilirsiniz ama doğrusunu isterseniz, adı geçen son makama gösterilen saygı ve itaat çoğu kez kuramsaldır. Hal böyle olunca, başbakanla savunma bakanı arasında yaşanan ve ileri sürülen düşüncelerin, birbirlerine açtıkları çapraz ateş yüzünden izli mermiler gibi havada uçtuğu amansız diyalektik savaş sonunda, bakan teslim olmak zorunda kaldı. Elbette bozulmuş olarak, elbette terslenerek ama sonuçta boyun eğdi. Başbakanın, dik kafalı muhatabını itaate zorlamak, onu dut yemiş bülbüle çevirmek için ne tür bir gerekçe kullandığı doğal olarak merak konusu olacaktır. O gerekçe basit ve dolaysız oldu, Sevgili bakanım, dedi, saksıyı çalıştırın lütfen, kapıları bugün bize oy vermiş olanlara kapatırsak, yarın olup bitecekleri bir düşünün, Belleğim beni yanıltmıyorsa, hükümetin aldığı karar kimseyi sınırın dışına bırakmamaktı, Kusursuz bir belleğe sahip olduğunuz için sizi kutlarım, ne var ki buyrukların zaman zaman yumuşatılması gerekir ve içinde bulunduğumuz zaman da işte o zaman, Anlamıyorum, Size açıklayayım, yarın bu çetrefil durum çözüldüğünde, başkaldırı bastırılıp zihinler rahata erdiğinde yeni seçimler yapacağız, değil mi, Evet, Elimizin tersiyle ittiğimiz bu insanlar o durumda bize yeniden oy verir mi sanıyorsunuz, Muhtemelen hayır, Oysa o oylar bize gerekli, merkez partinin kuyruğumuzda olduğunu unutmayın, Anlıyorum, Madem ki anlıyorsunuz, o insanların öte yana geçmelerinin engellenmemesi için buyruk verin, rica ederim, Evet efendim. Başbakan telefonu kapattı, saatine baktı ve karısına, sanırım bir buçuk, iki saat kadar uyuyabilirim, dedi ve ekledi, bakanlar kurulunda yeni bir düzenleme yapıldığında, bu adamın bavulunu toplayıp gitmesini sağlamalıyım, Sana saygıda kusur etmelerine

izin vermemelisin, diye buyurdu başbakanın sevgili öteki yarısı, Kimse bana saygısızlık etmiyor, sevgilim, yaptıkları şey yalnızca benim iyi niyetimi kötüye kullanmak, Aynı kapıya çıkar, diye sözü bağladı karısı ışığı söndürürken. Aradan beş dakika geçmemişti ki telefon çalmaya başladı, savunma bakanı yine telefondaydı, Özür dilerim, hak etmiş olduğunuz dinlenmeyi bölmek istemezdim ama, Yine ne var, Farkına varmadığımız bir ayrıntı, Hangi ayrıntı, diye sordu başbakan, karşı tarafın kullandığı çoğul şahıs nedeniyle uyanan merakını gizlemeye çalışmaksızın, Basit bir ayrıntı ama çok önemli, Devam edin, bana zaman kaybettirmeyin, Bu tarafa geçmek isteyen o insanların hepsinin bizim partinin taraftarı olduğundan emin olabilir miyiz, diye soruyorum kendime, seçimlerde bize oy kullanmış olduklarını beyan etmeleri yeterli mi, diye düşünüyorum, yollara dizilmiş o arabaların içinde başkaldıranların, ülkenin geri kalan bölümüne de o beyaz vebayı bulaştırmaya hazır ajanlarının olup olmadığını merak ediyorum. Başbakan, ileri sürdüğü gerekçelerin çürütüldüğünü gördü ve yüreğinin daraldığını hissetti, Bu dikkate alınması gereken bir olasılık, diye mırıldandı, Ben de size işte bunun için telefon etmiştim, dedi savunma bakanı, vidayı bir tur daha sıkıştırarak. Bu sözlerin ardından gelen sessizlik, saat denen, düşünemeyen çarklarla ve hissedemeyen zembereklerle, akıldan yoksun olarak üretilen o küçük makinelerin bize gösterdiği zaman ile gerçek zaman arasında hiçbir ilgi olmadığını bir kez daha gösterdi, şöyle ki beş önemsiz saniye, geçen birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci saniyeler biri için dayanılmaz bir işkenceyken, öteki için yüce bir sevinç kaynağı olabiliyordu. Başbakan, ter basan alnını çizgili pijamasının yeniyle sildi, sonra, kullanacağı sözcükleri özenle seçerek, Gerçekten de bu soruna başka şekilde yaklaşmak gerekiyor, dedi, her yönüyle dengeli biçimde incelemek gerek, konunun yalnızca bir yanına odaklanmak insanı her zaman hataya götürür, Ben de aynen öyle düşünüyorum, Durum şu anda nasıl, diye sordu başbakan, Her iki cepheye de büyük bir sinirlilik egemen, bazı geçiş noktalarında havaya ateş açmak bile gerekti, Savunma bakanı olarak bana önermek istediğiniz şeyler var mı, Manevra koşulları daha iyi olsaydı askerlere, davranın, diye buyruk verirdim ama yollar araba doluyken bunu yapmama olanak yok, Nasıl davranmak, Örneğin zırhlı araçlara ilerlemelerini söylerdim, Çok güzel, en öndeki zırhlı aracın burnu en arkadaki arabanın kıçına değdiğinde –zırhlı aracın burnu olmadığını biliyorum, bu bir ifade tarzı– sizce ne olurdu peki, İnsanlar üzerlerine bir tank geldiğini gördüklerinde, normal olarak korkarlar, Ama ben, sizden duyduğum kadarıyla, yolların tıkanmış olduğunu biliyorum, Evet efendim, Dolayısıyla, en baştaki araba kolayca geriye dönüş yapamaz, Yapamaz efendim, hatta çok zor yapar ama o yolları doldurmalarına izin vermezsek, öyle ya da böyle geri dönebilir, Ama bunu, silahlarını doğrultmuş, üzerine doğru gelen zırhlı araçların yarattığı panik içinde –ki mutlaka panik olacaktır– yapamaz değil mi, Yapamaz efendim, Sözün kısası sorunu nasıl çözeceğinizi bilmiyorsunuz, diye üsteledi başbakan, komutayı ve inisiyatifi yeniden ele aldığından emin olarak, Bunu kabul etmek zorunda olduğum için üzgünüm, sayın başbakanım, Neyse, gözümden kaçan bir noktaya dikkatimi çektiğiniz için size teşekkür ederim, Bu herkesin başına gelebilir, efendim, Evet, herkesin başına gelebilir ama benim başıma gelmemesi gerekirdi, Kafanızın içinde o kadar çok şey var ki sayın başbakanım, Bir bu eksikti, şimdi de sizin çözüm bulamadığınız bir sorunu çözmem gerekecek sayın savunma bakanı de, Olaylara bakış açınız buysa görevimi size devretmeye hazırım, Bu söylediklerinizi duymadığımı sanıyorum, duymak da istemiyorum, Evet sayın başbakanım. Yine sessizlik oldu, bu kez daha kısa, yalnızca üç saniye kadar, bu süre içinde dayanılmaz işkence ile sonsuz sevinç yer değiştiklerini fark ettiler. Odanın içinde bir başka telefon daha çınladı. Telefonu başbakanın karısı açtı, kimin aradığını sordu, sonra telefonun ahizesini eliyle kapatıp kocasına alçak sesle fısıldayarak, İçişleri bakanı, dedi. Başbakan ona eliyle, bekletmesini işaret etti, sonra, savunma bakanına talimatlar verdi, Havaya ateş açılmasını istemiyorum, buna karşılık, gerekli önlemler alınmadan önce durumun saptanmasını istiyorum, en baştaki arabaların şoförlerine hükümetin durumu incelemek üzere toplandığını, pek yakında öneri ve talimatların bildirileceğini, her şeyin vatanın ve ulusal güvenliğin lehinde yoluna gireceğini haber verin, bu son sözleri üzerlerine iyice bastırarak söyleyin, Size anımsatmama izin

verin, sayın başbakanım, yüzlerce otomobil var, Ne olmuş? Bu mesajı hepsine birden ulaştıramayız, Hiç kaygılanmayın, her geçiş noktasındaki ilk araba ne olup bittiğini öğrenirse, haberi ateşlenmiş barut gibi kuyruğun en arkasındaki arabaya kadar hemen ulaştırır, Evet efendim, Beni durumdan haberdar edin, Elbette efendim. İçişleri bakanıyla yapılacak sonraki konuşma farklı olacaktı, Olup biteni bana anında bildirin, olaylardan zaten haberim var, Askerlerin ateş açtığını size belki söylememişlerdir, Bundan sonra ateş açmayacaklar, Ya, Şimdi yapılması gereken, o insanların hepsinin geri dönmesini sağlamak, Ordu bunu daha önce yapmamışsa elbette, Ordu bunu başaramadı, başaramazdı da, savunma bakanının zırhlı araçlara ilerleme buyruğu vermesini istemezsiniz herhalde, Elbette ki hayır, sayın başbakanım, Şu andan itibaren sorumluluk sizin sırtınızda, Polis bu tür olayları çözemez, orduya da hiç sözüm geçmez, Ben polislerinizi düşünmemiştim zaten, sizi genelkurmay başkanı yapmaya da niyetim yok, Korkarım söylediğinizi anlamadım, sayın başbakan, En usta söylev yazıcınızı yatağından kaldırıp hemen işe koşun, bu arada medyaya, içişleri bakanının saat altıda radyoda bir konuşma yapacağı haberini ulaştırın, televizyonu ve gazeteleri daha sonra düşünürüz, şu anda önemli olan radyo, Saat neredeyse beş oldu sayın başbakanım, Bunu söylemenize gerek yok, benim de kolumda saat var, Özür dilerim, söylediğinizi yapabilmek için çok az zaman olduğunu belirtmek istemiştim, Yazarınız on beş dakika içinde eğri ya da doğru otuz satır yumurtlayamıyorsa, kolundan tutup kapının önüne koyun onu, Peki ne yazması gerekiyor, Vatanseverlik damarları kabarmış o insanları, bir şekilde evlerine geri dönmeye ikna edebilecek şeyler, başkenti başkaldırmış sürülere terk etmenin vatana karşı işlenmiş bir cinayet olduğunu söyleyin, adını veremeyeceğimiz, en büyük rakibimiz olan merkez partiyi de içine almak üzere halihazırdaki politik sistemi yapılandıran partiler için oy atan herkesin, demokratik kuruluşları koruyanların ilk safını oluşturduklarını söyleyin, arkalarında bıraktıkları evlerin hükümete başkaldıranlar sürüsü tarafından saldırıya uğrayıp yağmalanacağını söyleyin, gerekirse bizim onlara saldıracağımızı söylemeyin sakın, Hükümetin, yaşı ve toplumsal durumu ne olursa olsun evine dönmeye karar veren her yurttaşa, yasallığın (hukukun) sadık bir propagandacısı gözüyle bakacağını da ekleyebiliriz, Propagandacı bana çok uygun bir sözcük gibi gelmiyor, çok sıradan, çok ticari, üstelik (yasallık-legalite) dediğimiz şeyin zaten bu şekilde yeterince propagandası yapılıyor, o sözcük ağzımızdan hiç düşmüyor, Öyleyse koruyucu, öncü ya da lejyoner diyelim, Lejyoner daha iyi, daha güçlü ve askeri bir tınısı var, koruyucu, gücünü yitirmiş, olumsuz anlamda edilgenlik yüklü bir söz, oysa lejyoner daha en başından mücadeleci eylemi, saldırı düşüncesini çağrıştıran bir söz, üstelik hepimizin bildiği gibi, o sözün ardında sağlam gelenekler yer alıyor, Sokaktaki insanlar bu mesajı algılayabilirler umarım, Sevgili bakanım, sabahın köründe kalkmış olmanız yüzünden algılama yetenekleriniz dumura uğramış görünüyor, başbakanlık sıfatımı ortaya koyarım ki şu anda yolları dolduran arabaların hepsinin radyosu açıktır, önemli olan, tüm ülkeye seslenen bu haberin hemen duyurulması ve dakikada bir yinelenmesi, Sayın başbakanım, şu anda o insanların zihinleri, bizim kendilerine okuyacağımız bir hükümet bildirisiyle ikna edilecek durumda değil, öte yana geçmelerine izin vereceğimizi düşünüyorlardır, düş kırıklığına uğrarlarsa, bunun sonuçları hiç iyi olmaz, Oysa onları ikna etmek çok basit, bunun için, sizin saçma sözler düzücüsünün yediği ekmeği, ayrıca ona fazladan verdiklerimizin hepsini hak etmesi, sözlüğü önüne alıp laf salatası uzmanlığını kanıtlaması gerekiyor, Şu anda aklıma gelen bir düşünceyi sizinle paylaşmama izin verin, Söyleyin ama bu arada zaman yitirdiğimizi de anımsatırım, saat beşi beş geçiyor, O bildirinin ikna gücü, bizzat siz okuyacak olursanız çok daha fazla olur, sayın başbakanım, Ona ne şüphe, Öyleyse neden siz okumuyorsunuz, Çünkü kendimi bir başka durum için saklıyorum, benim düzeyime denk düşecek bir duruma, Ha evet, sanırım anlıyorum, Basit bir anlayış sorunu bu ya da hiyerarşik derecelendirme anlayışı diyelim, cumhurbaşkanını, devlet katında oluşturduğu yüce makam göz önüne alındığında, bir avuç adamın ayağına yolu açmalarını söylemek için göndermenin çok ayıp kaçacağı gibi, başbakanı da işgal ettiği mevkii küçük düşürecek bir şey yapmaktan alıkoymak gerekir, Düşüncenizi anlıyorum, Aman ne iyi, bu sizin artık tam olarak uyandığınızı

gösteriyor, Evet, öyle sayın başbakanım, Haydi bakalım, şimdi iş başına, en geç saat sekizde yolların açılmış olması, televizyonun elindeki kara ve hava araçlarıyla orada yer alması gerekiyor, o röportajı tüm ülkenin seyretmesini istiyorum, Elbette sayın başbakanım, elimden geleni yapacağım, Hayır, elinizden geleni değil, sonuçların demin size söylediğim gibi gerçekleşmesi için ne gerekiyorsa onu yapacaksınız. İçişleri bakanı yanıt vermeye zaman bulamadı, telefon kapanmıştı. İşte senin böyle konuştuğunu duymak hoşuma gidiyor, dedi başbakanın karısı, Tepemi attırdıklarında böyle konuşuyorum, Peki, sorunu çözmeyi başaramazsa ne yapacaksın, Bavulunu hazırlar, pılını pırtısını toplar ve çekip gider, Savunma bakanı gibi yani, Aynen öyle, Buyruğundaki bakanları hiçbir işe yaramaz adamlar gibi defedemezsin, Tam da öyleler, hiçbir işe yaramazlar, Evet ama ondan sonra, yerlerine yenilerini getirmek zorunda kalırsın, İşin o yanını dinginlik içinde düşünmek gerekiyor, Ne demek istiyorsun, Şu anda bundan söz etmemek yerinde olacak, Ben senin karınım, bizi dinleyen kimse yok, senin gizin benim gizim sayılır, Demek istediğim şu; durumun ciddiyeti göz önünde bulundurulursa, benim savunma ve içişleri bakanlıklarını üstlenmeye karar vermem kimseyi şaşırtmaz, olağanüstü halin böylece hükümet mekanizmasının tüm yapılarına yansıması sağlanmış, dolayısıyla tam bir eşgüdüm, mutlak bir merkeziyetçilik gerçekleşmiş olur, yapılması gereken de zaten bu, Bu çok büyük bir risk olur, ya kazanırsın ya da her şeyi yitirirsin, Evet ama şimdiye kadar hiçbir zaman ve hiçbir yerde benzeri görülmemiş, sistemi en duyarlı yerinden, yani parlamenter temsil sisteminden vurmuş bu başkaldırının altından kalkmayı başarırsam, tarihin bağrında, bundan böyle beni hiç kimsenin söküp atamayacağı bir yer edinirim, demokrasinin kurtarıcısı sıfatını sonsuza kadar tek başıma taşıyacağım bir yer, O zaman ben de eşlerin en gururlusu olurum, diye mırıldandı karısı, çok ender görülen, tensel istek ile politik heyecanın karışımından oluşmuş bir cinselliğin büyülü sopası dokunmuş gibi yılankavi bir hareketle ona yaklaşmaya başladı ama içinde bulduğu anın ciddiyetinin farkında olan bakan, şairin şu katı dizeleriyle özdeşleşti ve içinden, Kendini neden kaba saba botlarımın üzerine atıyorsun? / Güzel kokulu saçlarını yayıp tatlı kollarını neden sincice açıyorsun? / Ben, elleri pürtüklü, yüreğinde tek bir şeye yer olan bir adamım yalnızca, / Ve öteye geçmek için seni çiğnemem gerekirse, / Bunu yaparım, bilirsin, diyerek üzerindeki yorganı ve örtüyü birden yana fırlatıp karısına, Olayların gelişmesini çalışma odamdan izleyeceğim, bu arada sen uyu, dinlen, dedi. Karısının kafasından birden, hızlı bir düşünce geçti, küçücük bile olsa manevi bir desteğin altın değerinde olduğu bu kadar kritik bir anda, açıkça kabul ettiği temel evlilik kurallarının karşılıklı yardımlaşma bölümünün ona yüklediği görev gereği, hizmetçiyi çağırmaksızın yatağından hemen fırlayıp, pamuk elleriyle kocasının gücüne güç katacak bir çay hazırlaması, yanında da kuru pasta sunması gerektiğini düşündü, ama kızgın, hayal kırıklığına uğramış, uyanmakta olan şehveti bütünüyle uçup gitmiş olarak sırtını döndü ve uykunun ona küçük, özel bir cinsel fantezi yaşayacak ortamı sağlayabileceği umuduna sarılarak gözlerini sıkıca yumdu. Ardında bıraktığı düş kırıklıklarından habersiz olan başbakan, çizgili pijamasının üzerine, egzotik desenli çin pagodaları ve altın yaldızlı fillerle süslü ipek ropdöşambrını geçirdikten sonra, çalışma odasına geçip lambaların hepsini yaktı, bu arada hem televizyonu, hem radyoyu açtı. Televizyon ekranında henüz görüntü yoktu, yayınların başlaması için vakit çok erkendi, buna karşılık her radyo kanalında birileri daha o saatte heyecanlı bir sesle, yollarda meydana gelen ve kötü niyeti yüzünden her bakımdan sefil bir tutukevine dönüşen başkentten yığınlar halinde kaçışı andıran korkunç trafik sıkışmalarını anlatıyor, bu arada, benzeri trafik karışıklıklarının alışılmamış boyutta olmaları yüzünden, başkente her gün erzak taşıyan büyük kamyonların da kaçınılmaz olarak yolda kalacaklarından yakınan yorumlar yapmaktan geri durmuyorlardı. O yorumcular, söz konusu kamyonların kent sınırından üç kilometre önce, askerlerce alınan bir karar uyarınca durdurulduğunu henüz bilmiyordu. Kenti motorlarla dolaşan radyo röportajcıları otomobillerin ve yük taşıyıcılarının oluşturduğu uzun kuyruklar boyunca insanlara sorular soruyor, zorbalıktan, kentin, bozguncu kuvvetlerin soluk alınamaz hale getirdiği havasından kaçmak için aileleri tümüyle bir araya getiren gerçek bir toplu eylemin söz konusu olduğunu

doğruluyorlardı. Bazı aile reisleri uzun bekleyişten yakınıyordu, Neredeyse üç saatten beri buradayız ama kuyruk bir milimetre bile ilerlemedi, kimileri de kendilerine ihanet edildiği için protestoda bulunuyordu, Hiç beklemeden geçeceğimiz konusunda bize garanti verdiler, işte size parlak sonuç, hükümet anahtarları cebine atıp tatile çıktı, bizi kurda kuşa emanet etti, bu yüzden de tam dışarı çıkacağımız sırada kapıları utanmadan yüzümüze kapıyor. Sinir krizi geçirenler vardı, çocuklar ağlıyordu, yaşlıların yorgunluktan beti benzi atmıştı, sigaraları biten erkekler öfke içindeydi, kadınlar bu aile kaosuna biraz düzen verebilmek için umutsuzca çabalıyordu. İçi insan dolu bir araba kente geri dönmeye karar verip manevra yapmaya çalıştı ama üzerlerine yağmur gibi yağan hakaretler ve küfürler yüzünden bundan vazgeçmek zorunda kaldı, Tabansız herifler, uyuz keçiler, beyaz-oycular, bok herifler, içimize sızmış hainler, onun bunun çocukları, sizin neden aramıza karıştığınızı anlıyoruz şimdi, dürüst insanların moralini bozmak için buradasınız, tüymenize izin vereceğimizi sanıyorsunuz galiba, o düşünceyi aklınızdan çıkarın, başkalarının acısına saygı göstermeyi öğretmek için, gerekirse lastiklerinizi delik deşik ederiz. Başbakanın çalışma odasında telefon çaldı, arayan savunma bakanı, içişleri bakanı ya da devlet başkanı olabilirdi. Devlet başkanıydı, Ne oluyor, kent çıkışlarındaki tıkanmalar konusunda neden zamanında bilgi vermediniz bana, Sayın başkan, hükümet duruma tam olarak egemen, sorun yakında çözülecek, Evet ama bana haber verilmeliydi, bu saygıyı bana göstermeniz gerekiyor, Durumu ben değerlendirdim ve bu kararın sorumluluğunu kişisel olarak üzerime alıyorum, sizin uykunuzu bölmek için hiçbir neden yoktu, her halükârda niyetim sizi yirmi dakika ya da yarım saat içinde aramaktı, tekrar ediyorum sayın başkan, tüm sorumluluğu ben üstleniyorum, Tamam, tamam, bu niyetiniz için size teşekkür ediyorum, neyse ki karımın gün ışır ışımaz uyanmak gibi sağlıklı bir alışkanlığı var, yoksa memleket alevler içindeyken, devlet başkanı horul horul uyuyor olacaktı, Memleket alevler içinde değil sayın başkan, gerekli önlemler alındı bile, Araba kuyruklarını bombalama buyruğu vereceğinizi söylemeyin bana sakın, Daha önce de fark etme fırsatını bulmuş olduğunuz gibi, bu benim tarzım değil sayın başkan, Laf olsun diye söylemiştim, böyle bir çılgınlık yapacağınızı asla düşünmedim, Radyo biraz sonra, saat altıda içişleri bakanının bir demecini yayınlayacak, her şey yolunda, hiç merak etmeyin sayın başkan, ilk bildiri yayınlandı, ardından başkaları da gelecek, her şey planlandı sayın başkan, Bunun bir ilk önlem olduğunu kabul ediyorum, Başarının başlangıcı o, sayın başkan, eminim, tüm o insanların evlerine sessiz sedasız, düzen içinde dönmesini sağlayacak şekilde davranılacağından eminim, kesinlikle eminim, Ya bunu başaramazsanız, Başaramazsak hükümet istifa edecek, Bana şu eski oyunu oynamayın, benden daha iyi biliyorsunuz ki ülkenin içinde bulunduğu şu durumda, istesem bile istifanızı kabul edemem, Doğru ama size bunu söylemek zorundaydım, Tamam, artık uyandığıma göre, beni olup bitenlerden haberdar edin. Radyolar yineleyip duruyordu, Yayınımızı, içişleri bakanının saat altıda halka sesleneceğini bildirmek için yeniden kesiyoruz, yineliyoruz, saat altıda içişleri bakanı halka seslenecek, yineliyoruz, halka saat altıda içişleri bakanı seslenecek, yineliyoruz, seslenecek içişleri bakanı saat altıda halka, formülün anlamsızlığını fark eden başbakan, kafasının içinden bir şeyler geçirdi, kendi kendine içişleri bakanının nasıl bir demeç vereceğini sorarak birkaç saniye gülümsedi. Belki ilginç bir sonuca varacaktı ama ulusal marşın trombon ve davullarla karışan titreşen klarnet sesi ve güçlü top sesleriyle başlayan ilk nağmeleriyle birlikte, gönderde uykusundan uyanmış gibi tembel tembel salınan bayrağın bildik görüntüsü yeniden ekrana geldi. Ekranda beliren sunucunun kravatı tirbuşon gibi kıvrık duruyordu, suratı da biraz önce, kolay kolay unutup bağışlayamayacağı bir azar işitmiş gibi allak bullaktı, Siyasal ve toplumsal durumun ciddiyeti dolayısıyla, dedi, ve ülke halkının özgürce ve çok haber almasının kutsallığını göz önünde bulundurarak bugün yayınımıza erken başlıyoruz. Birçok izleyicimiz gibi biz de içişleri bakanının saat altıda, büyük olasılıkla, birçok insanın kenti terk etmek için harekete geçmiş olması konusunda radyoda bir konuşma yapacağını haber aldık. Televizyonun açık ve kasıtlı bir ayrımcılığın nesnesi olduğunu sanmıyoruz, bunun daha çok ve yalnızca, halkın bugünkü hükümetini oluşturan çok deneyimli siyasilerin açıklanması olanaksız bir düşüncesizlikle

televizyonun varlığını unutmalarından kaynaklandığını düşünüyoruz. En azından görünüşte öyle olduğunu kabul ediyoruz. Belki de bu davranışa, söz konusu demecin sabahın oldukça erken bir saatinde verilecek olmasının neden olduğu ileri sürülecektir ama bu kurumun çalışanları, kuruluşundan bu yana geçen uzun çalışma dönemi boyunca, ikinci sınıf haberci durumuna düşürülemeyecek kadar, böyle bir utançla karşı karşıya bırakılamayacak kadar kişisel özveri sahibi olduklarını, halkı ilgilendiren meselelere karşı bağlılıklarını ve sarsılmaz vatanseverliklerini birçok kez kanıtlamıştır. Şu andan başlayıp demecin verileceğinin ilan edildiği saate kadar geçecek süre içinde, halka hizmet eden radyocu meslektaşlarımıza daha önce verilmiş olan görev geri alınmaksızın bu hatanın düzeltileceği, böylelikle bu kuruma hak ettiği yerin, yani ülkenin ilk iletişim aracına yaraşır önemin ve sorumlulukların teslim edileceği umudunu hâlâ taşıyoruz. Her an alabileceğimizi umut ettiğimiz bu uzlaşma haberini beklerken, doğrulattığımız bir bilgiye göre anlamlı tarihsel bir ad verilerek ksenophon planı denen dönüş hareketini başlatan ve kent çıkışlarında tıkanıp kalan uçsuz bucaksız araba kuyruklarının ilk görüntülerini izleyicilerimize sunmak amacıyla televizyona ait bir helikopterin havalanmak üzere olduğunu bildiririz. Neyse ki kervanları gece boyunca döven yağmur, bir saati aşan bir süreden beri kesilmiş durumda. Yakında ufuktan güneş doğacak ve kara bulutları dağıtacak. Güneşin çıkmasıyla birlikte, anlayamadığımız bir nedenle konmuş olan ve yürekli yurttaşlarımızın özgürlüğe ulaşmasını hâlâ engelleyen barikatların kaldırılacağını umut ediyoruz. Vatanın iyiliği için böyle olmasına duacıyız. Sonraki görüntüler havadaki helikopteri gösterdi, ardından helikopterin havalandığı alan ile çevredeki damlar ve yollar yukarıdan görüntülendi. Hükümet başkanı sağ elini telefonun üzerine koydu. Daha bir dakika geçmemişti ki, Sayın başbakanım, diye söze başladı içişleri bakanı, Biliyorum, bir hata yaptık, Yaptık dediniz, Evet, biz yaptık, dedim, çünkü ikimizden biri yanılmışsa, bu, karşısındakinin o hatayı düzeltmediğini gösterir, dolayısıyla hata ortaktır, Ben sizin yetkinize ve sorumluluklarınıza sahip değilim sayın başbakanım, Öyle ama ben size güvendim, Ne yapmamı istiyorsunuz, peki, Televizyona çıkıp konuşacaksınız, radyo da demeci eşzamanlı olarak verecek, iş çözümlenecek, Peki televizyondaki o beylerin hükümete reva gördüğü terbiyesizliğe ve konuşma tarzına tepki göstermeyecek miyiz, Tepkiyi zamanı gelince veririz, şimdi değil, o beylerle daha sonra ilgileneceğim, Çok güzel, Vereceğiniz demeç yanınızda mı, Evet, size okumamı ister misiniz, Gerek yok, ben kendimi canlı yayında yapacağım konuşmaya hazırlıyorum, şimdi gitmem gerekiyor, saati neredeyse geldi, Oraya gideceğinizi biliyorlar mı, diye sordu başbakan şaşkınlıkla, Sekreterimi onlarla görüşmesi için görevlendirdim, Benden habersiz, Siz de biliyorsunuz ki başka seçeneğimiz yok, Benim onayım olmadan, diye yineledi başbakan, Bana olan güveninizle hareket ettiğimi size bir kez daha bildireyim, bunlar sizin kendi sözleriniz, ayrıca birimiz yanılmış, öteki de onu düzeltmişse başarı her ikimize ait olacaktır, Saat sekizde bütün bunlar yoluna konulmuş olmazsa, derhal vereceğiniz istifayı kabul edeceğim, Anlıyorum, sayın başbakanım. Helikopter, bir araba kuyruğunun üzerinde alçaktan uçuyor, yoldaki insanlar elleriyle işaretler yapıyordu, Televizyonun helikopteri, diyorlardı birbirlerine herhalde, Evet televizyondan geliyor ve üzerimizde böyle tur atması, çıkmazın aşılıp geçişlerin serbest bırakılmak üzere olduğu anlamına geliyor, Televizyon geldiyse işler yolunda demektir. Hiç de öyle olmadı. Saat tam altıda, ufukta hafif bir pembelik belirmişti ki bakanın sesi arabalardaki radyolardan duyulmaya başladı, Sevgili yurttaşlarım, sevgili yurttaşlarım, ülkemiz son haftalarda, kuşkusuz, ulusumuzun kuruluşundan bu yana halkımızın tanık olduğu en büyük krizi yaşadı, ulusal birliğimizi şiddetle korumaya bugün olduğu kadar hiç gerek duymamıştık, ülke nüfusuna oranla azınlıkta kalan, kötü yönlendirilmiş, saygı duymaları gereken mevcut demokratik kurumların düzgün işlemesiyle ilgisi olmayan düşüncelerden etkilenen bazı kimseler, bir süreden beri bu birlik ve beraberliğin amansız düşmanıymış gibi davranmaktalar, işte bu yüzden sonuçları belirsiz bir sivil saldırı bugün, öteden beri barış içinde yaşayan vatanımızın üzerinde kol gezmektedir, her zaman en soylu vatanseverler olarak kabul ettiği, çok elverişsiz koşullarda attıkları oylarla olsun, günlük yaşamlarındaki örnek davranışlarıyla olsun,

yasallığın en özgün ve en dürüst savunucuları olduklarını gösteren, böylelikle atalarından devraldıkları lejyonerliğin en iyi yanlarını koruduklarını kanıtlayan, geleneklerine saygılı davranarak bunu halk hizmetine sunan ve çağdaş sodom ve gomorreye dönüşen başkente bütünüyle sırtını dönen, böylece her türlü övgüye layık bir mücadele anlayışının kanıtlarını sergileyen ve hükümetçe de böyle tanınan insanların kenti terk etme girişimiyle belli ettikleri özgürlük özlemini anlayan ilk kurum hükümet oldu. Bununla birlikte, durumu değerlendiren hükümet, ulusun genel çıkarı göz önünde bulundurulduğunda, saatlerdir sıkıntı içinde vatanın yazgısından sorumlu kişilerin aydınlatıcı açıklamasını bekleyen erkek ve kadın binlerce kişiyi düşünmeye çağırmaktadır, tekrar ediyorum, durumu değerlendiren hükümet, içinde bulunduğumuz koşullarda yapılacak en uygun militan hareketin, bu binlerce insanın derhal başkente geri dönüp yaşamlarını bıraktıkları yerden sürdürmeye başlaması, baba ocağına, o yasallık kalesine, direnişin genel karargâhına, atalarının yukarıdan en saf anılarıyla torunlarının yapıtlarını gözlediği o burçlara yeniden kavuşması olduğunu düşünmektedir, bir kez daha tekrarlıyorum, hükümet, içten ve tarafsız, büyük bir açık yüreklilikle kendilerine sunulan bu düşünceleri, bu resmi bildiriyi arabalarının radyolarından dinlemekte olan insanlarımızın tartıp değerlendirmeleri gerektiğini düşünmektedir. Durumun maddi yanlarının hesaba katılmayıp yalnızca manevi değerlerin ağır basması gereken bu koşullarda bile, terk edilen evlere saldırılıp yağmalanmasının planlandığını, önüme gelen son nota göre ise, bu eylemin şimdiden başladığı haberinin bize ulaşmış olduğunu hükümet olarak size açıklıyoruz. Aldığımız bilgiye göre, on yedi ev tahrip edilip yağmalanmıştır, sevgili vatandaşlarım, düşmanlarınızın zaman yitirmediğini görüyorsunuz, evlerinizden ayrıldığınızdan bu yana çok zaman geçmediği halde haydutlar yuvalarınızın kapılarını kırıyor, barbarlar ve yabaniler malınızı mülkünüzü yağmalıyorlar. Bu yüzden, daha büyük bir felaketi önlemek size düşüyor, vicdanınızı dinleyin, hükümetin sizin yanınızda olduğunu bilin, halkın hükümetinin yanında mı, karşısında mı olduğunuza karar vermek artık size kalıyor. İçişleri bakanı ekrandan kaybolmadan önce, kameraya şöyle bir bakma fırsatını buldu, yüzünde güven ifadesi vardı ama bu ifade aynı zamanda bir meydan okuma duygusunu da belirgin biçimde yansıtır gibiydi ama bu kaçak bakışı doğru yorumlayabilmek için tanrıların gizine ermiş olmak gerekirdi. Ama başbakan bu konuda yanılmadı, içişleri bakanı o bakışı sanki onun suratına tokat gibi çarpmıştı, Boyuna taktikten ve stratejiden söz edip durursunuz ama siz bundan daha iyisini yapamazdınız, demek istemişti ona. Kesinlikle doğruydu, bunu kabul etmesi gerekiyordu, yine de bütün bu laf salatasının ne sonuç vereceğini görmek gerekiyordu. Ekrana yeniden helikopterin, kentin, uzayıp giden araba kuyruklarının görüntüsü geldi. Haberci, zaman doldurmaya çalışıyordu, arabaların içinde toplanmış aile meclislerini düşünüyor, bakanın becerisine hayranlık duyuyor, evlere saldıranlara verip veriştiriyor, yasaların onları en ağır şekilde cezalandırmasını diliyordu, öte yandan içini bir kaygının sardığı da açıktı, hükümetin çöle karşı nutuk attığı apaçık ortadaydı, son anda bir mucize bekleyen gazeteci, ağzından böyle bir şeyi kaçırmamış olsa da sesli ve görüntülü medyaya çözümlemekte ustalaşmış ortalama her televizyon izleyicisi, o zavallı gazetecinin sıkıntı içinde olduğunu fark ederdi. Çok arzu edilen mucize işte tam o anda gerçekleşti. Helikopter, kuyruklardan birinin sonuna doğru uçtuğu sırada, en sondaki araba geri dönmek için manevra yapmaya başladı, önündeki de hemen onu izledi, sonra bir başkası, ardından biri daha ve beşinci araba. Haberci heyecandan bağırdı, Sevgili izleyiciler, şu anda gerçekten tarihi bir olaya canlı olarak tanık oluyoruz, örnek bir disiplinle hükümetin çağrısına uyan, başkent yıllıklarına altın harflerle geçecek bir yurttaşlık bilinci sergileyen yurttaşlar evlerine dönmeye başladılar, böylelikle yurttaşlarımız, sayın içişleri bakanının bilgece söylediği gibi, vatanımızı sonuçları belli olmayan bir depremle sallayabilecek olaya olabilecek en iyi şekilde son verdiler. Resmen destan anlatısına dönüşen haber birkaç dakika daha o hava içinde sürdü, yenik düşen “on binlerin geri dönüşü”nün yerini zafer içinde dörtnala at süren walkyrie’ler aldı, böylelikle ksenophon’un yerini wagner almış oldu, arabaların egzoz borularından kustuğu pis kokulu gazlar, gökyüzündeki olympos ve walhalla tanrılarına adanan

kokulu adaklara dönüştü. Yazılı basın ve radyo habercileri sokak başlarını sürüler halinde tutmuş, her biri, geçen arabaları bir an için durdurup içindekilerle hemen oracıkta canlı röportaj yapmaya, hangi duygularla böyle alelacele eve döndüklerini öğrenmeye çalışıyordu. Söz konusu duygular beklendiği gibi çok çeşitliydi, yoksun bırakılma, cesareti kırılma, öfke, öç alma, kenti bu kez terk edemedik ama gelecek defa bunu başaracağız, öğretici vatandaşlık bilgileri, partiye aşırı bağlılık söylemleri, yaşasın sağ parti, yaşasın merkez parti, kötü kokular, göz kırpmadan geçirilmiş bir gece sonundaki sinirlilik halleri, kaldırın şu makineyi, fotoğraf çekilmesini istemiyoruz, hükümetin ileri sürdüğü gerekçelere yandaş ya da zıt düşünceler, geleceğe duyulan kaygı, misillemeye uğrama korkusu, otoritelerin rezalet yaratacak vurdumduymazlıkları art arda sıralanıyordu, Ortada otorite falan yok ki, diye anımsatıyordu röportajcı, Evet, zurnanın zırt dediği yer de zaten orası, otorite falan yok ortalıkta, ne var ki arabadakiler özellikle beyaz-oyculların başkaldırısı kesinkes bastırıldıktan sonra geri dönüp almak üzere evde bıraktıkları eşyalar konusunda müthiş kaygılıydılar, şimdiye kadar yağmalanmış yalnızca on yedi ev var ama evde kalan son halının, son vazonun başına ne geldiğini tanrı bilir. Helikopter şimdi, daha önce sıranın sonunda yer alan ama artık sıra başı olan arabaların ve yük çekicilerin oluşturduğu kuyrukların kentin merkezine yaklaştıklarında nasıl sağa sola ayrılıp bölündüğünü, bir noktadan sonra, oradaki arabalarla sonradan gelen arabaların nasıl birbirine karıştığını gösteriyordu. Başbakan devlet başkanına telefon etti, aralarında, yalnızca karşılıklı kutlamaların ağır bastığı kısa bir konuşma geçti, Bu adamların damarlarında ödleklerin kanı dolaşıyor, dedi devlet başkanı horlayan bir ses tonuyla, o arabalardan birinin içinde ben olsaydım, arabamı önüme çıkartılan her engelin üzerine sürerdim, Neyse ki devlet başkanısınız, dedi başbakan gülümseyerek, Evet ama durum yeniden kötüleşiyor, sonunda sıra, kafamdaki düşünceyi uygulamaya gelecek, O düşüncenin ne olduğunu bendeniz hâlâ bilmiyorum, Önümüzdeki günlerde söylerim, Sizi son derece dikkatle dinleyeceğimden emin olabilirsiniz, bu arada, durumu değerlendirmek üzere bakanlar kurulunu bugün toplantıya çağıracağım, sizin de orada bulunmanız en büyük dileğim sayın devlet başkanım, daha önemli işleriniz yoksa elbette, Programıma bir göz atmam gerekecek, nerede olduğunu anımsamadığım bir yerde açılış kurdelesi kesmeye gidecektim, Çok güzel sayın devlet başkanım, bakanlar kurulunu bu durumdan haberdar edeceğim. Başbakan, içişleri bakanına bir iki güzel laf etme, verdiği demecin etkisi hakkında onu kutlama zamanının geldiğini düşündü, o şeytan heriften hoşlanmaması, bu kez iyi bir iş kotardığını kabul etmesine engel değildi. Elini tam telefona uzatıyordu ki, televizyondaki habercinin ses tonunun birdenbire değişmesi üzerine gözü ekrana takıldı. Helikopter alçalmış, neredeyse damları yalayarak uçuyordu, bazı konutlardan insanların dışarı çıktığı net olarak görülüyordu, kadınlar ve erkekler kaldırımın üzerinde birini beklermiş gibi duruyorlardı, Bize kısa süre önce bildirildiğine göre, diyordu röportajcı, izleyicilerimizin gördüğü, evinden çıkıp kaldırımda bekleyen bu insanlara şu anda kentin her yanında rastlanıyor, felaket tellallığı yapmak istemiyoruz ama her şey bize, bu insanların hiç kuşkusuz başkaldıranlar olduğunu, yani geri dönenlerin daha dün yan yana oturdukları evlerini yağmalayan komşuları olduğunu ve onların evlerine girmelerini önlemeye hazırlandıklarını düşündürtüyor. Bunu söylemek bize çok güç geliyor ama polis teşkilatına kentten ayrılma buyruğu veren hükümetten hesap sormak gerekecek ve kendi kendimize korku içinde, eli kulağında olan çatışmalar kaçınılmaz olarak başladığında kan akmasının önlenip önlenemeyeceğini soruyoruz sayın devlet başkanı, sayın başbakan, masum insanları, kimilerinin onlara yapmaya hazırlandığı barbarca saldırıdan koruyacak polisler nerede, tanrım, tanrım, neler olup bitecek, diyordu haberci neredeyse hıçkıra hıçkıra ağlayarak. Helikopter havada hareketsiz duruyor, sokakta olup biten her şey ekranda görülüyordu. Bir binanın önünde iki araba durdu. Arabanın kapıları açıldı, içerdekiler dışarı çıktı. Bunun üzerine, kaldırımda bekleyen insanlar onlara doğru ilerledi, İşte şimdi olacak, şimdi başlayacak, beterin beterine hazırlanalım, diye bağırdı muhabir heyecandan kısılmış sesiyle. Derken o insanlar birbirlerine televizyondan duyulmayan bir şeyler söyleyip birlikte arabaları boşaltmaya, yağmurlu, zifiri karanlık bir gecede arabaya yüklenen eşyaları gün ışığında

evlere taşımaya başladılar. Lanet olsun, diye bağırdı başbakan yumruğunu masaya vurarak.

Ulusun içinde bulunduğu durumu anlatan uzun bir söyleve denk olacak kadar etkili ifade gücüne sahip o kaba deyiş, yalnızca iki sözcükle, hükümetin, özellikle de görevlerinin niteliği dolayısıyla siyasal baskı sürecinin farklı aşamalarına daha etkin olarak katılmış bakanların, –yani kriz sırasında ülke adına, her birinin kendi uzmanlık alanında yaptığı iyi işlerin parlaklığını kaşla göz arasında yitirmiş olması–, savunma ve içişleri bakanlarının yaşam gücünü felce uğratan düş kırıklığının derinliğini özetleyip yoğun biçimde anlatmaya yetiyordu. Gün boyunca, bakanlar kurulu toplantıya başlayıncaya kadar, hatta toplantı sırasında, kulağa kötü gelen o sözler, düşüncenin sessizliği içinde, yakınlarda tanık yokken, yüksek ve seçilecek kadar yüksek sesle ya da bastırılamayan bir boşalma olarak mırıltı halinde sık sık kullanıldı, lanet olsun, lanet olsun, lanet olsun. Ne savunma bakanı, ne içişleri bakanı, hatta ne başbakan –ve bu onun konumunda biri için bağışlanamaz bir şeydi– sözcüğün tam ve en kuramsal anlamıyla, bu beceriksiz kaçaklar evlerine döndüğünde neler olacağını biraz olsun düşünmeyi aklından geçirdi. Zahmet edip düşünselerdi, helikopterdeki muhabirin not etmeyi unuttuğumuz dehşet verici kehaneti onların da aklına gelebilirdi, Zavallılar, diyordu neredeyse ağlamaklı, bahse girerim ki katledilecekler, katledilecekler, bahse girerim. Sonuçta, bir yakına karşı duyulan sevginin hem dinsel, hem laik planda en soylu örnekleriyle boy ölçüşecek o harika olay meydana geldi, kendilerine kara çalınan, kötülenen beyaz-oycular, rakip tarafın yenik düşen insanlarına yardım etmek için sokağa indiler, bu kararı her biri kendi ruhu ve aklıyla almıştı, yukarıdan gelen bir zorlamanın ya da ezbere bilinmesi gereken bir parolanın etkisiyle yapıldığı asla kanıtlanamadı, gerçek şu ki hep birden aşağı inip güçleri yettiğince onlara yardımcı olmuşlardı, hem de bu kez ötekilerin yerine, aman piyanoya, aman çay takımına, aman gümüş tepsiye, aman tabloya, aman büyükbabaya dikkat, diyen onlar olmuştu, hem de yalnızca o sokakta ve o binada değil. Dolayısıyla, bakanlar kurulunun toplandığı masanın çevresinde neden bu kadar çok asık suratlı, çatık kaşlı, sinirden ve uykusuzluktan gözleri kanlanmış insan olduğunu anlıyoruz, bunların neredeyse hepsi biraz kan akmasını isterdi ama bunun, televizyon muhabirinin söylediği gibi katliam sayılacak büyüklükte değil, başkent dışında yaşayan insanların duygularını incitmeye yetecek, bunun tüm ülkede gelecek haftalarda konuşulmasını sağlayacak, hükümete bir gerekçe, bir mazeret verecek, o lanet asileri şeytan çarpmışa döndürecek fazladan bir sebep oluşturacak boyutta olmasını yeğlerlerdi kuşkusuz. Ayrıca savunma bakanının, meslektaşı içişleri bakanının kulağına, yüzünü buruşturup dudak ucuyla, Ne yapacağız şimdi, boka battık, boka battık, diye fısıldamış olmasını da anlıyoruz. Bu soru bir başkasına pat diye sorulmuş olsaydı konuda hiç renk vermeyecek kadar akıllı davranırdı, çünkü kurulun o sırada toplanmış olmasının nedeni zaten buydu, gerçekten de boğazlarına kadar boka battıkları için, şimdi arpacı kumrusu gibi düşünüp ne yapacaklarına karar vereceklerdi, o salondan eli boş ayrılmayacaklardı elbette.

Söze ilk başlayan cumhurbaşkanı oldu, Beyler, dedi, seçimlerin ilk oylamasında ortaya çıkan, ulusal güvenlik güçlerinin, bu arada bizlerin de farkına varamadığımız, buna karşılık yüzünü kendi kararıyla bize gösteren büyük ölçekli başkaldırının en zor ve en karmaşık anını yaşamakta olduğumuz konusunda hepimizin aynı düşüncede olduğumuzu düşünüyor ve umuyorum. Bu arada işin en kötü yanının, şimdiye kadar bu sorunu çözecek tek bir etkili önlem bile alamamış olmamız olduğunu ve başkaldıranların dâhiyane bir taktikle, seçmenlerimize dünyalıklarını evlerine geri taşımalarında yardım etmelerine elimiz kolumuz bağlı öylece bakakalmamızın ise daha da beter olduğunu söyleyecek olursam, icraatını her zaman kişisel ve anayasal olarak desteklediğim sayın içişleri bakanının benimle aynı fikirde olacağından kesinlikle eminim. Bu taktiği, beyler, kafasının içinde makyavelin beynini taşıyan, perdenin arkasında durup kuklaların ipini istediği gibi gerip bırakan biri akıl edebilirdi. O insanların evlerine dönmeleri için buyruk vermenin bize acı veren bir gereklilik olduğunu hepimiz biliyoruz ama bundan böyle, olayların çığrından çıkmasının yeni kaçma planlarını tetiklemesine hazırlıklı olmalıyız, bu kez aileler, şaşaalı otomobil kervanlarıyla değil, tek tek ya da

küçük gruplar halinde yolları kullanmadan, arazi üzerinden kaçmaya çalışacaklardır. Sayın savunma bakanı araziye, kol gezen birlikler yerleştirdiğini, sınır çizgisi boyunca elektronik alıcılar konduğunu söyleyecektir, tüm bu görece önlemlerin etkisi konusunda kuşku uyandırmaya çalışacak değilim. Bununla birlikte, kesin bir engellemenin, başkentin çevresine bir duvar örmekle sağlanabileceğini düşünüyorum, aşılamayacak, en az sekiz metre yükseklikte beton bloklardan yapılmış, var olan elektronik alıcı düzeneğinden de yararlanan, ayrıca yeter sayıda yerleştirilecek dikenli tellerle de güçlendirilecek bir duvar. O zaman, engeli kimsenin aşamayacağından kesin olarak eminim, bir sinek bile aşamaz o engeli –yaptığım şakayı hoş görmenizi dilerim– bu, sinekler öte yana geçemeyeceği için değil, doğal davranışları gereği o kadar yüksekten uçmalarına hiçbir neden bulunmadığı içindir. Cumhurbaşkanı boğazını temizlemek için durdu, sonra sözünü bitirdi, Sayın başbakanın size yaptığım bu öneriden haberi var, konu doğal olarak hükümetin yetki alanına girdiği için, yararı ve yapılabilirliğini tartışılmak üzere konuyu birazdan karar verecek olan bakanlar kurulunun oyuna sunacağından eminim. Bana gelince, önerinin üzerine tüm bilgi ve becerinizle eğileceğinizden kuşkum yok, bu da benim için yeterli. Masanın çevresinden, başkanın onaylama olarak kabul ettiği diplomatik bir mırıltının yükseldiği duyuldu; maliye bakanının dişlerinin arasından, Peki böyle bir çılgınlığı gerçekleştirecek parayı nereden bulacağız, sözlerinin çıktığını duysaydı, bu düşüncesini hemen düzeltirdi.

Önündeki belgeleri âdeti olduğu üzere bir yandan öte yana aktaran başbakan söze başladı, Sayın cumhurbaşkanım, içinde bulunduğumuz kritik ve karmaşık durumun tablosunu ustalıkla ve bizi uzun süreden beri alıştırmış olduğunuz yalınlıkla çizdiniz, dolayısıyla ben bu açıklamaya bir sürü ayrıntı ekleyecek olursam, bu, sizin çizdiğiniz tablonun gölgelerini koyultmaktan başka bir işe yaramaz. Bunu böylece belirttikten sonra, son olaylara bakacak olursak, uyguladığımız stratejiyi kökten değiştirmemiz gerektiğini düşünüyorum, uygulanacak yeni stratejinin daha birçok öğenin yanı sıra, başkentte ortaya açıkça konan, elbette sonuna kadar makyavelci ve elbette sonuna kadar politik dayanışma hareketi sonucu, tüm ülkenin geçtiğimiz son saatler içinde tanık olduğu belirli bir toplumsal yatışma atmosferi yaratma olasılığının ortaya çıktığını ve bunun gelişmekte olduğunu da özellikle dikkate alması gerekmektedir, bunu anlamak için bazı özel yayınların hep bir ağızdan yaptığı övgü dolu yorumları okumak yeterli olacaktır. Sonuç olarak, itirazcıları aklın yoluna getirme girişimlerinin hepsinin birbiri ardına, içler acısı şekilde başarısızlığa uğradığını ve bu başarısızlığın nedeninin, benim düşünceme göre, belki de uyguladığımız bastırma yöntemlerinin sertliğiyle açıklanabileceğini, şimdiye kadar uygulanan stratejiyi sürdürüp zorlayıcı önlemleri tırmandıracak olursak, itirazcılar da tepkilerini şimdiye kadar olduğu gibi sürdürecek olursa, yani hiç tepki vermezlerse, sert, diktatörlüğe özgü önlemlere başvurmanın, örneğin başkent halkının, ideolojik kayırmayı önlemek için kendi seçmenlerimiz de dahil olmak üzere yurttaşlık haklarını belirsiz bir süre için ellerinden almanın, hatta bunun bu salgın hastalığın yayılmasını önlemek amacıyla yapıldığını kanıtlamak için örneğin verilen her beyaz oyu sandığa atılmamış sayan ya da aynı kapıya çıkan başka herhangi bir önlem getiren özel bir seçim yasası düzenleyip bunu ülke genelinde uygulamanın kaçınılmaz olacağını kabul etmekle işe başlamamız gerekiyor. Başbakan bir yudum su içmek için konuşmasına ara verdi, sonra devam etti, Size strateji değiştirme gereğinden söz ettim ama hemen uygulamaya geçilebilecek bir strateji seçtiğimi söylemedim. Zamana bırakmak, meyvenin olgunlaşmasını, katı düşüncelerin çürümesini beklemek gerek. Hatta size, kişisel olarak belirli bir yumuşama dönemi geçirmeyi, bu arada iki taraf arasında meydana geldiği gözlenen uyuşmanın sağlayacağı tüm avantajlardan lehimize yararlanabilmek için gözümüzü dört açmayı yeğlediğimi itiraf etmeliyim. Bir kez daha durakladı, sonra devam edecek gibi oldu ama şunu söylemekle yetindi, Sizlerin de bu konudaki düşüncelerinizi öğrenmek isterdim.

İçişleri bakanı elini kaldırdı, Sayın başbakan, anladığıma göre, bizim seçmenlerimizin, sizin sıradan itirazcılar olarak nitelediğiniz –bu nitelemeyi duyduğumda hayretler içinde kaldığımı itiraf ediyorum– kişileri ikna etme olasılığına bel bağlıyorsunuz, ama ben, sizin tersini, yani bozgunculuk yandaşlarının yasalara saygılı yurttaşları zararlı kuramları ile baştan çıkarma olasılığını da hesaba katmış olduğunuzu hiç sanmıyorum, Haklısınız, konuşmamda bu olasılığa gönderme yaptığımı anımsamıyorum doğrusu, diye karşılık verdi başbakan, ne var ki sözünü ettiğiniz olasılığın gerçekleştiğini varsaysak bile bu, temelde hiçbir şeyi değiştirmeyecektir, en kötü durumda, beyaz oy atmış olanların oranı yüzde seksenden yüzde yüze çıkmış olur ki, ortaya çıkan bu sayısal fark, çoğunluk deyiminin elbette salt çoğunluk olarak değişmesi dışında sorunun niteliğinde hiçbir değişiklik yaratmaz, Öyleyse ne yapmak gerekiyor, diye sordu savunma bakanı, Biz de bunun için toplandık zaten, çözümlemek, düşünmek ve karar vermek için, Cumhurbaşkanının bundan böyle heyecanla destekleyeceğim önerisi de buna dahil sanırım, Sayın cumhurbaşkanının önerisi, kapsamı ve getireceği farklı sorunlar nedeniyle derinlemesine bir inceleme gerektiriyor, dolayısıyla o konu, bu amaçla kurulması gereken özel bir komisyona havale edilecektir. Ayrıca, kenti çevirecek bir duvarın kısa vadede içinde bulunduğumuz sorunların hiçbirini çözmeyeceği açıktır, bu bir yana, başımıza kaçınılmaz olarak başka sorunlar da açacaktır. Sayın devlet başkanı benim bu konudaki düşüncemi biliyor, onun kişisel ve anayasal desteğini arkama almış olmam, olayların aldığı şekil karşısında bu kurulda konuşmayacağım anlamına gelmez; tekrar ediyorum, kurulacak komisyon kısa süre içinde çalışmaya başlayamaz, hemen kurulacağını varsaysak bile, bu hafta içinde görüşmelere başlayamaz. Cumhurbaşkanının hoşnutsuzluğu yüzünden okunuyordu, Ben devlet başkanıyım, papa değil, kendi lehime hiçbir kayırma istemiyorum, istediğim tek şey, yaptığım önerinin ivedilikle tartışılması, Söylediğim gibi, sayın başkanım, diye sürdürdü başbakan, düşündüğünüzden çok daha kısa bir süre içinde bu komisyonun çalışmalarından haberdar olacaksınız, size söz veriyorum, Bu arada el yordamıyla, körlemesine yol alacağız, diye yakındı devlet başkanı. Öylesine büyük bir sessizlik oldu ki en keskin bıçağın ucunu bile körletirdi. Evet, körlemesine, diye yineledi başkan, salondaki genel huzursuzluğun farkına varmaksızın. Salonun gerisinden kültür bakanının dingin sesinin yükseldiği işitildi, Dört yıl önceki gibi. Savunma bakanı, kabul edemeyeceği ağır bir hakarete uğramış gibi, alı al moru mor yerinden kalktı ve parmağını tehdit dolu bir ifadeyle uzatarak, Bayım, dedi, hep birlikte kabul etmiş olduğumuz ulusal sessizlik anlaşmasını iğrenç biçimde bozmuş bulunuyorsunuz, Bildiğim kadarıyla, ortada herhangi bir anlaşma yok, hele ulusal bir anlaşmadan hiç asla söz edilemez, bundan dört yıl önce de ben yeterince erişkin bir insandım, o sırada halkın, hepimizin haftalarca gözümüzü kapadığımız bir olay hakkında hiç kimseye hiçbir şey söylemeyeceğini kabul eden, parşömen üzerine yazılmış bir anlaşmayı imzalamaya davet edildiğini hiç anımsamıyorum, Haklısınız, sözcüğün ifade ettiği anlamda bir anlaşma söz konusu değil, diye söze karıştı başbakan, ama hepimiz beyaz kâğıt üzerine siyah imza atmasak da, akıl sağlığımızı koruyabilmek için, yaşadığımız korkunç deneyimi berbat bir karabasan, gerçek değil, bir düş olarak kabul etmemiz gerektiğini düşünmüştük, Dışarıya karşı belki öyle ama sayın başbakan, kendi yuvanızda da bu konuyu hiç açmadığınızı iddia edemezsiniz herhalde, Açmış olayım ya da olmayayım, bunun hiçbir önemi yok, insanların yuvalarında, dört duvarın dışına çıkmayan birçok şey oluyor ama size şunu söylememe izin verin, dört yıl önce aramızda meydana gelen ve bugün hâlâ açıklanamayan trajediyi ima etmek, benim bir kültür bakanından hiç beklemediğim bir kötü niyet belirtisidir, Kötü niyetin incelenmesi, sayın başbakan, kültür tarihinin en hacimli ve en çekici konularından birini oluşturur, Ben o tür kötü niyetten söz etmiyorum, bizim densizlik olarak adlandırmayı âdet edinmiş olduğumuz şeyi kastediyorum, Öyle anlaşılıyor ki sayın bakan, siz ölümü vareden şeyin onun adı olduğunu, bir şeye ad vermeyecek olursak, onun gerçekte var olmayacağını düşünüyorsunuz, Adını bilmediğim sayısız şey var benim, hayvan adları, bitki adları, her biçimde, her boyda, her türlü işe yarayan aygıt ve düzenek adları, Ama siz onların hepsinin birer adı olduğunu biliyorsunuz ve bu size güven veriyor, Konudan sapıyoruz,

Evet sayın başbakan, konudan sapıyoruz, ben yalnızca dört yıl önce hepimizin kör olduğunu söyledim, oysa şimdi, belki de doğduğumuzdan beri kör olduğumuzu ileri sürüyorum. Neredeyse herkes öfkelenmişti, her yandan yükselen itirazlar birbirine karıştı, herkes konuşmak istiyordu, tiz sesi yüzünden genelde çok az konuşan ulaştırma bakanı bile ses tellerini şimdi var kuvvetiyle titreştiriyordu, Söz istiyorum, söz istiyorum. Başbakan, cumhurbaşkanına ne yapması gerektiğini sorar gibi baktı ama bu katıksız bir tiyatroydu, cumhurbaşkanının ne anlama geldiği pek anlaşılamayan utangaç el hareketi, hükümet başkanı tarafından daha başlamadan engellendi, Söz alma isteğinizdeki heyecan ve tutkuya bakılırsa konuyu tartışmak hiçbir işe yaramayacak, bu yüzden hiçbirinize söz vermeyeceğim sayın bakanlar, kültür bakanı, başımıza gelen felaketi bir tür yeni körlükle kıyaslamakla, bilerek ya da bilmeyerek hedefi tam on ikiden vurdu, Ben bir kıyaslama yapmadım sayın başbakan, vaktiyle kör olduğumuzu, belki de hâlâ öyle olduğumuzu anımsatmakla yetindim, dolayısıyla ilk önermenin içinde mantıksal olarak yer almayan saptırmaları kabul edemem, Sözcüklerin yerini değiştirmekle çoğu kez anlamı da değiştirmiş oluruz ama tek tek ele aldığımızda o sözcükler –deyim yerindeyse– somut olarak, aynı sözcük olarak kalır, bu nedenle, Sözünüzü kesmeme izin verin sayın başbakanım, sözcüklerimdeki yer ve anlam değişmesinin sorumluluğunun size ait olduğunun açık seçik ortaya konmasını diliyorum, benim o konuda hiçbir suçum yok, Diyelim ki siz kıtığı sağladınız, ateşleyen de ben oldum, kıtıkla ateşin bir araya gelmesi bana, beyaz oyun öteki kadar tahrip edici bir körlük oluşturduğunu ileri sürme hakkını veriyor, Ya da görmek anlamına geldiğini, dedi adalet bakanı, Ne, diye bağırdı içişleri bakanı, yanlış duydum herhalde, Beyaz oyun, oyunu o yönde kullananlar için görmenin göstergesi olduğunu söyledim, Bakanlar kurulunun içinde böylesi demokrasi karşıtı bir canavarlık ifadesini ağzınıza almaya nasıl cüret edebiliyorsunuz siz, utanmanız gerek, böyle konuşan birinin adalet bakanı olduğuna kimse inanmaz, diye patladı savunma bakanı, Şimdiye dek, şu anda olduğum kadar adaletli bir adalet bakanı olmuş muydum, diye soruyorum kendime, Böyle devam ederseniz, boş oy vermiş olduğunuza inanacağım, dedi içişleri bakanı alaycı bir hava ile, Hayır, boş oy kullanmadım ama gelecek seçimde bunu ciddi olarak düşüneceğim. Bu sözlerin uyandırdığı şaşkınlık üzerine yükselen uğultu durulmaya başlamıştı ki, başbakanın bir sorusu herkesin dilini yutmasına neden oldu, Ağzınızdan çıkanın farkında mısınız siz, O kadar farkındayım ki bana emanet edilen görevi sizin avucunuzun içine bırakıyorum, istifamı sunuyorum size, diye karşılık verdi o andan itibaren artık adalet bakanı olmayan ama adaletli olan eski bakan. Cumhurbaşkanının benzi atmıştı, suratı, birinin sandalyenin arkalığına astığı, sonra da orada unuttuğu bir bez parçasını andırıyordu. İhanete gözlerimle tanık olacağımı düşünemezdim, dedi ve bu sözleri tarihin mutlaka bir tarafa yazacağını düşündü, unutacak olursa, tarihe bunu bizzat kendisi anımsatacaktı. Kısa süre öncesine kadar adalet bakanı olan kişi ayağa kalktı, başını cumhurbaşkanının ve başbakanın olduğu yöne doğru eğdi ve salonu terk etti. Birdenbire çekilen bir sandalyenin çıkardığı ses salonun sessizliğini bozdu, kültür bakanı ayağa kalktı, kuvvetli ve pürüzsüz bir sesle, İstifa ediyorum, dedi, Bir bu eksikti, siz de arkadaşınızın demin övülmeye değer bir açık yüreklilikle bize vaat ettiği gibi, gelecek seçimde beyaz oy kullanmayı düşüneceğinizi söylemeye kalkmayın sakın, diye işi şakaya vurmaya çalıştı başbakan, Bunu gelecek seçimde düşünmeme gerek yok, önceki seçimlerde zaten düşünmüştüm, Bu ne demek oluyor, Kulağınızla duyduğunuzdan başka bir şey demek olmuyor, Bakanlıktan ayrılmak mı istiyorsunuz, Kesinlikle öyle istiyorum sayın başbakan, buraya size allahaısmarladık demek için gelmiştim. Kapı açıldı, kapandı, masanın çevresindeki iki sandalye boş kaldı. Oh ne güzel, diye bağırdı cumhurbaşkanı, birincinin şokunu henüz atlatmıştık ki, yüzümüze ikinci tokadı yedik, Tokat dediğiniz başka bir şey, sayın cumhurbaşkanım, kabineye giren, kabineden çıkan bakanlara yaşamda çok rastladım ben, dedi başbakan, hükümet bu salona tam kadro girdi, öyle ya da böyle yine tam kadro çıkacak, adalet bakanlığını ben üstleniyorum, kültür işlerini de bayındırlık bakanı yürütecek, Korkarım benim o konuda becerilerim yeterli değil, diye anımsattı adı geçen kişi, Gerekli her türlü beceriye sahipsiniz, o işten anlayan bazı kimselerin bana söyleyip durduğu gibi,

kültür aynı zamanda bir bayındırlık işidir, dolayısıyla o görev sizin ellerinize güvende olacaktır. Zili çaldı ve kapıda beliren odacıya, Şu sandalyeleri oradan kaldırın, diye buyurdu, sonra kurula dönenerek, On beş yirmi dakika ara vereceğiz, cumhurbaşkanı ve ben yandaki odaya geçiyoruz, dedi.

Yarım saat kadar sonra, bakanlar yeniden sandalyelerine oturuyorlardı. Eksilmiş olanlar artık fark edilmiyordu. Cumhurbaşkanı, yüzünde aklı karışmış bir ifadeyle içeri girdi, anlamı, anlama yetisini aşan bir haber almıştı sanki. Başbakan, tersine, halinden memnun görünüyordu. Bunun nedenini anlamakta gecikmeyecektik. Krizin başından beri düşünülen ve uygulanan tüm önlemlerin sonuçsuz kalmasına işaret edip dikkatinizi ivedi bir strateji değişikliğine çektiğimde, diye söze başladı, bizi büyük olasılıkla zafere götürebilecek düşüncenin artık aramızda yer almayan bir bakandan geleceği aklımın ucundan bile geçmemişti, tahmin ettiğiniz gibi eski kültür bakanından söz ediyorum, insanın rakiplerinin düşüncelerini incelemesinin, kendi düşünceleri için ne kadar yararlı olacağını bize bir kez daha kanıtlayan o oldu. Savunma ve içişleri bakanları, yüzlerinde alınmış ifadeyle birbirlerine baktılar, bir bu eksikti, dönek bir hainin zekâsına övgüler düzüldüğünü işitmek. İçişleri bakanı bir kâğıda bir şeyler karalayıp yanındakine verdi, Koku alma duygum beni yanıltmadı, olayların başlangıcından beri o tiplerden kuşkulanıyordum, bu sözlere savunma bakanın aynı ses tonuyla, aynı özenle karşılık verdi, Onların içine sızmaya çalıştık ama onlar bizim içimize sızdı. Başbakan, eski kültür bakanının, körlük etmiş olma ve bunu sürdürme konusunda ileri sürdüğü kehanetten çıkardığı sonuçları sergilemeyi sürdürdü, Bizim hatamız, şu anda bedelini ödediğimiz büyük hatamız, olayı silip atmaya, yok saymaya yeltenmek oldu, belleklerimizden silmeye değil, çünkü dört yıl önce meydana gelen bir şeyi hiçbirimiz belleğimizden silemezdik, biz sözü, yani o şeyin adını yok saymak istedik, eski meslektaşımızın bize anımsattığı gibi ölümün, o olguyu belirten adı ağzımıza almazsak yok olmasını sağlayabileceğimizi varsaydık, Temel sorunu ıskalıyormuşuz gibi gelmiyor mu size, diye sordu cumhurbaşkanı, ortaya somut, nesnel öneriler koymak zorundayız, bakanlar kurulunun önemli kararlar alması gerekiyor, Tersine, sayın başkan, temel sorun aslında benim değindiğim noktada yatıyor ve eğer yanılmıyorsam, düzelmesi için topu topu yalnızca bazı küçük ayarlamalar yapabildiğimiz –ki yakında bunlar da boşa gidecek ve her şey başlangıçtaki duruma dönecek– sorunun kesin çözümünü bir tepsi içinde bize sunacak olan o nokta olacak, Sözü nereye getirmek istediğinizi anlamıyorum, daha somut konuşun, lütfen, Sayın devlet başkanı, sayın arkadaşlar, bir adım daha ileri gitmeye cüret edelim, suskunluğun yerine sözü koyalım, daha önce hiçbir şey olmamış gibi davranmayı, bu aptalca ve boş davranışı bir yana bırakıp geçmişteki yaşantımız –buna ne kadar yaşantı denebilirse elbette– hakkında açıkça konuşalım, kör gibi davrandığımız zamanı konuşalım, bırakalım gazeteler bunu bize anımsatsın, yazarlar yazı yazsın, televizyon bizim üstünü örttüğümüz görüntüleri yayınlasın, insanların katlanmak zorunda kaldıkları her türlü kötülüğü anlatabilmeleri sağlansın, ölülerden söz edilsin, kayıp kişilerden, yıkıntılardan, yangınlardan, pisliklerden, çürümüşlüklerden söz edilsin, biz ondan sonra, yani örtmeye kalktığımız sahte normallik örtüsünü yaranın üzerinden söküp aldıktan sonra, o günlerdeki körleşmenin yeni bir biçimde geri geldiğini söyleyeceğiz, halkın dikkatini, dört yıl önceki körlüğün beyazlığına ve bugünlerdeki beyaz oya çekeceğiz, bu kıyaslamanın kaba ve aldatıcı olduğunu sizden önce ben kabul ediyorum, içinizden bazılarının bunu insan aklına, mantığa ve sağduyuya yapılmış bir hakaret kabul edip elinin tersiyle iteceğini biliyorum ama birçok kişinin –ben bunların kısa sürede ezici çoğunluk haline geleceğini ümit ediyorum– bundan etkileneceğini ve aynanın karşısına geçip kendilerine yeniden körleşip körleşmediklerini ve öncekinden daha utandırıcı olan bu körlüğün onları doğru yoldan uzaklaştırıp uzaklaştırmadığını, en korkunç felaketlere sürükleyip sürüklemediğini ve bunun belki de bir siyasal sistemin kesin çöküşü olup olmadığını, biz tehdidin farkında değilken onun ta en baştan beri içimizdeki en yaşamsal çekirdekte, yani oy verme işleminde yer aldığını, böylelikle kendi yok oluşunun tohumunu kendi içinde taşıdığını ya da en az onun kadar kaygı verici bir varsayım ileri

sürecek olursak, bunun yepyeni, bilinmeyen, öncekinden bütünüyle farklı bir konuma geçiş olup olmadığını, insanların bizim şu anda görmekte olduğumuz şeyi kuşaklar boyunca gizlemeyi başarıp başaramadığını, bunun onların en büyük kozlarından biri olup olmadığını, bu tutumun seçim rutinlerinin gölgesinde yeşerip yeşermediğini sorma olasılığı da var. Gerek duyduğumuz stratejik değişimin yakında gerçekleşeceğine kesinlikle inanıyorum, dedi başbakan, düzenin önceki statükoya dönmesini sağlamanın bizim elimizde olduğuna inanıyorum, bununla birlikte ben bu ülkenin başbakanıyım, iksirli içecek dağıtan, harikalar vaat eden biri değilim ve size şunu söyleyeyim ki öyle ya da böyle yirmi dört saat içinde doyurucu sonuçlar alamazsak, aradan yirmi dört gün geçmeden onların soluğunu ensemizde duyarız, bundan eminim, ne var ki savaşım zorlu ve uzun soluklu olacak, yeni beyaz vebanın boğulması zaman ve büyük çaba gerektirecek, bu arada tenyanın lanetli başını, bir yerlere kenetlenmiş o başı da elbette unutmayacağız. O başı, bozgunculuğun iç bulandırıcı bağrından koparıp atmadıkça, oradan söküp ışığa çıkarmadıkça ve hak ettiği cezaya çarptırmadıkça, o öldürücü asalak, halkalarını çoğaltmayı ve ulusal güçleri kemirmeyi sürdürecek ama biz onu son savaşta alt edeceğiz, benim ve sizlerin bugün vereceğimiz güvence, son zaferi kazanıncaya kadar bu söz uğrunda savaşmak olacak. Bakanlar sandalyelerini geri iterek tek bir insan gibi aynı anda ayağa kalkıp avuçları patlayıncaya kadar alkışladılar. Bakanlar kurulu sonunda içindeki bozguncu öğelerden arındırılmış, tek vücut, tek şef, tek irade, tek dava, tek yol haline gelmişti. Kocaman bir koltukta oturmuş olan cumhurbaşkanı, tebaasının onurunu pohpohlar gibi parmaklarının ucuyla alkış tutuyor, bu arada yüzündeki sert ifadeyle ilk kez de olsa başbakanın attığı nutukta adının tek bir yerde bile geçmemiş olması yüzünden duyduğu kızgınlığı sergilemiş oluyordu. Oysa o sözlerin ardından ne geleceğini sezmiş olması gerekirdi. Birbirine çarpan ellerin çıkardığı şamata zayıflamaya başladığında, başbakan sessizlik istediğini belirtmek için sağ elini havaya kaldırdı ve şöyle dedi, Her gemiye bir kaptan gerekir ve ülkeyi bekleyen tehlikeli yolculukta bu kişi başbakandır, başbakan olması gerekir ama büyük bir okyanusta yol alacak, fırtınalar atlatacak bu geminin bir pusulası yoksa, vay o geminin haline; oysa beyler, bana yol gösteren, gemiyi yönlendiren pusula, sonuçta hepimize rehberlik eden pusula burada, bizim yanımızda, engin deneyimiyle bize her an yönümüzü göstermeye, bilgelik dolu öğütleriyle bizi yüreklendirmeye, örnek kişiliğiyle bizi aydınlatmaya hazır olan o pusulayı, yani ekselansları sayın cumhurbaşkanını binlerce teşekkürle alkışlamanızı istiyorum sizden. Öncekinden daha ateşli bir alkış koptu, hiç bitmeyecek, başbakan alkışlamayı kesinceye kadar kafasının içindeki saat ona, Yeter artık, kesebilirsin, cumhurbaşkanı işi götürdü, deyinceye kadar sona ermeyecekti sanki. Zaferi pekiştirmek için iki dakika daha alkışladı, o süre sonunda cumhurbaşkanı, yaşlı gözlerle başbakanı kucaklıyordu. Bir siyaset adamının yaşamında kusursuz, hatta yüce anlar olabilir, diyecekti daha sonra heyecana boğulmuş bir sesle, yarınlar bana ne getirecek olursa olsun, size yemin ediyorum ki bugün belleğimden hiç silinmeyecek, mutlu anlarımda başımda taşıyacağım bir taç, mutsuz anlarımda da beni avutan bir anı olacak. Size bütün kalbimle teşekkür ediyorum, bütün kalbimle kucaklıyorum sizi. Yeniden alkışlar.

Kusursuz anların, hele yüceliğe çok yaklaşmışsa uzun sürmemek gibi çok büyük bir sakıncası vardır, ondan daha beteri ise –bu o kadar açık ki söylemesek de olurdu– insanın o andan sonra ne halt edeceğini bilememesidir. Bununla birlikte, toplantıda hazır bulunan bir içişleri bakanı varsa, bu sakınca en aza indirgenmiş olur. Bakanlar kurulu yerine henüz oturmuş, bayındırlık ve kültür bakanı gözünden iradesi dışında akan son gözyaşını siliyordu ki, içişleri bakanı söz almak için el kaldırdı, Rica ederim, buyurun, dedi başbakan, Cumhurbaşkanımızın büyük heyecanla altını çizdiği gibi, yaşamda kusursuz ve gerçekten yüce anlar vardır, biz burada o anların iki örneğine tanık olmanın ayrıcalığını yaşıyoruz, ilki cumhurbaşkanımızın bize teşekkür etmesi, ikincisi de başbakanın ileri sürüp savunduğu, burada bulunanların da oybirliğiyle kabul ettiği, benim de alkışlarımı geri almak için değil –tanrı yazdıysa bozsun– tersine, alçakgönüllü kişiliğimin elverdiği ölçüde geliştirip

etkilerini somutlaştıracağım –ki buna konuşmamda değineceğim– o yeni stratejidir. Başbakan, yirmi dört saatten önce sonuç alınamayacağını, getirilen önlemlerin etkisini yirmi dört gün sonra göstermeye başlayacağını söyledi, oysa ben, derin saygılarımla, ne yirmi dört, ne yirmi, ne on beş, ne de on gün bekleyebileceğimizi ileri sürüyorum, toplumsal yapıda çatlaklar oluştu, duvarlar sallanıyor, temeller yerinden oynuyor, yapı her an yerle bir olabilir, Yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya olan bir yapıdan söz etmek dışında, bize önereceğiniz başka bir şey var mı, diye sordu başbakan, Var efendim, dedi içişleri bakanı, sorunun ardındaki alayı fark etmemiş birinin umursamaz havası içinde, Öyleyse bizi aydınlatın, lütfen, Her şeyden önce şunu söyleyeyim ki, sayın başbakanım, benim getireceğim öneri, sizin bize sunduğunuz bizim de kabul ettiğimiz öneriyi tamamlamaktan başka bir amaç gütmüyor, hiçbir eksiğini ve yanlışını gidermiyor, hiçbir yerini düzeltmiyor, iyileştirmiyor, basitçe ifade edecek olursak, söz konusu olan başka bir şey, bunun herkesin ilgisini çekeceğini umuyorum, Lafı dolaştırmayı bir yana bırakın da anlatın, konuya doğrudan girin, Benim önerim, sayın başbakanım, bir baskın, ani bir harekât, helikopterlerle, Kenti bombalamaya kalkacağınızı söylemeyin bana, Evet efendim, kenti bombalamayı düşünüyorum ama onu kâğıt bombardımanına tutacağım, kâğıt mı, Aynen öyle sayın başbakanım, kâğıt, cumhurbaşkanımızın imzaladığı bir bildiri, önem sırasına göre önce başkent halkına seslenen, ardından, başbakanımızın ileri sürdüğü hedef doğrultusunda, amaca giden yolun taşlarını döşeyecek, insanların zihnini büyük olasılıkla daha kesin etkileyecek bir dizi kısa ve etkili mesaj, yani gazetelerde, televizyonda söylenenler, bizim körleştiğimiz dönemi yaşayan insanların anıları, yazarların anlatıları vb. Bu arada, aklıma gelmişken söyleyeyim, bakanlığımda, insanların aklını çelme sanatını icra etmek üzere yetiştirilmiş, anladığım kadarıyla, normal yazarların başarabilmek için büyük çaba harcaması gereken işlerin altından kısa sürede kalkabilecek hazır bir yazı ekibi var, Bana göre, harika bir fikir bu, diye sözünü kesti cumhurbaşkanı, ama hazırlanacak metnin benim onayımı alması gerekiyor elbette, o metnin üzerinde uygun bulduğum düzeltmeleri yaparım, her halükârda müthiş bir fikir, her şey bir yana, cumhurbaşkanının kimliğini savaşımın ön saflarında gösterme avantajını sağlıyor bize, dolayısıyla çok güzel bir fikir. Salonda yükselen onaylama mırıltıları üzerine başbakan, içişleri bakanının bu sayıyı aldığını anladı; Söylediğiniz gibi yapılacak, gerekli önlemleri alın, dedi; bu arada zihninden, bakanın okul karnesine bir kötü not daha ekledi.

İnsanın içine su serpen bir düşünce vardır, kibirli insanı yazgı er ya da geç her zaman yere çalar, hatta bunu geç değil er yapar derler, hükümet başkanıyla giriştiği son çekişmeyi kesin olarak kazandığını sanan ama gökyüzü son anda beklenmedik bir manevrayla rakibin bayrağı altına geçmeye karar verince planları bozulan içişleri bakanı utanacak duruma düştü, böylelikle yukarıdaki rahatlatıcı düşünce tantanalı biçimde doğrulanmış oldu. Yine de son çözümlemede, hatta ilk çözümlemede de en dikkatli ve en deneyimli gözlemcilerin kanısına göre suç, helikopterlerden atılacak ve kent sakinlerinin ahlak eğitimine katkıda bulunacak manifestoyu geciktirdiği gerekçesine dayanılarak bütünüyle cumhurbaşkanının üzerine yıkıldı. Bakanlar kurulunun toplantısını izleyen üç gün boyunca gökyüzü kendini dünyaya en görkemli haliyle, lekesiz, ütülü, kusursuz mavilikteki giysisiyle gösterdi, özellikle de rüzgâr yoktu, dolayısıyla ortam, gökyüzünden aşağı konfeti atıp onların periler gibi dans ederek aşağı düşmelerini, o sırada sokaktan geçmekte olan ve gökyüzünden kendilerine hangi haberlerin ya da mesajların indirildiğini merak edip bunların üzerine üşüşen insanları izlemeye elverişliydi. O üç gün boyunca, durmadan mıncıklanan, kimi zaman bir sürü yeni düşünce eklenen, çizilenlerin üzerine kısa süre sonra yeniden çizilecek başka sözcükler eklenen, bir önceki ve bir sonraki cümleyle ilgisi olmayan, boşuna mürekkep harcanan, yırtılıp çöp tenekesine atılan, yani yapıtın doğum sancısı, yaratma eyleminin işkencesi denen olguyu yaşayan el yazısı metin, başkanlık sarayı ile içişleri bakanlığı arasında mekik dokumaktan yoruldu; bunu böylece bilmekte yarar var. Beklemekten bıkan, aşağıda işlerin ilerlemediğini gören gökyüzü, dördüncü gün, vaat ettiği yağmuru genellikle yeryüzüne boşaltan alçak ve kara bulutların ardından kendini göstermeye karar verdi. Sabahın ilerleyen saatlerinde yağmur seyrek damlalar halinde düşmeye başladı, ara sıra kesiliyor, yeniden başlıyordu, ince ince, can sıkıcı bir yağmur yağıyordu ama şiddetini artıracağına dair belirti yoktu. Ortalığı suya sele boğmayan bu ahmak ıslatan ikindiye kadar sürdü, sonra gökyüzü birden, ortada bir belirti yokken, duygularını başkalarından saklamaktan bıkmış biri gibi kendini koyuverdi, ahmak ıslatan, yerini sürekli, kararlı, şiddetli sayılmasa da kuvvetli, bir hafta durmaksızın yağıp çiftçinin yüzünü güldürecek türden bir yağmura bıraktı. Bu, içişleri bakanının yüzünü güldürecek türden bir yağmur değildi elbette. Hava kuvvetlerinin en üst makamı, helikopterlere havalanma izni verse bile –ki bu çok kuşkuluydu–, böyle bir havada yukarıdan el ilanları atmak, kaba güldürüyü aşan bir davranış olurdu, sokaklarda çok az insan bulunacağı için değil, o birkaç kişi bile fazla ıslanmamış bir kâğıt aramak zorunda kalacağı için. En kötüsü de cumhurbaşkanlığı manifestosunun çamurların içine düşmesi, doymak bilmez mazgallar tarafından yutulması, araba tekerleklerinin zifos olarak etrafa kabaca sıçrattığı pis su birikintilerinin içinde eriyip parçalanmasıydı, aslında, evet aslında ne olacağını ben size söyleyeyim, yasallık ve büyük başlara yalakalık konusunda fanatik de olsa, bir tek kişi bile dört yıl önce halkı saran genel körlük ile bugün çoğunluğun yakalandığı körlük arasındaki benzerliği açıklayan o kâğıt parçasını almak için bir pis su birikintisine eğilmezdi. İçişleri bakanını yaralayan, başbakanın, hem de cumhurbaşkanından aldığı zoraki onayla, kaçınılmaz bir ulusal ivedilik olduğunu ileri sürüp basınıyla, radyosuyla, televizyonuyla tüm medyayı ayağa kaldırmasını, bu yetmiyormuş gibi, el altındaki yazılı, görsel ve işitsel, lehte ve aleyhte çalışan tüm ikincil haber kaynaklarıyla birlikte başkent halkını –ne yazık ki– yeniden körleştiğine ikna etmek üzere harekete geçirmesini eli kolu bağlı bir tanık olarak izlemek oldu. Birkaç gün sonra yağmur kesilip gökyüzü yeniden mavi giysisine büründüğünde, hükümet başkanından inatçı ve bu kez açıkça öfkeli bir diretmeyle, güncellenen planın uygulamaya konmasını isteyen, yalnızca cumhurbaşkanıydı, Sevgili başbakanım, dedi cumhurbaşkanı, şunu iyi bilin ki bakanlar kurulunda alınan kararın uygulanmasından vazgeçmedim ve vazgeçmeyeceğim, ulusa bizzat seslenmemin bir görev olduğunu hâlâ düşünüyorum, Sayın başkan, inanın bana, zahmete değmeyecek bir çaba olur bu, açıklama eylemi zaten başlamış durumda, bunun meyvelerini almakta gecikmeyeceğiz, O meyveler öbür gün sokağın köşesinden belirse bile, benim kaleme aldığım manifestonun ondan önce atılmış olmasını istiyorum, Öbür gün lafın gelişi elbette, Öyleyse o manifestoyu hemen dağıtın, bu daha da iyi olur, Sayın başkan,

inanın ki, Sizi uyarıyorum, söylediğimi yapmayacak olursanız, aramızda derhal belirecek kişisel ve siyasal güvenlik kaybının sorumlusu siz olacaksınız, Size şunu anımsatayım ki, sayın başkan, parlamentodaki oyların mutlak çoğunluğu hâlâ benim elimde, beni, yoksun bırakmakla tehdit ettiğiniz o güven yalnızca kişisel planda kalacak, hiçbir siyasal yansıması olmayacaktır, Parlamentonun önünde, başbakanın cumhurbaşkanının manifestosuna ambargo koyduğunu ilan edersem siyasal yansıması olur, Sayın başkan, bu söylediğiniz doğru değil, Parlamentoda ve parlamento dışında söyleyebileceğim kadar doğru bir şey, Manifestoyu şimdi dağıtmak..., Manifestoyu ve öteki belgeleri, Manifestoyu şimdi dağıtmak fazladan yapılmış bir şey olacak, O sizin düşünceniz, benim değil, Sayın başkan, Bana başkan diye hitap ediyorsanız bu, benim üstlenmiş olduğum görevi tanıdığınız anlamına gelir, dolayısıyla, size yapmanızı buyurduğum şeyi yerine getirin, Soruna bu ifadeyle yaklaşırsanız, Bu ifadeyle yaklaşıyorum, hatta daha da ileri gidebilirim, içişleri bakanıyla çekişmelerinizden yoruldum artık, onu yeterli bulmuyorsanız görevden alın, bunu yapmak istemiyorsanız ya da yapamıyorsanız ona katlanın, cumhurbaşkanı tarafından imzalanmış bir manifestonun hazırlanması sizin kafanızdan çıkmış bir düşünce olduğuna göre, onu kapı kapı dağıttırmanız gerekebileceğini de hesaba katmış olmalıydınız, Haksızlık ediyorsunuz sayın başkan, Haksızlık ettiğimi yadsımıyorum, insan sinirleniyor, sağduyusunu yitiriyor, sonunda da söylemek istemediği, kafasından geçirmediği şeyleri söylemek zorunda kalıyor, Öyleyse bu konuyu kapanmış kabul edelim, Evet, konu kapanmıştır ama yarın sabah helikopterlerin havalanmasını istiyorum, Elbette, sayın başkan.

Bu sert tartışma yapılmasaydı ve gereksiz olmaları nedeniyle cumhurbaşkanlığı manifestosunun ve havalarda uçuşacak öteki belgelerin kısa süren yaşamı çöp sepetinde son bulsaydı, size anlatmakta olduğumuz öykü bütünüyle farklı olacaktı. Ne kadar farklı olacağını, neyin farklı olacağını tam olarak kestiremiyoruz, sadece farklı olacağını biliyoruz. Anlatının girdisini çıktısını gözden kaçırmayan bir okur, her şeyin eksiksiz olarak açıklanmasını bekleyen zeki, güçlü çözümleme yetisine sahip biri bize, başbakan ile cumhurbaşkanı arasında geçen ve öykünün bu bölümüne son anda sıkıştırılan konuşmanın, meydana gelecek rota değişikliğini doğrulamak için mi ya da gerçekleşmesi gereken, yakında sonuçlarını öğreneceğimiz bu değişikliğe yazgı karar verdiği için mi anlatıcının anlatmayı tasarladığı öyküyü bir kenara bırakıp, önündeki seyir haritasında birdenbire kesin çizgilerle çizilmiş olarak karşısında bulduğu yeni rotaya yöneldiğini sormadan edemezdi. Hangisi olursa olsun, bu iki soruya o okuru bütünüyle doyurabilecek bir yanıt vermek zor. Anlatıcının az rastlanan bir açık sözlülükle, beyaz oy kullanmaya karar vermiş bir kent halkının bu duyulmamış öyküsünü nasıl bitireceğini tam olarak bilemediğini, dolayısıyla da cumhurbaşkanı ile başbakan arasında geçen ve mutlu şekilde biten bu şiddetli söz düellosunun ona hızır gibi yetiştiğini itiraf etmesi dışında elbette. Öyle olmasaydı, gelişmekte olan anlatının yılankavi kuyruğunu izlemeyi durduk yerde bir yana bırakıp, olmamış ama olabilir olan ama daha çok, olan ama pekâlâ olmama olasılığı da bulunan olaylar hakkında konu dışı şeyler anlatmaya kalkmasının nedenini anlayamazdık. Lafı ağzımızda gevelemeden söyleyecek olursak, şöyle oldu; helikopterler başkentin sokaklarına, meydanlarına, parklarına ve bulvarlarına, içişleri bakanlığının propaganda yazarlarının zırvalarını kaleme aldığı, dört yıl öncesinin trajik toplu körleşmesi ile bugünkü seçimle ilgili yanılgı arasında olasılıktan da öte bağlantıyı anlatan renkli el ilanlarını yağmur gibi yağdırdıktan üç gün sonra, cumhurbaşkanı bir mektup aldı. İmza sahibinin şansı, mektubun, kılı kırk yaran, büyük harflere geçmeden önce küçük harfleri okuyan, kötü kurulmuş tümcelerin öğeleri arasında yakalanabilecek en küçük şeylere bile laf olsun diye kafa patlatan bir sekreterin eline düşmesiydi. İşte size o mektubun içeriği; Çok saygıdeğer cumhurbaşkanı hazretleri. Ekselanslarının halka, özellikle de başkent halkına gönderdiği manifestoyu bu ülkenin vatandaşı olarak üzerime düşen görev bilinciyle ve vatanın içine düştüğü krizin bizden beklediği sürekli uyanıklıkla, ileride olacak ve şimdiye kadar meydana gelmiş tuhaflıklara karşı gösterilmesi gereken en büyük dikkatle okudum, bu arada, şimdiye kadar ihmal edilmiş birçok olguyu,

üzerimize çöken belanın niteliğinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunması umuduyla ekselanslarının aydınlık yargılama yetisine sunmama izin vermesini diliyorum. Böyle söylüyorum, çünkü sokaktaki basit insanlardan biri olmakla birlikte ben de ekselansları gibi, boş oy kullanmanın ortaya koyduğu son körlük ile hiç unutamayacağımız, hepimizi haftalarca bu dünyanın dışına itmiş olan önceki körlük arasında bir bağlantı olduğunu düşünüyorum. Sayın devlet başkanım, söylemek istediğim şu, bugün içine düştüğümüz körlük belki de o ilk körlükle açıklanabilir, belki her ikisi de tek ve aynı kişinin varlığıyla ve etkisiyle açıklanabilir. Bununla birlikte, sözümü sürdürmeden önce ve yalnızca içimde taşıdığım yurttaşlık bilincinin –ki bundan kimsenin kuşkulanmasına izin vermem, çünkü ben jurnalci, casus ya da gammaz değilim ve bunu önemle belirtiyorum– rehberliğinde, içinde bulunduğu bunalımlı durumda, onu aydınlığa çıkaracak yolda tek bir ışık bile yokken, vatanıma hizmet ettiğimi söylemek istiyorum. Size yazdığım bu mektup o ışığı yakmaya yetecek mi, bunu bilmiyorum –nasıl bilebilirim ki– ama tekrar ediyorum görev görevdir ve şu anda ben kendimi, bir misyonu üstlenmek için gönüllü olarak bir adım öne çıkmış bir er gibi görüyorum ve benim misyonum, sayın cumhurbaşkanım, açınlamak, bu sözcüğü bilerek kullanıyorum, çünkü bu konuda bir başkasına ilk kez açılıyorum, dört yıl önce karımla birlikte rastlantı sonucu yedi kişilik bir grubun içine girdik ve daha birçok insan gibi, yaşamda kalmak için umutsuzca savaştık. Bu söylediğimi, ekselansları kendi kişisel deneyimiyle biliyor olabilir ama hiç kimsenin bilmediği bir şey varsa, o da, o gruptan bir kişinin, bir göz doktoruyla evli bir kadının görme yetisini hiç yitirmediğidir, kocası bizler gibi körleşmişti ama karısı görüyordu... O dönemde, bu olaydan kimseye söz etmeyeceğimize büyük bir ciddiyetle yemin etmiştik, kadın, sonradan ender rastlanan bir vaka kabul edilmek, hepimiz yeniden görmeye başladığımızda sorulara yanıt vermek zorunda kalmak ve inceleme altına alınmak istemiyordu. En iyisi, her şeyi unutmak, hiçbir şey olmamış gibi davranmaktı. Ben o yemine bugüne kadar uydum ama suskunluğumu artık sürdüremem. Sayın cumhurbaşkanım, mektupta size söylediklerim ihbar olarak kabul edilirse, bunu kendime yapılmış bir hakaret sayacağım, başka bir açıdan bakıldığında ihbar kabul edilebileceğini bilsem de böyle düşüneceğim, çünkü –şimdi söyleyeceğimi ekselansları da bilmiyor– o süre içinde bir cinayet işlendi, hem de size sözünü ettiğim kişi tarafından, ama bu adaleti ilgilendirir, ben, şimdiye kadar gizli kalmış, incelenmesi belki de mevcut düzeni hedef alan acımasız saldırıyı, bu yeni beyaz körlüğü aydınlatabilecek bir olayı ekselanslarının yüksek dikkatine sunup vatandaşlık görevimi yerine getirmekle yetiniyorum ve burada bizzat ekselanslarının ağzından çıkan sözleri alçak gönüllükle yinelemeyi hakkım olarak görüyorum, sözü edilen bu beyaz körlük, demokrasiyi şimdiye kadar hiçbir totaliter düzenin gerçekleştirmeyi başaramadığı ölçüde tam kalbinden vurmuştur. Sayın cumhurbaşkanım, size, ekselanslarının ya da bu mektubun içinde yer alan bilgileri güçlendirmek, geliştirmek ve tamamlamak için bu saldırıyı her açıdan soruşturmakla görevlendirilecek bir komisyonun hizmetinde olduğumu söylememe gerek yok. Adı geçen kişiye karşı hiçbir kötü niyet beslemediğime yemin ederim, bununla birlikte, vatanın başında, sizin gibi üstün temsil yeteneği olan birinin bulunması her şeyin üzerindedir, benim yasam budur, vatana karşı görevini yerine getirmiş bir kişi olarak tanıdığım tek yasadır bu. Saygılarımla. Bunun altında imza, en altta solda da mektubu yazanın adı ve soyadı, adresi, telefonu, ayrıca kimlik belgesinin numarası ve e-posta adresi vardı.

Cumhurbaşkanı, kâğıdı çalışma masasının üzerine yavaşça koydu, kısa bir suskunluğun ardından özel kalem müdürüne sordu, Bu mektuptan kaç kişinin haberi var, Onu açıp kayda geçiren sekreterden başka kimsenin haberi yok, Sekreter güvenilir biri midir, Ona güvenilebileceğini düşünüyorum, sayın başkanım, partiye kayıtlıdır; sayın başkanım bu konuda fikir yürütmeme izin verirse, yine de birinin ona, en küçük bir boşboğazlığın kendisine çok pahalıya mal olacağını anımsatmasının yararlı olacağını söyleyebilirim, bu uyarının ona sözlü olarak yapılması gerekir, Benim tarafımdan mı, Hayır sayın başkanım, güvenlik güçleri tarafından, etkinliği olması bakımından, adam merkeze çağrılır, en

acımasız ajan onu sorgu odasına kapatır, orada bir güzel benzetir, Bunun çok etkili sonuç vereceğinden hiç kuşkum yok ama ben bu işte ciddi bir tehlike görüyorum, Nasıl bir tehlike sayın başkanım, Polis olaya el koyuncaya kadar aradan birkaç gün geçer, o sırada da adam çenesini tutmayacak, her şeyi karısına, arkadaşlarına, hatta bir gazeteciye anlatacaktır, kısacası bizim çarşafa dolaşmamıza neden olacaktır, Haklısınız sayın başkanım, bunu önlemenin tek yolu polis şefinin kulağını hemen bükmek, arzu ederseniz o işle ben gönüllü olarak ilgilenebilirim, Devlet hiyerarşisine kısa devre yapmak, başbakanın üzerinden atlamak, bunu mu düşünüyorsunuz, Durum çok ciddi olmasaydı böyle bir şeye kalkışmazdım sayın başkanım, Sevgili müdürüm, bu rezil dünyada –ki başka bir dünya daha bilmiyoruz–, sonunda herkes her şeyi öğrenir, sekretere güvendiğinizi söylediğinizde size inanıyorum ama polis şefi için aynı şeyi söyleyemem, onun içişleri bakanıyla aynı kaba ettiğini düşünün –ki öyle bir olasılık çok yüksek–, o durumda nasıl bir rezalet çıkacağını kafanızda canlandırın, içişleri bakanı bana bir şey söyleyemeyeceğine göre başbakandan hesap soracak, başbakan da bana, kendi otoritesini ve yetkilerini gasp etmeye niyetim olup olmadığını soracaktır, bizim gizlemeye çalıştığımız şey de kısa sürede orta malı olacaktır, Yine siz haklısınız, sayın başkanım, Ben onun gibi hiç yanılmadığımı ve ender olarak kuşkuya düştüğümü ileri sürecek değilim ama neredeyse her zaman haklı çıkarım, Öyleyse ne yapacağız, sayın başkanım, Onu buraya, bana çağırın, Sekreteri mi, Evet, mektuptan haberi olan o sekreteri, Şimdi mi, Bir saat sonra belki çok geç olacaktır. Kalem müdürü, söz konusu memuru çağırmak için dahili telefonu kullandı, Derhal cumhurbaşkanının makamına gelin, sallanmayın sakın. Bir sürü koridoru, bir sürü salonu aşmak için genelde beş dakika gerekirdi ama sekreter üç dakika sonra kapıdan içeri girdi. Tıknefes olmuştu, bacakları titriyordu. Böyle koşmanız gerekmiyordu, dostum, dedi cumhurbaşkanı dostça bir gülümsemeyle, Sayın kalem müdürü bana çabuk gelmemi söyledi sayın başkanım, dedi adam soluk soluğa, Güzel, sizi buraya şu mektup için çağırdım, Evet sayın başkanım, Mektubu okumuşsunuzdur elbette, Evet sayın başkanım, İçeriğinin ne olduğunu anımsıyor musunuz, Şöyle, böyle sayın başkanım, Benimle konuşurken bu tür deyimler kullanmayın, soruma yanıt verin, Evet sayın başkanım, mektubun içeriğini şimdi okumuşum gibi anımsıyorum, Mektubu unutabilmek için çaba göstermeniz gerektiğini düşünüyor musunuz, Evet sayın başkanım, İyi düşünün, bir şeye çaba göstermekle o işi yapmanın farklı şeyler olduğunu biliyorsunuz kuşkusuz, Evet sayın başkanım, aynı şey değil, Dolayısıyla, çaba yeterli değil, onun ötesinde bir şey yapmak gerek, Size şeref sözü veririm, Benimle konuşurken bu tür sözler söylemekten vazgeçmeniz gerektiğini size bir kez daha yinelemek geliyor içimden, ama ben, şu romantik şeref sözü verme işinin sizin için ne anlama geldiğini öğrenmeyi yeğliyorum, Bu, sayın başkanım, hangi koşulda olursa olsun, bu mektubun içeriğini kimseye söylemeyeceğime resmen yemin ettiğim anlamına geliyor, Evli misiniz, Evet sayın başkanım, Size bir soru soracağım, Ben de sizi yanıtlayacağım, Bu bilgiyi karınıza, yalnızca karınıza verdiğinizi varsayalım, o durumda onu, mektuptan söz ediyorum elbette, sözcüğün tam anlamıyla başka birine sızdırmış olduğunuzu düşünür müsünüz, Hayır, sayın başkanım, sızdırmak, yaymak, herkesi bilgilendirmek demek, Bravo, sözlüklerin size yabancı olmadığını memnuniyetle gözlüyorum, Hatta o bilgiyi karıma bile vermem, Bu konuda ona hiçbir şey söylemeyeceğinizi mi kastediyorsunuz, Hiç kimseye hiçbir şey söylemeyeceğim, sayın başkanım, Öyleyse bana şeref sözü verin, Özür dilerim sayın başkanım, o sözü biraz önce verdim bile, Unuttuğumu varsayın, verilen söz yine belleğimden çıkacak olursa, kalem müdürüm bunu bana anımsatma görevini üstlenecek, Evet efendim, dedi aynı anda iki ses birden. Cumhurbaşkanı bir süre suskunluğunu korudu, sonra sordu, sizin kayıt defterine ne not düştüğünüzü öğrenmek istediğimi varsayın, beni koltuğumdan kalkıp oraya gitme zahmetinden kurtarmak için, o defterde ne göreceğimi bana söyleyebilir misiniz, Tek bir sözcük, sayın cumhurbaşkanım, O kadar uzun bir mektubu tek bir sözcükle özetleyebildiğinize göre, olağanüstü bir sentez yeteneğine sahip olmalısınız, Dilekçe, sayın başkanım, Ne, Dilekçe, kayıt defterindeki sözcük, O kadar mı, O kadar, Ama bu, o mektupta neler yazılı olduğunu kimse bilmiyor demektir, Ben de

aynen öyle söyledim sayın başkanım, mektubu kimsenin öğrenmemesi gerekiyordu, dilekçe o anlamda her amaca yarayan bir sözcük. Başkan koltuğunun arkasına hoşnutlukla yaslandı, önlem almayı bilen sekretere otuz iki dişiyle gülümsedi, Söze buradan başlamanız gerekiyordu, böylelikle şeref sözü vermek gibi ağır bir yükümlülükten kurtulmuş olurdunuz, Bir önlem bir başka önlemin güvencesidir sayın başkanım, Fena değil, hayır, hiç de fena değil ama siz yine de ara sıra kayıt defterine bir göz atın, birileri gelip o dilekçe sözcüğüne bir şeyler eklemesin, Olanaksız, o sayfa çizilerek kapatılmıştır sayın başkanım, Çekilebilirsiniz, Hay, hay, sayın başkanım. Kapı kapandığında kalem müdürü, Onun böyle bir inisiyatif kullanabileceğini beklemediğimi size itiraf etmeliyim, dedi, güvenimizi kazanmak için bize sunabileceği en iyi kanıtı verdiğini düşünüyorum, Size belki, dedi cumhurbaşkanı, ama bana değil, Ama düşündüm ki, İyi düşünmüşsünüz dostum ama aynı zamanda da kötü düşünmüşsünüz, insanlar arasında yapabileceğimiz en doğru sınıflama, onları kurnaz ve ahmak olarak değil, kurnaz ve çok kurnaz olarak sınıflandırmaktır; ahmak olanları nasıl istersek öyle kullanırız, kurnazlarla sorun, onları kendi hizmetimizde kullanabilmektir, ama çok kurnaz olanlar bizim yandaşımız da olsalar, özünde tehlikeli kimselerdir. Başka türlü olmak ellerinde değildir, işin en ilginç yanı da davranışlarıyla bizi sürekli olarak kendilerinden kuşku duymaya itmeleridir, genellikle bu uyarılara dikkat etmeyiz, sonra da bunun sonuçlarına katlanırız, Öyleyse, demek istiyorsunuz ki, sayın başkanım, Demek istediğim şu ki bizim tedbirli sekreterin, bunun gibi çok kaygı verici bir mektubu basit bir dilekçeye dönüştüren o kayıt cambazının kısa sürede emniyete çağrılıp, bizim verdiğimiz gözdağının kendisine polis tarafından da verilmesi gerektiği, bunu, sözünün nereye gideceğini bilmeksizin kendisi söyledi, bir önlem bir başka önlemin güvencesidir, dedi, Siz her zaman haklısınız, sayın başkanım, gözleriniz çok uzağı görüyor, Evet, ama siyasal yaşamımın en büyük hatası, beni bu koltuğa oturtmalarına göz yummak oldu, bu koltuğun kollarında kelepçeler olduğunu zamanında fark edemedim, Çünkü başkanlık sistemi uygulanmıyor, Ne yazık ki öyle, işte bu yüzden benim kasımpatı yetiştirip bebekleri öpmekten daha fazla bir şey yapmama izin vermiyorlar, İyi ama şimdi elinizde bir koz var, Bunu başbakanla paylaşmaya kalkacak olursam, hemen üzerine atlayıp sahiplenir, ben de aracı olmaktan öteye gitmemiş olurum, Başbakan içişleri bakanına çıtlattığında da o koza polis sahip çıkar, montaj zincirinin öte yanında polis vardır, Çok şey öğrenmişsiniz, Ben iyi bir öğrenciyimdir sayın başkanım, Ne yapacağız, biliyor musunuz, Sizi tüm varlığımla dinliyorum, Bu zavallı herifi rahat bırakacağız, eve döndüğümde ya da yorganın altına girdiğimde belki ben de bu mektupta ne olduğunu karıma anlatırım, siz de benim sevgili kalem müdürüm, siz de olasılıkla aynı şeyi yapacaksınız, karınız sizi bir kahraman olarak görecek, devletin yediği haltların gizlerini ve entrikalarını bilen, o dünyanın büyükleriyle düşüp kalkan, iktidar lağımının leş kokularını maske takmadan soluyabilen sevgili küçük kocacığına kahraman gözüyle bakacak, Sayın başkanım, rica ederim, Aldırmayın bana, ben en kötüler arasında yer aldığımı sanmıyorum ama kimi zaman bunun yeterli olmadığının bilincine varıyorum, o durumlarda ruhum azap duyuyor, o kadar çok ki bunu size anlatmam olanaksız, Sayın başkanım, ağzım kilitlendi ve o kilit bundan böyle hiç açılmayacak, Benim ki de, benim ki de ama öyle bir an geliyor ki sürekli kapalı tutacağımıza, hepimiz birden ağzımızı açacak olsak, bu dünyanın ne hale geleceğini düşünmekten kendimi alamıyorum, bu arada, Bu arada, ne, Hiç, hiç, beni yalnız bırakın.

Başkanlık sarayına çağrılalı bir saat olmuştu ki içişleri bakanı, cumhurbaşkanının çalışma salonuna girdi. Cumhurbaşkanı ona oturmasını işaret edip mektubu uzattı, Şunu okuyun ve bana ne düşündüğünüzü söyleyin. Başbakan, oturduğu yere yerleşti, okumaya başladı. Yüzünde beliren soru ifadesiyle başını kaldırdığında mektubun yarısına gelmiş olmalıydı, okuduğunu tam olarak anlayamamıştı sanki, okumayı sürdürdü, bitirinceye kadar da başka bir hareket yapmadı. İyi niyet dolu bir vatansever, dedi, aynı zamanda aşağılık bir herif, Neden aşağılık, diye sordu başkan, Burada anlatılanlar doğruysa, eğer o kadın –onun gerçekten yaşadığını varsayalım– körleşmeyip öteki altı

kişiye yardım ettiyse, mektubu yazan kişinin bu dünyada kalmasını ona borçlu olması gerekir, kim bilir, ona rastlasalardı belki benim annem babam da bugün hayatta olurdu, Mektupta onun birisini öldürdüğünden söz ediliyor, Sayın başkanım, o günlerde tam olarak kaç kişinin öldüğünü kimse bilmiyor, bulunan cesetlerin hepsinin bir kazaya kurban gittiği ya da eceliyle öldüğü varsayıldı ve olayın üzerine ağır bir taş yerleştirildi. En ağır taşlar bile yerinden oynatılabilir, Doğru, sayın başkanım, ama ben taşın olduğu yerde bırakılması gerektiğini düşünüyorum, işlenen cinayetlerin görgü tanığı yok, olsa bile o dönemde o da körler içinde bir kördü, o kadını, işlendiğini kimsenin görmediği bir cinayet için, ortada öldürülenin cesedi yokken mahkeme önüne çıkarmak saçma, anlamsız olur, Mektubu yazan, onun bir insan öldürdüğünü söylüyor, Evet ama o cinayete tanık olduğunu söylemiyor, üstelik sayın başkanım, o mektubu yazanın aşağılık herifin biri olduğunu tekrarlıyorum, Ahlaki yargıların bu olayla hiçbir ilgisi olamaz, Bunu biliyorum sayın başkanım, ama insanın duygularını dizginlemeyi başaramadığı da olur. Başkan mektubu aldı, görmüyormuş gibi baktı ve sordu, Ne yapmayı düşünüyorsunuz, Kendi adıma hiçbir şey, dedi başbakan, bu olay yere sağlam basmıyor, Mektubun, o kadının körleşmemesi ile bizi içinde bulunduğumuz zor duruma sokan boş oy olayı arasında bir bağlantı olduğunu ima ettiğini fark ettiniz mi, Sayın devlet başkanım, hemfikir olmadığımız zamanlar oldu, Bu doğal, Evet, doğal, sizin saygı duyduğum zekânızın ve sağduyunuzun, bundan dört yıl önce bir kadın ötekiler gibi körleşmediği için, ondan hiç haberi olmayan birkaç yüz bin seçmenin son seçimlerde beyaz oy kullanmış olmasından sorumlu tutulabileceği düşüncesini kabul etmeyeceğinden emin olduğum kadar doğal, konuya bu açıdan bakarsanız, Konuya başka açıdan bakmaya olanak yok, sayın devlet başkanım, bu mektubu sanrıyla yazılmış mektuplar arşivine kaldırıp davanın peşini bırakmak ve kendi sorunlarımıza çözümler, gerçek çözümler aramayı sürdürmemiz, bir salağın fantasmalarıyla ya da pişmanlık öyküleriyle ilgilenmeyi bir yana bırakmamız gerektiğini düşünüyorum, Sanırım haklısınız, bu saçmalıkları gereğinden fazla ciddiye aldım ve sizi buraya çağırarak zamanınızı aldım, Bunun önemi yok, sayın başkanım, sizin deyişinizle benim yitirdiğim zaman, sizinle bir uzlaşmaya varmış olmamızla telafi oldu, Bu beni de mutlu etti, size teşekkür ediyorum, Sizi işinizle baş başa bırakıp kendi işime dönüyorum. Cumhurbaşkanı onu uğurlamak için elini uzatacaktı ki birden telefon çaldı. Ahizeyi eline aldı, sekreter ona, İçişleri bakanı sizinle görüşmek istiyor, sayın başkanım, dedi, Bağlayın. Konuşma uzun sürdü, başkan dinliyordu, saniyeler geçtikçe yüzünün şekli değişiyordu. Birçok kez, Evet, diye mırıldandı, bir defasında, Bu incelenmesi gereken bir olay, dedi ve Bunu başbakanla konuşun, diye bitirdi. Telefonu kapattı, İçişleri bakanıydı, dedi, O sevimli adam ne istiyormuş, peki, O da aynı konuyu anlatan bir mektup almış ve bir soruşturma açmaya karar vermiş, Kötü haber, Konuyu sizinle konuşmasını söyledim, Duydum, bu yine de kötü bir haber, Neden, İçişleri bakanını iyi tanıyorsam, ki kimsenin onu benim kadar iyi tanıdığını sanmam, bu konuyu çoktan emniyet müdürüne aktarmıştır, Engelleyin onu, Deneyeceğim ama bunun işe yaramayacağını düşünüyorum, Yetkinizi kullanın, Beni sonradan, bir soruşturmayı engelleyip devlet güvenliğine zarar vermekle suçlamaları için mi, hem de hepimizin bildiği gibi, devletin ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya kaldığı bir dönemde, istediğiniz bu mu sayın başkanım, diye sordu başbakan ve ekledi, bunu yaparsam, desteğini benden ilk çeken kişi siz olursunuz, karşılıklı vardığımız uzlaşma bir düş olur, o uzlaşma bir işe yaramadığı anda da buharlaşıp gider, Başkan başıyla, söyleneni onayladığını belirten bir işaret yaptı, sonra şunu söyledi, Kısa süre önce, kalem müdürüm bana bu mektupla ilgili oldukça aydınlatıcı bir düşüncesini açıkladı, Ne dedi, Polisin montaj zincirinin öteki ucunda olduğunu söyledi, Sizi kutlarım sayın başkanım, iyi bir kalem müdürünüz var, bununla birlikte, bazı gerçeklerin yüksek sesle söylenmemesinin daha iyi olduğu konusunda onu uyarmanız yararlı olur, Salonun duvarları ses geçirmiyor, Bu, bir yerlere bazı mikrofonların saklanmamış olduğunu göstermez, Bunu araştıracağım, Her halükârda, sayın başkanım, gizli mikrofon bulacak olursanız, onları benim koydurtmadığıma sizi temin ederim, Güzel espri, Hüzünlü, Koşullar sizi bu çıkışı olmayan yola soktuğu için üzgünüm, dostum, Bir çıkış olmalı mutlaka ama ben şu anda

böyle bir umut görmüyorum, geriye dönüşün de olanaksız olduğunu biliyorum. Başkan, başbakanı kapıya kadar geçirdi, Mektubu yazan kişinin size de bir tane yazmamış olması tuhaf, dedi, Mutlaka yazmıştır ama cumhurbaşkanlığı sekreterliği ile içişleri bakanlığı sekreterliğinin, başbakanın sekreterliğinden daha uyanık olduğu ortada, İyi espri, Ama ötekinden daha az hüzünlü değil, sayın başkanım.

Başbakana yazılan mektubun –sonuçta öyle bir mektup vardı– eline geçmesi tam iki gün aldı. Onu kayda alması gereken görevlinin, cumhurbaşkanlığı görevlisi kadar ağzı sıkı olmadığının hemen farkına vardı, böylelikle iki günden beri ortalığı saran söylentilerin doğru olduğu ortaya çıktı, bu söylentiler ya her kapının kendilerine açık olduğunu, her sırra vâkıf olduklarını gösterme açlığı içindeki sıradan memurların boşboğazlığından ya da bunların içişleri bakanı tarafından kasten, olası bir direnmeyi kaynağında bastırmakla ya da başbakanın açtıracağı simgesel, basit bir polis soruşturmasını savsaklamakla görevlendirilmiş olmalarından kaynaklanıyordu. Geriye, bizim fesat olarak adlandıracağımız varsayım, yani cumhurbaşkanlığı sarayına çağrıldığı günün akşamı başbakan içişleri bakanı ile baş başa gizlice görüştüğünde konuştukları olabilir ama kim bilir, belki de içine son kuşak mikrofonların yerleştirilmiş olduğu, ancak safkan elektronik eşya avcısı köpeklerin kokusunu alıp bulabileceği kapitone duvarların ardında gerçekleştiği için, bu görüşmenin beklendiği kadar resmiyetten uzak olmadığı da düşünülebilir. Öyle ya da böyle, başa gelen belanın artık ilacı yoktu, devlet sırlarının bir kıymeti harbiyesi kalmamıştı, o sırları artık kimse korumuyordu. Başbakan bu temel gerçeğin, sır denen şeyin, özellikle de sır olmaktan çıktığında, gereksizliğinin o kadar farkındaydı ki mektubu, dünyaya çok yukarıdan bakan, ben her şeyi biliyorum, üstüme daha fazla gelmeyin, diyen bir adam edasıyla yavaş yavaş katlayıp ceketinin iç ceplerinden birine koydu, Bu mektup doğrudan, dört yıl önceki körleşme döneminden geliyor, onu kendime saklıyorum, dedi. Kalem müdürünün çok fazla şaşırması onu gülümsetti. Canını sıkma dostum, büyük olasılıkla piyasada fotokopi halinde elden ele bir sürü kopyanın dolaştığını hesaba katmazsak, bu mektuptan en az iki tane daha var. Kalem müdürünün yüzünde birden afallamış bir ifade belirdi, duyduğunu iyi anlamamıştı sanki ya da bilinci birdenbire uyanmış, onu eski ya da yeni kötü bir olaya neden olduğu için suçluyordu. Çekilebilirsiniz, ihtiyacım olduğunda sizi çağırırım, dedi başbakan makamından kalkıp pencerelerden birine yönelirken. Pencereyi açtı, içeri giren gürültü, kapanan kapının sesini bastırdı. Baktığı yerden, alçak damlardan başka bir şey görünmüyordu. Başkenti özledi, oyların onun güdümünde, onun istediği yönde kullanıldığı mutlu dönemi, saatlerin ve günlerin, hükümet üyelerine ayrılmış küçük burjuva tarzı döşenmiş resmi konut ile halk parlamentosu arasında tekdüze akıp gittiği, çoğu kez neşeli ve eğlenceli, hareketli, denetim altında, şiddeti ölçülü, neredeyse her zaman sanal bir oyun havasında geçen bir sürenin gelip geçici dalgası olarak yaşanan, sayesinde yalnızca gerçeği söylemenin değil, gerektiğinde onu her yönüyle yalanla çakıştırma sanatının öğrenildiği ve tersinin elbette sağın öteki yüzünü oluşturduğu siyasal bunalımların yaşandığı o mutlu dönemi özledi. Soruşturmanın başlayıp başlamadığını sordu kendine, polisin eylemine katılacak olan ajanlar, bilgi toplamak ve rapor göndermek üzere başkentte kalmış insanlar arasından mı seçilecekti, yoksa içişleri bakanı bu görev için daha güvenilir, her zaman gözünün önünde, elinin altında bulunan, belki de kendilerini, ablukayı gizlice yaracak, dikenli tellerin altından belinde bir hançerle sürünen, korkutucu elektronik alıcıları manyetik nötrleştiricilerle yanıltarak öte yana, düşman bölgesine geçip, gece görüşü sağlayan gözlükler takmış, kaplan çevikliğinde köstebekler gibi hedefine yönelen oyuncularla özdeşleştiren, sinema macerasının büyüsüne kapılmış insanları mı yeğlemişti... İçişleri bakanının karakterini avucunun içi gibi bildiği, onun drakuladan biraz daha az kan emen ama rambodan çok daha fazla gösterişçi olduğunu bildiği için, yeğleyeceği gözde eylem biçiminin bu olacağından emindi. Yanılmamıştı. Tel örgülerle kapatılmış sınırın neredeyse hemen yakınında, sık ağaçlıklı bir korunun içinde pusuya yatmış üç adam, gecenin gündüze döneceği anı bekliyordu. Bununla birlikte, başbakanın makam odasının penceresinin önünde serbestçe düşlediği her şey, ille de bizim kendi gözümüzle gördüğümüz gerçekle çakışmıyor. Örneğin bu adamlar sivil giyinmiş, bellerinde hançer yok, üzerlerinde silah olarak kılıfının içinde duran ve güven verici bir ad takılarak beylik tabanca denmiş küçük bir tabanca var. Manyetik nötrleştiricilere gelince, giysilerine bakılırsa, o özel işi görecek bir düzeneğin izine hiç rastlanmıyor ya da söz konusu nötrleştiriciler bizim bildiğimiz türden değil. Biraz sonra, saptanmış olan belirli bir saatte, sınırın o bölgesindeki elektronik alıcıların beş dakika boyunca

etkisiz hale getirileceğini öğreneceğiz, bu, o üç adamın bu gün acele etmeden ve telaşlanmadan, dikenleri pantolonlarına takılmayacak ve etlerinde çizikler oluşturmayacak biçimde düzenlenmiş dikenli tellerin öte yanına sırayla geçebilmeleri için bu sürenin yeterli olacağı düşünülmüş. Ordunun levazımcıları, çok kısa bir süre için geçici olarak zararsız kılınmış o tehlikeli dikenleri ve sınır çizgisinin iki yanında uzayıp giden kocaman tel rulolarını, şafağın pembe parmakları yeniden sivriltmeden önce gelip onaracak. Üç adam, öteki ikisinden daha uzun boylu olan şefleriyle birlikte öte yana geçti bile, şimdi tek sıra halinde, ayakkabılarının altında gıcırdayan çok nemli bir çayırdan geçiyorlar. Oradan beş yüz metre uzakta, banliyödeki bir toprak yolun üzerinde, onları geceleyin başkentte varacakları yere, civardan ve dışarıdan müşterisi olmadığı halde hâlâ iflas etmemiş bir sigorta şirketine, sahte bir şirkete götürecek araba bekliyor. Bu adamların doğrudan içişleri bakanının ağzından aldıkları buyruk açık ve kesin, Bana sonuçları getirin, size bunları nasıl elde ettiğinizi sormayacağım. Üzerlerinde hiçbir yazılı talimat yok, öngörülenden daha kötü bir durumla karşı karşıya kalacak olurlarsa, kendilerini savunacak ya da kimliklerini doğrulayacak hiçbir izin belgesi taşımıyorlar, dolayısıyla, devletin adına leke sürecek, amaçlarının ve yöntemlerinin temizliğine zarar verebilecek bir şey yapacak olurlarsa, bakanlığın onları kendi başına bırakacağı, tanımazdan geleceği açık. Bu üç adamın düşman topraklarına bırakılmış komandolardan farkı yok, görünürde yaşamlarını riske attıklarını düşündürtecek hiçbir belirti yok ama her biri üstlendiği görevin ne kadar nazik olduğunun farkında; bu görev, sorgulamalarda beceri, stratejide esneklik, uygulamada da eli çabukluk gerektiriyor. Ayrıca bütün bu becerilerin en üst düzeyde olması gerekiyor. Hiç kimseyi öldürmek zorunda kalacağınızı sanmıyorum, demişti içişleri bakanı, ama herhangi bir durumda başka çıkış yolu yoksa duraksamayın, o işi adalet bakanlığı ile çözümlemeyi ben üstleniyorum, Kısa süre önce o bakanlığın görevini üzerine alan başbakanla, diyecek oldu grup şefi. İçişleri bakanı anlamazdan geldi ve onun gözlerinin içine dik dik bakmakla yetindi, adam gözlerini kaçırmaktan başka çare bulamadı. Otomobil kente girdi bile, şoför değiştirmek için bir meydanda durdu, sonra, kendisini izleyen biri varsa, onu ekmek için kentin içinde otuz tur attı, adamları, içinde sigorta şirketinin bürosunun bulunduğu binanın kapısının önüne bıraktı. Kapıcı, sigorta binasına bu kadar aykırı bir saatte kimin girdiğine bakmak için gelmedi, anlaşıldığına göre, biri önceki akşam, erkenden yatıp yorganı kafasına çekmesi, uykusuzluktan sabaha kadar gözünü kırpmasa bile kesinlikle kapıyla ilgilenmemesi için kulağını münasip bir lisanla bükmüştü. Üç adam, asansörle binanın on dördüncü katına çıktı, soldaki koridora saptı, sonra sağdaki koridora saptı, sonra yine soldaki koridora saptı, sonunda tabelası matlaştırılmış pirinç plaka üstüne, siyah harflerle herkesin okuyabileceği gibi, adının başına esirgeyen yazılmış olan ve dört köşesinden, aynı madenden piramit başlı vidalarla tutturulmuş sigorta bürosuna vardı. İçeri girdiler, yardımcılardan biri ışığı yaktı, öteki, kapıyı kapatıp emniyet zincirini taktı. Bu arada, şefleri büroyu kolaçan ediyordu, prizleri kontrol ediyor, aletleri bağlıyor, mutfağa, banyoya giriyor, arşivin saklandığı küçük odanın kapısını açıyor, oraya konmuş silahlara alelacele göz atıyordu, bir yandan da burnu metal ve yağ kokusu alıyordu, bunları yarın kontrol edecekti, her parçaya, her mühimmata teker teker bakacaktı... Yardımcılarını çağırdı, Yarın sabah saat yedide, dedi, şüpheliyi göz hapsine alacaksınız, dikkat edin, şüpheli diyorum ama bunu aramızdaki iletişimi basitleştirmek için yapıyorum, bildiğim kadarıyla adam hiç suç işlememiş, ama güvenlik nedeniyle adının söylenmemesi gerekiyor, en azından ilk günlerde, şunu da ekleyeyim ki, bir haftadan fazla sürmeyecek –öyle umut ediyorum– bu operasyon sayesinde elde etmek istediğim bilgi, şüphelinin kent içindeki hareketleri, nerede çalışıyor, nereye gidiyor, kimlerle görüşüyor, kısacası temel olarak yerine getirilmesi gereken rutin, doğrudan temasa geçmeden önce yapılan alan araştırması, İzlendiğinin farkına varmasına izin verecek miyiz, İlk günlerde değil, sonra evet, onun telaşlanmasını, kaygılanmasını istiyorum, O mektubu yazdıktan sonra, birilerinin onun yerini saptamaya çalışmasını bekliyordur, Zamanı geldiğinde yerini saptarız, benim istediğim –bunu sağlamak için elinizden geleni yapın–, ihbar ettiği kimseler tarafından izlendiğini düşünmesini ve korkmasını sağlamak, Doktorun

karısı tarafından mı, Elbette karısı tarafından değil, onun suç ortakları, yani beyaz-oycular tarafından, Çok hızlı gitmiyor muyuz, diye sordu ikinci yardımcı, henüz çalışmaya başlamadık ama suç ortaklarından söz ediyoruz, Bizim yaptığımız, basit bir taslak çizmek, o kadar, kendimi o mektubu yazanın yerine koymak istiyorum ve o noktadan başlayarak, onun gördüğünü görmeye çalışıyorum, Bir haftalık izleme süresi bana yine de fazla uzun geliyor, dedi birinci yardımcı, iyi çalışırsak, meyveyi üç günde olgunlaştırırız. Şef kaşlarını çattı ve üsteledi, Bir hafta, bir hafta dedim, bir hafta olacak, bu arada içişleri bakanı geldi aklına, onun acele sonuç isteyip istemediğini net olarak anımsamıyordu ama yöneticilerin ağzından bu zorlamanın sıkça çıktığı bilindiğine göre bu olayın bir istisna olduğunu düşünmek için neden yoktu, tam tersi söz konusuydu, dolayısıyla üç günlük süreyi kabul etmek için daha fazla direnmedi, bir üst ile bir ast arasındaki ilişkide, komut verenin komut alanın düşüncesini kabul etmek zorunda kaldığı ender durumlarda böyle bir direnmeyi normal karşılamak gerekirdi. Binada oturan erişkin insanların hepsinin elimizde fotoğrafları var, erkeklerden söz ediyorum elbette, diye ekledi şef gereksiz bir şekilde, Bu fotoğraflardan biri aradığımız adamın fotoğrafı, Onun kimliğini saptamadan kimsenin peşine düşmek yok, diye anımsattı birinci yardımcı, Evet, diye doğruladı şef, ama siz yine de sabah saat yedide, adamın oturduğu sokakta mektubu yazan herifin tipine en çok benzettiğiniz iki kişiyi izlemek üzere stratejik olarak yerinizi alacaksınız, işe buradan başlayacağız, sezginin, polisin koku alma yeteneğinin bir işe yaraması gerek, Düşüncemi söyleyebilir miyim, diye sordu ikinci yardımcı, Söyle, Mektubun içeriğine bakılırsa, o herif salağın dik âlâsı olsa gerek, Bu, salak suratlı herkesi izlememiz gerektiği anlamına mı geliyor, diye sordu ilk yardımcı, sonra ekledi, deneyimim bana, en âlâ salakların hiç de salak gibi görünmeyenler olduğunu öğretti, Aslında, kimlik saptama birimlerine başvurup o herifin bir fotoğrafını istemek çok daha mantıklı, böylece zaman kazanmış, bir sürü eziyet çekmekten de kurtulmuş olurduk. Şef, bu gevezeliği bitirmeye karar verdi, Papaza dua, başrahibeye ilahi öğretmeye kalkmayın, bu işin sizin söylediğiniz gibi yürütülmeyecek olmasının nedeni, operasyonu etkisiz hale getirebilecek olanların dikkatini çekmemektir, İzin verirseniz, komiserim, sizinle aynı düşünceyi paylaşmadığımı söyleyeceğim, dedi birinci yardımcı, her şey, o tipin masaya oturmak için sabırsızlandığını gösteriyor, hatta nerede olduğumuzu bilse, şu anda kapımızı çalıyor olurdu, Belki öyledir, diye karşılık verdi şef, kendi eylem planını altüst edecek bir eleştiri olan bu düşünceye karşı duyduğu öfkeyi zorlukla bastırarak, ne var ki doğrudan temasa geçmeden önce hakkında mümkün olduğunca çok bilgi edinmekte yarar var, Aklıma bir şey geldi, dedi ikinci yardımcı, Bir fikir daha mı, diye sordu komiser pek sevimli olmayan bir ses tonuyla, Bu fikrin çok iyi olduğunu garanti ederim, içimizden biri ansiklopedi satıcısı kılığına girecek, böylece kapıyı açacak olanların suratını inceleyecek, Bu ansiklopedi satıcısı numarası bütünüyle çok bayat, dedi birinci yardımcı, üstelik kapıyı açanlar genellikle kadınlar olacaktır, adam yalnız yaşayan biri olsaydı bu düşünce kusursuz olurdu ama mektupta ne yazdığını çok iyi anımsıyorum, adam evli, Kes artık, diye bağırdı ikinci yardımcı. Sustular, birbirlerine baktılar, iki ast bundan böyle şeflerinin kendi düşüncesini yumurtlamasını beklemenin daha iyi olacağını biliyordu. Bu düşünce her tarafından su sızdıran bir kabı andırsa da onu alkışlamaya hazırdılar. Şef, bütün söylenenleri kafasının içinde tartıyordu, farklı düşünceleri birbirinin içinde harmanlamaya çalışıyor, böylelikle bozyapın parçalarından, hık demiş sherlock holmes'un ve poirot'nun burnundan düşmüş öyle zekice bir şey çıkacaktı ki, buyruğundaki çocukların şaşkınlıktan ağzı açık kalacaktı, bunu umut ediyordu. Ve birden, gözleri o anda açılmış gibi, izlenecek yolu gördü, İnsanlar, dedi, bedensel bir engelleri yoksa evlerine kapanıp kalmazlar, çalışmak, alışveriş yapmak, gezinmek için dışarı çıkarlar, o tipin oturduğu daireye içeride kimse olmadığı zaman gireceğiz, evin adresi mektupta yazılı, yanımızda maymuncuklar var, görmek isterseniz hemen şurada, mobilyaların üzerinde her zaman fotoğraflar bulunur, herifi o fotoğraflardan saptamak zor olmayacak, böylece onu zorlanmadan izlemeye alabileceğiz, dairede kimsenin olup olmadığını da telefonla saptayacağız, yarın telefon idaresinden numarayı alırız ya da rehbere bakarız, nasıl olduğunun önemi

yok. Şef, pek de parlak bitmeyen bu tümceden sonra, bozyapı tamamlamanın olanaksız olduğunu anladı. Yukarıda söylediğimiz gibi iki yardımcının niyeti, şeflerinin zırvalarını tam bir iyi niyetle karşılamaktı ama birinci yardımcı, kuşkusunu dışarı vurmamaya çalışarak şunları söylemekten kendini alamadı, Pişmiş aşa su katmayayım ama mademki herifin adresini biliyoruz, en iyisi gidip doğrudan kapısını çalmak ve kapıyı açacak olana, Şu kişi burada mı oturuyor, demek, kendisi ise, Evet, o kişi benim, diyecektir, kapıyı karısı açacak olursa, olasılıkla, Kocamı çağırayım, diyecektir, böylece, bütün bu numaralara başvurmadan bizim zıpçıktıyı elimizle koymuş gibi buluruz. Şef, sıkılmış yumruğunu var kuvvetiyle masanın üzerine indirecekmiş gibi havaya kaldırdı ama son anda bu hareketin aşırı şiddetli kaçacağını fark ederek kolunu yavaşça indirdi ve gücü her hecede düşen bir sesle, Bu olasılığı yarın inceleyeceğiz, şimdi ben yatmaya gidiyorum, iyi geceler, dedi. Soruşturma boyunca kalacağı odaya gidiyordu ki ikinci yardımcısının sesini duydu, Operasyona söylediğiniz gibi saat yedide mi başlıyoruz, bu soruyu arkasını dönmeden yanıtladı, Operasyon ikinci bir buyruğa kadar ertelenmiştir, talimatları yarın alacaksınız, ben bakanlıktan gelecek direktifleri inceledikten sonra ya da işi hızlandırmak için gereken değişiklikleri yaptıktan sonra, İyi geceler, diye yineledi, İyi geceler şef, diye karşılık verdi yardımcıları ve komiser odaya girdi. Kapı kapanır kapanmaz, ikinci yardımcı konuşmayı sürdürmeye hazırlandı ama öteki, parmağını hemen dudaklarına götürüp onun susmasını sağladı. Sandalyesini çekip kalkan ilk o oldu, Ben yatacağım, sen biraz daha oturacaksan, içeri girerken beni uyandırmamaya dikkat et. İyi birer yardımcı oldukları halde, şeflerinin tersine onların özel odası yok, içinde üç yatak bulunan ve ender olarak tam kapasite konuk ağırlayan, yatakhane benzeri büyük bir odada uyuyacaklar. En az kullanılan yatak, ortadaki. Şimdi olduğu gibi iki memur varsa, şaşmaz olarak iki yandaki yatağa yatıyorlardı, bir tek polis olduğunda, onun da o iki yataktan birinde yatacağına, ortadaki yatağı yeğlemeyeceğine hiç kuşku yok, belki de kendini çevresi sarılmış ya da ortaya hapsedilmiş gibi düşüneceği içindir. En gözüpek, en yürekli polisler bile –ki bizimkiler henüz öyle olduklarını kanıtlama fırsatını bulamadılar– kendilerini bir duvarın dibinde koruma gereğini duyarlar. Mesajı alan ikinci polis, yerinden kalktı ve Hayır kalmıyorum, ben de yatacağım, dedi. Rütbelerine göre önce biri, sonra öteki, mutlaka olması gerektiği gibi içinde beden temizliği için her şeyin bulunduğu banyoya sırayla girdi, bu arada bu anlatıda şimdiye kadar söylemediğimiz bir şeyi söyleyelim, üç polis yanlarında yalnızca, içinde temiz çamaşır, diş fırçası ve elektrikli tıraş makinesi bulunan birer küçük bavul ya da sırt çantası getirmişlerdi. Adının başında esirgeyen, güzel bir ad bulunan bir şirketin, çatısı altında geçici olarak barındırdığı kimselere, kendilerine verilen görevi başarıyla yerine getirmeleri için ihtiyaçları olan rahatı ve hijyen ürünlerini sağlamaması şaşırtıcı olurdu. İki yardımcı, yarım saat kadar sonra, göğüslerinin üzerinde polis amblemini taşıyan pijamalarını giymiş olarak yataklarına girmişlerdi. Sonuçta, dedi ikinci yardımcı, içişleri bakanının planı plandan başka her şeye benziyor, Deneyimli kimselerin görüşünü almak gibi temel bir önleme başvurulmadığı zamanlarda hep böyle olur, diye karşılık verdi birinci yardımcı, Bizim şefin deneyimi eksik değil, dedi ikinci yardımcı, öyle olmasaydı bugün bulunduğu mevkiye gelemezdi, Kimi zaman, karar mercilerine çok yakın olmak insanı miyoplaştırır, gözlerin iyi görmesini engeller, diye karşılık verdi birinci yardımcı bilgelikle, Bu demektir ki günün birinde biz de gerçek bir komuta görevi üstlenirsek, bizim şefin başına gelen bizim de başımıza gelecek, dedi ikinci yardımcı, Bu konuda geleceğin şimdikinden farklı olması için hiçbir neden yok, diye karşılık verdi birinci yardımcı iyi niyetle. Çeyrek saat sonra ikisi de uyuyordu. Biri horluyor, öteki horlamıyordu.

Saat daha sabahın sekizi olmamıştı ki şef, yıkanmış, tıraş olmuş ve giyinmiş olarak, bakanlığın ya da daha doğrusu içişleri bakanlığının, emniyet güçlerinin sabırlı sırtına yıktığı eylem planını bir gece önce paçavraya çeviren iki yardımcısının bulunduğu –şu da gerçek ki, bunu övgüye değer bir ölçülülükle ve kayda değer bir saygıyla, hatta biraz da diyalektik bir incelikle yapmışlardı– salona girdi. Amaçlarını hemen sezmişti ama bu yüzden onlara kızmıyordu, tersine, duyduğu rahatlama,

yüzünden belli oluyordu. Yatağında defalarca bir o yana, bir bu yana dönmesine neden olan uykusuzluğu yenmesini sağlayan enerjik iradeyle yapılacak tüm operasyonların komutasını kişisel olarak üstleniyor, bu arada sezarın hakkını da haklı olarak sezara veriyordu, öte yandan er ya da geç gelecek tüm başarıların da açıkça tanrıya, öteki adıyla otoriteye mal olacağını da biliyordu. Dolayısıyla birkaç dakika sonra, üzerinde polis amblemi bulunan pijama, robdöşambr ve terliklerini sürüyerek salona giren iki yardımcı karşılarında sakin ve kendinden emin bir adam buldu. Şef, bu durumu hesaba katmış, ilk golü atacağını öngörmüştü ve o gol şimdiden skor levhasına yazılmıştı. Günaydın, çocuklar, diye bağırdı neşeli bir sesle, umarım iyi uyumuşsunuzdur, Evet efendim, dedi biri, Evet efendim, dedi öteki, Öyleyse kahvaltımızı yapalım, ondan sonra kendinize çekidüzen verirsiniz, belki de o herifi yatağında yakalamayı başarırız, bu çok hoş olur, bu arada, bugün günlerden ne, ha evet, cumartesi, bugün cumartesi ve cumartesileri hiç kimse yatağından erken kalkmaz, göreceksiniz, bizi kapıda, sizin şu andaki halinizle, yani pijama ve robdöşambr ile, eski terliklerini sürüyerek karşılayacaktır, dolayısıyla psikolojik olarak zayıf, savunma refleksleri de en alt düzeyde olacaktır, çabuk olun, çabuk, kahvaltıyı hazırlamak için hanginiz kendini feda edecek, Ben, dedi o işi yapacak bir üçüncü yardımcının olmadığını çok iyi bilen ikinci yardımcı. Farklı bir durum söz konusu olsaydı, yani bakanlığın planı tartışılıp orasından burasından çekiştirilmeseydi, birinci yardımcı şu anda şefle birlikte kalır, girişecekleri soruşturmanın herhangi bir ayrıntısını –ille gerekli olmasa da– düzeltip kesinleştirmek için kafa yorardı, ne var ki, ayağındaki terliklerin uyandırdığı aşağılık duygusu yüzünden büyük bir arkadaşlık gösterisinde bulunmaya karar verdi ve Ben de ona yardım edeceğim, dedi. Şef kabul etti, bu ona göre iyi bir fikirdi, oturdu, uyumadan önce aldığı bazı notları gözden geçirdi. On beş dakika geçmemişti ki iki yardımcı ellerinde, içinde kahve sürahisi, süt kabı, bir kutu kuru pasta, portakal suyu ve reçel bulunan tepsilerle kapıda belirdi, siyasi polisin ikram servisinin yıllarca süren emekler sonucu kazandığı ün bir kez daha itiraz edilemez biçimde kanıtlanmış oluyordu. Kahvelerini soğuk ya da ısıtılmış sütle içmeye razı olan yardımcılar, giyinip hemen geleceklerini söylediler, En kısa sürede buradayız. Gerçekten de şef takım elbise ve kravatla dururken, onun karşısında o basit ve rüküş kıyafetle, tıraşsız, gözlerini kırpıştırarak, henüz temizlenmemiş bedenlerinden gecenin ağır kokusunu yayarak oturmak şefe yapılmış büyük bir saygısızlık gibi geliyordu onlara. Bunu açıklamaya gerek duymadılar, her zaman yetersiz olan yarım yamalak açıklamalar bu kez gereksizdi. Doğal olarak hava sakindi, yardımcılar da kendilerine çekidüzen vermişlerdi, komiser onlara yerlerine oturup ekmeği ve tuzu kendisiyle paylaşmalarını söylemekte hiçbir sakınca görmedi, Biz meslektaşız, aynı geminin içindeyiz, bana göre, kendine itaat edilmesini sağlamak için her an rütbesine başvuran bir otorite acınacak biridir, tanıyanlar benim tarzımın bu olmadığını bilirler, oturun, oturun. Yardımcılar oturdu, ikisi de hafif tedirgindi, ne düşünülürse düşünülsün, durumda bir uygunsuzluk vardı, onlara kıyasla züppe havasında olan bir adamla kahvaltıya oturmuş iki serseri gibiydiler, yataklarından önce onların kalkmış olması gerekirdi, üstelik, canı isterse odadan pijama ve robdöşambr ile çıkacak kişi şef olmalıydı, onlarsa masayı kurup kahvaltıyı hazırlamış olmalıydılar, böyle yapmamalıydık, diye düşünüyorlardı, onu giyinmiş ve taranmış olarak karşılamalıydık, en sağlam toplumsal yapıyı bile sonunda çökerten, gümbür gümbür gelen devrimler değil, davranışlarımızın cilasındaki bu küçük çatlaklardır işte, benzeri davranışlar zaman içinde sürekli yinelendiği için, sonunda yapıyı yerle bir eder. Ataların şu deyişi bilgecedir; Saygı görmek istiyorsan, teklifsizliği hoş görme, bu şefin görevini başarıyla yerine getirmesini, bu davranışına sonradan pişman olmamasını umut ederiz. Şu an için sorumluluklarını yerine getirdiğinden emin görünüyor, onu yalnızca dinlemek bile durumun böyle olduğunu anlamamıza yeterli, Araştırmamızın iki hedefi var, temel hedef ve ikincil hedef, zaman yitirmemek için size hemen açıklayacağım ikincil hedef, keşfedilebilecek her şeyi keşfetmek, ama bunu yaparken altı körün oluşturduğu grubu yöneten kadının işlediği varsayılan cinayet konusunda işi işgüzarlığa vardırmamaktır, gerçekleşmesi için var gücümüzle ve becerilerimizle çalışacağımız ve bunu yapmak

için, ne olursa olsun başvurulabilecek her yöntemi kullanacağımız temel hedef ise, hepimiz kör olup ortalıkta sarsak sarsak dolaşırken görme yetisini korumuş olduğu söylenen o kadın ile bu yeni beyaz oy salgını arasında herhangi bir bağ olup olmadığını ortaya çıkarmaktır, O kadını bulmak kolay olmayacak, dedi birinci yardımcı, Biz de onun için buradayız zaten, bu ülkede şimdiye kadar her türlü boykot girişimi başarısızlığa uğradı, bu herifin mektubu da bizi fazla uzağa götürmeyebilir ama en azından, soruşturmanın yeni bir yön almasını sağlıyor, O kadının, yüzbinlerce kişiyi peşinden sürükleyen ve başı daha küçükken ezilmezse, yarın milyonlarca kişiyi daha peşinden sürükleyecek bir hareketin arkasında olduğuna inanmakta güçlük çekiyorum, dedi polis memuru, Bu iki şeyin de gerçekleşmesi olanaksız olmalıydı ama ilki olmuşsa, ikincisi de olabilir, diye karşılık verdi şef, aslında daha fazla şey biliyormuş da bunu söylemeye yetkisi yokmuş havasına girerek, öte yandan bunun ne ölçüde gerçek olduğunu kestirmekten âciz durumdaydı. Konuşmayı sona erdiren ve veciz bir dörtlüğün altın değerindeki son dizesini oluşturan bu son tümceyle kahvaltı da sona ermiş oldu. Yardımcılar, masayı toplayıp bulaşığı ve kahvaltıdan artakalanları mutfağa götürdü, Şimdi hazırlanalım, bir dakikamızı bile almaz, Durun, dedi şef, sonra birinci yardımcıya dönerek, Sen benim banyomu kullan, yoksa buradan hiç çıkamayacağız. Bu davetten yararlanacak olanın ağzı kulaklarına vardı, kariyerinde müthiş bir ilerlemeydi bu, şefin içine işediği klozetin içine o da işeyecekti.

Binanın yeraltı garajında onları bir araba bekliyordu. Bir gün önce, şefin başucu masasının üzerine, biri arabanın markasını, rengini, plaka numarasını ve garajda özel olarak bırakıldığı yeri açıklayan kısa bir notla birlikte anahtarlarını bırakmıştı. Asansörle, kapıcının önünden geçmeden garaja kadar indiler ve arabayı hemen buldular. Saat neredeyse on olmuştu. Şef, arka kapıyı kendisine açan ikinci yardımcıya, Arabayı sen kullanacaksın, dedi. Birinci yardımcı öne, sürücünün yanına oturdu. Hoş bir sabahtı, güneş pırıl pırıl parlıyordu, buysa geçmişte çok cömert bir ceza kaynağı olan gökyüzünün, yüzyıllar geçtikçe etkisini yavaş yavaş yitirdiğine, bu zamanların iyi ve adil dönemler olduğuna, incilde, gökyüzünün dayattığı yasalara karşı beklenmedik, basit itaatsizlikler gösterdikleri için tüm yaşayanlarıyla birlikte gökyüzünün hışmına uğrayıp yerle bir edildiği anlatılan kentlere artık rastlanmadığına işaretti. Gel gelelim, burada, efendisine karşı beyaz oy kullanmış bir kent söz konusuydu ve bu kent, efendisi tarafından cezalandırılmıştı, bir kez değil iki kez, hem de çok daha masum bir hata yüzünden, tıpkı sodom ve gomorre kentleri gibi, yerle bir edilmek üzere başına yıldırım indirilmişti, hatta temelleri bile küle dönüşen adnia ve seboyim kentleri gibi ki bu son iki kentten ilk ikisi kadar söz edilmez, bu belki de öncekilerin, adlarının dayanılmaz müzikselliği yüzünden insanların kulağına bir daha çıkmamak üzere yerleşmiş olmasından kaynaklanıyordur. Günümüzde tanrının buyruklarına körü körüne itaat etmekten vazgeçen yıldırımın, keyfi nereye isterse oraya düştüğü açık ve seçik ortada, dolayısıyla beyaz oy kullanan bu günahkâr kenti doğru yola döndürmesi için artık ona bel bağlanamaz. İçişleri bakanı bu yüzden onlara yıldırım yerine başmeleklerinden üçünü, yani şefleriyle birlikte kentin içinde ilerlemekte olan şef yardımcılarını gönderdi, bu arada okur bundan sonra onları rütbeleriyle anacağımızı bilsin, yani onlara hiyerarşik olarak komiser, müfettiş ve polis memuru, diyeceğiz. İlk ikisi sokaktan gelip geçenleri inceliyor, insanların hiçbiri masum değil, herkes hata yapıyor, dolayısıyla da suçlu, içine düşülen son karanlığın başmimarı, şu saygıdeğer görünüşlü yaşlı kişi olamaz mı örneğin, sevgilisine sokulan şu genç kızın ölümsüz kötülük yılanı olmadığı ne malum, başı önünde ilerleyen şu adam, kentin ruhunu zehirleyen maddelerin imbikten geçirildiği gizli mağaraya mı gidiyor dersiniz. En düşük rütbeli yardımcı konumunda olmasından dolayı soylu düşünceler üretmek, meselelerin yüzeysel görünüşlerinin ötesine geçecek kuşkular geliştirmek zorunda değildi, bu polis memurunun kafasını meşgul eden şeyler, ötekilerin kafasından geçenlere göre incelikten çok daha uzak olduğu için, üstlerinin derin düşüncelerini bölmeye cüret edebilecekti, Havaya bakılacak olursa, adamımız belki de günü kırlarda geçirecektir, Hangi kır, diye sordu müfettiş, alaylı bir tonla, Kır işte, daha başka ne söylememi

istiyorsunuz ki, Kır denebilecek gerçek alanlar sınırın öte yanında kaldı, bu yanda yalnızca kent var. Doğruydu, memur eline geçen susma fırsatını yitirmişti ama dersini de almıştı, bu yolda devam edecek olursa, asla kariyer yapamayacaktı. Dolayısıyla, kendini araba sürmeye yoğunlaştırdı ve bundan böyle ağzını yalnızca yanıt vermek için açmaya yemin etti. Komiser bunun üzerine söze girdi, Sert olacağız, amansız olacağız, insanları korkutan, saftaronları inandıran klasik, modası geçmiş, geçerliliği kalmamış yöntemlere asla başvurmayacağız, duygularını işe karıştırmadan, operasyon yapan bir komando gibi davranacağız, kendimizi, belirli görevleri yerine getirmek üzere tasarlanmış bir makine gibi göreceğiz ve görevimizi basitçe, arkamıza bakmadan yerine getireceğiz, Evet, efendim, dedi müfettiş, Evet, efendim, dedi polis memuru, ettiği yemini unutarak. Araba, mektubu yazan adamın oturduğu sokağa yöneldi, evi işte orada, üçüncü katta oturuyor. Arabayı biraz uzağa park ettiler, memur komisere kapıyı açtı, müfettiş öte yandan çıktı, komandolar hazır ve nazırdı, aynı hizada, yumruklar sıkılı; ileri marş.

Şimdi onları binanın sahanlığında görüyoruz. Komiser işaret veriyor, memur zili çalıyor. Kapının öte yanında hiç ses seda yok. Memur düşünüyor, Göreceksiniz, adam günü kırda geçirmeye gitti, haklı olduğumu göreceksiniz. Yeniden işaret veriliyor, zil bir kez daha çalınıyor. Birkaç saniye sonra birinin, bir erkeğin sesi duyuluyor, Kim o. Komiser, bir altındaki astına baktı, o da sesini ayarlayarak, Polis, dedi, Bir dakika lütfen, dedi adam, giyinmem gerek. Dört dakika geçti, komiser aynı işareti yaptı, memur bu kez parmağını kaldırmadan yine zile bastı, Bir saniye, bir saniye, lütfen, hemen açıyorum, henüz kalkmıştım, bu son sözler söylenirken, kapıyı pantolonlu, gömlekli bir adam açmıştı, onun da ayağında terlikler vardı, Bugün terlik günü, diye düşündü memur. Adam, korkmuş gibi görünmüyordu, yüzünde, beklediği insanların sonunda geldiğini görmüş birinin ifadesi vardı, bir miktar şaşkınlık duyuyorsa, bu gelen insanların sayısıyla ilgiliydi. Müfettiş, adını sordu, adam söyledi, sonra ekledi, Girin, rica ederim, düzensizliğin kusuruna bakmayın, bu kadar erken geleceğinizi düşünmüyordum, ayrıca geleceğiniz zamanı bana telefonla haber vereceğinizi sanıyordum, neyse, önemli değil, sonunda geldiniz, mektup için geldiniz sanırım, Evet, mektup için geldik, diye onayladı müfettiş soğuk bir sesle, Girin, girin. İçeri önce memur girdi, bazı durumlarda hiyerarşinin tersine çalışması öncelik kazanır, sonra müfettiş girdi, ardından da komiser kortejin kuyruğunu tamamladı. Adam, eski terliklerini sürüyerek koridorda ilerledi, Beni izleyin, şöyle gelin, diyerek küçük bir salonun kapısını açtı. Oturun, rica ederim, izin verirseniz gidip ayakkabılarımı giyeyim, konuklar böyle karşılanmaz, dedi, Biz tam olarak konuk sayılmayız, diye düzeltti müfettiş, Elbette, bu bir üslup sorunu, Gidip ayakkabılarınızı giyin ve sallanmayın, acelemiz var bizim, Hayır, acelemiz yok, hiç yok, dedi, o ana kadar hiçbir şey söylememiş olan komiser. Adam, bu kez ona hafif bir ürküntüyle baktı, komiserin ses tonu, olması gerektiği gibi değildi sanki ve Sizinle tam bir işbirliği içinde olduğuma emin olabilirsiniz bay..., diyebildi yalnızca, Komiser, bay komiser, diye tamamladı polis memuru, Peki, ya siz bayım, Ben memurum, benimle ilgilenmeyin siz. Adam, grubu oluşturan üçüncü kişiye baktı, bu kez, sormak yerine, kaşlarını soru sorar gibi kaldırdı ama yanıt komiserden geldi, Bu bay müfettiştir ve benim birinci yardımcımdır, şimdi gidip ayakkabılarınızı giyin, sizi bekliyoruz. Adam salondan çıktı. Başka ses gelmiyor, adam yalnız oturuyor sanki, diye fısıldadı memur, Karısı mutlaka günü kırda geçirmeye gitmiştir, diye gülümsedi müfettiş. Komiser onlara susmalarını işaret etti, İlk soruları ben soracağım, dedi sesini alçaltarak. Adam içeri girdi ve otururken, İzninizle, dedi, sanki kendi evinde değilmiş gibi, sonra ekledi, İşte geldim, buyurun. Komiser, başını sevecenlikle salladı, sonra söze başladı, Mektubunuz ya da daha doğrusu, yazdığınız üç mektup, çünkü üç mektup var, Öyle yapmanın daha güvenli olduğunu düşündüm, bir tane olsaydı kaybolabilirdi, Sözümü kesmeyin, size soru sorarsam, yanıt verirsiniz, Olur, bay komiser, Tekrar ediyorum, mektuplarınız, gönderdiğiniz kimseler tarafından büyük ilgiyle okundu, özellikle de dört yıl önce, kimliği belli olmayan bir kadının işlediği cinayetten söz ettiğiniz bölüm. Bu bir soru tümcesi

değildi, verilen bilgiyi tekrar ediyordu yalnızca, adam bir şey söylemedi. Yüzünde belirsizlik ve kaygı vardı, komiserin, kendisinin zaten karanlık olan durumu daha da belirgin kılmak için değindiği bir şey üzerinde zaman yitirip konuya neden doğrudan girmediğini anlamıyordu bir türlü. Komiser, bir şeyin farkında değilmiş gibi davrandı, Bize o cinayet hakkında bildiklerinizi anlatın, dedi. Adam, komiser beye, içinde uyanan, ülkenin içinde bulunduğu durum göz önüne alındığında, mektupta sözü edilen en önemli şeyin cinayet olmadığını, onun, üzerinde bile durulmayacak kadar önemsiz olduğunu açıklama itkisini bastırdı, hayır, konuşmayacaktı, tedbirli davranmak istiyorsa, kendisini dans etmeye çağırdıkları müziğe uymak daha doğru olacaktı, zamanı geldiğinde onlar mutlaka plağı değiştirirdi, O kadının bir adamı öldürdüğünü biliyorum, Olayı gördünüz mü, siz orada mıydınız, diye sordu komiser, Hayır, komiser bey, bunu kendisi itiraf etti, Size mi, Bana ve ötekilere, İtiraf sözcüğünün teknik olarak anlamını bildiğinizi varsayıyorum, Az çok biliyorum, komiser bey, Az çok, demek yeterli değil, insan bir şeyi ya bilir ya bilmez, Sizin kastettiğiniz anlamda, ne demek olduğunu bilmiyorum, İtiraf, insanın kendi hatalarını ya da suçlarını açıklaması anlamına gelir, aynı zamanda bir sanığın otorite ya da mahkeme önünde bir suçu kabul etmesi ya da birine bir suç yüklemesi anlamına da gelebilir, bu tanımlamaların söz konusu durumla bütünüyle bağdaştığını düşünüyor musunuz, Hayır, komiser bey, bütünüyle değil, Çok güzel, devam edin, Karım oradaydı, karım o adamın ölümüne tanık oldu, Orada ne demek, Bizim karantinaya alındığımız eski tımarhane, Karınızın da kör olduğunu düşünüyorum, Daha önce de söylediğim gibi, içimizde körleşmemiş tek kişi o idi, O, dediğiniz kişi kim, Cinayeti işleyen kadın, Ya, öyle mi, Biz bir yatakhanedeydik, Cinayet orada mı işlendi, Hayır, komiser bey, bir başka yatakhanede, Öyleyse, sizin yatakhanenizde bulunan kişilerden hiçbiri cinayetin işlendiği yerde değildi, Yalnızca kadınlar, Neden yalnızca kadınlar, Açıklaması zor, komiser bey, Kaygılanmayın, yeterince zamanımız var, Bir grup kör iktidarı ele almış, bize bir terör düzeni dayatmıştı, Terör mü, Evet komiser bey, terör, Nasıl oldu bu iş, Yiyeceklere el koymuşlardı, bir şey yiyebilmek için karşılığını ödemek gerekiyordu, Onlar da karşılık olarak kadınları istediler, Evet, komiser bey, Bunun üzerine söz konusu kadın bir erkeği öldürdü, Evet, komiser bey, Nasıl öldürdü, Makasla, Kimdi o adam, Öteki körlerin başıydı, Onun yürekli bir kadın olduğuna kuşku yok, Evet, komiser bey, Şimdi bana, o kadını neden ihbar ettiğinizi anlatın, İhbar etmedim, o olayı, sözünü ettiğim durumla ilgisi olabileceği için anlattım, Anlamadım, Mektupta, o eylemi yapan kişinin bir başka eylem daha yapabileceğini söyledim. Komiser o başka eylemin ne olduğunu sormadı, birinci yardımcısı olarak adlandırdığı kişiye bakarak onu soruşturmayı sürdürmeye davet etmekle yetindi. Müfettişin tepki vermesi birkaç saniye sürdü, Karınızı da buraya çağırabilir misiniz, onunla da konuşmak isteriz, Karım burada değil, Ne zaman dönecek, Dönmeyecek, boşandık, Ne zaman, Üç yıl önce, Neden boşandığınızı söylemenizde bir sakınca var mı, Kişisel nedenlerle, Kişisel nedenlerle olduğu zaten ortada, Özel nedenlerle, Her boşanmada olduğu gibi. Adam, karşısındaki, ifadelerini çözemediği yüzlere baktı ve duymak istedikleri şeyi söyleyinceye kadar yakasını bırakmayacaklarını anladı. Sesini ayarlamak için öksürdü, bacak bacak üstüne attı, sonra bacaklarını yine eski durumuna getirdi, Ben ilke sahibi bir adamım, diye söze başladı, Bundan kuşkumuz yok, dedi kendini tutamayan polis memuru, yani demek istiyorum ki benim bundan kuşkum yok, çünkü sizin mektubunuzdaki bilgileri öğrenme ayrıcalığına ulaştım, Komiser ve müfettiş gülümsedi, adam bu dokundurmayı hak etmişti. Adam, o yönden bir atak beklemiyormuş gibi memura şaşkınlıkla baktı ve gözlerini yere indirerek konuşmasını sürdürdü, Bütünüyle o kör adamlarla ilgili bir şey bu, o haydutların karıma tecavüz etmelerine katlanamıyordum, bu utanca bir yıl dayandım ama sonra çekilmez oldu, ondan ayrıldım, boşadım onu, Bir sorum var, bunu yalnızca merak ettiğim için soruyorum, öteki körlerin kadın karşılığı yiyecek verdiklerini söylemiştiniz sanırım, dedi müfettiş, Evet, öyle oluyordu, Bu durumda sizin, katı ilkeleriniz gereği, karınızın, o haydutların kendisine tecavüz etmeleri karşılığı getirdiği yiyeceklere hiç elinizi sürmemiş olmanız gerekir. Adam başını öne eğdi, yanıt vermedi. Suskunluğunuzu anlıyorum, dedi müfettiş, gerçekten de insanın tanımadığı kimselerin yanında söz

edemeyeceği kadar özel bir konu bu, özür dilerim, sizi incitmek aklımın ucundan bile geçmedi. Adam komisere, kendisine yardım etmesi, kerpeten işkencesini hiç olmazsa kıskaç işkencesine dönüştürmesi için yalvarıyormuş gibi baktı. Komiser, bu yakarışı dikkate aldı ve ona boğma işkencesi uygulamaya başladı, Mektubunuzda, yedi kişilik bir grup içinde yer aldığınızı söylüyorsunuz, Evet, komiser bey, Kimdi onlar, Kadın ile kocasının dışında, Hangi kadın, Gözleri kör olmayan, Onları yöneten kadın yani, Evet, komiser bey, Hemcinslerinin öcünü almak için haydutların şefini makasla öldüren, Evet, komiser bey, Devam edin, Kocası göz doktoruydu, Bunu biliyoruz, Bir de fahişe vardı, Fahişe olduğunu size kendi ağzıyla söyledi mi, Davranışları bunu açıkça gösteriyordu, Ha, evet, davranışlar insanı hiç yanıltmaz, devam edin, Bir gözü zaten kör ve bir bantla kapatılmış olan, daha sonra o kadınla birlikte yaşamaya başlayan kör bir adam vardı, Hangi kadınla, Fahişeyle, Mutlu oldular mı, peki, Hiç bilemiyorum, Az da olsa bir fikriniz vardır, canım, Görüştüğümüz bir yıl boyunca mutlu görünüyorlardı. Komiser, parmaklarıyla hesapladı, Bir kişi eksik kaldı, dedi, Doğru, bir de kargaşada ailesini kaybeden şehla bir çocuk vardı, Yani herkesin o yatakhanede tanıştığını mı söylüyorsunuz, Hayır, komiser bey, hepimiz birbirimizi daha önce görmüştük, Nerede, Benim gözlerim görmez olunca, eski karımın beni götürdüğü doktorun muayenehanesinde, sanırım görme yetisini ilk yitiren ben olmuştum, Ve o hastalığı başkalarına, tüm kente, hatta bugün ziyaretinize gelen bizlere siz bulaştırdınız, Bu benim suçum değildi, komiser bey, O kişilerin adlarını biliyor musunuz, Evet, komiser bey, Hepsinin, Çocuk hariç, adını biliyordum ama unutmuşum, Ama ötekilerin adlarını anımsıyorsunuz, Evet, komiser bey, Ve adreslerini, Son üç yıl içinde adres değiştirmemişlerse, Elbette. Komiser, gözlerini küçük salonda gezdirdi, bir esin bekliyormuş gibi televizyonun üzerinde biraz durakladı, sonra, Memur bey, bloknotunuzu bu beye verin, bize çok sevimli biçimde söz ettiği o insanların adını ve adresini yazması için tükenmezkaleminizi de uzatın ona, şehla çocuğunkini değil elbette, onunkine gerek yok. Tükenmezkalem ile bloknotu aldığında adamın elleri titriyordu, yazmaya başladıktan sonra da titremeyi sürdürdü, ta içinde bir yerde kendine, korkması için hiçbir neden olmadığını, bu polisler oraya geldilerse bunu bir bakıma kendisinin daveti üzerine yaptıklarını söylüyordu, öte yandan kendisine neden beyaz oydan, başkaldırıdan, devlete karşı girişilen komplodan, yani o mektubu yazmasının gerçek ve tek nedeninden hiç söz etmediklerini de bir türlü anlamıyordu. Ellerinin titremesi yüzünden, yazdığı sözcükler zor okunuyordu, Bunları bir başka kâğıda kopya edebilir miyim, diye sordu, Hangi kâğıda isterseniz kopya edebilirsiniz, dedi memur. Elinin titremesi geçmeye başladı, yazısından dolayı utanca boğulmayacaktı. Memur, tükenmezkalemini alıp bloknotu komisere uzatırken, adam, polislerin onu sevimli bulmalarını, ona iyi niyetle bakmalarını sağlamak, onların yakınlığını kazanmak için son anda hangi sözcükleri seçmesi, hangi jestleri yapması gerektiğini soruyordu kendine. Birden, aklına bir anı geldi. Elimde bir fotoğraf var, diye bağırdı, evet, sanıyorum hâlâ duruyordur, Hangi fotoğraf, Grubun bir fotoğrafı, herkes görme yetisini yeniden kazandıktan sonra çekilmiş bir fotoğraf, karım onu götürmedi, kendisi için yeni bir kopya yaptıracağını, olayın belleğimde kalması için onu saklamamı söyledi, Bu sözcükler onun kendi ifadesi mi, diye sordu müfettiş ama adam yanıt vermedi, ayağa kalkmış, salondan çıkmak üzereydi, komiser buyruk verdi, Memur bey, bu beyefendiye eşlik edin, o fotoğrafı bulmakta zorluk çekerse, siz bulmaya çalışın, fotoğrafı bulmadan da geri dönmeyin. Dışarıda çok kalmadılar. İşte burada, dedi adam. Komiser, daha iyi görmek için pencereye yaklaştı. Altı erişkin insan aynı hizada, çift olarak yan yana dizilmişti. Ev sahibi sağdaydı, eski karısı olduğu şüphe götürmeyen kadının yanındaydı ve net olarak tanınıyordu, onun solunda, gözü siyah bantlı adam ve ortada da fahişe yer alıyor, sonra, çıkarsama yoluyla düşünecek olursak, doktorun karısı ve onun kocası olması gereken kişi duruyordu. Onların önünde de, bir futbolcu gibi yere diz çökmüş şehla çocuk vardı. Doktorun karısının yanında, gözlerini ileriye dikmiş iri bir köpek vardı. Komiser, adama yaklaşmasını işaret etti, Bu o mu, diye sordu eliyle göstererek, Evet, komiser bey, Peki ya köpek, İsterseniz onun öyküsünü anlatabilirim, komiser bey, Zahmet etmeyin, bunu bana kendi ağzıyla anlatacaktır. Dışarı önce komiser çıktı, sonra

müfettiş, son olarak da polis memuru. Mektubu yazan adam, onların merdivenden inişine baktı. Binada asansör yok, vaktiyle varmış demeye de olanak yok.

Üç polis, yemek saatini beklerken kentin içinde arabayla bir tur attı. Yemeği birlikte yemeyeceklerdi. Arabayı lokantaların bulunduğu yere yakın park edecek ve her biri başka yöne dağılacaktı, tam doksan dakika sonra biraz uzaktaki bir meydanda buluşacaklardı, bu kez astlarını, arabayı kullanacak olan komiser alacaktı. Burada onların kim olduğunu bilen yok elbette, hiçbirinin alnında P harfi yok ama sağduyu ve tedbirlilik onları, her bakımdan düşman olan bir kentin merkezinde grup halinde dolaşmamaya itiyor. Önlerinde üç adamın yürüdüğü doğru, biraz ilerde yürüyen üç adam daha var ama şöyle bir bakmak, onların normal, gelip geçen türde, sıradan, tatsız, yasa adamlarından da, onlar tarafından takip edilmekten de asla kuşku duymayacak insanlar olduğunu anlamaya yetiyor. Arabayla dolaşırlarken, komiser adamlarının mektupçu ile konuşmalarından edindikleri izlenimleri öğrenmek istedi, diğer yandan merak ettiği şeyin, onların ahlaksal değerlendirmeleri olmadığını da ekledi, Daha şimdiden onun koca bir budala olduğunu anlamış bulunuyoruz, dolayısıyla hakkında başka sıfatlar aramak gereksiz. İlk söz alan müfettiş oldu ve özellikle komiser beyin sorgulamayı, mektupta yer alan ve bundan dört yıl önceki körleşme döneminde doktorun karısının olağanüstü karakteri dolayısıyla, şu ya da bu şekilde başkent halkının beyaz oy kullanmasını sağlayan komplonun arkasında yer alabileceğini ya da o eyleme katkıda bulunmuş olabileceğini düşündürten her türlü zehirli dokundurmadan sakınarak ender bir ustalıkla yönetmesini beğendiğini söyledi. Adamın şaşkınlığı yüzünden belli oluyordu, dedi, ima ettiği şeyin, polisin işe karışması için temel neden ya da tek neden olması gerektiğini düşünüyordu, oysa fena halde yanıldı. Acınacak bir hali vardı, diye bitirdi sözünü. Memur, müfettişin değerlendirmesine katıldı, bunun dışında, sorgulayanların adamı çapraz ateşe almasının, soruları kimi zaman komiser beyin, kimi zaman müfettiş beyin sormasının sorgulananın tüm savunma mekanizmalarının saf dışı kalmasında muazzam bir rol oynadığını da not etti. Kısa bir duraklamadan sonra alçak sesle devam etti, Komiser bey, adam içeri giderken ona eşlik etmemi söylediğinizde tabancamı kullandım, bu bilgiyi size vermeyi bir borç sayıyorum, Tabancanızı nasıl kullandınız, diye sordu komiser, Namlusunu adamın böğrüne dayayarak, namlunun izi belki hâlâ duruyordur, Neden, peki, O tipin fotoğrafı bulmak için çok zaman harcayacağını, verilen aradan sorgulamayı savsaklatacak bir dümen çevirmek, komiser beyin sorgulama için seçtiği yöntemi yolundan saptırmak için yararlanmak isteyeceğini düşündüm, Peki şimdi ne yapmamı bekliyorsun, göğsüne bir madalya mı takayım, diye sordu komiser, alaycı bir ifadeyle, Zaman kazanmış olduk komiser bey, fotoğraf göz açıp kapayıncaya kadar çıktı ortaya, Oysa benim içimden, seni göz açıp kapayıncaya kadar ortadan kaldırmak geçiyor, Özür dilerim komiser bey, Seni bağışladığımda bunu sana söylemeyi unutup unutmayacağımı göreceğiz, Evet, komiser bey, Bir soru, Emrinizdeyim, komiser bey, Namluya mermi sürmüş müydün, Hayır komiser bey, sürmemiştim, Çünkü sürmeyi unutmuştun, Hayır, komiser bey, yemin ederim ki tabancayı yalnızca o herifi korkutmak için kullandım, Korkutmayı başardın mı peki, Evet komiser bey, Görünüşte öyle, her neyse, sana yine de bir madalya takmam gerekiyor, bana bir iyilik yap da sinirlerine hâkim ol, o zavallı adamı haklayıp kırmızı ışıkta geçmemize yol açma, yapmayı hiç istemediğim bir şeyi yapmak, bir aynasıza dert anlatmak zorunda bırakma beni, Kentte polis yok komiser bey, sıkıyönetim ilan edildiğinde polis kentten ayrıldı, dedi müfettiş, Ya öyle mi, şimdi anlıyorum, kentteki bu huzur ortamı beni şaşırtıyordu. İçinde çocukların oynadığı bir park boyunca ilerliyorlardı. Komiser, görünüşte dalgın, boş gözlerle bakıyordu ama birdenbire iç çekmesi, onun o anda başka bir zamanda, başka bir yerde olduğunu gösteriyordu. Yemek yedikten sonra, dedi, beni üsse götüreceksiniz, Başüstüne komiser bey, dedi memur, Başka emriniz var mı, diye sordu müfettiş, Gezinin, kenti yaya dolaşın, kahvelere, mağazalara girin, gözünüzü dört, kulağınızı sekiz açın ve akşam yemeği vaktinde eve dönün, bu gece dışarı çıkmayacağız, mutfakta konserve olduğunu sanıyorum, Evet komiser bey, dedi memur, Yarın ayrı ayrı çalışacağız, bunu bilin, gözüpek sürücümüz, tabancalı memur, mektupçunun eski karısıyla konuşmaya gidecek, ölünün oturduğu yerde oturan kişi, gözü siyah bantlı adam ile orospusunu ziyaret edecek, bana da doktor ve karısı kalıyor, taktiğe gelince, bugün uyguladığımızı harfi harfine

uygulayacağız; beyaz oy konusunda ağzımızdan tek bir sözcük çıkmayacak, siyasal tartışmalara girişmek yok, sorularınız cinayet hakkında, katil olduğu varsayılan kişi hakkında olsun, onların grup hakkında konuşmalarını, grubun nasıl oluşturulduğunu anlatmalarını sağlayın, birbirlerini daha önceden tanıyıp tanımadıklarını sorun, yeniden görüşmeye başladıklarında nasıl bir ilişki içinde olduklarını, ilişkinin bugünkü durumunu öğrenin, dostluklarını sürdürüyor ve birbirlerini kolluyor olabilirler ama neleri söyleyip hangi konularda suskun kalmalarının uygun olacağını önceden kararlaştırmamışlarsa hata yapmaları da doğaldır, bizim işimiz onların bu hataları yapmalarını kolaylaştırmaktır ve sözü fazla uzattığım için, en önemli olanı da hemen söyleyeyim, bu insanların karşısına yarın saat tam on buçukta çıkacağız, bunu aklınızın bir yerine iyice yazın, size saatlerimizi ayarlayalım demiyorum, çünkü bu yalnızca komando filmlerinde olur, elimizdeki zanlıların birbiriyle paslaşmasını engellememiz gerekiyor, şimdi yemeğe gidelim, ha..., üsse geri döndüğünüzde, içeri garajdan girin, pazartesi günü kapıcının güvenilir olup olmadığını araştıracağım. Komiser, bir saat kırk beş dakika sonra, meydanda bekleyen yardımcılarını, önce polis memurunu, sonra müfettişi aldıkları buyrukları yerine getirmek üzere, yani dolaşmak, kahvelere ve mağazalara girmek, gözlerini ve kulaklarını dört açmak üzere, kısacası suç kanıtı toplamak üzere gidecekleri farklı yerlere götürmek için sırayla topluyordu. Üsse, konserveden ibaret akşam yemeğini yiyip yatmak için dönecekler, komiser onlara, ne haberler var, diye sorduğunda, kanıtın k'sını bile elde edemediklerini, o kentte yaşayanların çenesinin, dünyanın başka herhangi bir kentinde yaşayan insanlar kadar düşük olduğunu ama kendilerinin duymak istedikleri konularda ağızlarından tek bir söz bile çıkmadığını itiraf edecekler. Umudunuzu yitirmeyin, diyecek onlara, bir komplo olduğunun kanıtı kimsenin konudan söz etmemesidir, o konuda suskun kalınması bir komplo olmadığı anlamına gelmez, tersine doğrular. Bu tümce onun değildi, sigorta şirketine döndüğünde, kendisiyle çok kısa bir telefon görüşmesi yaptığı içişleri bakanının ağzından çıkmıştı, kullanılan hattın son derece emin olmasına karşılık bu görüşmede, resmi görüşmelerin gizliliği kavramının en temel kuralları kusursuz olarak yerine getirildi, İşte size, aralarında geçen konuşmanın özeti, Günaydın, ben denizpapağanı, Günaydın denizpapağanı, diye karşılık verdi albatros, Yerel kuşlarla ilk temas sağlandı, dostça kabul edildik, büyük martı ile küçük martının eşliğinde etkili bir soruşturma yapıldı, iyi sonuçlar alındı, Sonuçlar doyurucu mu denizpapağanı, Çok doyurucu albatros, kuş sürüsünün çok net bir fotoğrafını ele geçirdik, yarın öteki türleri de tanımaya başlayacağız, Kutlarım sizi denizpapağanı, Teşekkür ederim albatros, Dinleyin denizpapağanı, Dinliyorum albatros, Rastlantısal suskunluklar sizi yanıltmasın denizpapağanı, kuşların sesi çıkmıyorsa, bu onların yuvalarında olmadıkları anlamına gelmez, fırtınayı gizleyen sessizliktir, tersi olmaz, insanların giriştikleri komplolar için de aynı şey geçerlidir, ondan söz etmemeleri komplo yok demek değildir, anladınız mı denizpapağanı, Evet albatros, kesinlikle anladım, Yarın ne yapacaksınız denizpapağanı, Balık kartalına saldıracağım, Balık kartalı kim, denizpapağanı, bana açıklayın, Yörede yaşayan tek kartal, bildiğim kadarıyla bundan önce böylesi hiç görülmedi, Ha evet, anladım, Buyruklarınızı bekliyorum albatros, Harekete geçmeden, daha önce verdiğim buyrukları eksiksiz yerine getirin denizpapağanı, Buyruklar eksiksiz yerine getirilecektir, Durumdan beni haberdar edin denizpapağanı, Öyle yapacağım albatros. Mikrofonların devre dışı bırakıldığından emin olduktan sonra, komiser homurdandı, Ne maskaralık, ey polisin ve casusluğun yüce tanrıları, ben denizpapağanı, o albatros, bir, cik cik, gak gak, diye konuşmadığımız kaldı, fırtına ise zaten tepemizde. Yardımcılar kenti arşınlamaktan bıkıp geri döndüklerinde ne haberler olduğunu sordu, onlar da "haber yok" diye yanıt verdiler, bir şeyler görmek ve duymak için ellerinden geleni yapmışlardı ama sonuç ne yazık ki sıfırdı, Bu adamlar gizleyecek hiçbir şeyleri yokmuş gibi konuşuyorlar, dediler. Bunun üzerine komiser onlara, kaynağını belirtmeden, içişleri bakanının komplolar ve onların gizlenmesi hakkındaki tümcesini aktardı.

Ertesi sabah, kahvaltı ettikten sonra, kent planı üzerinde, onları ilgilendiren sokakların yerlerini

saptadılar. Sigorta binasına en yakın sokak, mektupçunun, vaktiyle birinci kör diye anılan eski karısının oturduğu sokaktı, doktorun karısı ile doktor aradaki bir sokaktaydılar, en uzakta da gözü siyah bantlı ihtiyar ile fahişe oturuyordu. Tanrım lütfen evde olsunlar. Bir gün önce yaptıkları gibi garaja asansörle indiler, aslında kimliğini gizleyenler için en doğru davranış bu değildir, çünkü o ana kadar kapıcının aşırı merakından kurtulmuş olsalar da, adam, Şimdiye kadar bu binada hiç görmediğim bu dangalaklar da kim, diye sorabilir kendine, ayrıca garaj görevlisini de atlatmalarına olanak yok, bu davranışın bir sonucu olup olmayacağını yakında görürüz. Bu kez arabayı müfettiş kullanacak, çünkü en uzağa giden o. Polis memuru, komisere kendisine vereceği özel buyrukları olup olmadığını sordu, ona göre verilen buyrukların hepsinin genel olduğu, hiçbirinin özel olmadığı yanıtını aldı, Yalnızca, bir eşeklik yapmayacağını, silahını kınından çıkarmayacağını ümit ediyorum, Ben bir kadını silahla tehdit edecek adam değilim komiser bey, Bunu bana sonra anlatırsın, şunu da unutma, kadının kapısını saat on buçuktan önce çalmayacaksın, Evet, komiser bey, Etrafta bir tur at, kahve varsa, otur bir kahve iç, bir gazete al, burnunu vitrinlere yapıştırıp içerdeki mallara bak, polis okulunda öğrendiklerini unutmadın umarım, Hayır, komiser bey, Çok güzel, işte senin sokağın, fırla dışarı, Peki, işi bitirdiğimizde nerede buluşacağız, diye sordu memur, sanırım bir buluşma yeri saptamamız gerekiyor çünkü şirkete ait tek bir anahtar var elimizde, örneğin işini ilk bitiren ben olursam üsse geri dönemem, Ben de, dedi müfettiş, Bize birer cep telefonu vermezlerse olacağı budur işte, diye üsteledi polis memuru, haklı olduğundan ayrıca bu güzel sabahın komiseri yumuşatacağından emin bir havayla. Komiser ona hak verdi, Şimdilik elimizdeki olanaklarla yetineceğiz, soruşturma başka donanımlar gerektirecek olursa, onları isterim, anahtara gelince, bakanlık yapacağımız harcamayı kabul ederse, yarın ikinizin de birer anahtarı olur, Kabul etmezse, Bir çaresine bakarım, Peki, buluşma yeri ne olacak, diye sordu müfettiş, Bu olay konusunda şimdiye kadar edindiğimiz bilgilere göre, her şey, benim işimin sizden daha uzun süreceğini gösteriyor, dolayısıyla siz benim bulunduğum yere gelin, adresi not alın, soruşturmaya iki polisin daha katılmasının sorgulananlar üzerinde ne etki yapacağını hep birlikte görürüz, Çok güzel fikir komiser bey, dedi müfettiş. Memur, ne düşündüğünü yüksek sesle nasıl olsa söyleyemeyeceğini, bu düşüncenin dolaylı biçimde de olsa kendinden kaynaklandığını bildiği için, başını “olur” anlamında sallamakla yetindi. Adresi, soruşturma defterine kaydetti ve arabadan çıktı. Müfettiş yeniden hareket ederken, Elinden geleni yapıyor zavallı, hakkını teslim etmek gerek, başlangıçta ben de böyleydim, verilen görevi mutlaka başarmak istediğim için saçma sapan şeyler yaptığımı anımsıyorum, dedi, hatta zaman zaman kendime müfettişliğe kadar nasıl yükseldim diye soruyorum, Bu soruyu ben de sorarım kendime, Siz de mi soruyorsunuz, komiser bey, Ben de sevgili dostum, her polis aynı hamurdan yoğrulmuştur, gerisi, az ya da çok şansa bağlıdır. Şansa ve bilgiye, Bilgi tek başına her zaman yeterli değil, oysa insanın şansı varsa, neredeyse her şeyi elde eder ama şansın ne olduğunu sorma bana, sana yanıt veremem, gözlemlerime göre, insanın yalnızca yüksek mevki sahibi arkadaşları olması ya da kendi geleceğine inanması, istediğini elde etmesi için yeterli oluyor, Ama herkes komiser olmuyor, Olmuyor elbette, Zaten herkes komiser olabilse, polis teşkilatı işlemez hale gelirdi, Evet, bir ordunun da yalnızca generallerden ibaret olamayacağı gibi. Göz doktorunun oturduğu sokağa girdiler. Beni burada bırak, dedi komiser, son metreleri yürüyerek gideceğim, Size iyi şanslar diliyorum, komiser bey, Ben de sana, Bu işin kısa sürede bitmesini dileyelim, itiraf etmeliyim ki kendimi mayın döşeli bir tarladaymışım gibi hissediyorum, Sakin ol, dostum, endişelenmek için hiçbir neden yok, şu sokaklara bak, yaşam ne kadar rahat ve huzurlu, Beni endişelendiren de zaten bu, komiser bey, burası, yöneticileri, yönetimi, gözetimi, polisi olmayan bir kent, oysa kimse endişeli görünmüyor, benim anlayamadığım çok gizemli bir durum bu, Bizi de zaten bunu anlamamız için gönderdiler, biz bu konularda bilgi sahibi kimseleriz, işin altından bu sayede kalkabilmeyi umut ediyorum, Şans, Evet şans, Öyleyse, iyi şanslar komiser bey, İyi şanslar müfettiş, fahişe denen o yaratık sana baştan çıkarıcı gözlerle bakacak ya da kalçasının yarısını göstermeye kalkacak olursa, kendini, yapacağımız

soruşturmanın bize sağlayacağı yararlar üzerinde yoğunlaştır, hizmetinde olduğumuz teşkilatın yüksek onurunu düşün, Gözü bantlı ihtiyar da kuşkusuz orada olacak ve çok deneyimli insanların söylediklerine bakılırsa, ihtiyarlar korkunç olurmuş, dedi müfettiş. Komiser gülümsedi, yaşlılığın soluğunu ben de şimdiden ensemde hissediyorum, korkunç olabilmem için bana zaman tanıyacak mı, bunu göreceğim. Sonra, saatine baktı, Saat onu çeyrek geçiyor, umarım gideceğin yere vaktinde varırsın, Siz ve polis memuru gideceğiniz yere vaktinde varırsanız, benim geç kalmamın önemi kalmaz, dedi müfettiş. Komiser kalkmaya davrandı, Sonra görüşürüz, arabadan çıktı, ayağını tam yere basacaktı ki, kendi muhakeme eksikliğiyle yüz yüze, şüpheli kimselerin kapısını aynı anda çalmak üzere sıkı sıkıya sözleşmiş olmalarının hiçbir anlam taşımadığını anladı, çünkü o insanlar evlerinde bir polis varken, karşı karşıya kaldıkları tehlikeyi dostlarına haber verebilmek için yeterince soğukkanlı olamayacakları gibi, buna fırsat da bulamazlardı, bu bir yana, yeterince, hatta çok cin fikirli olsalar bile, polisin dikkatini üzerlerine çekecek olurlarsa dostları için de aynı tehlikenin geçerli olacağını düşünürlerdi, Ayrıca, diye düşünüyordu komiser sinirli sinirli, tek dostları telefon edecekleri kişiler olamaz, bu durumda, her birinin kim bilir kaç kişiye daha, evet, kim bilir ne kadar çok insana telefon etmesi gerekir. Komiser daha şimdiden sessiz düşünemez hale gelmişti, mırıltı halinde suçlamalar, küfürler, hakaretler çıkıyordu ağzından, Biri bana bu sersemin komiserlik rütbesini nasıl kazandığını söyleyebilir mi, biri bana belki de ülkenin yazgısını değiştirecek bir soruşturmanın sorumluluğunu hükümetin bu şapşala nasıl emanet ettiğini söyleyebilir mi, astlarına verdiği o saçma buyruğu bu şapşalın neresinden yumurtladığını biri bana söyleyebilir mi, şu anda benimle dalga geçmiyorlardır umarım, polis memuru bunu yapmaz, yapacağını sanmam ama müfettiş hınzırın teki, hatta çok hınzır bir herif, ilk bakışta belli olmasa da öyle ya da bunu çok iyi gizliyor, bu da onu elbette iki kat tehlikeli kılıyor, buna hiç kuşku yok, onun yanında çok tedbirli olmalıyım, çok düşünerek davranmalıyım, durumun onun bunun ağzına yayılmasına engel olmalıyım, benzeri durumlar yaşayıp kendini felaket sonuçlarla karşı karşıya bulanlar olmuştur kuşkusuz, kimdi, şimdi anımsamıyorum ama biri, bir anlık saçmalığın insanın tüm yaşamı boyunca oluşturduğu kariyeri yerle bir edebileceğini söylemişti. Dayak etkisi yapan bu acımasız özeleştiri komisere iyi geldi. Aklının tarafsız bölümü, onun ezildiğini, çamurların içinde debelendiğini görünce, sözü yeniden ele alıp verdiği buyruğun saçma değil, tam tersine akıllıca olduğunu kanıtladı ona, Bir an için o talimatları vermediğini düşün, müfettiş ile memur sorgulamaya canlarının istediği saatte gittiler, biri sabah, öteki öğleden sonra, o durumda kaçınılmaz olarak neler olabileceğini öngörmemek için senin sıfır numara salak, hatta salak oğlu salak olman gerekir, sabah sorgulanan insanlar öğleden sonra sorgulanacak olanlara haberi kaşla göz arasında iletirlerdi, öğleden sonra, kendi payına düşen şüphelilerin sorgulamasını yapacak olan, onların kapısını çaldığında, belki de aşamayacağı bir engelin savunma hattına toslardı, dolayısıyla komiser sensin, öyle olmayı da sürdüreceksin, bunu yalnızca mesleğini iyi bilen birinin sahip olduğu hakka dayanarak değil, aynı zamanda bana, yani tarafsız düşünebilen bir akla sahip olmanın verdiği şansla yapacaksın ve her şeyi yerli yerine oturtacaksın, işe kendisine karşı tedbirli olmaya niyetlendiğin müfettişle başlayacaksın, söylememe izin verirsen –komiser izin verdi–, bu zaten alçakça bir niyetti. Komiser, bütün bu iniş çıkışlar, gidiş gelişler arasında kendi buyruğunu uygulamakta gecikmişti, kapının zilini çalmak için elini kaldırdığında saat on bire çeyrek vardı. Asansör onu dördüncü kata çıkarmıştı, kapı karşısında duruyordu.

Komiser, içerden birinin “kim o” diye seslenmesini bekliyordu ama kapı sessizce açıldı ve eşikte beliren kadın ona, Buyurun, ne istiyordunuz, diye sordu. Komiser elini cebine götürüp kartını uzattı, Polis, dedi, Peki, polis bu apartmanda yaşayan insanlardan ne istiyor, diye sordu kadın, Sorulacak birkaç soruya yanıt vermelerini, Ne hakkında, Kat sahanlığının sorgulamaya başlamak için uygun bir yer olduğunu sanmıyorum, Bir sorgulama söz konusu, öyle mi, diye sordu kadın, Bayan, size yalnızca iki soru bile sorsam, bu bir sorgulama sayılır, Dili doğru kullanmaya önem verdiğinizi görüyorum,

Özellikle de bana verilen yanıtlar söz konusu olduğunda, İşte, iyiliği su götürmez bir yanıt, Benim için zor olmadı, altın tepsi içinde siz sundunuz bu yanıtı, Buraya gerçeği öğrenmek için geldiyseniz, size başka olanaklar da sunarım, Gerçeği aramak her polisin temel amacıdır, Bunu sizin ağzınızdan böyle tumturaklı bir şekilde duymak beni memnun etti, şimdi içeri buyurun, kocam gazete almak için dışarı çıkmıştı birazdan döner, Daha uygun olacağını düşünüyorsanız dışarıda da bekleyebilirim, Ne ilgisi var, girin içeri, insan polisten başka kimin yanında kendini daha güvenli hissedebilir ki, dedi kadın. Komiser içeri girdi, kadın önden gitti ve ona insanı içeri davet eden, yaşam dolu, dostça bir havası olan salonun kapısını açtı, Buyurun, oturun bay komiser, dedi ve sordu, Size bir fincan kahve ikram edebilir miyim, Çok teşekkür ederim, görev başındayken hiçbir ikramı kabul etmem, Elbette, büyük çürümeler hep böyle başlar, bugün bir kahve, ertesi gün bir kahve daha, üçüncüde zaten artık bir şeyler yitirilmiştir, Bu bir ilke sorunu, bayan, Sizden merakımı gidermenizi rica edeceğim, Hangi merakınızı, Bana polis teşkilatından olduğunuzu söylediniz, komiser olduğunuzu belirten bir kart gösterdiniz ama bugüne kadar bildiğimi zannettiğim kadarıyla polis birkaç hafta önce kenti terk etti ve bizi her yere egemen olan şiddetin ve suçun pençelerine teslim etti, sizin şu an burada bulunmanızdan, polisin yuvaya geri döndüğünü mü anlamam gerekiyor, Hayır bayan, sizin deyiminizle söyleyecek olursam, yuvaya geri dönmedik, biz hâlâ sınır çizgisinin öte yanındayız, Öyleyse, sizi sınırın bu yanına geçmeye iten nedenler çok önemli olmalı, Evet, çok önemli, Bana soracağınız sorular da doğal olarak bu nedenlerle ilgili olacak, Doğal olarak öyle olacak, O halde, bana o nedenleri açıklamanızı beklemem gerekiyor, Kesinlikle. Üç dakika sonra, sokak kapısının açıldığını duydular. Kadın salondan çıktı ve eve dönen kişiye, Düşünebiliyor musun, bir ziyaretçimiz var, bir polis komiseri, gerçek bir komiser, Öyle mi, polis komiserleri ne zamandan beri masum insanlarla ilgileniyorlarmış. Bu son sözler, salona karısının önünden giren doktor tarafından, yerinden kalkmış olan ve kendisine; Masum insan yoktur diye karşılık veren komisere söylendi, Bir cinayet işlememiş olsak da mutlaka başka bir suç işlemişizdir, Ya öyle mi, biz hangi cinayeti ya da suçu işlemişiz ya da işlemiş olmakla suçlanıyoruz peki, Beni bu kadar sıkboğaz etmeyin doktor, önce şöyle bir oturalım, oturduğumuz yerde daha rahat konuşuruz. Doktor ve karısı kanepeye oturup bekledi. Komiser birkaç saniye suskun kaldı, izleyeceği en iyi taktiğin ne olabileceği konusunda içine birden kuşku düşmüştü. Müfettiş ve polis memuru, aldıkları talimata göre, tavşanın vaktinden önce sıçramaması için kör kadın cinayeti hakkında sorular sormakla yetinebilirlerdi ama komiserin daha iddialı hedefleri vardı, kocasının yanında hiç kimseye hesap vermek zorunda değilmiş, hiçbir şeyden korkusu yokmuş gibi sakin sakin oturan kadının, bir katil olmanın ötesinde, bir hukuk devletine boyun eğdiren, diz çökerterek onu küçük düşüren şeytani manevranın bir parçası olup olmadığını ortaya çıkarmak istiyordu. Şifre servisinde, komisere denizpapağanı gibi gülünç bir kod adını kimin verdiği bilinmiyordu, bu kişi kuşkusuz ona düşman bir personeldi, ona yakışacak en savaşçı ve en doğru ad alehin, yani o büyük satranç ustasının adı olabilirdi, ne yazık ki usta, yaşayanların dünyasından elini eteğini çekmiş bulunuyordu. İçine düşen kuşku birden duman gibi dağılarak yerini kesin bir gerçekliğe bıraktı. Darbelerini art arda nasıl müthiş bir uyum içinde indirdiğini –o öyle yaptığını sanıyordu–, bu stratejinin onu nasıl batırıp sonunda mat ettiğini birlikte gözlemleyelim. Sevimli bir gülümsemeyle, Biraz önce incelik gösterip önerdiğiniz kahveyi şimdi kabul edebilirim, dedi, Polislerin görev sırasında hiçbir şey kabul etmediklerini size anımsatayım, diye karşılık verdi, komiserin oynadığı oyunun farkına varan doktorun karısı, Komiserlerin, uygun gördükleri durumlarda kuralların dışına çıkma yetkileri vardır, Yani yaptığınız soruşturma öyle gerektiriyorsa, diyorsunuz, O şekilde de ifade edilebilir, Öyleyse, benim size getireceğim kahvenin çürüme yolunda atılan ilk adımı oluşturacağından endişe etmiyorsunuz, Yanlış anımsamıyorsam, o durumun üçüncü kahveden sonra gerçekleştiğini söylemiştiniz, Hayır, ben ilk kahvenin kapıyı açtığını, ikinci kahvenin çürümeye aday kişinin tökezlemeden içeri girebilmesi için kapıyı aralık tuttuğunu, üçüncü kahvenin de onu bir daha açılmamak üzere kapattığını söyledim, Uyarınıza teşekkür ederim, bunu bir öğüt olarak kabul

ediyorum, dolayısıyla ben birinci kahvede kalacağım, Ben de size o ikramı hemen yapacağım, dedi kadın salondan çıkarken. Komiser saatine baktı. Aceleniz mi var, diye sordu doktor kasıtlı olarak, Hayır doktor, acelem yok, sizi öğle yemeğinden alıkoymuş olabileceğimi düşünüyorum yalnızca, Yemek için vakit henüz erken, Ayrıca sizden istediğim yanıtları alabilmek için ne kadar zaman harcayacağımı da düşünüyordum, Almak istediğiniz yanıtları zaten biliyor musunuz, yoksa sorduğunuz sorulara yanıt verilmesini mi istiyorsunuz, diye sordu doktor, sonra ekledi, Bu ikisi aynı şey değil, Haklısınız, aynı şey değil, baş başa yaptığımız kısa görüşme sırasında karınız, benim dil konusunda net olunmasına değer verdiğimin farkına vardı, sizin için de aynı şeyin geçerli olduğunu gözlemliyorum, Benim mesleğimde, tanı yanlışlıklarının ifade belirsizliklerinden kaynaklanmasına sık rastlanır, Size, doktor diye hitap ettim, bunu nereden bildiğimi bana sormadınız, Bunun nedeni, bir polise bildiği ya da bildiğini ileri sürdüğü şeyi nereden öğrendiğini sormanın zaman kaybından başka bir şey olmadığını düşünmem, Güzel yanıt bayım, zaten tanrıya da, nasıl olup her şeyi bilen, her yerde hazır bulunan, her şeye kadir olan bir varlık olarak yaratıldığını kimse sormuyor, Polislerin tanrı olduğunu söylemeye kalkmayın bana, Biz onun yeryüzündeki alçakgönüllü temsilcileriyiz doktor, Ben kiliselerin ve papazların öyle olduğunu sanıyordum, Kiliseler ve papazlar ikinci sırada yer alıyor.

Kadın, elinde kahvelerle içeri girdi, tepside üç fincan, yanında da kuru pastalar vardı. Öyle görünüyor ki bu dünyada her şeyin tekrarlanması gerekiyor, diye düşündü komiser esirgeyen sigorta şirketinde yaptığı kahvaltının tadı damağında yeniden canlanırken, Kahveyle yetineceğim, dedi, çok teşekkür ederim. Fincanı tepsinin üzerine koyduğunda, yeniden teşekkür etti ve hınzırca bir gülümsemeyle ekledi, Kahveniz nefis, bayan, ikinci fincanı içmeme konusundaki kararımı yeniden gözden geçirmek zorunda kalabilirim. Doktor ve karısı kahvelerini bitirmişlerdi. Kuru pastalara kimse el sürmemişti. Komiser, ceketinin dış ceplerinden birinden not defterini çıkardı, tükenmezkaleminin kapağını çekti ve alacağı yanıt kendisini gerçekten ilgilendirmiyormuş gibi, sesine yansız, ifadesiz bir ton verdi, Dört yıl önce, bulaşıcı hastalık sırasında körleşmemenizi bana nasıl açıklayacaksınız bayan. Doktor ve karısı birbirine şaşkınlıkla baktı, kadın, Benim dört yıl önce körleşmediğimi nereden biliyorsunuz, Kısa bir süre önce, diye karşılık verdi komiser, kocanız büyük bir zekâ örneği göstererek, polise, bildiği ya da bildiğini ileri sürdüğü bir şeyi nereden öğrendiğini sormanın zaman kaybından başka bir şey olmayacağını söyledi bana, Ben kocam değilim, Ben de size, hatta size de kocanıza da meslek sırlarımı açıklamak zorunda olmadığımı söylemek zorundayım, sizin körleşmediğinizi biliyorum, bu benim için yeterli. Doktor, söze karışacakmış gibi bir hareket yaptı ama karısı elini onun koluna koydu, Çok güzel, öyleyse söyleyin bana, bu söyleyeceğinizin bir sır olmadığını varsayıyorum, benim dört yıl önce körleşip körleşmediğim polisi hangi nedenle ilgilendirebilir, Siz de herkes gibi görme yetinizi yitirmiş olsaydınız, siz de benim gibi körleşmiş olsaydınız, şu anda burada olmazdım, bundan emin olabilirsiniz. Körleşmiş olmamak bir suç mu, diye sordu kadın. Körleşmiş olmamak suç değildir ve mademki beni zorladınız söyleyeyim, körleşmemiş olmanız sayesinde bir suç işlemiş olmasaydınız, olmazdı da, Suç mu, Cinayet. Kadın kocasına, ondan bir öğüt beklermişçesine baktı, sonra hemen komisere döndü ve şöyle dedi, Evet doğru, bir erkeği öldürdüm. Sözünü sürdürmedi, komiserin gözlerinin içine ısrarla baktı ve bekledi. Komiser, defterine bir şeyler yazıyormuş gibi yaptı, aslında, istediği yalnızca zaman kazanıp sonraki darbeyi düşünmekti. Kadının verdiği tepkinin kafasının içindeki hesapları altüst etmesi, yalnızca işlediği cinayeti itiraf etmesinden kaynaklanmıyordu, itirafın ardından, o konuda artık söylenecek hiçbir şey kalmamış gibi susmuştu. Aslında, beni de ilgilendiren o cinayet değil zaten, diye düşündü. Sanırım, bana açıklayacağınız sağlam bir gerekçeniz vardır, demek gafletinde bulundu, Hangi konuda, diye sordu kadın, Cinayet konusunda, O bir cinayet değildi, Neydi öyleyse, Adaletin yerine getirilmesiydi, Adaleti mahkemeler yerine getirir, O onur kırıcı suç konusunda polise şikâyette bulunamazdım, o dönemde herkes gibi sizin de kör olduğunu söylediniz az önce, Siz hariç, bayan, Evet, ben hariç, Kimi öldürdünüz, Bir

tecavüzcüyü, iğrenç bir yaratığı, Size tecavüz eden birini öldürdüğünüzü mü söylüyorsunuz yani, Bana değil, bir arkadaşıma tecavüz ediyordu, Kör bir arkadaşınıza mı, Evet kör bir arkadaşıma, Adam da kör müydü, Evet, Onu nasıl öldürdünüz, Makasla, Makası kalbine mi sapladınız, Hayır, boğazına sapladım, Ama şu anda, size baktığımda karşımda bir katil görmüyorum, Ben katil değilim, İyi ama bir insan öldürdünüz, O bir insan değildi, komiser bey, bir tahtakurusuydu. Komiser not aldı, sonra doktora döndü, Peki siz, bayım, karınız bir tahtakurusunu zevkle öldürürken siz neredeydiniz, Bizi içine kapattıkları eski akıl hastanesinin yatakhanesinde, körleşen ilk insanları karantinaya alırlarsa, hastalığın yayılmasını önleyebileceklerini düşünüyorlardı. Sanırım siz göz doktoruydunuz, Evet, ben o ayrıcalığı yaşadım, buna ayrıcalık denirse elbette, yani kör olan ilk insana kendi muayenehanemde baktım, Erkek miydi, kadın mıydı, Erkek, Sonradan o da sizin kaldığınız yatakhaneye mi kapatıldı, Evet, muayenehanemde bulunan öteki hastalarla birlikte, Karınızın tecavüzcüyü öldürmekte haklı olduğunu düşündünüz mü, Bunun gerekli olduğunu düşündüm, Neden, Siz de orada bulunsaydınız, bana bu soruyu sormazdınız, Olabilir ama ben orada değildim, dolayısıyla soruyu yeniden soruyorum, karınızın bir tahtakurusunu, yani arkadaşına tecavüz eden adamı öldürmesini hangi nedenle gerekli gördünüz, Birinin o işi yapması gerekiyordu ve aramızda gözleri gören tek kişi oydu, O tahtakurusunun bir tecavüzcü olması yüzünden mi, Yalnızca o değil, o yatakhanedeki öteki adamlar da yiyecek karşılığında kadınları kendileriyle yatmaya zorluyorlardı, adam onların şefiydi, Karınız da tecavüze uğradı mı, Evet, Arkadaşından önce mi, sonra mı, Önce. Komiser defterine bir not daha aldı ve sordu, Bir göz doktoru olarak, karınızın görme yetisini yitirmemesini nasıl açıklıyorsunuz, Göz doktoru olarak bunun bir açıklaması olmadığını söyleyeceğim, Eşine az rastlanır bir karınız var, doktor, Doğrudur ama yalnızca bu nedenle değil, O eski akıl hastanesine kapatılan insanlara sonra ne oldu, Bir yangın çıktı, çoğu kömürleşerek ya da yıkılan duvarların altında kalarak can verdi, Duvarların yıkıldığını nereden biliyorsunuz, Çok basit, kendimizi dışarı attığımızda binaların yıkıldığını duyduk, Peki siz nasıl kurtuldunuz, siz ve karınız, Kurtulmayı son anda başardık, Şansınız varmış, Evet, bize karım rehberlik etti, Biz, derken kimleri kastediyorsunuz, Kendimi ve daha birçok kişiyi, muayenehanemde bulunan insanları, Kimdi onlar, Size biraz önce sözünü ettiğim körleşen ilk kişi, katarakt olmuş yaşlı biri, onun göz zarı yangısından şikâyet eden karısı, annesiyle birlikte gelen gözleri şehla küçük bir çocuk, Bütün bu insanların yangından kurtulmasına karınız mı yardım etti, Hepsine o yardım etti, küçük çocuğun o sırada akıl hastanesinde bulunmayan annesi dışında, kadın o kargaşada çocuğunu kaybetmişti ve oğlunu hepimiz yeniden görmeye başladıktan birkaç hafta sonra bulabildi, Bu arada çocukla kim ilgilendi, Biz, Siz ve karınız, Evet, o ilgilendi, çünkü onun gözleri görüyordu, biz de elimizden geldiğince ona yardım ediyorduk, Yani karınızın rehberliğinde komün halinde yaşadığınızı mı söylüyorsunuz, Evet, o bize hem rehberlik etti, hem de karnımızı doyurdu, Gerçekten çok şanslıymışsınız, diye yineledi komiser, Evet, böyle denebilir, Durum normale döndüğünde, o gruptaki insanlarla temasınızı korudunuz mu, Evet, doğal olarak, Temasınız hâlâ sürüyor mu, Evet, ilk kör olan kişi dışında, Bu istisnanın nedenini öğrenebilir miyim, Sevimli bir insan değildi, Ne anlamda, Her anlamda, Çok belirsiz bir yanıt bu, Farkındayım, Biraz daha açıklık getiremez misiniz, Onunla konuştuğunuzda siz de aynı kanıya varacaksınız, Nerede oturduklarını biliyor musunuz, Kimin, İlk kör olan adamla karısının, Onlar ayrıldılar, boşandılar yani, Kadınla temasınız var mı, Onunla var, Ama kocasıyla yok, Hayır, onunla yok, Neden, Daha önce söyledim size, sevimli biri değil o. Komiser defterini eline aldı ve bu kadar sıkı bir sorgulamadan sonra hiçbir bilgi elde edememiş olmamak için, kendi adını yazdı. Sonraki darbeye geçecekti, en şüpheli, en riskli darbesine. Başını kaldırdı, doktorun karısına baktı, konuşmak için ağzını açtı ama kadın lafını ağzına tıktı, Siz polis komiserisiniz, buraya geldiniz, kendinizi bize komiser olarak tanıttınız, bize her türlü soruyu sordunuz ama benim bilerek ve isteyerek işlediğim ve size itiraf ettiğim, kimileri artık hayatta olmadığından ve o sırada çevremdeki herkes kör olduğu için tanığı bulunmayan, ayrıca dört yıl önce, yasaların tümünün rafa kalktığı mutlak kaos ortamında işlenen ve bugün kimsenin ilgilenmediği

cinayet hakkında hiçbir şey sormadınız, bize, sizi buraya getirenin ne olduğunu söylemenizi bekliyoruz hâlâ, öyle sanıyorum ki kartları masanın üzerine açmanın zamanı geldi artık, kenarından dolanıp durmayı bırakıp sizi buraya getiren konuya doğrudan girseniz iyi olacak, diyorum ben. İçişleri bakanının, kendisine verdiği görev, yani beyaz oy olayı ile karşısında duran kadın arasında herhangi bir ilişki olup olmadığının ortaya çıkarılmasından ibaret olan o görevin amacı, komiserin zihninde o ana kadar son derece açıktı. Gel gelelim, kadının pat diye, fütursuzca söze girmesi onun elini kolunu bağlamış, daha da kötüsü, gözlerini indirerek –çünkü onun gözünün içine bakmaya cesareti yoktu– kadına, Bayan, siz, demokratik sistemi tehlikeye düşüren bozguncu –ölümcül olarak nitelersek pek de abartmış sayılmayacağımız– hareketin düzenleyicisi olmayasınız sakın, diye soracak olsa içine düşeceği durumun ne kadar gülünç olacağının bilincine varmasına neden olmuştu, Hangi bozguncu hareket, diye soracaktı kadın, Beyaz oy hareketinin, Beyaz oy atmanın bozgunculuk olduğunu mu söylüyorsunuz bana, diye soracaktı bu kez de, Evet, çok kitlesel bir harekete dönüşürse, öyle, Peki, bu söylediğiniz nerede yazılı, anayasada mı, seçim yasasında mı, musa peygamberin on emirinde mi, karayolları yasasında mı, meyve suyu şişelerinde mi, diye üsteleyecekti, Hiçbir yerde yazılı değil ama bunun basit bir değerler hiyerarşisi ve sağduyu sorunu olduğunu herkes anlayabilir, sırasıyla, önce normal oy, sonra beyaz oy, sonra boş oy, nihayet çekimser oy geliyor, bu oylardan ikincil derecede olanların oluşturduğu bir kategori, temel kategorilerden birine ağır basacak olursa demokrasinin tehlikeye gireceği açık seçik ortadadır, oy denen şey, dikkatli ve özenli kullanılmak üzere vardır, Peki, olup bitenin suçlusu ben miyim, yani, Ben de öyle olup olmadığını doğrulamaya çalışıyorum, Peki, ben başkent halkının çoğunluğunu beyaz oy kullanmaya nasıl zorlamış olabilirim, kapıların altından el ilanı atarak, sihirli formüller uygulayarak, gece yarısı ayin dualarını yaparak, sarnıçların içine kimyasal karışımlar dökerek, herkese piyangodan büyük ikramiye vaat ederek ya da kocamın muayenehanesinde kazandığı paralarla oy satın alarak mı, Herkes kör olduğunda siz görme yetinizi yitirmediniz, bunun nedenini bana hâlâ açıklayamadınız ya da açıklamayı reddediyorsunuz, Böyle yapmakla şimdi de dünya demokrasisini tehdit mi ediyorum, Ben de bunu öğrenmeye çalışıyorum zaten, Öğrenin öyleyse, beni de öğrendikleriniz bittikten sonra görmeye gelin, çünkü bundan böyle ağzımdan tek bir söz bile çıkmayacak. Oysa komiser, tam da böyle bir duruma meydan vermemeye çalışıyordu. Şimdilik başka sorusu olmadığını ama ertesi gün aynı saatte sorgulamaya devam etmek için yeniden geleceğini söylemeye hazırlanıyordu ki, kapının zili çaldı. Doktor, yerinden kalkıp gelenin kim olduğuna bakmaya gitti. Salona müfettişle birlikte döndü, Bu bay, müfettiş olduğunu ve sizin kendisini görmek için buraya çağırdığınızı söylüyor komiser bey, Öyle, dedi komiser ama işimiz bugünlük burada bitti, yarın aynı saatte devam edeceğiz, Bana ve polis memuruna ne söylediğinizi size anımsatayım deme cüretini gösterdi müfettiş ama komiser onu susturdu, Söylediğimin ya da söylemediğimin şu an için bir önemi yok, Peki, buraya yarın üçümüz birlikte mi geleceğiz, Müfettiş, sorunuz yersiz, ben kararlarımı her zaman istediğim zamanda ve yerde veririm, zamanı gelince bu konuda bilgilendirileceksiniz, diye karşılık verdi komiser sinirli bir ses tonuyla. Doktorun karısına döndü ve Yarın, buyurduğunuz gibi, zamanımı konunun etrafında dolanarak yitirmeyeceğim, dosdoğru hedefe yöneleceğim ve soracağım şey size, bana göründüğü kadar olağanüstü gelmeyecek, çünkü siz bundan dört yıl önce ülkeyi saran beyaz körlük sırasında görme yetinizi yitirmediniz, oysa ben kör oldum, müfettiş kör oldu, kocanız kör oldu ama siz olmadınız bayan, bu durumun, tencereyi yapan, kapağını da hazırlar, diyen eski atasözünü doğrulayıp doğrulamadığını göreceğiz bakalım, Demek, mesele tencereler komiser bey, dedi doktorun karısı alaycı bir ses tonuyla, Kapaklar söz konusu, bayan, kapaklar, diye karşılık verdi komiser kapıya doğru yollanırken, rakibi oradan iyi kötü onuruyla ayrılmasına izin vermiş olduğu için rahat bir soluk aldı. Başı hafifçe dönüyordu.

Yemeği birlikte yemediler. Komiser, ayrılacakları sırada, denetimli yayılma taktiğine sadık kalarak müfettişe ve memura önceki gün gittikleri lokantalara gitmemeleri gerektiğini anımsattı ve örnek bir disiplin uygulayarak, verdiği buyruğa kendisi de uydu. Ayrıca, bunu yaparken özveri de göstermiş oldu, çünkü nihayet seçtiği üç yıldızlı lokantada tabağına konan yemekler bir yıldızlıktı. Bu kez bir değil, iki buluşma noktası saptadı, memur ilk, müfettiş ise ikinci buluşma noktasında bekleyecekti. Amirlerinin o gün gevezelik edecek havada olmadığını ikisi de hemen sezdi, göz doktoru ve karısıyla yaptığı görüşme büyük olasılıkla iyi geçmemişti. Kendi yaptıkları girişimlerden de pek doyurucu sonuçlarla dönmedikleri için, esirgeyen sigorta şirketinde, bilgi alışverişinde bulunup elde ettikleri bilgileri değerlendirmek için yapacakları toplantı pek de sütliman geçeceğe benzemiyordu. Arabayla geri döndüklerinde, içeri girerken garaj görevlisinin beklenmedik, sinir bozucu müdahalesi de içinde bulundukları profesyonel gerginliğin tuzu biberi olmuştu, Sizler neredensiniz, beyler. Komiser, tanrıya şükür, mesleki deneyimi sayesinde gürültüye pabuç bırakmamıştı, Esirgeyen sigorta şirketindeniz, diye yanıtladı soğuk bir ifadeyle, sonra daha da soğuk bir ses tonuyla, Arabamızı, koymamız gereken yere, şirkete ayrılmış alana park edeceğiz, dolayısıyla sorduğunuz soru yalnızca haddini bilmez değil, aynı zamanda kaba da, Haddini bilmez ve kaba olabilir ama ben, beyler, sizi daha önce burada gördüğümü hiç anımsamıyorum, Görgüsüz olmanız dışında, diye yanıtladı komiser, sizin belleğiniz de zayıf, şirkete yeni giren arkadaşlarımı ilk kez görüyorsunuz ama ben daha önce buraya geldim, şimdi toz olun, çünkü bizim şoför biraz sinirli, kazara üzerinizden geçebilir. Arabayı park edip asansörle yukarı çıktılar. Memur, belki de pot kırdığını düşünmeden, hiç de sinirli olmadığını, polis okuluna girerken adayların arasında en sakin kişi seçildiğini açıklamak istedi ama komiser onu sert bir hareketle susturdu. Sonra, esirgeyen sigorta şirketinin berkitilmiş, ses geçirmez tavanı, tabanı ve duvarları ardında onu bir güzel benzetti, Sersem herif, asansöre gizli mikrofon yerleştirmiş olabilecekleri hiç mi aklına gelmedi, Komiser bey, çok üzgünüm, diye geveledi zavallı adam, Yarın cezalısın, tekkeyi bekleyeceksin ve bu süreyi, tam beş yüz defa, ben sersemin biriyim, yazarak geçireceksin, Komiser bey, yalvarırım size, Tamam, aldırma, abarttığımın farkındayım ama garajdaki o zirzop asabımı bozdu, fark edilmemek için giriş kapısından girmedik güya ama bu kez de o çenesi düşük tipe yakalandık. Şubenin, kapıcıya yaptığı gibi biz gelmeden onun da kulağını bükmesi gerekirdi belki de, dedi müfettiş, Bu uygun bir davranış olmazdı, olması gereken kimsenin varlığımızı fark etmemesi, Korkarım bunun için çok geç kaldık komiser bey, şubenin kentte bir başka lokali varsa, en iyisi oraya taşınmak, Evet, var ama bildiğim kadarıyla orası kullanılmıyor, Deneyebilirdik, Hayır, buna zamanımız yok, ayrıca bu düşünce bakanın hiç hoşuna gitmez, kaldı ki bu görevin ivedi olarak, en kısa sürede bitirilmesi gerekiyor. Açık konuşmama izin verir misiniz komiser bey, diye sordu müfettiş, Konuş, Bizi çıkmaz bir sokağa sürmüş olmalarından, daha da kötüsü, zehirli eşekarısı kovanına sokmuş olmalarından korkuyorum, Böyle düşünmene neyin yol açtığını sorabilir miyim, Açıklamakta zorlanıyorum ama doğrusunu söylemem gerekirse, fitili ateşlenmiş, her an patlayabilecek bir barut fıçısının üzerinde oturur gibiyim. Komiser, kendi kafasından geçenleri karşısındakinin ağzından dinliyordu sanki ama bulunduğu mevki ve üstlendiği görev, görevin dümdüz ilerleyen çizgisinden sapmasını engelliyordu, Ben aynı düşüncede değilim, dedi ve bu kısa cümleyle konuyu kapatmış oldu.

Şimdi, sabah kahvaltı ettikleri masanın çevresinde, defterlerini açmış, “brainstorming” yani beyin fırtınası yapmaya hazır olarak oturuyorlardı. Sen başla, diye buyurdu komiser memura, Apartmana girer girmez, diye başladı memur, kadını önceden kimsenin uyarmamış olduğunu hemen anladım, Elbette öyle olacaktı, başka türlü olamazdı ki, kapıyı saat tam on buçukta çalmayı kararlaştırmıştık, Ben biraz geciktim, zili çaldığımda saat on otuz yediydi, diye itiraf etti memur. Bunun şu anda önemi yok, sen devam et, zaman yitirmeyelim, Kadın beni içeri buyur etti, kahve isteyip istemediğimi sordu, evet diye yanıt verdim, bunda bir sakınca görmedim, onu ziyarete gitmiştim sanki, bunun üzerine, akıl

hastanesinde dört yıl önce meydana gelmiş bir olayı soruşturmakla görevlendirildiğimi söyledim ama ona o an için, öldürülen kör adamla ilgili bir şey sormayı uygun bulmadım, dolayısıyla yangının nasıl çıktığını sormaya karar verdim, kadın herkesin aklından silmeye çalıştığı bir olay için dört yıl sonra kapısını çalmamıza çok şaşırdı, ben de ona, şu anda bu soruşturmanın olabildiğince fazla bilgiyi bir araya getirmeyi amaçladığını, çünkü birçok olayın meydana geldiğini, bunun haftalarca süren bir dönem olduğunu ve ülkenin tarihi söz konusu olduğunda hiçbir sorunun yanıtsız kalmaması gerektiğinin düşünüldüğünü söyledim, ne var ki kadın hiç de salak değilmiş, dikkatimi bu düşüncenin densizliğine çekti hemen, aynen bu sözcüğü kullandı, tam da halihazırda içinde bulunduğumuz koşullarda, kentin, beyaz oy yüzünden ülkenin geri kalan bölümünden yalıtıldığı ve sıkıyönetim ilan edildiği bu koşullarda, birilerinin çıkıp beyaz körlük salgınının yaşandığı dönemde neler olup bittiğini merak etmesinin densizlikten başka bir şey olmadığını söyledi, şunu itiraf edeyim ki komiserim, o anda çok zor durumda kaldım, ne yanıt vereceğimi bilemedim, sonunda bir açıklama uydurmayı başardım, bu soruşturmanın yapılmasına beyaz oy olayından önce karar verildiğini ama bunun bürokratik sorunlar yüzünden ertelendiğini, ancak şimdi başlatılabildiğini söyledim, o da bana, belki de rastlantı sonucu meydana gelmiş olan o yangının daha önce de çıkabileceğini ve çıkış nedenleri hakkında hiçbir şey bilmediğini söyledi, ben de ona yangından nasıl kurtulabildiğini sordum, doktorun karısından söz etmeye, ona övgüler düzmeye başladı, o, daha önce yaşamında hiç görmediği kadar olağanüstü, bütünüyle sıra dışı bir insandı, dedi, o olmasaydı, şu anda sizinle konuşuyor olamayacağımdan eminim, hepimizi o kurtardı, kurtarmakla kalmadı daha da fazlasını yaptı, bizi korudu, besledi, tedavi etti, bunun üzerine ben de ona, biz sözcüğünün kimleri kapsadığını sordum, önceden bildiğimiz adları tek tek saydı bana, ayrıca, eski kocasının da o grubun içinde bulunduğunu ama onun hakkında konuşmak istemediğini çünkü üç yıl önce boşandıklarını söyledi, yaptığım sorgulamanın sonucu işte böyle komiserim, benim bundan çıkardığım sonuçsa doktorun karısının bir kahraman, güzel ruhlu bir insan olması gerektiği. Komiser, bu son sözleri duymazdan geldi. Böylelikle memuru, o günkü koşullarda devlete karşı işlenebilecek suçların en beterine karışmış olmasından kuşkulanılan bir insana kahraman ve güzel ruhlu sıfatlarını yakıştırdığı için paylamak zorunda kalmayacaktı. Kendini yorgun hissediyordu. Bu yüzden, müfettişe, fahişe ve gözü bantlı ihtiyarla yaptığı görüşmenin nasıl geçtiğini kısık, bitkin bir sesle sordu, Vaktiyle fahişelik yapmış olsa bile şimdi öyle olduğunu sanmıyorum, Neden, diye sordu komiser, Fahişe gibi davranmıyor, hareketleri de, konuşmaları da, tarzı da öyle değil, Fahişeleri iyi tanıyorsunuz anlaşılan, Öyle düşünmeyin komiserim, o konuda yaşadıklarım çok sıradan şeyler, sadece bir tane kişisel deneyimim oldu, buna karşılık, başkalarından edindiğim birçok bilgi söz konusu, Devam edin, Beni kibarca karşıladılar ama kahve ikram etmediler, Kadınla adam evli mi, Parmaklarında birer alyans var, Peki, ya yaşlı adam, onun hakkında ne düşünüyorsunuz, Yaşlı, söylenecek başka bir şey yok, İşte burada yanılıyorsunuz, yaşlılar her şeyi bilir ama kimse onlara bir şey sormadığı için susmayı yeğlerler, Eh, bu ihtiyar susmadı, İyi ki öyle yapmış, devam edin, Kadına yangından söz ederek başladım konuşmaya, meslektaşım gibi, ne var ki bunun beni bir yere götürmeyeceğini çabuk anladım, bunun üzerine, doğrudan atağa kalkmaya karar verdim, Polise yazılmış, içinde, yangından önce akıl hastanesinde meydana gelmiş olan ve suç sayılacak bazı olaylardan, örneğin bir cinayetten bahseden bir mektuptan söz ettim ona ve o konuda bilgisi olup olmadığını sordum, bilgisi olduğunu, bunu ondan daha iyi kimsenin bilemeyeceğini çünkü o cinayeti işleyenin kendisi olduğunu söyledi, Peki, cinayet aletinden söz etti mi, Evet, makas kullanmış, Adamın kalbine makas saplamış yani, Hayır, boğazına, Peki, daha başka, Apışıp kaldığımı itiraf etmem gerekiyor, Bunu düşünebiliyorum, Birden, karşımızda aynı cinayeti işleyen iki kişi bulduk, Devam edin, Size şimdi anlatacağım şey çok korkunç, Yangın mı, Hayır komiserim, körlerin yatakhanesinde yaşanan tecavüz sahnelerini açık açık, neredeyse tüm vahşetiyle anlattı, Peki, kadın o sahneleri anlatırken adam ne tepki veriyordu, Tam karşıma oturmuş gözlerimin içine bakıyordu, tek gözüyle ciğerimi okuyordu sanki, Bu bir yanılsama, Hayır komiserim,

Tek gözün iki gözden daha iyi gördüğünü artık biliyorum çünkü o tek göz, kendisine yardım edecek ikinci bir göz olmadığı için her şeyi tek başına yapmak zorunda, Belki de “körler ülkesinde tek gözlüler kral olur” sözünü bu nedenle söylemişlerdir, Belki öyledir komiserim, Devam edin, anlatın, Kadın sözünü bitirdiğinde, adam benim ileri sürdüğüm gerekçeye, yani onları ziyaret sebebimin, nasıl başladığı asla ortaya çıkarılamayacak, her şeyi kül haline getirmiş bir yangın hakkında bilgi toplamak olduğuna inanmadığını, bundan sonra dinlemeye değer bir şey söylemeyeceksem, onlara bir iyilik yapıp artık gitmemi söyledi, aynen böyle dedi, Peki, sizin tepkiniz ne oldu, Polislik yetkime başvurdum, bana bir görev verildiğini ve neye mal olursa olsun o görevi yerine getireceğimi söyledim, Peki, adam ne karşılık verdi, Bu durumda, benim, başkentte iktidar adına görev yapan tek polis memuru olduğumu, çünkü polis teşkilatının haftalarca önce kenti terk ettiğini, kendisinin ve karısının güvenliğiyle ilgilendiğim için bana teşekkür ettiğini, bunu başkaları için de yaptığımı ümit ettiğini, çünkü beni oraya yalnızca onlar için göndermediklerini düşündüğünü söyledi, Peki, sonra, Sonra, durum zorlaştı, daha ileri gidemezdim, geri adım attığımı sezdirmemek için yapabileceğim tek şeyi yaptım, bir yüzleşmeye hazır olmalarını, çünkü elde ettiğimiz çok güvenillir bilgilere göre, suçlu körler yatakhanesinin reisini öldürenin o değil, bir başkası, kimliği belirlenen bir kadın olduğunu söyledim, Peki, o sözlere verdikleri tepki ne oldu, Önce, onları korkuttuğum izlenimine kapıldım ama ihtiyar hemen kendini toparladı ve evde ya da başka bir yerde, bundan böyle yanlarında yasaları polisten daha iyi bilen bir avukat bulunduracaklarını söyledi, Onları gerçekten korkuttuğunuzu düşünüyor musunuz, diye sordu komiser, O izlenimi aldım ama emin olamam elbette, Korkmuşlardır belki ama kendileri için değil, Kimin için, komiserim, Gerçek katil için, doktorun karısı için, Ama fahişe, Ondan hâlâ böyle hitap etmeye hakkımız olup olmadığını bilemiyorum müfettiş, İyi ama mektubu yazanın ele verdiği katil her ne kadar o değil, doktorun karısıysa da, gözü siyah bantlı ihtiyarın karısı cinayeti kendisinin işlediğini söyledi, Doktorun karısı, ta kendisi, cinayeti işleyen o, bunu bana bizzat kendisi itiraf etti ve doğruladı. Konuşma bu aşamaya geldiğinde müfettişle memurun, kendi kişisel değerlendirmelerine değinen şeflerinden, yaptığı ziyaret sırasında edindiği bilgiler hakkında kısmen de olsa bir açıklama beklemesi mantıklıydı ama komiser kuşkulu kişileri ertesi gün yeniden sorgulamaya gideceğini, bundan sonra izleyecekleri yol hakkında daha sonra karar vereceğini söylemekle yetindi, Peki, ya biz, bizim yarınki görevimiz ne olacak, diye sordu müfettiş, Bağlantıları araştıracaksınız, başka bir şey yapmanıza gerek yok, siz, mektubu yazan kişinin eski karısıyla ilgileneceksiniz, o işte bir pürüz yok, kadın sizi tanımıyor, Ben de, dedi memur, otomatik bir akıl yürütmeyle, ihtiyarla ve fahişeyle ilgileneceğim, Kadının gerçekten öyle olduğunu ya da hâlâ o işi yaptığını bana kanıtlayana dek, fahişe sözcüğü sözcük dağarımızdan çıkmıştır, Başüstüne komiserim, Halen o işi yapıyor olsa bile, ondan söz ederken başka bir tanımlama kullanmanın bir yolunu bulacaksın, Başüstüne komiserim, kadının adını kullanacağım, Adlar defterimde kayıtlı, senin defterindekileri artık yok farz et, Bana adını söyler misiniz komiserim, böylece fahişe lafı ortadan kalkmış olur, Hayır söylemeyeceğim, bu bilgileri şimdilik gizli tutmayı uygun görüyorum, Yalnızca onun adını mı, yoksa herkesin adını mı, Herkesin, Ona nasıl hitap edeceğimi bilemiyorum, Güneş gözlüklü genç kız diyebilirsin, örneğin, İyi ama gözünde güneş gözlüğü yoktu ki, bunun doğru olduğuna yemin edebilirim, Herkes, yaşamında bir kez bile olsa güneş gözlüğü takmıştır, diye karşılık verdi komiser ayağa kalkarken. Kamburlaşmış sırtıyla odasına yollandı ve kapıyı kapattı. Bahse girerim ki talimat almak için bakanlığa telefon edecek, dedi müfettiş, Nesi var bunun, diye sordu memur, Bizim gibi onun da kafası karışık, Yaptığı işin doğruluğuna inanmıyor sanki, Ya sen, sen inanıyor musun, Ben buyrukları yerine getiriyorum ama o şef, ne yapacağını bilemeyecek durumda olduğunu bize sezdirmemesi gerekiyor, yoksa bunun sonuçlarına katlanmak zorunda kalan biz oluruz, dalgalar kayalara vurduğunda tokuşan midyeler olur her zaman, Bu sözün doğruluğu konusunda ciddi kuşkularım var, Neden, Sular üzerlerine vurduğunda, midyeler çok mutlu olur gibi gelir bana, Bilmiyorum, midyelerin güldüğünü hiç duymadım, Bana sorarsan gülmekle kalmıyor, gülmekten

kırılıyorlar, attıkları kahkahaların sesini dalgalar bastırıyor, onları duymak için sese iyice kulak vermek gerekiyor, Doğru değil bu, sen kıdemsiz bir memur olduğun için her şeyi alaya alıyorsun, En iyi vakit geçirme yöntemi bu, kızmayın bana, Bir yöntem daha vardır, hem de çok daha iyi, Nedir o, Uyumak, ben çok yoruldum, yatmaya gidiyorum, Komiser senin hizmetine gerek duyabilir, Başımı yine bir duvara toslamam için mi, sanmıyorum, Haklısın, kuşkusuz, ben de senin gibi yapıp biraz dinleneceğim ama gerekirse ikimizden birini kaldırması için şuraya bir not bırakıyorum, Çok iyi yapıyorsun.

Komiser, ayakkabılarını çıkarıp yatağına uzanmıştı. Sırtüstü yatmış, ellerini ensesinin altına koymuş, gözünü tavana dikmişti, yukarıdan bir öğüt ya da genel olarak nitelendirildiği gibi, tarafsız bir düşüncenin inmesini bekliyordu sanki. Ses geçirmez, dolayısıyla da sağır olduğu için duvarın ona söyleyeceği bir şey yoktu, ayrıca zamanının çoğunu yalnız geçirdiği için konuşma alışkanlığını şimdiden fiilen yitirmişti. Komiser kafasından, doktorun karısıyla ve doktorla yaptığı görüşmeyi geçiriyordu, gözünün önüne önce birinin, sonra ötekinin yüzü geliyordu, onu gördüğünde homurdanarak yerinden kalkan ama sahibinin buyruğu üzerine yeniden yatan köpek, ona baba evindekini anımsatan ve sonradan nereye gittiğini bilemediği sarı pirinçten yapılma üçlü bir avize, bu anılar, müfettişin ve memurun ağzından duyduklarıyla birbirine karışıyor ve kendine o anda orada ne halt yediğini soruyordu. Sınırı, filmlerde gördüğümüz polis hafiyelerine parmak ısırtacak bir ustalıkla geçmişti, vatanı ölümcül bir tehlikeden kurtaracağına inandırmıştı kendini ve bu inançtan güç alarak astlarına saçma sapan buyruklar vermiş, onlar da kibarlık gösterip ona diş bilememişlerdi, zangır zangır titreyen, sürekli heyelan geçiren, kuşkulardan oluşmuş bir dağı ayakta tutmaya çalışmıştı ve şimdi, diyaframına baskı yapan tarifsiz bir bunalımın şaşkınlığı içinde, denizpapağanının –yani kendisinin– daha şimdiden haber almasının neden bu kadar geciktiğini kendi kendine sormaya başlamış bir albatrosa iyi kötü hangi inanılır bilgileri uydurabileceğini soruyordu kendine. Ne diyeceğim ona, diyordu, balık kartalı üzerinde toplanan kuşkuların haklı çıktığını, kocasının ve daha başkalarının komplonun içinde yer aldıklarını mı, o da bana o başkalarının kim olduğunu soracak, ben de ona tek gözünde siyah bant olan ve kurtbalığı kod adının çok yakışacağı bir ihtiyardan ve kedibalığı adı verilebilecek güneş gözlüklü bir genç kızdan ve mektubu yazan adamın, magribalığı adının uygun düşeceği eski karısından söz edeceğim ve ona, bilmem bu adlar sizin için de uygun mu, diye soracağım. Komiser ayağa kalkmış, kırmızı telefonla konuşmaya başlamıştı bile, Evet albatros, adlarını size verdiğim bu kişiler, balıkçıların denize attığı balıklar kadar değersiz ama onları koruyan balık kartalına rastlamak kendileri için bir şans olmuş, Peki, balık kartalı hakkında siz ne düşündünüz, denizpapağanı, Bana düzgün, normal, akıllı ve ötekilerin hepsinin söylediği doğruysa, albatros, ki ben de öyle düşünme eğilimindeyim, bütünüyle sıra dışı bir insanmış gibi geldi, O kadar sıra dışı bir insan ki adamın birini makas darbesiyle öldürmeyi başarabilmiş, denizpapağanı, Tanıklara göre o adam iğrenç bir tecavüzcüymüş, albatros, her bakımdan iğrenç biri, Sizi makaraya sarmalarına izin vermeyin, denizpapağanı, bana kalırsa o insanların, günün birinde sorguya çekilecek olurlarsa, olayları tek bir ağızdan çıkmışçasına aynı biçimde anlatmak üzere sözleştikleri açıkça ortada, planlarını uygulamayı dört yıl ertelemişler, bana verdiğiniz bilgilere, kendi çıkarsamalarıma ve sezgilerime de dayanarak sizinle her şeyine bahse girerim ki o beş kişi organize olmuş bir grup, olasılıkla da sizinle son konuştuğumuzda sözünü ettiğimiz tenyanın başını oluşturuyor, Yardımcılarım da, ben de öyle bir izlenim edinmedik albatros, Tek çözüm, o izlenimi edinmeye başlamak olacak, denizpapağanı, Kanıt bulmamız gerekecek, kanıt olmadan hiçbir eyleme girişemeyiz, albatros, Kanıt nasıl olsa bulunur, denizpapağanı, siz ciddi aramalar yapın, İyi ama yargıç kararı olmadan arama yapamayız, albatros, Kentin sıkıyönetim altında olduğunu, size kent halkının tüm haklarının ve güvencelerinin de askıya alınmış olduğunu anımsatırım, denizpapağanı, Peki, kanıt bulamazsak ne yapacağız albatros, Kanıt bulamayacağınız düşüncesine inanmayı reddediyorum denizpapağanı ve sizi

bir komiser olarak pek saf buluyorum, ben içişleri bakanı olduğumdan beri, olmayan kanıtlar her zaman, kaçınılmaz olarak bulundu. Benden yapmamı istediğiniz şey kolay olmadığı gibi, hoş da değil albatros, İstemiyorum, buyuruyorum denizpapağanı, Başüstüne albatros, her halükârda, işlendiği kesin olarak belli olmayan bir cinayetle karşı karşıya bulunduğumuzu size anımsatmayı görev sayıyorum, şüpheli gözüyle bakmaya karar verdiğimiz kişinin gerçekten şüpheli olduğuna dair hiçbir kanıt yok elimizde, kurduğumuz tüm temaslar, yaptığımız tüm soruşturmalar, tersine, onun suçsuz olduğunu gösteriyor, Tutuklu bir insandan alınan fotoğrafta, denizpapağanı, her zaman masum bir insan görürsünüz, o insanın içinde bir caninin saklandığı sonradan ortaya çıkar, Bir soru sorabilir miyim albatros, Siz sorun, ben de yanıtlayayım denizpapağanı, ben her zaman yanıt bulma şampiyonu olmuşumdur, Suç hakkında hiçbir kanıt bulamazsak ne olacak, Masum olunduğuna dair hiçbir kanıt bulamadığınız zaman ne oluyorsa o olacak, Bu yanıtınızı nasıl yorumlamalıyım albatros, Bazı davalarda karar zaten önceden alınmıştır, Madem öyle, sözü nereye getirmek istediğinizi yanlış anlamadıysam, beni bu görevden almanızı istiyorum albatros, Alınacaksınız denizpapağanı, size söz veriyorum, ama o iş ne şimdi ne de sizin isteğiniz üzerine olacak, bu dosya kapandığında görevden alınacaksınız, bu isteğinize ancak, sizin ve yardımcılarınızın göstereceğiniz üstün çaba sayesinde onu hak ettiğinizde ulaşabileceksiniz, şimdi beni iyi dinleyin, bana tüm hücreyi elleri ve ayakları bağlı olarak teslim etmeniz için size beş gün veriyorum, altı gün değil, sizin o balık kartalını ve daha kod adı bile verilmemiş olan zavallı kocasını, sudan başını yeni çıkaran üç küçük balığı, kurdu, kediyi ve magribalığını, hepsini, üzerlerine yıkılan, yadsınması, kıvırtılması, karşı çıkılması ya da çürütülmesi olanaksız suçların altında ezilmiş olarak karşımda görmek istiyorum, işte sizden bunu istiyorum denizpapağanı, Elimden geleni yapacağım albatros, Bu söylediklerimi tam ve eksiksiz olarak yapacaksınız, bununla birlikte, hakkımda kötü düşünmenizi de istemiyorum, çünkü ben mantıklı bir insanımdır ve işinizi başarıyla sonuçlandırmak için yardıma gerek duyduğunuzu anlıyorum, Bana bir başka müfettiş daha mı göndereceksiniz albatros, Hayır denizpapağanı, size başka türlü bir yardımda bulunacağım ama çok etkili olacak, hatta etkiliden de öte, buyruğumdaki tüm polis kuvvetlerini göndermişim gibi etki sağlayacak, Anlayamıyorum albatros, Boru sesini duyduğunuzda bunu ilk anlayan siz olacaksınız, Boru mu, Son saldırı borusu, denizpapağanı. Konuşma kesildi.

Komiser, kolundaki saat altı yirmiyi gösterirken odadan çıktı. Müfettişin masanın üzerine bıraktığı notu okudu ve altına, Halletmem gereken bir iş var, beni bekleyin, yazdı. Garaja indi, arabaya bindi, motoru çalıştırdı ve çıkış rampasına yöneldi. Orada durdu ve görevliye yaklaşması için işaret etti. Esirgeyen sigorta şirketinin şirketinin kiracısı ile kısa süre önce aralarında geçen konuşmanın ve tatsız sözlerin hâlâ etkisi altında olan adam, arabanın camına çekinerek yaklaştı ve herkese kullandığı sözü söyledi, Sizin için ne yapabilirim, Biraz önce size biraz kaba davrandım, Önemi yok efendim, burada insan her şeye alışıyor, Niyetim size hakaret etmek değildi, Bunu yapmanız için hiçbir neden yoktu, bay, Komiser, ben polis komiseriyim, işte kimliğim, Özür dilerim komiser bey, aklımın ucundan bile geçmedi, ya öteki beyler, Genç olanı polis memuru, öteki de polis müfettişi, Kulağıma küpe olsun, komiser bey, bundan böyle sizi rahatsız etmeyeceğime söz veririm, biraz önce de niyetim kötü değildi zaten, Buraya bir soruşturma yapmak için gelmiştik, işimizi bitirdik, şu anda normal vatandaştan farkımız yok, tatildeymiş gibi kabul edebilirsiniz bizi, rahatınızı kaçırmak istemiyorsanız bu konuda ağzınızı sıkı tutmanızı öneririm size, polis tatil yaparken bile görev başındadır, mesleği onun kanına işlemiştir, Sizi çok iyi anlıyorum komiser bey, içtenlikle söylememe izin verirseniz şunu söylemek isterim, keşke bana açıklama yapmasaydınız, ne olur ne olmaz, yerin kulağı vardır, derler ya, bilmeyen insan, görmeyen insan gibidir. Bunu birine itiraf etmem gerekiyordu, o kişi de siz oldunuz. Araba rampayı tırmanmaya başlamıştı ama komiserin aklından bir öğüt daha vermek geçiyordu, Dudaklarını mühürle, çeneni tut, söylediklerime pişman etme beni. Arabayı geri alsaydı mutlaka pişman olurdu, çünkü görevlinin telefonla gizli gizli konuştuğunu görecekti, belki karısına bir polis

komiseriyle tanıştığını anlatıyor, belki de kapıcıya esirgeyen sigorta şirketinin bulunduğu kata garajdan doğrudan çıkan, koyu renk takım elbiseli üç adamın kimliklerini bildiriyordu, belki ilkini, belki de ikincisini anlatıyordu ama biz bu telefon görüşmesinde sözü edilenleri büyük olasılıkla hiç bilemeyeceğiz. Komiser, arabayı birkaç metre ötede kaldırımın kenarına park etti, ceketinin dış cebinden not defterini çıkardı, ihbar mektubunu yazan kişinin arkadaşlarının ad ve adreslerini yazdığı sayfayı buldu, sonra sokak listesine baktı, bulunduğu yere en yakın evin, ihbarcının eski karısının evi olduğunu fark etti. Sonra, gözü siyah bantlı ihtiyar ile güneş gözlüklü genç kızın evine varıncaya kadar izleyeceği güzergâhı da not aldı. O adın o genç kıza çok yakışacağını söylediğinde, ikinci dereceden zavallı memurun şaşırmış yüzünü, Ama onun gözünde güneş gözlüğü yoktu, deyişini anımsayarak gülümsedi. Ona dürüst davranmadım, diye düşündü komiser, ona grup fotoğrafını göstermem gerekirdi, orada genç kızın sağ kolunu aşağıya sarkıttığını, elinde de bir güneş gözlüğü tuttuğunu görürdü, zavallı yardımcım watson, işte böyle ama bunu görebilmen için sende de komiser gözü olmalıydı. Arabayı çalıştırdı. Bir itki onu esirgeyen sigorta şirketinden çıkmaya zorlamıştı, bir itki onu garaj görevlisine kimliğini açıklamaya zorlamıştı, bir itki şimdi onu boşanmış kadının evine gitmeye zorluyordu, bir itki onu tek gözü siyah bantlı ihtiyara gitmeye zorlayacaktı, yine aynı itki daha sonra onu, hem kadına hem de kocasına sorgulamayı sürdürmek üzere ertesi gün aynı saatte yine geleceğini söylememiş olsa doktorun karısının evine gitmeye zorlayacaktı. Nasıl bir sorgulama yapacağını düşündü, örneğin ona şunu söyleyecekti, Bayan, sizin demokratik sistemi büyük tehlikeye düşüren hareketin, yani beyaz oy hareketinin düzenleyicisi, sorumlusu ve baş yöneticisi olduğunuzdan kuşkulanıyoruz, şaşırmış numarası yapmayın ve elimde bununla ilgili kanıtlar olup olmadığını sorarak boşuna zaman yitirmeyin, suçsuz olduğunuzu bize siz kanıtlayacaksınız, çünkü kanıtlar gerek duyulduğunda ortaya çıkacaktır, bundan emin olun, bunlardan birinin ya da ikisinin –bütünüyle olmasa bile– çürütülemez nitelikte olması, hatta o niteliği taşımasalar da yeterli olacaktır, örneğin bundan dört yıl önce, tüm kent sakinleri sendeleyerek yürüyüp kafalarını elektrik direklerine vururken sizin inanılmaz şekilde körleşmemiş olmanız gibi, bana bu ikisinin birbiriyle hiç ilişkisi bulunmadığı yanıtını vermenizden önce, size, yumurta çalan öküz de çalar, diyeceğim ki bu benim bakanımın düşüncesidir, başka deyişle söyleyecek olursam, yüreğim kan ağlasa da ona saygı göstermek zorundayım, bir komiserin yüreği kan ağlamaz demeyin bana, siz öyle sanın bayan, şimdiye kadar belki birçok komiser tanıdınız ama karşınızdaki komiseri tanımıyorsunuz, bu konuda size garanti veririm, buraya gerçeği ortaya çıkarmak gibi dürüst bir niyetle gelmedim, bu doğru, size yargısız infaz yapıldığı söylenebilir ama bu denizpapağanının –bakanım beni böyle çağırıyor– yüreği kan ağlıyor ve bu kanı nasıl durduracağını bilemiyor, size vereceğim öğüdü dinleyin, itiraf edin, suçlu olmasanız bile itiraf edin, hükümet halka, şimdiye kadar eşi menendi görülmemiş toplu bir hipnozun kurbanı olduğunu, sizin de bu sanat dalında bir dâhi olduğunuzu söyleyecektir, belki de insanlar bu durumu eğlenceli bulacak ve yaşam her zamanki akışına yeniden dönecektir, birkaç yılınızı cezaevinde geçirirsiniz, biz uygun görürsek dostlarınız da tutuklanır, bu arada, biliyorsunuz, seçim yasasında reform yapılacak, boş oy uygulamasına son verilecek ya da boş oylar, geçerli oylar gibi partiler arasında eşit olarak paylaştırılacak, böylelikle oy oranları bozulmamış olacak, çünkü bayan, önemli olan oranlardır, oy kullanmaktan kaçanların ve doktordan mazeret raporu almayanların adlarının gazetelerde yayınlanması da iyi olur, tıpkı eskiden suçluların halk meydanında kazığa bağlanıp sergilenmesi gibi, bütün bunları anlatmamın nedeni sizi sevimli bulmam, o kadar ki size yalnızca şunu söyleyebilirim, bundan dört yıl önce, ailemden bazı kişileri yitirmeseydim –ama ne yazık ki o felaket sırasında onları yitirdim–, sizin koruduğunuz grupta yer almış olmak bana şimdi çok büyük mutluluk verirdi, o zamanlar henüz komiser değil, kör bir müfettiştim, gözleri yeniden görmeye başladığında, sizin yangından kurtardığınız grubun fotoğrafında yer alabilecek bir müfettiş, beni evinizden ayrılırken gören köpeğinizin homurdanmayacağı bir insandım, ayrıca tüm bu olup bitenler ve daha fazlası meydana geldikten sonra, yanıldığını içişleri bakanının yüzüne karşı

söyleyebileceğime şerefim üzerine yemin edebilirim, çünkü dört yıldır sürmekte olan bir dostluk, bir insanı tanımak için yeterlidir, hatta fazlasıyla yeterlidir, sonuçta işlerin ne hale geldiğine bir bakın, evinize bir düşman gibi girdim ve şimdi nasıl çıkacağımı bilemiyorum, bakana görevimi başaramadığımı söylemek üzere tek başıma mı çıkmalıyım, yoksa sizi tutukevine götürmek için birlikte mi çıkacağız. Bu son düşünceler komisere ait değil, çünkü o şu anda kafasını, bir şüphelinin ve kendisinin yazgısıyla ilgili kararlardan çok, arabasını park edecek bir yer bulmaya yoruyor. Defterini yeniden kontrol etti ve mektupçunun eski karısının oturduğu dairenin ziline dokundu. Zili ikinci kez çaldı, sonra bir daha çaldı ama kapıyı açan olmadı. Zili çalmak için bir kez daha elini kaldırmıştı ki giriş katından bir pencerenin açıldığını, kafası taktığı bigudilerle kocaman olmuş, üzerinde iş kıyafeti olan yaşlı bir kadının başını dışarı uzattığını gördü, Kimi aradınız, diye sordu kadın, Sağdaki ilk dairede oturan kadını arıyorum, diye yanıtladı komiser, Evde değil, biraz önce dışarı çıktığını gördüm tesadüfen, Ne zaman döneceğini biliyor musunuz, Hiçbir fikrim yok, bir mesaj bırakacaksanız, kendisine iletirim, dedi kadın, Çok teşekkür ederim, gerek yok, bir başka gün yine gelirim. Bigudili kadının, sağdan birinci dairedeki dul komşusunun erkekleri evine artık göz göre göre almaya başladığını düşünebileceği komiserin aklına hiç gelmemişti, sabah da biri gelmişti, şimdi de babası yaşında bir erkek gelmişti ziyaretine. Komiser, yan koltuğa açtığı plana göz attı, arabayı çalıştırdı, ikinci hedefine yöneldi. Bu kez pencerede beliren komşu olmadı. Merdivene bakan kapı açıktı, yani bir gözü siyah bantlı adamla güneş gözlüklü genç kadının –ne tuhaf çift ama– oturduğu ikinci kata doğrudan çıkabilirdi, başlarına gelen körlük felaketinin onları yakınlaştırmış olması anlaşılabilir bir şeydi ama o felaketin üzerinden dört yıl geçmişti ve genç bir kadın için dört yıl hiçbir şey ifade etmese bile, yaşlı bir adam için yıllar ikişer ikişer geçmiş olmalıydı. Ve hâlâ birlikte yaşıyorlar, diye düşündü komiser. Kapıyı çaldı ve bekledi. Açan olmadı. Kulağını kapıya dayayıp içeriyi dinledi. Öte yanda sessizlik egemendi. Zili bir kez daha çaldı ama laf olsun diye, kapının açılacağını düşünmüyordu. Merdiveni indi, arabaya girdi ve mırıldandı, Nerede olduklarını biliyorum. Arabada telefon olsaydı ve nereye gittiğini söylemek için bakanı arasaydı, onun kendisine üç aşağı beş yukarı şunları söyleyeceğinden emindi, Bravo denizpapağanı, işi işte böyle yürütmelisin, o salakların hepsini suç üstünde enseleyin ama tedbirli olun, her şeyi göze almış beş hergelenin hakkından tek bir adamın geldiği yalnızca filmlerde görülür, bu yüzden yanınızda takviye götürseniz iyi olur, ayrıca siz hiç karate yapmadınız, sizin zamanınızda böyle şeyler yoktu, Kaygılanmayın albatros, karate öğrenmedim ama ne yapacağımı bilirim ben, Elinizde silahla içeri dalın, gök gürledi sanıp ödleri patlasın, korkudan donuna yapsın hepsi, Başüstüne albatros, Alacağınız madalyayı hazırlatmaya başlıyorum, Siz yine de acele etmeyin, albatros, bu badireden sağ çıkıp çıkmayacağım henüz belli değil. Haydi canım siz de, armut pişmiş ağzınıza düşmüş, size güvenim tam, sizi bu göreve atadığımda ne yaptığımı biliyordum, Elbette, albatros.

Sokak lambaları yandı, günbatımı gökyüzünde ufuk boyunca ilerliyor, yakında hava kararacak. Komiser zili çaldı, şaşırmanıza hiç gerek yok, polisler çoğu zaman zili çalar, her seferinde kapıyı kırmazlar. Doktorun karısı eşikte belirdi, Sizi yarın bekliyordum komiser bey, şimdi kabul edemem, konuklarımız var, Biliyorum, konuklarınızla daha önce tanışmadık ama kim olduklarını biliyorum, Bunun sizi içeri almam için yeterli bir neden olduğunu sanmıyorum, Rica ediyorum, Konuklarımın sizi buraya getiren meseleyle hiçbir ilgileri yok, Beni buraya getirenin ne olduğunu bilmiyorsunuz bile ve bunu öğrenmenizin şimdi tam zamanı, Girin.

Kuramsal ve kılgısal bakımdan tartışılamayacak olaylar karşısında bir polis komiserinin aklının, meslek icabı ve prensipte, tam olarak kaderci demesek de, oldukça esnek çalıştığını ileri süren yaygın bir kanı vardır; olacağı varsa olur, üstelik, ne şiddette olması gerekiyorsa o şiddette olur. Bununla birlikte, çok sık rastlanmasa da bu yardımsever kamu görevlilerinin, yaşamın öngörülmesi olanaksız iniş çıkışları yüzünden iki ara bir derede kaldığı, yani olması gereken ile kendisinin olmasını istemediği şey arasında afalladığı olur. Bizim esirgeyen sigorta şirketinin komiseri için işte o gün gelip çatmıştı. Doktorun karısının evinde yarım saatten fazla kalmamıştı ama o kısa zaman dilimi, evde toplanmış olan ve şaşkınlıktan ağzı açık kalan gruba, aldığı görevin tüm karanlık yanlarını açıklaması için yeterli olmuştu. Üstlerinin, artık kaygı verici olmanın da ötesine geçen dikkatini, o mekândan ve insanlardan başka yöne çekmek için elinden geleni yapacağını söylemişti ama bu girişiminin başarılı olacağına güvence vermiyordu. Sorgulamaları bitirmesi için kendisine beş gün süre tanındığını ve haklarında suç duyurusunda bulunulmasıyla yetinmeyeceklerini önceden bildiğini söyledi ve doktorun karısına dönerek ekledi, Deyimin kabalığı için özür dilerim ama günah keçisi yapmak istedikleri kişi sizsiniz bayan ve dolayısıyla belki de kocanız, ötekilere gelince, onların kısa vadede risk altında olduklarını sanmıyorum, suçunuz bayan, adam öldürmüş olmak değil, en büyük suçunuz, hepimiz kör olduğumuzda sizin görme yetinizi yitirmemiş olmanız, anlaşılmaz olan bir durum yalnızca başka bir şey için gerekçe oluşturmuyorsa görmezden gelinebilir. Saat sabahın üçü, komiser yatağının içinde bir o yana, bir bu yana dönüp duruyor ama gözüne bir türlü uyku girmiyor. Kafasının içinde ertesi gün için planlar yapıyor, yaptığı planları takıntılı bir biçimde tekrar tekrar düşünüyor ve en başa dönüyor, müfettişe ve memura daha önce öngördükleri gibi kendisinin, karısının sorgulamasını tamamlamak için doktora gideceğini söyleyecek, yardımcılarına da onlara verdiği görevi anımsatacak, gruptaki öteki kişileri mercek altına almalarını söyleyecek ama bütün bunlar boş, olayların vardığı noktaya bakılırsa, şimdi yapılması gereken, tekerleğe çomak sokmak, zaman kazanmak, bir yandan soruşturmanın ilerlemesini sağlayacak, öte yandan bakanın planlarının aksamasını sağlayacak hayali ilerlemeler ve duraksamalar uydurmak, bunların fazla sırıtmamasına dikkat etmek ve sonuçta bakanın kendisine vaat ettiği yardımın ne olduğunu öğrenmek. Kırmızı telefon çaldığında saat neredeyse gecenin üç buçuğu idi. Komiser bir sıçrayışta yerinden kalktı, ayaklarına üzerinde teşkilatın amblemi bulunan terlikleri geçirdi ve telefonun durduğu masaya doğru sendeleyerek koştu. Daha oturmadan telefonun ahizesini kaldırmış, konuşmaya başlamıştı, Alo, Ben albatros, diye karşılık verildi hattın öteki ucundan, İyi geceler albatros, ben denizpapağanı, Size bazı talimatlar vereceğim denizpapağanı, not alın, Başüstüne albatros, Bugün, sabah saat dokuzda, akşam dokuz değil, sınırın altıncı-kuzey noktasında sizi biri bekleyecek, ordunun durumdan haberi var, sorun çıkmayacak, Yoksa bu kişi benim yerimi alacak olan görevli mi, albatros, Böyle olması için hiçbir neden yok denizpapağanı, yaptığınız sorgulama iyi gitti ve işin sonuna kadar da umarım öyle gidecektir, Teşekkür ederim albatros, peki buyruğunuz nedir, Söylediğim gibi, sabah saat dokuzda sınırın altıncı-kuzey noktasında biri sizi bekleyecek, Evet albatros, bunu zaten not etmiştim, Bana sözünü ettiğiniz fotoğrafı o kişiye vereceksiniz, üzerinde esas şüphelinin bulunduğu grup fotoğrafını, aynı zamanda elinizde bulunan adları ve adresleri de vereceksiniz. Komiser birden, sırtından aşağı soğuk terlerin boşandığını hissetti, İyi ama sorgulamayı yürütebilmek için o fotoğrafa hâlâ ihtiyacım var, diyecek oldu, Fotoğrafın size o kadar gerekli olduğunu sanmıyorum denizpapağanı, hatta artık ona ihtiyacınız olmadığını düşünüyorum, çünkü siz ve yardımcılarınız çete üyelerinin hepsini tanıyorsunuz artık, Grup demek istiyorsunuz, Çete de bir gruptur, Evet albatros, ne var ki her grubu çete olarak tanımlayamayız, Tanımlamalar konusunda bu kadar titiz olduğunuzu bilmiyordum doğrusu, sözlüklerle aranız iyi bakıyorum denizpapağanı, Sözünüzü kestiğim için beni bağışlayın albatros, hâlâ biraz bitkinim de, Uyuyor muydunuz, Hayır albatros, yarın ne yapacağımı düşünüyordum, Tamam öyleyse, ne yapacağınızı artık biliyorsunuz, altıncı-kuzey noktasında sizi bekleyecek olan kişi aşağı yukarı sizin yaşınızda, beyaz puanlı mavi bir kravat takmış olacak, bir

askeri sınır noktasında onun gibi giyinmiş çok insan olmaz sanıyorum, Ben bu adamı tanıyor muyum, albatros, Hayır, bizim servisten değil, ha, unutmadan, sizin parolanıza şu tümceyle karşılık verecek, Oh hayır, zamanı asla gelmeyecek, Peki, benim tümcem ne olacak, Zamanı her zaman gelir, Çok iyi albatros, buyruklarınız yerine getirilecek, buluşma için saat dokuzda sınırda olacağım, Şimdi yatağınıza dönün ve gecenin geri kalan bölümünde iyi bir uyku çekin denizpapağanı, ben de aynı şeyi yapacağım, bu saate kadar çalıştım, Size bir soru sorabilir miyim, albatros, Sorun ama uzun olmasın, Fotoğrafın bana vaat ettiğiniz yardımla bir ilgisi var mı, Dikkatiniz için sizi kutlarım denizpapağanı, sizden gerçekten hiçbir şey gizlenemiyor, Demek, ilgisi var, Evet çok ilgisi var ama ne şekilde ilgisi olduğunu söylememi beklemeyin benden, bunu yapacak olursam işin sürprizi kalmaz, Bu sorgulamanın tek sorumlusu doğrudan ben olduğum halde mi, Aynen öyle, Bu, bana güvenmediğiniz anlamına geliyor, albatros, Yere bir kare çizin denizpapağanı ve içine girin, karenin sınırladığı kenarların içinde size güveniyorum denizpapağanı, ama onun dışında yalnızca kendime güvenirim, sizin yaptığınız sorgulama bir kare, o kareyle ve sorgulamanız ile yetinin siz, Anlaşıldı albatros, İyi uykular denizpapağanı, hafta sonundan önce benden haber alacaksınız, İyi geceler albatros. Bakanın dileğine karşılık, geceden geriye kalan azıcık zaman komiseri rahatlatmaya hiç yetmedi. Uyku tutmuyordu bir türlü, beyninin kapıları kapanmıştı ve içeride uykusuzluk kraliçe ve mutlak efendi olarak hüküm sürüyordu. Fotoğrafı neden istedi, diye soruyordu kendine, hafta sonundan önce vereceği haberler olduğunu söyleyerek beni neyle tehdit etti, tek tek çözümlendiğinde söyledikleri tehdikâr değildi ama ses tonu yadsınamaz biçimde tehdit doluydu, yaşamını her türden insanı sorgulamakla geçirmiş olan bir komiser, hecelerin karmakarışık labirenti içinde kendini çıkışa götürebilecek yolu seçmeyi sonunda nasıl öğrenirse, ağızdan çıkan her sözcüğün içerdiği ve peşinden sürükleyip getirdiği karanlık bölgeleri ayırt etmeyi de öyle öğrenir... Hafta sonundan önce benden haber alacaksınız tümcesini yüksek sesle söyleyin, o tümcenin içine, kurnazca düşünülmüş bir korku zerresini, korkunun kokuşmuş kokusunu, baba otoritesinin salınan hayaletini katmanın ne kadar kolay olduğunu siz de göreceksiniz. Komiser, Ama benim korkmam için hiçbir neden yok, ben görevimi yapıyorum, bana verilen buyrukları yerine getiriyorum türü rahatlatıcı düşünceler üretmeyi yeğliyordu ama bilincinin ta derinliklerinde bir yerde işin böyle olmadığını, buyruklara itaat etmediğini, çünkü dört yıl önce doktorun karısının körleşmemesinin onu, bugün, sandık başına giden oy kullanma yaşındaki başkent halkının yüzde seksen üçünün beyaz oy kullanmasının suçlusu yapmayacağını, ilk tuhaflığın onu otomatik olarak ikinci tuhaflığın sorumlusu kılmayacağını biliyordu. Bakan da buna inanmıyor, diye düşündü, onu ilgilendiren tek şey, atış yapabileceği bir hedef bulmak, bu hedefi tutturamazsa kendine bir yenisini arayacak, sonra bir başkasını, bir başkasını daha ve bu, başarı kazanıncaya kadar böyle sürüp gidecek, ta ki kendisinin ne kadar yetenekli olduğuna ikna etmek istediği insanlar, bu tekrarlardan bıkıp kullanılan yöntemlere ve usullere yabancılaşıncaya kadar. Öyle ya da böyle sayıyı kazanan sonunda kendisi olacak. Bu saçmalıkları didikleyip durmuş, uyku da ona sonunda bir kapı açmış, koridorlardan birine süzülmüş ve komiserin hemen bir düş görmesini sağlamıştı, düşünde, bakanın o fotoğrafı kendisinden, doktorun karısının gözlerine iğne batırmak için istediğini görüyordu, bakan bir yandan da büyücülere özgü nağmeler mırıldanıyordu, Kör değildin ama kör olacaksın, beyazı biliyorsun ama karayı da göreceksin, bu iğneyi sana hem önden hem arkadan batırıyorum. Komiser, doktorun karısı bağırıp bakan da kahkahalar attığı sırada sıkıntıyla, her yanından terler boşanarak uyandı, kalbi düzensiz atıyordu. Işığı yakarken, Ne korkunç bir düş, diye geveledi, beynimizin içinde ne ürkütücü canavarlar saklı. Saati yedi otuzu gösteriyordu. Altıncı-kuzey noktasına ne kadar zamanda varabileceğini hesapladı ve gördüğü karabasanın onu uyandırma nezaketini göstermesine neredeyse sevindi. Zorlukla kalktı, başı kurşun gibi ağırdı, ayakları daha da öyle, bacaklarının üzerinde zorlukla dikiliyordu, banyoya kadar ayaklarını sürüyerek gitti. Yirmi dakika sonra, yaptığı duşla iyi kötü kendine gelmiş, tıraş olmuş ve çalışmaya hazır olarak banyodan çıktı. Sırtına temiz bir gömlek giydi, giyinmeyi bitirdi, Adam, beyaz puanlı mavi bir kravat takacak,

diye düşündü ve dünden kalan bir fincan kahveyi ısıtmak için mutfağa geçti. Müfettiş ve memur hâlâ uyuyor olmalıydı, odalarından yaşam belirtisi sayılacak hiçbir ses gelmiyordu. Bir kuru pastayı isteksizce çiğnedi, sonra bir ikincisini ısırdı, ardından, dişlerini fırçalamak için banyoya gitti. Odaya girdi, orta boy bir zarfın içine fotoğrafı ve bir başka kâğıda kopya ettikten sonra adresleri koydu, salona geçtiğinde astlarının uyuduğu odadan sesler geldiğini duydu. Onları beklemedi, kapılarını da tıklatmadı. Çabucak şunları yazdı, Erken çıkmak zorunda kaldım, arabayı alıyorum, söylediğim kişileri izlemeye almanızı istiyorum, kadınlar üzerine yoğunlaşın, gözü siyah bantlı adamın karısıyla ve mektupçunun eski karısıyla, bu arada fırsat bulursanız yemek yiyin, ben akşama doğru döneceğim, sonuçları bekliyorum. Kesin buyruklar, açık seçik bilgiler, komiserin yaşamındaki her şey keşke böyle olsaydı. Esirgeyen sigorta şirketinden çıktı, garaja indi. Görevli işinin başındaydı, selam verdi, selam aldı, aynı anda adam orada mı uyuyor acaba diye soruyordu kendine, görünüşe bakılırsa bu garajda mesai saati uygulaması yapılmıyordu. Saat neredeyse sekiz otuzdu, Vaktim var, diye düşündü, yarım saatten önce orada olurum, zaten ilk giden ben olmamalıyım, albatros çok kesin, çok açık konuştu, adam beni orada saat dokuzda bekleyecek, demek ki bir dakika geç gidebilirim, bilemedin iki, hatta üç, keyfim isterse öğleyin giderim. Bunun doğru olmadığını, oraya sadece buluşacağı adamdan önce gitmemesi gerektiğini biliyordu, rampayı çıkmak için arabaya hız verirken, Yanlarında dikilip duran insanlar görmek, altıncı-kuzey noktasında nöbet tutan askerleri sinirlendirir belki, diye düşündü. Pazartesi sabahı olmasına karşılık fazla trafik yoktu, komiserin altıncı-kuzey noktasına gitmesi yirmi dakika bile sürmedi. Peki, bu kör olası altıncı-kuzey noktası nerede, diye sordu kendine yüksek sesle. Kuzeyde elbette ama altıncı nokta, o namussuz altı nereye saklandı acaba. Bakan, çok doğal bir şey söylüyormuş gibi, altıncı-kuzey demişti, başkentin ünlü bir anıtından söz ediyordu sanki ya da bombanın tahrip ettiği metro istasyonundan, yani kentte, herkesin bilmek zorunda olduğu bir yerden, oysa komiser akılsızlık etmiş, gideceği yerin neresi olduğunu ona sormamış, Peki, o nokta nerede albatros, dememişti. Kum saatinin üst tarafındaki kumlar bir anda fazlasıyla eksilmişti, kum tanecikleri, saatin ortasındaki cam boğaza doğru telaşla koşturuyor, daha önce geçmek için öteki taneciklerle yarış ediyordu, yaşam boyunca koşturup duran zaman gibi, zaman bazen geçmek bilmez, bazen de tavşan gibi koşup oğlak gibi sıçrar, aslında, iyi düşünüldüğünde bu fazla bir şey ifade etmez, çünkü en hızlı koşan hayvan leopardır ve bir insan için şimdiye kadar, leopar gibi koşar ve sıçrar demek kimsenin aklına gelmemiştir, bunun nedeni belki, ortaçağın başlarında, o eşsiz dönemde sürek avına çıkan şövalyelerin leoparın koştuğunu henüz hiç görmemiş, belki de o hayvanın varlığından bile habersiz olmalarıdır. Diller tutucudur, nereye giderlerse gitsinler arşivlerini her zaman sırtlarında taşırlar ve güncelleştirilmek onları dehşete düşürür. Komiser, arabayı rasgele park etmişti, kent planı direksiyonun üzerinde açık duruyordu ve kentin kuzey sınırında hararetle altıncı-kuzey noktasını arıyordu. Kent eşkenar dörtgen ya da baklava biçiminde olmasaydı, albatrosun insanı donduran sözleriyle dile getirdiği üzere ona ayırdığı güven alanı gibi bir paralelkenarın içine yerleştirilmiş olsaydı, yerini saptamak nispeten kolay olacaktı, ne var ki kentin konturları düzensizdi ve her iki ucundan kenti sınırlayan çizginin hâlâ kuzeye mi, yoksa doğuya ya da batıya mı uzandığı kestirilemiyordu. Komiser saatine baktı ve amiri tarafından sigaya çekilmeyi bekleyen kıdemsiz polis memuru gibi içini korku sardı. Zamanında yetişmeyi başaramayacaktı, bu olanaksızdı. Kendini sakinleşmeye ve düşünmeye zorladı. Mantık, İyi de mantık ne zamandan beri insanların kararlarına rehberlik ediyor, evet, mantık sınır noktalarının, kentin kuzey bölgesinin en batısından başlayıp saat yönünde ilerlemesini gerektiriyor, dolayısıyla kum saati imgesine başvurmanın hiçbir yararı yok. Bu akıl yürütme belki de yanlış, İyi de akıl ne zamandan beri insanların aldığı kararlara rehberlik ediyor, bu soruyu yanıtlamak kolay değildi ama hiçbir şeye sahip olmamaktansa tek bir küreğe sahip olmak daha iyidir, çünkü küreksiz kayığın hiçbir yöne hareket etmeyeceğini herkes bilir, dolayısıyla komiser altıncı noktanın bulunması gereken yere bir haç çizip yola koyuldu. Neredeyse hiç trafik olmadığı ve sokaklarda polisin gölgesine bile rastlanmadığı için, kırmızı ışıklarda geçmeye büyük arzu duyuyordu,

komiser bu dürtüye sonunda yenik düştü. Arabanın tekerleri yoldan kesilmişti, adeta uçuyordu, ayağını gaz pedalından neredeyse hiç kaldırmıyordu, frene basması gerekirse bunu filmlerde, sinirleri en zayıf izleyicileri yerinden hoplatan kovalamaca sahnelerinde otomobil cambazlarının yaptığı gibi, arabaya kontrollü patinaj çektirerek yapacaktı. Komiser şimdiye kadar hiç böyle araba kullanmamıştı, bundan sonra da kullanmayacaktı. Saat dokuzu biraz geçiyordu ki nihayet altıncı-kuzey noktasına vardı, bu telaşlı şoförün ne istediğini sormaya gelen asker, ona beşinci-kuzey noktasında olduğunu söyledi. Komiserin ağzından bir küfür çıktı, tam geri dönecekti ki telaşını yenip altıncı noktanın ne tarafta olduğunu sordu. Asker doğu yönünü işaret etti, kuşkuya meydan vermemek için bir de “Nah o taraf” dedi. Neyse ki o yöne doğru, sınır çizgisine iyi kötü paralel giden bir yol vardı, yaklaşık üç kilometre daha gitmesi gerekiyordu, yol boştu, trafik lambası bile yoktu, arabayı kaldırdı, hızlandı, fren yaptı, rallicilere yakışır bir ustalıkla dönüş yapıp sarı yol çizgisinin neredeyse tam üstünde durdu, geldik, işte altıncı-kuzey noktası. Otuz metre kadar uzakta, bariyerin önünde, ne genç, ne de yaşlı sayılabilecek bir adam bekliyordu, Neyse, benden daha genç, diye düşündü komiser. Zarfı yanına alıp arabadan çıktı. Etrafta tek bir asker yoktu, karşılıklı parolalar söylenip zarf teslim töreni yapılırken, uzakta durmaları ya da öteki noktadan gözetlemeleri buyrulmuştu. Komiser ilerledi. Zarfı elinde tutuyordu, şöyle düşünüyordu, Gecikme nedenimi söylememe gerek yok, Merhaba, geciktiğim için özür dilerim, kent planı konusunda bir sorun yaşadım, albatros bana altıncı-kuzey noktasının yerini söylemeyi unuttu, düşünebiliyor musunuz diyecek olsam, bu uzun ve kılçıklı tümcenin karşımdaki insan tarafından yanlış parola olarak yorumlanabileceğini düşünmek için çok zeki olmak gerekmez, o zaman şu iki durumdan biriyle karşı karşıya kalırım, ya adam bu sahtekâr provokatörü gelip tutuklamaları için askerleri çağırır ya da hep birlikte tabancalarını kılıfından çıkarır ve kahrolsun beyaz oy, kahrolsun başkaldırı, hainlere ölüm, haykırışları arasında adaleti hemen orada yerine getirirler. Komiser bariyere varmıştı. Adam kıpırdamadan ona bakıyordu. Sol elinin başparmağını kemerine takmış, sağ elini gabardin yağmurluğunun cebine sokmuştu, bu duruş gerçek sayılamayacak kadar doğaldı. Adam silahlı, tabancası var, diye düşündü komiser, Zamanı her zaman gelir, dedi. Adam gülümsemedi, gözünü kırpmadı, Oh, hayır, zaman asla gelmeyecek, dedi. Komiser bunun üzerine zarfı uzattı, belki birbirlerine merhaba diyebilir, belki o güzel pazartesi sabahı hakkında birkaç güzel söz edebilirlerdi, ama öteki, Çok güzel, şimdi gidebilirsiniz, bu zarfın hedefine ulaşmasını ben üstleniyorum, demekle yetindi. Komiser arabaya bindi, geri geri gidip manevra yaptı ve kente doğru yöneldi. Buruk, tam bir yoksunluk duygusu içinde, o herife boş bir zarf teslim etmekle onlara oynadığı büyük oyunu ve bunun sonuçlarını düşünerek kendini avutmaya çalışıyordu. Bakan, öfkeden ve hiddetten soluğu kesilmiş olarak hemen onu arayıp bir açıklama isteyecek, o da, yeryüzünde aziz ilan edilmeyenleri bekleyenler de dahil olmak üzere gökyüzündeki tüm ermişlerin başı üzerine yemin ederek, aldığı buyruğa uyduğunu, fotoğrafın, adların ve adreslerin zarfta olduğunu söyleyecekti, Benim sorumluluğum albatros, bana gönderdiğiniz ulak, elinde tuttuğu silahı bıraktığı – evet, evet, yanında bir silah olduğunu gayet iyi gördüm, sağ elini gabardin yağmurluğunun cebinden çıkarıp zarfı aldı– anda bitmiş oldu, Ama zarf boştu, kendi elimle açtım, diye bağıracaktı bakan, İşin o tarafı beni artık ilgilendirmiyor albatros, diye yanıt verecekti, kendi vicdanıyla barışık bir insanın huzuru içinde. Ne yapmak isteğinizi çok iyi biliyorum, diye sözünü sürdürecekti bakan yeniden gürlemeye başlayarak, koruduğunuz kadının saçının tek bir teline bile zarar vermeme engel olmak istiyorsunuz, Benim korumam altında değil o kadın, üzerine yıkılan suçu işlememiş olan masum bir insan yalnızca albatros, Albatros deyip durmayın bana, babanız albatrosun biriydi, ananız da öyle, bana gelince, ben içişleri bakanıyım, İçişleri bakanı artık albatros olmaktan vazgeçtiyse, polis komiseri de denizpapağanı olmaktan vazgeçiyor, Kesin olan bir şey varsa, o da denizpapağanının artık komiser olmayacağıdır, Her şey olabilir, Evet, hemen bugün başka bir fotoğraf gönderin, söylediğimi duyuyor musunuz, Elimde başka fotoğraf yok, Başka bir fotoğraf olacak, hatta gerekirse daha fazlası da olacak, Nasıl, Çok basit, o insanların evine gideceksiniz, koruduğunuz kişinin evine ve öteki iki

eve, ortadan kaybolan fotoğrafın onlara ait tek fotoğraf olduğunu iddia etmeyeceksiniz herhalde. Komiser başını salladı, Bakan aptal değil, ona boş zarf göndermek hiçbir işe yaramayacaktı. Kent merkezine neredeyse varmıştı, burası doğal olarak daha canlıydı ama abartılı bir durum yoktu, aşırı gürültülü değildi. Karşılaştığı insanların endişeli oldukları yüzlerinden okunuyordu ama aynı zamanda sakin görünüyorlardı. Komiser bu açık karşıtlığın üzerinde durmuyordu, duyumsadığı şeyi sözcüklerle açıklayamaması onu algılamadığı anlamına gelmiyordu, yani bir yandan duyumsarken, öte yandan algılamadığı anlamına gelmiyordu. Örneğin, şurada yürüyen erkekle kadının birbirinden hoşlandığı, birbirlerini çok sevdiği, ikisinin de mutlu olduğu görülüyor, biraz önce birbirlerine gülümsediler, bununla birlikte yalnızca kaygılı oldukları değil, kaygılı olduklarının bilincindeler, bunu açıkça ve sükûnet içinde kabul etmişler... Komiserin de kafasının meşgul olduğu belli, esirgeyen sigorta şirketindeki ısıtılmış kahve ile çok kuru, çok sert pastaları unutturup onu avutacak gerçek bir kahvaltı yapmak için o kafeteryaya girmeye iten –bu da öncekilere eklenen bir başka çelişki– belki de aynı neden, kendine, sıkılmış portakal suyu, kızarmış ekmek ve gerçek bir sütlü kahve ısmarladı. Garson, kızarmış ekmekler soğumasın diye, onları tabak içinde bir peçeteye sarılı olarak eski usule uygun şekilde getirince, Bunları icat edenden tanrı razı olsun, diye mırıldandı sofuca. Bir gazete istedi, ilk sayfada uluslararası haberlere yer verilmişti, dışişleri bakanının açıklaması dışında hiçbir yerel haber yoktu, dışişleri bakanı, hükümetin, eski başkentte ortaya çıkan anormal durumu çeşitli uluslararası kuruluşlara danışmaya hazırlandığını bildiriyordu, bu danışma harekâtı birleşmiş milletler örgütünden başlayıp işbirliği ve ekonomik gelişme kuruluşu olan avrupa birliğinden, petrol ihraç eden ülkeler örgütünden, kuzey atlantik paktından, dünya bankasından, dünya ticaret kuruluşu olan uluslararası para fonundan, uluslararası atom enerjisi örgütünden, uluslararası çalışma örgütünden, dünya meteoroloji örgütünden, ayrıca kurulmuş ve kurulması henüz hazırlık aşamasında olan, daha adı bile konmamış birçok örgütten geçerek lahey adalet divanında bitecekti. Albatrosun hayatından memnun olmasa gerek, bal tutan parmağını yalamasına engel olmaya çalışıyorlar gibi görünüyor, diye düşündü komiser. Daha uzakları görme gereği duymuş gibi gözlerini birden gazeteden kaldırdı ve kendi kendine, fotoğrafı birdenbire, hemen istemesinin kökeninde belki bu haber yatıyordur, dedi. Asla yoluna taş konulmasına izin veren biri olmadı, bir dalavere çevirdiği kesin, büyük olasılıkla da çok pis bir dalavere, diye mırıldandı. Sonra, tüm günün kendisine ait olduğunu, keyfi ne isterse onu yapabileceğini düşündü. Müfettişe ve memura, hiçbir işe yaramayacak olsa da görev bölümü yapmıştı, bu saatte bir kapı sundurmasının altında ya da bir ağacın arkasında olmalıydılar, evinden ilk önce kimin çıkacağını görmek için pusuya yatmışlardı, müfettiş kuşkusuz güneş gözlüklü genç kızı yeğlerdi, memura gelince, gözleyeceği başka kimse olmadığı için, mektupçunun eski karısıyla yetinmek zorundaydı. Müfettişin başına gelebilecek en kötü şey, tek gözü siyah bantlı ihtiyarın dışarı çıkmasıydı, tam olarak düşüneceğiniz nedenle, yani genç ve güzel bir kadının peşinden gitmek, bir moruğun adımlarını saymaktan daha çekici olduğu için değil, tek gözlü heriflerin, dikkat dağıtan ya da ille de başka bir şeyi görmeye çalışan ikinci bir göze sahip olmadıkları için, çift gözlülerden iki kat daha iyi görmeleri yüzünden, daha önce buna benzer bir şeyden söz etmiştik ama kimsenin unutmaması için zavallı gerçekleri birçok kez yinelemek gerekiyor. Ben ne yapacağım, peki, diye sordu komiser. Garsonu çağırıp gazeteyi geri verdi, hesabı ödedi ve dışarı çıktı. Direksiyonun başına otururken kol saatine göz attı, On buçuk, diye düşündü, iyi bir saat, ikinci sorgulamayı yapmak için saptadığı saatti bu. İyi bir saat olduğunu düşünmüştü ama neden ve niçin öyle olduğunu açıklayamazdı. İsterse, esirgeyen sigorta şirketine geri dönebilir, öğle yemeğine kadar dinlenebilirdi, hatta biraz da kestirebilirdi belki, bakanla yaptığı can sıkıcı diyalog, gördüğü karabasan, albatros gözlerini oyarken doktorun karısının haykırmaları yüzünden geçirdiği o korkunç gece boyunca sık sık kesilen uykusunu tamamlayabilirdi, ama gidip o uğursuz dört duvar arasına kapanmak ona çok ters geldi, orada yapacağı hiçbir şey yoktu, hele, orada bulunan silah ve mühimmatın sayımını yaparak sonucu bir raporla kayda geçirip, malzemeyi yeniden kilit altına almasına hiç gerek yoktu –şirkete

geldiğinde bu görevin komiser olarak kendi üzerine düştüğünü düşünmüştü–. Sabah, tan vaktinin ışık yansımalarını hâlâ koruyordu, hava serindi, yürüyüş yapmak için ideal bir hava vardı. Sokağın bittiği yere kadar yürüdü, sola döndü, kendini bir meydanda buldu, meydanı geçti, bir başka sokağa girdi, onu da geçti, bundan dört yıl önce orada bulunduğunu anımsadı, öteki körlerin arasında kör bir adam olarak kör konuşmacıları dinliyordu, o dönemden hâlâ kulağında kalan son yankıları anımsamaya çalışsa bunlar, buralarda yapılan siyasal mitingler olurdu, sağ partinin birinci meydandaki mitingi, merkez partinin ikinci meydandaki mitingi ve sol partinin, tarihsel yazgısı buymuş gibi, kent kapılarının dışındaki boş bir alanda yaptığı miting. Komiser yürüdü, biraz daha yürüdü ve birden, oraya nasıl geldiğini anlamadan, kendini doktor ile karısının oturduğu sokakta buldu, oysa böyle bir şey düşünmemişti, Bu, onun oturduğu sokak. Adımlarını yavaşlattı, karşı kaldırıma geçti, kapısı açıldığında binanın yirmi metre kadar uzağındaydı, doktorun karısı köpeğiyle birlikte dışarı çıktı. Komiser, onlara hemen sırtını döndü, bir mağazanın camekânına yaklaşıp bakmaya ve beklemeye başladı, kadın bulunduğu tarafa yönelirse, camdan yansımasını görüp onu tanıyabilirdi. Kadın o tarafa yönelmedi. Komiser dikkatle döndü, doktorun karısı oldukça uzaklaşmıştı, köpeği yanında yürüyordu, tasması yoktu. Komiser, onu izlemesi gerektiğini düşündü, şu anda polis memuru ile müfettişin yaptıklarını yapmak utanılacak bir şey değildi, onlar nasıl şüpheli kişilerin peşi sıra kenti arşınlıyorlarsa, bir komiser olarak o da aynı şeyi yapmalıydı, yani o kadını izlemek göreviydi, tanrı bilir şimdi nereye gidiyordu, köpeğini yanına olasılıkla değiş tokuş yapmak için almıştı, gizli iletileri yerine ulaştırmak için köpeğinin tasmasından yararlanıyordu, saint-bernard cinsi köpeklerin boyunlarında taşıdıkları küçük konyak fıçılarıyla, karlarla kaplı alplerde yitip gittiği sanılan birçok yaşamı kurtardığı dönemler ne mutlu dönemlermiş. Şüphelinin –bu sıfatı kullanmayı sürdürmek istiyorsak, öyle diyelim– izlenmesi uzun sürmedi. Semtin ücra bir köşesinde, kentin içinde unutulmuş bir köyü andıran, içinde gölge veren büyük ağaçların, kum dökülmüş yürüyüş yollarının ve çiçek tarhlarının, yeşile boyanmış rustik bankların, orta yerinde boş testiyi suya boşaltıyor gibi eğmiş bir kadın figürü olan bir gölcüğün bulunduğu, biraz bakımsız bir park vardı. Doktorun karısı banka oturdu, çantasından bir kitap çıkardı. Kitabı açıp okumaya başlayıncaya kadar köpek yerinden kıpırdamadı. Kadın, gözlerini kaldırdı, Git, diye buyurdu ve köpek gitmesi gereken yere, eskiden üstü kapalı olarak söylendiği gibi, o işi yapmak için onun yerine başka kimsenin gidemeyeceği yere doğru koşarak uzaklaştı. Komiser uzaktan bakıyordu, kahvaltıdan sonra ettiği sözü anımsıyordu, Peki, ben ne yapacağım. Kendisini gizleyen bitkilerin ardında beş dakika bekledi, şansına, köpek o yana gelmedi, onu tanıyabilir ve bu kez hırlamaktan öteye gidebilirdi. Doktorun karısı kimseyi beklemiyor, birçok insanın yaptığı gibi yalnızca köpeğini gezdiriyordu. Komiser, kumları gıcırdatarak doğrudan ona yürüdü ve banka birkaç adım kala durdu. Doktorun karısı, gözünü kitaptan ayırmak çok zor geliyormuş gibi başını kaldırdı ve baktı. Önce tanımamış gibi davrandı, çünkü onu orada göreceğini hiç düşünmemişti, sonra, Sizi bekledik ama gelmediniz, köpek de dışarı çıkmak için sabırsızlanınca, onu gezmeye çıkardım, kocam evde, ben geri dönünceye kadar sizi ağırlayabilir, çok aceleniz yoksa eğer, Fazla acelem yok, Öyleyse siz yola koyulun, ben arkadan gelirim, köpeği beklemem gerek, insanların boş oy kullanmasında onun bir suçu yok, Mademki böyle bir fırsat çıktı, sakıncası yoksa sizinle burada konuşmayı yeğlerdim, Ben de, –eğer hâlâ sorgulama olarak adlandırmakta hata etmiyorsam– bu sorgulamanın ilk seferinde olduğu gibi kocamın da yanımda olması gerektiğini düşünüyorum, Bu bir sorgulama olmayacak, not defterimi cebimden çıkarmayacağım, üzerimde ses alıcısı da yok, ayrıca size şunu da itiraf edeyim ki belleğim eskisi kadar güçlü değil, kolay unutuyorum, özellikle de ona duyduğunu kaydetmesini buyurmadığım zaman, Belleğin, kendisine söyleneni duyduğunu bilmiyordum, Bellek, ikinci duyu organımızdır, dış organlarımız sesi yalnızca içeri iletmeye yarar, Peki öyleyse ne istiyorsunuz, Daha önce söylediğim gibi, sizinle konuşmak, Ne hakkında, Bu kentte olup bitenler hakkında, Komiser bey, dün öğleden sonra evimize gelip bize ve arkadaşlarımıza anlattıklarınız için, yani hükümetteki bazı kişilerin, dört yıl önce doktorun kör

olmayan karısının yaşadığı o olayla çok ilgilendiğini, bugün ise görünüşe göre o kadının, devlete karşı yapılan bir komplonun düzenleyicisi olduğunu düşündüğünü söylediğiniz için size çok minnettarım ama bu konuda bana söyleyeceğiniz başka bir şey yoksa, ikinci bir konuşma yapmamızın gerekli olmadığını düşüdüğümü açıkça söylemeliyim, İçişleri bakanı, sizin kocanızla ve dostlarınızla birlikte yer aldığınız fotoğrafı kendisine göndermemi buyurdu bana, bu sabah o fotoğrafı bir sınır noktasında teslim etmeye gittim, Öyleyse, bana söyleyeceğiniz bir şeyler varmış gerçekten, ama bunu söylemek için beni izlemek zahmetine girmeyip doğrudan evime gelebilirdiniz, yolu biliyorsunuz, Sizi izlemedim, bir ağacın arkasına saklanıp gazete okuyormuş gibi yapıp evden çıkmanızı beklemedim, benimle birlikte sorgulamaya katılan müfettişle memurun dostlarınıza şu anda yaptığı gibi, peşinize düşmedim, dostlarınızı izleme buyruğu vermem, onları yalnızca meşgul etmek içindi, hepsi bu, Burada rastlantı sonucu bulunduğunuzu mu söylemek istiyorsunuz, Aynen öyle, bu sokaktan geçiyordum ve sizin evden çıktığınızı gördüm, Sizi, oturduğum sokağa getiren şeyin yalnızca ve tümüyle basit bir rastlantı olduğuna inanmakta güçlük çekiyorum, Bu rastlantıyı istediğiniz şekilde yorumlayabilirsiniz, Öyle adlandırmamı yeğliyorsanız öyle olsun ama yine de mutlu bir rastlantı bu, yoksa fotoğrafın bakanın elinde olduğunu bilemeyecektim, Bunu size başka bir vesileyle zaten söyleyecektim, Peki, aşırı bir merak olarak değerlendirmezseniz, onun o fotoğrafı neden istediğini öğrenebilir miyim, Bilmiyorum, bana bir şey söylemedi ama hayırlı bir iş için kullanmayacağına eminim, Öyleyse, buraya ikinci bir sorgulama yapmak için gelmiyordunuz, dedi doktorun karısı, Hayır, bana kalsa ne bugün ne de yarın gelirdim, hatta hiç gelmezdim, bu olay hakkında bilmem gereken her şeyi zaten biliyorum, Biraz daha açık konuşmanız gerekiyor, oturun, gölün ortasında elinde boş testiyle duran kadın gibi orada öyle dikilip durmayın. Köpek birden belirdi, bodur ağaçların arkasından havlayarak fırladı ve komiserin üzerine koşmaya başladı, komiser içgüdüsel olarak iki adım geri çekildi, Korkmayın, dedi doktorun karısı yanından geçerken köpeğin tasmasını yakalayarak, sizi ısırmaz, Köpeklerden korktuğumu nereden biliyorsunuz, Kâhin değilim, evime geldiğinizde sizi gözledim, Kolayca anlaşılıyor mu korktuğum, Oldukça kolay anlaşılıyor, sakin ol, bu son sözü, havlamayı kesen, şimdi boğazından sürekli olarak, akordu bozuk bir orgun pes sesleri gibi boğuk ve daha ürkütücü bir ses çıkaran köpeğe söyledi. Bana bir kötülük yapmak istemediğinizi anlaması için, otursanız daha iyi edersiniz. Komiser, mesafeyi koruyarak dikkatlice oturdu. Adı Sakin mi, Hayır Merhametli, dostlarımıza ve bize sulu göz davrandığı için ona kısaca bu adı verdik, Neden sulu göz, Çünkü dört yıl önce ben ağlarken bu hayvan gelip yüzümü yalamıştı, Beyaz körlüğün yaşandığı dönemde Evet, beyaz körlüğün yaşandığı dönemde gördüğünüz bu köpek, o korkunç günlerin ikinci mucizesi oldu, ilki, kör olması beklenen ama görme yetisini yitirmeyen kadın, ikincisi de onun gözyaşlarını yalayan köpek, Bu olay gerçekten oldu mu, yoksa ben düş mü görüyorum, Düşlediğimiz şeylerin aynen gerçekleştiği de olur, Öyle olduğunu hiç sanmıyorum, Bunu özel bir nedenle mi söylüyorsunuz, Hayır, öylesine söyledim. Komiser yalan söylüyordu, ağzından çıkmasını engellediği tümcenin gerisi başka türlüydü, Umarım, albatros senin gözlerini oymaya gelmez, diyecekti. Köpek, neredeyse dizlerine burnuyla dokunacak kadar komisere yaklaşmıştı. Ona bakıyor, gözleriyle ona şunu söylüyordu, Sana bir kötülük yapmayacağım, korkma, o gün kadın da korkmamıştı. Bunun üzerine komiser elini yavaşça uzatıp köpeğin başına dokundu. İçinden ağlamak geliyordu, gözyaşlarının yanaklarından aşağı süzülmesine izin vermek istiyordu, o zaman mucize belki yeniden gerçekleşebilirdi. Doktorun karısı, kitabı çantasına yerleştirdi ve Haydi gidelim, dedi, Nereye, diye sordu komiser, Yapacak daha önemli bir işiniz yoksa birlikte yemek yiyeceğiz, Emin misiniz, Neden, Beni masanıza kabul edeceğinizden, Evet, eminim, Peki, şu anda size bir oyun oynamakta olduğumdan korkmuyor musunuz, Hayır, gözlerinizde bu yaşlar varken, korkmuyorum.

Komiser, esirgeyen sigorta şirketine geri döndüğünde saat akşam yediyi geçmişti, yardımcıları onu bekliyordu. Memnun değillerdi, yüzlerinden anlaşılıyordu bu. Gününüz nasıl geçti, bana ne haberler getirdiniz bakalım, diye sordu onlara, eğlenceli, neredeyse neşeli bir ses tonuyla, konuyla gerçekten ilgileniyormuş gibi, oysa biz duyamayacağını herkesten daha iyi biliyoruz. Berbat bir gündü, haberler ise daha da beter, diye yanıtladı müfettiş. Yatağımızdan hiç çıkmasak, gün boyunca uyusak daha iyi olurmuş. Daha açık konuşun, Şimdiye kadar böylesine saçma ve acayip bir soruşturmaya katıldığımı hiç anımsamıyorum, diye başladı müfettiş. Komiser bu düşünceyi rahatlıkla doğrulayabilir, Oysa olayın ancak yarısını biliyorsun, diyebilirdi ama susmayı yeğledi. Müfettiş, sözünü sürdürdü, Mektubu yazan herifin eski karısının evine vardığımda saat ondu, Pardon, karısının, dedi memur, düzeltmekte acele ederek, bu durumda eski karısı dememek gerek, Neden, Çünkü eski karısı denirse, kadıncağız “sizlere ömür” olmuş gibi anlaşılır, Zaten öyle değil mi, diye sordu müfettiş, Hayır, kadın, kadın olarak var olmayı hâlâ sürdürüyor ama artık onun eşi değil, Peki, öyleyse şöyle demem gerekirdi, Saat onda, mektubu yazan herifin eski eşinin oturduğu sokağa vardım, Şimdi oldu işte, Eş sözcüğü, insan karısını biriyle tanıştırırken gülünç ve kasıntılı kaçıyor, kadını göstererek, bu da benim eşim işte, denmez herhalde. Komiser tartışmayı kesti, Bu sorunu daha sonra çözümlersiniz, asıl meseleye geçelim artık, Asıl mesele, diye sürdürdü müfettiş, ben orada neredeyse öğleye kadar ağaç olmam, ama kadının evden dışarı çıkmaması, aslında bu beni çok da şaşırtmadı, kentin düzeni altüst olmuş vaziyette, bazı firmalar kapalı ya da yarım gün çalışıyor, bazı insanların erken kalkmasına gerek yok artık, Keşke benim de öyle bir şansım olsa, dedi memur, Kadın sonunda dışarı çıktı mı, peki, diye sordu, sabırsızlanmaya başlayan komiser, Tam yarımda çıktı, Tam, sözcüğünü özel bir nedenle mi kullandın, Hayır komiser bey, doğal olarak saatime baktım ve yarım olduğunu gördüm, Devam et, Bir yandan da gelip geçen taksileri kolluyor, kadın onlardan birine atlayıp beni sokağın ortasında salak gibi ekip gitmesin diye dikkat ediyordum ama yayan olarak gideceğini çabuk anladım, Nereye gitti, peki, Güleceksiniz komiser bey, Bundan kuşkuluyum, Yarım saat kadar hızlı adımlarla yürüdü, onu izlemekte zorlanıyordum, jimnastik yürüyüşü yapıyordum sanki, birden, beklemediğim bir şey oldu, kendimi tek gözü bantlı ihtiyar ile bizim güneş gözlüklü kadının oturduğu sokakta buldum, fahişe, Fahişe değil, Şimdi olmasa bile eskiden öyleymiş, ne fark eder, Senin kafanda fark etmiyor, benimkinde değil ve sen benimle konuşuyorsun, ben de senin üstünüm, sözcükleri benim kabul edeceğim şekilde kullan, Bu durumda, eski fahişe, diyeceğim, Biraz önce, mektubu yazan herifin karısı dediğin gibi, tek gözü bantlı ihtiyarın karısı de, görüyorsun, senin kullandığın terimleri kullanıyorum ben de, Evet, efendim, Kendini o sokakta buldun, sonra ne oldu peki, Onların oturduğu eve girdi ve orada kaldı, Sen ne yaptın, diye sordu komiser memura, Kadın içeri girdiğinde ben saklanıyordum, bir strateji oluşturmak için müfettişin yanına gittim, Sonra, Olabildiğince ortak çalışmaya karar verdik, dedi müfettiş, birbirimizden yeniden ayrılmak zorunda kalırsak ne yapacağımızı planladık, Sonra, Yemek vakti geldiği için, o aradan yararlandık, Gidip yemek mi yediniz, Hayır komiser bey, meslektaşım iki sandviç almıştı, birini bana verdi, öğle yemeği olarak bunu yedik. Komiser sonunda gülümsedi, Bir madalyayı hak ettin, dedi memura, garanti diyecek oldu, Bunun daha azını yaptığı halde madalya almış insanlar var, komiser bey, Bu konuda ne kadar haklı olduğunu bilemezsin, Öyleyse beni de listeye yazın. Hep birlikte güldüler ama kısa sürdü, komiserin yüzü yeniden asılmıştı, Daha sonra ne oldu, diye sordu, Saat iki olmuştu ki hep birlikte dışarı çıktılar, öğle yemeğini kuşkusuz evde yemişlerdi, biz hemen alarma geçtik, çünkü ihtiyarın arabası olup olmadığını bilmiyorduk, her neyse, belki vardı ama arabaya binmedi, belki de benzin tasarrufu yapıyordur, onları izlemeye aldık, bir kişinin kolaylıkla yapabileceği bir işi iki kişi yapıyoruz, düşünün, Peki, nereye gittiler, Sinemaya, sinemaya gittiler, Sinemanın, size fark ettirmeden sıvışabilecekleri ikinci bir kapısı olup olmadığını araştırdınız mı, Vardı elbette ama kapalıydı, ben yine de ne olur ne olmaz diye meslektaşıma kapıyı yarım saat gözaltında tutalım, dedim, O kapıdan kimse çıkmadı, diye doğruladı memur. Komiser bu komediden bıkmıştı, Gerisini anlayalım, sonra ne

olduğunu özetleyin bana, diye buyurdu gergin bir sesle. Müfettiş ona şaşkın gözlerle baktı, Gerisi, komiser bey, sıfır, film bitince hep birlikte dışarı çıktılar, bir taksiye bindiler, biz de başka bir taksiye bindik, şoföre klasikleşmiş buyruğu verdik, Polis, şu arabayı izleyin, fazladan bir gezinti yaptık, arabadan ilk inen mektubu yazan herifin karısı oldu, Nerede indi, Oturduğu sokakta, yeni bir bilgi edinemediğimizi size daha önce söylemiştik komiser bey, sonra, taksi ötekileri de evlerine bıraktı, Sonra, Sonra, hiçbir şey, hiçbiri bir daha evden dışarı çıkmadı, bir saat kadar orada bekledim, sonunda bir taksiye binip meslektaşımı almak üzere öteki sokağa gittim, birlikte buraya geldik, biraz önce geldik, Demek boşa çalıştınız, dedi komiser, Bütünüyle öyle görünüyor, dedi müfettiş, ne var ki işin en ilginç yanı, bu olayın hiç de kötü başlamamış olması, mektubu yazan herifin sorgulanması örneğin, zahmete değmişti, hatta eğlenceliydi, zavallı şeytan ne yapacağını bilemiyordu, süklüm püklümdü ama sonra, nasıl oldu bilmiyorum işler sarpa sardı, yani biz ipin ucunu kaçırdık demek istiyorum, siz komiser bey, doğrudan şüpheli olan kişileri iki kez sorgulayabildiğinize göre, kuşkusuz bizden daha çok şey biliyorsunuz, Kimmiş o doğrudan şüpheliler, diye sordu komiser, Öncelikle doktorun karısı, sonra onun kocası, bana göre olay ortada, aynı yatağı paylaştıklarına göre aynı suçu da paylaşıyorlardır, Hangi suçu, Bunu siz de benim kadar biliyorsunuz komiser bey, Bilmediğimi varsayalım, açıkla şunu bana, Bu durumu yaşamamıza neden olan suç, Hangi durum, Beyaz oylar, sıkıyönetim altındaki kent, metro istasyonunda patlayan bomba, Bu söylediklerine gerçekten inanıyor musun sen, diye sordu komiser, Biz onun için buradayız, soruşturma yapmak ve suçluyu yakalamak için, Doktorun karısını demek istiyorsun, Evet komiser bey, içişleri bakanının buyrukları bana göre oldukça açıktı, İçişleri bakanı doktorun karısının suçlu olduğunu söylemedi ki, Komiser bey, ben belki de asla komiser olamayacak bir polis müfettişiyim ama bu meslekte edindiğim deneyim, yarım ağız söylenmiş sözlerin, tam olarak söylenemeyenlerin yerine kullanıldığını öğretti bana, Kadro açıldığı haberi gelir gelmez komiserliğe yükselmen için sana arka çıkacağım, ama o zamana kadar, gerçek, sana doktorun karısı için kullanılabilecek sözcüğün, masum olduğunu söylemeye zorluyor beni, bunu yarım ağız değil, tam olarak söylüyorum. Müfettiş, yardıma çağırırmış gibi göz ucuyla memura baktı, ne var ki adamın yüzünde, hipnotize olmuş birinin ifadesi vardı, buysa ona güvenilemeyeceği anlamına geliyordu. Müfettiş çekinerek sordu, Komiser bey, buradan eli boş döneceğimizi mi ima etmek istiyorsunuz, Elimiz cebimizde de dönebiliriz, böyle de denebilir, Peki, bakanın karşısına da o şekilde mi çıkacağız, Ortada suçlu yoksa, suçluyu biz uyduramayız, Bu tümceyi siz mi söylüyorsunuz, yoksa bu, bakanın ağzından çıkan bir tümce mi, bunu bilmek isterdim, Onun ağzından çıkacağını sanmam, en azından ben onun ağzından böyle bir tümcenin çıktığını hiç duymadım, Polis olduğumdan bu yana onun böyle bir tümce söylediğini ben de duymadım komiser bey, bundan sonra da çenemi artık hiç açmayacağım. Komiser yerinden kalktı, saatine baktı ve Gidip lokantada yemek yiyin, bir şey yemiş sayılmazsınız, açlıktan ölüyorsunuzdur, imzalamam için hesap pusulasını bana getirmeyi de unutmayın, Ya siz, diye sordu memur, Ben öğleyin iyi yedim, bu arada acıkacak olursam, ilk mide kramplarını bastırmak için burada bisküvi ve kahve var, Size duyduğum saygı komiser bey, beni çok kaygılandırdığınızı söylemeye itiyor beni, dedi müfettiş, Neden, Biz sizin buyruğunuzdayız, bizim başımıza dert açılmaz, ama siz, bu soruşturmanın sorumlusu sizsiniz ve bu görevin başarısız olduğunu söylemeye kararlı gibi görünüyorsunuz, Söyle bakalım, bir sanığın suçsuz olduğunu ilan etmek, soruşturmanın başarısız olduğu anlamına mı gelir, Soruşturma, masum bir insanı suçlu ilan etmek için tasarlanmışsa, evet, Biraz önce, doktorun karısının suçlu olduğundan adın gibi emindin, oysa şimdi kutsal incil üzerine yemin etmeye hazırsın, Öyle olduğuna kutsal incil üzerine yemin edebilirim ama içişleri bakanının huzurunda değil, Anlıyorum, senin ailen, mesleğin, bir yaşamın var, Doğru komiser bey, isterseniz bütün bunlara ödlekliğimi de ekleyebilirsiniz, Ben de senin gibi bir insanım, işi o kadar ileri götürmene izin vermem, sana yalnızca polis memurunu koruman altına almanı öğütlüyorum, içimde birbirinize çok ihtiyacınız olacağına dair bir sezgi var. Müfettiş ve memur bunun üzerine, Birazdan görüşürüz, dediler, komiser de onlara, Afiyet olsun, keyfinize bakın, diye karşılık verdi.

Kapı kapandı.

Komiser, mutfağa gidip biraz su içti, sonra odasına girdi. Yatak yapılmamıştı, kirli çorapların biri orada biri buradaydı, yerlerde sürünüyorlardı, banyonun hali de içler acısıydı. Esirgeyen sigorta şirketinin çözmesi gereken sorunlardan biri, orada kalan görevlilerin hizmetine, aynı zamanda hem kâhya, hem aşçı ve hem de oda hizmetçisi olan bir kadın verilmesinin gizli servisin gizliliğine uygun olup olmayacağıydı... Komiser, nevresimi ve pikeyi yukarı çekti, yastığa bir iki kez vurdu, çorapları gömleğe sardı ve hepsini bir çekmeceye tıktı, odanın hüzünlü havası biraz olsun dağılmış oldu ama bir kadın elinin bu işleri daha iyi becereceği kesindi. Saatine baktı, vakit uygundu, biraz sonra neyin ne olduğu belli olacaktı. Oturdu, masa lambasını yaktı, telefonda bir numara tuşladı. Aradığı kişi, dördüncü zilden sonra telefonu açtı, Alo, ben denizpapağanı, Ben albatros, sizi dinliyorum, Bugünkü operasyonlar hakkında size rapor verecektim albatros, Umarım bana vereceğiniz bilgiler doyurucudur denizpapağanı, Bu, neyi doyurucu olarak kabul ettiğinize bağlı albatros, Gereksiz ince ayrıntılara girmeye ne zamanım var, ne de sinirlerim uygun denizpapağanı, doğrudan konuya girin, İzin verin de önce kolinin alıcısına ulaşıp ulaşmadığını sorayım albatros, Hangi koli, Saat dokuzda gönderilen koli, altıncı-kuzey askeri noktadan, Ha, evet, kusursuz biçimde buraya ulaştı, benim çok işime yarayacak, ne kadar çok yarayacağını zamanı geldiğinde göreceksiniz denizpapağanı, şimdi bana bugün ne yaptığınızı anlatın, Anlatacak fazla bir şey yok albatros, izlemeler ve bir sorgulama yapıldı. Her şeyi sırasıyla görelim denizpapağanı, yapılan izlemeler ne sonuç verdi, İşe yarayacak hiçbir sonuç vermedi albatros, Neden, İkinci dereceden şüpheli sayabileceğimiz kişiler izlemeye alındıklarında normal davranışlar gösterdiler albatros, Peki, ya birinci dereceden şüphelilerin sorgulaması ne oldu, belleğim beni yanıltmıyorsa o iş size düşüyordu denizpapağanı, Gerçeğe saygılı olmak gerekirse, Ne dediniz siz, Gerçeğe saygılı olmak gerekirse albatros, Gerçeğin bu işle ne ilgisi var, Bu, söze başlamak için lafın gelişi öyle söyledim, albatros, Öyleyse, gerçeğe saygı gösterme inceliğini bir yana bırakın da, elimde fotoğrafı bulunan doktorun karısının suçlu olup olmadığını bana söyleyebilecek durumda mısınız onu söyleyin, hem de sağa sola sapmadan ve lafı hiç dolandırmadan söyleyin, Bir cinayet işlediğini kabul ediyor albatros, Bu konuyla, suçüstü yapılmış olsa dahi hiçbir şekilde ilgilenmediğimizi çok iyi biliyorsunuz, Evet albatros, Öyleyse doğrudan konuya girin ve bana, doktorun karısının organize beyaz oy olayından sorumlu olup olmadığını, hatta o örgütün başında olabilir mi onu söyleyin, Hayır albatros, bunu söyleyemem, Neden denizpapağanı, Çünkü dünya üzerinde hiçbir polis –ki ben de, o polislerin arasında bunu yapabilecek en son kişi olarak görüyorum kendimi– bu tür bir suçlamaya temel oluşturacak en küçük bir kanıt bulamazdı albatros, Gerekli kanıtları varedeceğimiz konusunda sizinle anlaşmış olduğumuzu unutuyorsunuz galiba denizpapağanı, Peki, şu soruyu sormama izin verin albatros, böyle bir davada ne tür kanıtlar uydurulabilirdi, Bu benim üzerime vazife değildi, şimdi de değil, bunu sizin kararınıza bırakmıştım denizpapağanı, o sırada hâlâ görevinizi iyi sonuçlandıracağınızı düşünüyordum, Bana öyle geliyor ki, bir şüphelinin kendisine yüklenen suçu işlemediği, masum olduğu sonucuna varmak, görevini yerine getiren bir polis için en iyi sonuçtur albatros, bunu size büyük bir saygıyla söylüyorum, Şu andan itibaren kod adları gülünçlüğünü sürdürmenin gereği kalmadığını düşünüyorum, siz bir polis komiserisiniz, ben de içişleri bakanıyım, Evet bakan bey, Birbirimizi kesin olarak anlamak için, size demin sorduğum soruyu farklı biçimde formüle edeceğim, Evet bakan bey, Kişisel kanaatleriniz dışında, doktorun karısının suçlu olduğunu söyleyebilir misiniz, soruya evet ya da hayır diyerek yanıt verin, Hayır bakan bey, Sözlerinizin doğuracağı sonuçları tarttınız mı, Evet bakan bey, Çok güzel, öyleyse benim aldığım kararları not edin, Sizi dinliyorum bakan bey, Müfettişe ve polis memuruna yarın geri dönmeleri buyruğu verildiğini, saat dokuzda altıncı-kuzey sınır noktasında bulunmaları gerektiğini, orada siz yaşlarda, beyaz puanlı mavi kravat takmış birinin kendilerini bekleyeceğini ve onları buraya getireceğini söyleyeceksiniz, sağa sola giderken kullandığınız araba, burada ona gerek olmadığı için

size geri getirilecek, Evet bakan bey, Size gelince, Bana gelince bakan bey, Yeni bir buyruğa kadar başkentte kalacaksınız, buyruk size en kısa zamanda ulaştırılacaktır, Peki, ya sorgulama, Sorgulanacak bir şey kalmadığını, şüpheli kişinin masum olduğunu kendi ağzınızla söylediniz, Benim kanaatim gerçekten öyle bakan bey, Öyleyse bu iş sizin için çözülmüş oluyor, yakınmaya hakkınız yok, Peki, burada kaldığım süre içinde ne yapacağım, Hiç, hiçbir şey yapmayın, dolaşın, eğlenin, sinemaya, tiyatroya gidin, müzeleri gezin, keyfiniz isterse, yeni dostlarınızı yemeğe davet edin, ödeme bakanlıkça karşılanacaktır, Anlamıyorum bakan bey, Sorgulama için size verdiğim beş gün henüz sona ermedi, belki şu andan itibaren beyninizde yeni bir ışık parlar, Sanmıyorum bakan bey, İyi geceler, iyi uyuyun komiser, İyi geceler bakan bey.

Komiser telefonu kapattı. İskemlesinden kalktı, banyoya gitti. Biraz önce işine kolayca son verilen adamın yüzünü inceleme gereği duyuyordu. O söz söylenmemişti ama öteki sözcüklerin, hatta iyi geceler dileğinin satır aralarından yansıyordu. Komiser şaşırmamıştı, bağlı olduğu içişleri bakanını çok iyi tanıyordu ve buyruklarına, açık buyruklarına ama özellikle üstü kapalı olanlarına –ki onlar da ötekiler kadar açıktı– uymamasının faturasını kendisine ödeteceğini biliyordu; ki buna karşılık onu şaşırtan, aynada gördüğü yüzün dinginliğiydi, üzerindeki kırışıklıkların kaybolduğu izlenimini veren bir yüz, gözlerin canlı ve ışık saçar hale geldiği bir yüz, ateş deneyinden geçen ve o deneyden arındırıcı bir banyodan çıkar gibi çıkan, elli yedi yaşında, mesleği polislik olan bir adamın yüzüydü gördüğü. Evet, banyo yapmak iyi bir fikirdi. Soyundu, duşun altına girdi. Suyu uzun süre akıttı, kaygılanmak yersizdi, faturaları bakanlık ödeyecekti, sonra yavaş yavaş sabunlandı ve su, bedenindeki tüm kir izlerini alıp götürmek üzere yeniden aktı. O anda belleği onu dört yıl geriye götürdü, herkesin kör olduğu, kir pas içinde, aç açına, midelerinin zavallı salgılarını kandırabilecek küflü bir ekmek kırıntısı için boğazlarından geçirebilecekleri ya da hiç olmazsa çiğneyebilecekleri herhangi bir şey için her şeyi vermeye hazır halde kentte dolaştığı döneme. Doktorun karısının, kaybolmuş altı koyun, yuvasından düşmüş altı kuş, yeni doğmuş, gözleri henüz açılmamış kedi yavrularından oluşan küçük zavallılar sürüsüne yağmur altında sokaklarda rehberlik ettiğini düşledi, bir gün belki o da sokaklardan birinde onlara çarpmıştı, gemisini kurtaranın kaptan olduğu, biri senden çalmadan sen ondan çal, biri sana vurmadan sen ona vur düsturuyla yaşanan, körlerin yasasının öğrettiği gibi, insanın en büyük düşmanının en yakınındaki kişi olduğu dönemdi. Ama biz yalnızca kör olduğumuzda nereye gittiğimizi bilmeyen yaratıklar değiliz, diye düşündü. Sıcak su, başına ve omuzlarına şakır şakır akıyor, bedeninden aşağı süzülüyor ve kirlenmeden, gulu gulu yaparak borunun deliğinde kayboluyordu. Duştan çıktı, üzerinde polis amblemi bulunan havluyla kurulandı, kancaya astığı giysilerini aldı ve odasına gitti. Temiz iç çamaşırlarını giydi, kalan son çamaşırlarını, giysilerini değiştiremezdi, beş günlük bir görev için zaten birden fazla giysi getirmek doğru olmazdı. Saatine baktı, dokuza geliyordu. Mutfağa gitti, çay yapmak için su ısıttı, suyun içine sefil bir paketçik sallandırdı, kutunun üzerindeki talimata uyup birkaç dakika bekledi. Bisküviler, şekerli granitten yontulmuştu sanki. Onları zorlukla ısırıyor, çiğneyebileceği küçük parçalara ayırıyor, sonra yavaş yavaş öğütüyordu. Çayı yudumlayarak içiyordu, aslında yeşil çayı seviyordu ama durmaktan tadı tuzu kalmamış bu siyah çayla yetinmek zorundaydı, esirgeyen sigorta şirketinin geçici konuklarına sunduğu lükslerin, görüldüğü gibi, sınırı yoktu. Bakanın alaycı sözleri kulaklarında çınlıyordu, Soruşturma için size ayırdığım beş gün henüz bitmedi, o zamana kadar gezip tozun, eğlenin, sinemaya gidin, faturaları bakanlık ödeyecek, ve kendine, ondan sonra ne olacağını soruyordu, merkeze geri dönmesini mi buyuracaklardı ya da etkin hizmette yetersiz olduğunu ileri sürerek evrakla uğraşması için bir masanın arkasına mı oturtacaklardı onu, aşağılanarak kalem efendisi düzeyine düşürülmüş bir komiser, onu bekleyen gelecek bu muydu, belki de onu bürodan alıp emekliye sevk edecekler, adını bile unutacaklar, ancak öldüğünde, o da listeden silmek için, anımsayacaklardı. Yemeğini bitirdi, ıslak ve soğuk çay poşetini çöpe attı, fincanı yıkadı ve masanın üzerindeki kırıntıları bir bıçakla topladı.

Kafasını başka düşüncelerden uzak tutmak, o düşüncelerin neler içerdiğini sorguladıktan sonra teker teker içeri almak için bu işleri özenle yapıyordu, çünkü insanlar onlara karşı asla yeterince tedbirli olamıyordu, kimi düşünceler bize sahte gülücükle yaklaşıp kafamıza girdikten sonra tüm çirkefliklerini ortaya koyuyorlardı ve iş işten geçmiş oluyordu. Yeniden saatine baktı, dokuz kırk beş, zaman nasıl da akıp gidiyordu. Mutfaktan çıkıp salona geçti, bir kanepeye oturup bekledi. Kilitte dönen anahtarın sesini duyduğunda uyandı. Müfettiş ve memur içeri girdiler, bir güzel yiyip içtikleri ama ölçüyü kınama alacak kadar kaçırmadıkları anlaşılıyordu. Selam verdiler, sonra müfettiş biraz geç kaldıkları için her ikisi adına özür diledi. Komiser saatine baktı, on biri geçmişti, O kadar da geç sayılmaz, dedi, ne var ki yarın, düşündüğünüzden daha erken kalkmanız gerekebilir, Yeni bir görev mi aldık, diye sordu müfettiş masanın üzerine çantasını koyarken, Öyle de denebilir. Komiser durdu, saatine bir kez daha baktı ve söze devam etti, yarın sabah saat dokuzda, tüm eşyalarınızla birlikte altıncı-kuzey noktasında bulunmanız gerekiyor, Ne için, diye sordu memur, Buraya gelmenizi gerektiren soruşturma görevinden alındınız, Bu kararı siz mi aldınız komiser bey, diye sordu müfettiş kaygılı bir ses tonuyla, Kararı bakan aldı, Hangi gerekçeyle, Söylemedi, ama kaygılanmayın, sizinle bir sorunu olmadığından eminim, size bir sürü soru soracaktır, siz de o sorulara ne yanıt vereceğinizi biliyorsunuz, Bundan, sizin bizimle birlikte gelmeyeceğiniz anlamı çıkıyor komiser bey, öyle değil mi, diye sordu memur, Evet, ben burada kalıyorum, Soruşturmayı tek başınıza mı sürdüreceksiniz, Soruşturma kapandı, Somut sonuçlar alınmadan mı, Ne somut, ne de soyut, İyi ama bu durumda neden bizimle birlikte gelmediğinizi anlamıyorum, dedi müfettiş, Bakan öyle buyurdu, ben onun saptadığı beş günlük süre bitinceye kadar burada kalacağım, yani perşembeye kadar, Sonra, Bunu belki sizi sorgularken söyleyecektir, Bizi ne hakkında sorgulayacak, Soruşturmanın nasıl yürütüldüğü konusunda, benim soruşturmayı nasıl yürüttüğüm konusunda, İyi ama biraz önce bize soruşturmanın kapatıldığını söylemiştiniz komiser bey, Evet, belki de bu soruşturmayı bir başka biçimde sürdürmeyi düşünüyorlardır, işe beni karıştırmadan, Hiçbir şey anlamıyorum, dedi memur. Komiser yerinden kalktı, çalışma odasına geçti, geri döndü, elinde tuttuğu haritayı masanın üzerine açtı, bunu yaparken çantayı biraz kenara itti. İşte altıncı-kuzey noktasının bulunduğu yer, dedi parmağını üstüne koyarak, gideceğiniz yeri şaşırmayın, bakanın söylediğine göre orada sizi ben yaşlarda ama aslında benden çok daha genç, beyaz puanlı mavi kravat takmış biri bekleyecek, ben onunla buluştuğumda, birbirimize parola vermemiz gerekmişti ama bunun bu kez gerekli olacağını düşünmüyorum, yani bakan bana bu konuda hiçbir şey söylemedi, Anlamıyorum, dedi müfettiş, Oysa her şey açık, diye ona yardımcı oldu memur, altıncı-kuzey noktasına gidiyoruz, Benim anlamadığım o değil, biz neden gidiyoruz da komiser burada kalıyor, onu anlamıyorum, Bakanın mutlaka bir bildiği vardır, Bakanların her zaman kendilerine göre nedenleri vardır, Ve bunları kimseyle paylaşmazlar. Komiser araya girdi, Tartışmayla yormayın kendinizi, göstereceğiniz en iyi davranış, açıklama istememek ve olur da bir açıklama yapılırsa, size söylenenlerden kuşku duymamak olacaktır, açıklamalar hemen her zaman yalandır. Haritayı özenle katladı ve o anda aklına gelmiş gibi ekledi, Arabayı alın, Araba sizde kalmıyor mu, diye sordu müfettiş, Bu kentte otobüs de var taksi de, ayrıca yürümek de sağlığa yararlı. Her şeyi giderek daha az anlar hale geliyorum, Anlaman gereken bir şey yok, dostum, bazı buyruklar aldım ve onları uyguluyorum, siz de öyle yapmakla sınırlayın kendinizi, ince eleyip sık dokumak bu gerçeği zerre kadar değiştirmez. Müfettiş çantasına yaklaştı, Bunu getirdik, İçinde ne var, Bize kahvaltı için verilen her şey o kadar berbat ki daha taze bisküviler, biraz peynir, kaliteli tereyağı, gerçek ekmek aldık, Bunları ister götürün, ister burada bırakın, dedi komiser gülümseyerek, Kabul ederseniz, yarın birlikte kahvaltı ederiz, gerisi de burada kalır, dedi müfettiş, bu kez o da gülümsemişti. Hep birlikte gülümsemişlerdi, memur bile, ama şimdi yeniden ciddileşmişlerdi ve birbirlerine ne söyleyeceklerini bilemiyorlardı. Komiser odasına çekilmek istedi, Ben yatacağım, dün gece iyi uyuyamadım, gün hareketli geçti, şu altıncı-kuzey noktasıyla başladı, Konu neydi komiser bey, diye sordu müfettiş, altıncı-kuzey noktasına ne için gittiğinizi bilmiyoruz, Doğru, size bilgi

vermedim, buna fırsat bulamadım, bakanın buyruğu üzerine o grup fotoğrafını, beyaz puanlı mavi kravatlı adama vermeye gittim, yarın karşılaşacağınız adama, Peki, bakan o fotoğrafı neden istiyordu, Söylediğine bakılacak olursa, bunun nedenini zamanı geldiğinde anlayacağız, Bu açıklama bana hiç yeterli gelmiyor. Komiser, aynı düşüncede olduğunu belirtir şekilde başını salladı ve sözünü sürdürdü, Sonra, rastlantı sonucu, sokakta doktorun karısıyla karşılaştım, yemeği onlarla birlikte yedim, bunun dışında da bakanla söz konusu konuşmayı yaptım, Size duyduğumuz büyük saygı bir yana, dedi müfettiş, bir şey var ki o konuda sizi hiç bağışlamayacağız, ikimiz adına konuşuyorum çünkü bu konuyu tartıştık, Neymiş o, Bizim o kadına gitmemizi asla kabul etmediniz, Yine de sen onun evine girmeyi başardın, Evet, kapı dışarı edilmek için, Doğru, dedi komiser, Neden böyle davrandınız, Çünkü korkuyordum, Neden korkuyordunuz, bizler yırtıcı hayvanlar değiliz ki, Bir insanın suçlu olduğunu ne pahasına olursa olsun ortaya koyma saplantısının, onun gerçekte kim olduğunu görmemi engellemesinden korkuyordum, Bize bu kadar az mı güveniyordunuz komiser bey, Bu bir güven sorunu değildi, söz konusu olan size güvenmek ya da güvenmemek değildi, daha çok, bir hazine keşfetmiş ve buna tek başıma sahip olmak istiyormuş gibiydim, hayır, ne diyorum ben, sizin de büyük olasılıkla düşündüğünüz gibi söz konusu olan duygusallık değil, olan şu ki o kadının güvenliği konusunda endişeye kapıldım, sorgulayan insan ne kadar az olursa, o ölçüde güvende olacağını düşündüm, Kısacası, çevir kazı yanmasın, cüretimi bağışlayın ama bize güvenmediniz, dedi memur, Evet, doğru, itiraf ediyorum, size güvenmedim, Öyleyse sizi bağışlamamızı istemeyin bizden, dedi müfettiş, çoktan bağışlandınız, çünkü korkmakta büyük olasılıkla haklıydınız, biz her şeyi berbat edebilir, zücaciye dükkânına dalmış fil gibi davranabilirdik. Komiser çantayı açtı, içinden iki parça ekmek çıkarttı, arasına iki jambon koydu ve gülümseyerek açıkladı, İtiraf edeyim ki açım, yalnızca bir fincan çay içtim ve o lanet olası bisküvileri kemirirken neredeyse dişimi kırıyordum. Memur mutfağa gitti, bir kutu bira ve bir bardakla geri döndü, Buyurun komiser bey, ekmeği bununla daha iyi yuvarlarsınız. Komiser, jambonlu sandvicini tadını çıkararak yemek için oturdu, birasını, ruhunu yıkarmış gibi içti, bitirdiğinde, Şimdi oldu işte, dedi, gidip yatacağım, size de iyi geceler, akşam yemeği için teşekkür ederim. Odasına doğru yollandı, kapının önünde durdu, geri döndü, Sizi özleyeceğim, dedi. Bir an durdu ve ekledi, Yemeğe giderken size söylediklerimi unutmayın, Hangi konuda, diye sordu müfettiş, Birbirinize çok ihtiyacınız olacağı konusunda, pohpohlayıcı sözlerle ve kısa sürede terfi vaatleriyle sizi kandırmalarına izin vermeyin, bu soruşturmadan çıkan sonuçların sorumlusu yalnızca benim, başkası değil, doğruları söylemekle bana ihanet etmiş olmazsınız ama gerçeğin yerine geçecek yalanları da kabul etmeyin sakın, Başüstüne komiser bey, diye söz verdi müfettiş, Birbirinize her zaman destek olun, dedi komiser, ardından Yapmanızı dilediğim, yerine getirmenizi istediğim tek şey bu, diye ekledi.

Komiser, içişleri bakanının sunduğu sınırsız cömertlikten yararlanmak istemedi. Kendini oyalamak için tiyatrolara, sinemalara gitmedi, müzeleri ziyaret etmedi, esirgeyen sigorta şirketinden yalnızca öğle ve akşam yemeklerini yemek için çıkıyor, lokantada para ödedikten sonra, hesap pusulasını, üzerine bahşiş koyup masanın üzerine bırakıyordu. Doktorun evine de uğramadı, ayrıca, adı resmen Merhametli olan sulu göz köpekle barış yaptığı, hayvanın sahibi olan kadınla suçluluk ve masumiyet hakkında göz göze, gönül gönüle sohbet ettiği parka yeniden gitmesi için de hiçbir neden yoktu. Güneş gözlüklü genç kızın ve tek gözü siyah bantlı ihtiyarın ya da en ilk kör olan adamın eski karısının ne yaptıklarını anlamak için onları göz hapsine almaya da gitmedi. Kötülüklerin körükleyicisi olan iğrenç ihbar mektubunu yazan o adama gelince, komiser ona sokakta rastlasa, hiç kuşku yok yolun karşısına geçerdi. Adam, zamanının tümünü sabah akşam telefonun yanında saatlerce bekleyerek geçiriyordu, hatta yatakta bile kulağı kirişte uyuyordu. İçişleri bakanının sonunda kendisini arayacağından emindi, yoksa soruşturma için saptadığı beş günlük sürenin neden son dakikasına kadar beklediği ya da deyişe daha fazla anlamsal özellik katmak için şöyle diyelim, kahveyi neden telvesine kadar içtiği anlaşılamayacaktı. Bakan için en normal davranış, açık olarak hesaplaşmak için onun makamına gelmesini buyurmak olurdu, onu geri hizmete çekebilir ya da görevden alabilirdi, ne var ki komiserin o zamana kadar edindiği deneyim, herkesin doğal saydığı bir davranışın bakanın içi tilki dolu kafasına çok basit geleceğini ona öğretmişti. Müfettişin kaba ama anlamlı sözünü anımsıyordu, komiser ona altıncı-kuzey askeri noktasında, beyaz puanlı mavi kravatı olan adama fotoğrafı teslim ettiğini söylediğinde, Bana göre bunun hiçbir değeri yok, demişti. Sorunun düğümlendiği noktanın olasılıkla o olduğunu, yani neden ve nasıl olduğuna akıl erdiremese de o fotoğrafta düğümlendiğini söylüyordu kendine. Sonu yaklaşan bu ağır bekleyiş boyunca –âdet olduğu üzere, üslubu zenginleştirmek isteyenlerin yaptığı gibi biz bunu, sonu gelmez bir bekleyiş olarak nitelemeyeceğiz– kafasını işte bu düşünceler meşgul ediyordu, çoğu zaman sürekli, bastırılamaz bir uyuşukluk içindeki bilinci, onu ara sıra bu halden sıçrayarak uyandırıyor, verilen sürenin sona ermesi için üç gün kaldığını anımsatıyordu ona; salı, çarşamba, perşembe, gece yarısı olduğunda yapışık olduğu yerden kopmakta zorlanan, koptuktan sonra da yapışkan, biçimsiz bir zaman kitlesine, ona direnen ama aynı zamanda onu içine çeken yumuşak bir engele dönüşmüş olarak parmağına yapışıp kalan üç takvim yaprağı. Sonunda, çarşamba günü saat gecenin on bir buçuğunda bakan telefon etti. Selam kelam etmedi, iyi akşamlar demedi, hatır sormadı, yalnızlığa dayanıp dayanmadığını da sormadı, ayrı ayrı ya da birlikte müfettişle memuru sorguya çekip çekmediğini, bu sorgulamanın tatlı ya da tehdit kokan sert bir hava içinde geçip geçmediğini de söylemedi, yalnızca, hani aklına gelmiş de söylüyormuş, önemsiz bir şeyden söz ediyormuş gibi, Yarınki gazeteleri okursanız, ilginizi çekecek şeyler bulacağınızı düşünüyorum, dedi, Gazeteleri her gün okuyorum bakan bey, Kutlarım sizi, çok ilgili ve bilgili bir insansınız, ben yine de yarınki gazeteleri okumayı ihmal etmemenizi size hararetle öneririm, hoşunuza gidecek, Kaçırmayacağım bakan bey, Ayrıca televizyon haberlerini de izleyin, bunu yapmayı hiçbir gerekçeyle savsaklamayın, esirgeyen sigorta şirketinde televizyon yok bakan bey, Yazık, oysa ben bunun iyi bir fikir olacağını düşünmüştüm, öylesi daha iyi olurdu, yapmakla görevlendirildiğiniz soruşturmanın önünüze çıkardığı sorunlar karşısında aklınızın dağılmasını engellerdi, her halükârda siz yine de yeni dostlarınızdan birini ziyarete gidebilir ya da programın zevkini birlikte çıkarmak üzere onları bir araya toplayabilirsiniz. Komiser yanıt vermedi. Yarından başlayarak mesleki durumunun ne olacağını ona sorabilirdi ama susmayı yeğledi, madem geleceği bakanın ellerindeydi, söyleyeceğini söylesin bakalım, diye düşündü, zaten o soruyu sormuş olsa bile soğuk bir yanıt alacağından, bakanın ona, Bu kadar aceleci olmayın, bunu yarın öğreneceksiniz, diyeceğinden emindi. Komiser birden, sessizliğin süresinin, tümceler arasında bırakılan boşlukların genel olarak çok kısa olduğu bir telefon konuşmasında normal sayılabilecek duraklamayı bir hayli aştığını fark etti. İçişleri bakanının kötü niyetli imalarına tepki vermemişti, o da bu davranışa alınmamış, vereceği yanıtı düşünmesi için karşısındakine zaman tanıyormuş gibi davranıyordu.

Komiser tedirginlik içinde, Bakan bey, dedi. Elektrik dalgaları bu iki sözcüğü hat boyunca taşıdı ama hattın öteki ucunda hiçbir yaşam belirtisi yoktu. Albatros telefonu kapatmıştı. Komiser ahizeyi telefonun üzerine koyup odadan çıktı. Mutfağa gidip bir bardak su içti, bakanla konuşmanın onu hastaymışçasına susattığını ilk fark edişi değildi bu, konuşma boyunca sanki içten içe yanmış, şimdi de içindeki yangını söndürmekte acele edermiş gibiydi. Oturma odasındaki kanepeye gidip oturdu ama bu uzun sürmedi, son üç gündür yaşadığı yarı uyuşukluk hali geçmiş, bakanın ilk sözleriyle buharlaşıp uçmuştu sanki, şimdi olaylar –bazı şeyleri açıklamaya ya da basitçe tanımlamaya kalktığımızda, fazla zaman ve yer gerektirdiği için, tembellik edip her kilide uyan anahtar bir adla olay ya da şey deyip geçiştirmeyi âdet edindiğimiz o soyutlama– evet, şimdi olaylar hızlanmaya başlamıştı ve sonuna kadar bu hızla gidecekti, hangi son, ne zaman, nasıl ve nerede. Komiserin emin olduğu bir şey varsa, o da gazetelerin ertesi gün nasıl çıkacağıydı, bunu bilmek için de adının komiser maigret, poirot ya da sherlock holmes olması gerekmiyordu. Bekleme süresi bitmişti, içişleri bakanı artık telefon etmeyecekti, vereceği bir buyruk kalmışsa o da kendisine bir sekreter ya da doğrudan polis örgütü tarafından ulaştırılacaktı, topu topu beş gün ve beş gece, onun hassas bir konuda soruşturma yapmakla görevlendirilmiş bir komiser iken, ipleri kopmuş, çöpe atılacak bir kuklaya dönüşmesine yetmişti. Bunun üzerine, yerine getirmesi gereken bir görevi olduğunu fark etti. Telefon rehberinde bir numara aradı, aklından aradığı yerin adresini geçirdi ve telefonu tuşladı. Telefona doktorun karısı çıktı, Alo, İyi akşamlar, benim, komiser, bu kadar geç bir saatte aradığım için özür dilerim, Önemi yok, biz hiç erken yatmayız, Parkta gevezelik ettiğimizde size söylediğim şeyi anımsıyor musunuz, içişleri bakanının sizin grup fotoğrafınızı kendisine göndermemi buyurduğunu söylemiştim, Anımsıyorum, O fotoğrafın yarın gazetelerde yayımlanacağını, ayrıca televizyonda da gösterileceğini size bildirmek için çok haklı nedenlerim olduğunu düşünüyorum, Bunun nedenini sormuyorum, ben de size, bakanın fotoğrafı hayırlı bir iş için istediğini hiç sanmadığımı söylediğimi anımsıyorum, Evet ama ben, yine de onu bu şekilde kullanmasını beklemiyordum, İstediği ne, Gazetelerin bu fotoğrafı yayınlamanın ötesinde neler yazacağını yarın göreceğiz ama yazılacak olanların sizi kamuoyunun gözünde karalayacağını düşünüyorum, Dört yıl önce kör olmadığım için mi, Bakan, herkes görme yetisini yitirmişken sizin kör olmamanızı çok kuşkulu buluyor, bugün olup bitenlerden sizi tamamen ya da kısmen sorumlu tutmak için bu olay yetip de artıyor, Boş oy meselesini kastediyorsunuz, Evet, beyaz oy sorunu, Saçma bir şey bu, tamamen saçma, Mesleğim, hükümet edenlerin bizim saçmalık olarak nitelediğimiz şeylerin karşısında geri çekilmek bir yana, o saçmalıklardan bilinçleri köreltmek, aklı yok etmek için yararlandıklarını öğretti bana, Ne yapmamız gerektiğini düşünüyorsunuz, Saklanın, ortadan kaybolun ama dostlarınızın evine değil, orada güvende olmazsınız, onları da şimdi olmasa bile yakında göz hapsine alacaklardır, Haklısınız, bizi ağırlayacak insanın güvenliğini tehlikeye atmayı biz de zaten hiç istemeyiz, şu anda örneğin, bize telefon etmekle iyi yapıp yapmadığınızı düşünüyorum, Kaygılanmayın, bu hat güvenli, ülkede bunun kadar güvenli bir hat daha yoktur, Komiser bey, Efendim, Size bir soru sormak isterdim, ama buna cesaret edip edemeyeceğimi bilemiyorum, Sorun, duraksamanıza gerek yok, Bunu bizim için neden yapıyorsunuz, neden bize yardım ediyorsunuz, Basitçe söylemem gerekirse, vaktiyle bir kitapta rastladığım sonra unuttuğum ama biraz önce yeniden aklıma gelen kısa bir tümce yüzünden, Hangi tümce, Dünyaya gözümüzü açıyoruz ve o anda, tüm yaşamımızı bağlayacak bir sözleşme imzalamış gibi oluyoruz, ne var ki günün birinde bir an gelir “bu imzayı benim yerime kim attı” diye sorabiliriz, Gerçekten çok güzel bir tümce, insanı düşünmeye iten tümcelerden biri, kitabın adı neydi, Söylemeye utanıyorum ama unuttum, O kitaptan aklınızda başka hiçbir şey kalmaması o kadar önemli değil, hatta adını bile unutmuş olmanız önemli değil, Yazarını bile unuttum, Olasılıkla daha önce hiç kimsenin yazmadığı bu sözler, kendilerini göründükleri biçimiyle sunan bu sözcükler, birbirlerinden ayrı düşmedikleri için çok şanslılar, biri onları bir araya getirmiş, şurada burada gezip duran sözcükleri nasıl bir araya getireceğimizi bilebilseydik dünya belki biraz daha yaşanabilir bir yer olurdu. Hor görülen

sözcüklerin günün birinde bir araya gelebileceğine dair kuşkularım var, Benim de, ama düş kurmak bedava, Gazetelerin yarın neler yazacağını göreceğiz, Göreceğiz, ben kendimi en kötüsüne hazırlıyorum, Yakın gelecek size ne hazırlamış olursa olsun, söylediklerimi düşünün, saklanın, ortadan yok olun, Bunu kocama söyleyeceğim, Umarım sizi ikna etmeyi başarır, İyi akşamlar, ayrıca her şey için teşekkürler, Bana teşekkür etmeyin, Siz de tedbirli olun. Komiser telefonu kapattıktan sonra, üzerine vazifeymiş gibi, hattın güvenli olduğunu, tüm ülkede bundan daha güvenli bir hat bulunmadığını söylemiş olmakla aptallık edip etmediğini sordu kendine. Omzunu silkti ve mırıldandı, Boş ver, hiçbir şey güvenilir değil, hiç kimse güvenilir değil.

İyi uyuyamadı, düşünde sözcüklerden oluşmuş, ondan kaçan, dağılıp saçılan bir bulut gördü, elinde bir kelebek kepçesiyle o bulutu kovalıyor, bir yandan da yalvarıp duruyordu, Durun, ne olur, durun, kıpırdamayın, bekleyin beni. Derken, sözcükler birdenbire durup bir araya toplandılar, üst üste yığılıp arıların yaptığı gibi bir oğul oluşturdular, içine girecekleri bir kovan arıyorlardı sanki, o da sevinçle bağırarak ağını onların üzerine attı. Bir gazete yakalamıştı. Karabasan görmüştü, ama albatros doktorun karısının gözlerini oymak için gelseydi daha beter olurdu. Erken uyandı. Aceleyle hazırlanıp aşağı indi. Garajdan, arabalı süvarilerin geçtiği kapıdan geçmiyordu artık, normal kapıdan, piyadelerin kapısı olarak adlandırabileceğimiz kapıdan çıkıyordu, yerinde oturuyorsa çıkarken kapıcıya başıyla selam veriyordu, dışarıda rastlarsa onunla bir iki laf ediyordu ama bunu ille de yapması gerekmiyordu, orada fazlalık olan artık kendisiydi, kapıcı değil. Sokak lambaları henüz sönmemişti, dükkânların açılmasına daha en az iki saat vardı. Bir gazete bayii aradı, büyük, içinde bütün gazetelerin satıldığı bir bayi, sonunda buldu, önünde beklemeye başladı. Neyse ki yağmur yağmıyordu. Sokak lambaları söndü, kent geçici olarak ve son kez kısa bir karanlığa gömüldü, ama bu karanlık da gözlerin değişikliğe uyum sağlaması ve sokaklara sabahın mavimsi ilk aydınlığının düşmesiyle kaybolup gitti. Dağıtım kamyonu geldi, gazete tomarlarını attı ve yoluna devam etti. Bayi görevlisi tomarları açıp gazeteleri miktarlarına göre, soldan sağa, en fazla olanından en az olanına doğru dizmeye koyuldu. Komiser yaklaştı, selam verdi ve Hepsinden birer adet istiyorum, dedi. Görevli, gazeteleri plastik bir poşete koyarken komiser tomarlara göz attı, son iki gazete dışında hepsi, fotoğrafı büyük manşetlerin altına ilk sayfalarına koymuştu. Bayi için sabah iyi başlıyordu, meraklı ve cebi dolu bir müşteri siftahı yapmıştı, günün geri kalanı da böyle geçecekti, bunu şimdiden söyleyebiliriz, gelen gazetelerin hepsi satılacak, sıranın sonunda yer alan ve genellikle satılmayan iki gazete dışında. Komiser bayiden ayrılmıştı, köşede beliren taksiye binmek için o yöne seğirtmiş ve şoföre esirgeyen sigorta şirketinin adresini verip mesafe kısa olduğu için özür diledikten sonra gazeteleri bir hışım poşetten çıkarıp açmaya başlamıştı. Doktorun karısının bir okla gösterildiği grup fotoğrafının yanına, kadının bir daire içine alınmış ve büyütülmüş yüzü konmuştu. Ve kırmızı siyah başlıklarda, Komplonun Yüzü Sonunda Ortaya Çıkarıldı, Bu Kadın Dört Yıl Önce Kör Olmadı, Beyaz Oy Bilmecesi Sonunda Çözüldü, Polis Soruşturması İlk Meyvelerini Verdi, yazıyordu. Işığın zayıf oluşu ve arabanın yola döşenmiş taşlar üzerinde sarsılarak ilerlemesi yüzünden küçük harfli yazılar okunmuyordu. Taksi beş dakika sonra binanın kapısında durdu. Komiser ödemeyi yapıp bozuklukları şoföre bıraktıktan sonra aceleyle içeri girdi. Bir şey söylemediği kapıcının önünden rüzgâr gibi geçip asansöre daldı, sabırsızlıktan neredeyse tepinecekti, haydi, haydi, çabuk, oysa tüm yaşamı insanları bir aşağı bir yukarı taşımakla, konuşulanları, bitirilmemiş monologları, kötü söylenen şarkıları, irade dışı iç çekmeleri, karmakarışık mırıldanmaları dinlemekle geçmiş olan asansör, komiserin sözleri kendisini ilgilendirmiyormuş gibi davranıyor, ister inerken, ister çıkarken olsun, yazgı gibi, istifini hiç bozmuyordu, dolayısıyla, siz siz olun, aceleniz varsa merdiveni kullanın. Komiser sonunda anahtarı, esirgeyen ve ortakları sigorta şirketinin anahtar deliğine soktu, ışığı yaktı, kent planını yaydığı ve artık orada olmayan yardımcılarıyla birlikte son kez kahvaltı ettiği masaya koştu. Elleri titriyordu. Kendini yavaş okumaya, satır atlamamaya zorlayarak fotoğrafı yayınlayan dört gazetedeki

yazıları sırasıyla, sözcük atlamadan okudu. Verilen bilgiler bazı küçük üslup farklılıkları dışında, hafif anlamsal değişikliklerle her gazetede birbirinin neredeyse aynıydı, durumun ortaya koyduğu matematiksel ortalamaya dayanarak söz konusu yazıların esas kaynağının olasılıkla içişleri bakanlığının basın danışmanları olduğu ileri sürülebilirdi. İlk metin olasılıkla ve üç aşağı beş yukarı şöyleydi, Biz, ülkenin başkentinde beklenmedik bir anda tuhaf ve saçma beyaz oy biçiminde ortaya çıkan kötü huylu tümörün yayılmasının önlenip kökünün kurutulması işlemini hükümetin zamana, her şeyi kemirip aşındıran zamana bıraktığını düşünüyorduk –okurlarımızın bildiği gibi, söz konusu oyların oranı tüm partilerin aldığı oyları bir hayli geride bırakmıştı–, oysa yazı işlerimize en beklenmedik, en güzel haberlerden biri düştü. Soruşturmanın yürütülmesinde gösterilen deha ve polis örgütünün direngenliği, güvenlik nedeniyle adlarını vermemiz yasak olan bir komiser, bir müfettiş ve bir polis memurunun kişiliğinde vücut buldu ve tenyanın büyük olasılıkla başı olan kişinin –tenyanın gerisi, bu kentin oy verme yaşındaki halkının çoğunun yurttaşlık bilincini tehlikeli biçimde dumura uğratmıştı– ortaya çıkarılmasını sağladı. Bir göz doktoruyla evli olan bu mucizeler mucizesi kadın, güvenilir tanıkların ifadesine göre dört yıl önce vatanımızı körler ülkesi haline getiren korkunç salgından kurtulan tek kişiydi, polis, siyasal yaşamımıza ve demokratik düzenimize sapkınlığın ve kokuşmuşluğun çok tehlikeli tohumunu atan ve neyse ki bu kez başkentin sınırlarını aşmayan yeni körlüğün zanlısının bu kadın olduğunu düşünüyor. Güvenilir bir kaynağa göre, geçmişte örneklerini gördüğümüz gibi, ancak insanlık tarihinin en büyük canilerinin sahip olduğu beyne benzer bir beynin tasarlayabileceği bu davranış, ekselansları devlet başkanımız tarafından demokrasimizin görkemli gemisinin su kesiminin altına fırlatılmış bir torpil olarak nitelendirilmiştir. Gerçekten de böyle olmuştur. Adı geçen doktorun karısının suçlu olduğu, üzerine kuşkunun gölgesi düşmeyecek şekilde kanıtlanacak olursa, ki eldeki tüm veriler bunun böyle olacağını göstermektedir, düzene ve hukuka saygılı yurttaşlar adaletin kılıcının o kişinin başına şiddetle inmesini isteyeceklerdir. Durum şöyle açıklanabilir. Dört yıl önce oluşturduğu benzersiz vaka dikkate alındığında, bilim dünyamız için bir inceleme konusu yapılması çok büyük önem taşıyan, bu nedenle de klinik gözbilim tarihi içinde ön sıralarda yer almayı hak eden bu kadın, şimdi vatanının ve halkının düşmanı olmaya adaydır. Dolayısıyla, dört yıl önce görme yetisini yitirseydi kendisi için daha iyi olurdu, diye düşünüyoruz.

Açık tehdit taşıyan bu son tümce, daha şimdiden bir hüküm giydirme gibi çınlıyor ve sözü, Dünyaya hiç gelmeseydin daha iyi ederdin, demeye getiriyordu. Komiserin içinden gelen ilk itki, doktorun karısına telefon açmak, gazeteleri okuyup okumadığını sormak, onu biraz yüreklendirmek oldu ama telefonunun dinlemeye alınma olasılığının dünden bugüne yüzde yüze çıktığını düşünerek bunu yapmaktan vazgeçti. Esirgeyen sigorta şirketindeki telefonlara gelince –biri kırmızı, öteki gri–, söylemeye gerek yok, onlar doğrudan özel hatta bağlıydı. Konu hakkında tek bir satır bile yazmayan öteki iki gazeteyi karıştırdı. Ne yapmalıyım şimdi, dedi yüksek sesle. Yazıya döndü, yeni baştan okudu, resimde görülen insanların, özellikle de doktorun karısının ve kocasının adlarının verilmemiş olmasını tuhaf buldu. Bu arada, resimaltı yazısında şu ifadelere yer verildiğini fark etti, Şüpheli kişi bir okla gösterilmiştir. Henüz tam olarak doğrulanmamış olmakla birlikte, doktorun karısının bu grubu, körlük salgını sırasında koruması altına aldığı anlaşılıyor. Resmi kaynaklara göre, bu kişilerin kimlikleri saptanmak üzeredir ve yarın kamuoyuna açıklanacaktır. Komiser mırıldandı, Belki de küçük çocuğun nerede oturduğunu öğrenmeye çalışıyorlardır, bu bilgi ne işlerine yarayacaksa. Sonra, düşündü, Başka önlemler söz konusu değilse, fotoğrafın yayınlanması ilk bakışta hiçbir anlam taşımıyormuş izlenimi veriyor, çünkü fotoğrafta yer alanların hepsi, benim kendilerine önerdiğim gibi bu fırsattan yararlanıp ortadan kaybolabilir ama bakan gösterişe bayılır, başarıyla taçlanacak bir insan avı ona daha büyük siyasal güç kazandıracak, hükümetteki ve partisi içindeki etkisini daha da artıracaktır, öteki önlemlere gelince, bu insanların evleri büyük olasılıkla yirmi dört saat sürekli gözetleniyordur, bakanlığın kente yeter sayıda ajan sızdırmak ve gerekli önlemleri almak için yeterli

zamanı vardı. Bütün bunlar, büyük olasılıkla gerçekleştirilmiş olmakla birlikte onun sorusuna yanıt vermiyordu, Peki, şimdi ben ne yapmalıyım. O gün perşembe olduğuna göre, içişleri bakanlığına telefon edip hakkında alınan disiplin kararının ne olduğunu sorabilirdi ama bunun bir yararı olmazdı, bakanın kendisine yanıt vermeyeceğinden, karşısına çıkacak olan sıradan bir sekreterin emniyet müdürlüğüyle temasa geçmesini, albatros ile denizpapağanı arasındaki çene çalma oyununun çoktan bittiğini söyleyeceğinden emindi. Öyleyse ne yapacağım, diye sordu kendine bir kez daha, biri beni anımsayıp cesedimin kaldırılması için buyruk verinceye kadar burada çürüyüp duracak mıyım. Ne yapmalı. Fotoğrafa yeniden baktı, doktor ve karısı ortada, güneş gözlüklü genç kız ile tek gözü bantlı ihtiyar solda, mektubu yazan adam ile karısı sağdaydı, şehla küçük çocuk futbolcular gibi yere çökmüştü, köpek ise sahibinin ayaklarının dibine oturmuştu. Resmin altındaki yazıyı bir daha okudu, Kimliklerin tamamı yarın kamuoyuna açıklanacak, yarın açıklanacak, yarın, yarın. Aynı anda, bir karar verdi ama bir an sonra tedbirlilik ona bunun müthiş bir çılgınlık olduğunu fısıldıyordu, Uyuyan yılanı uyandırmamak gerek, diyordu, uyanıkken ona yaklaşmak akıllıca olmaz. Komiser iskemlesinden kalktı, odada iki tur attı, üzerinde gazetelerin durduğu masanın başına geldi, doktorun karısının daha şimdiden, idam mahkûmlarının boynuna geçirilen yağlı urganı andıran, beyaz daire içine alınmış başına bir daha baktı, o sırada kentin yarısı gazeteleri okumaya başlamıştı bile, öteki yarısı da televizyonun ya da radyonun başına oturmuş bir gün önce söz konusu kadının adının açıklanacağını bildiren sunucunun ilk haber bülteninde ne söyleyeceğini bekliyordu; sapkınlığın nerede yuvalanmış olduğunu herkes öğrensin diye, kadının yalnızca adı değil, adresi de ilan edilecekti. Hal böyle olunca, komiser daktiloyu aldı ve masanın üzerine yerleştirdi. Gazeteleri katlayıp kenara koydu ve işe koyulmak için masaya oturdu. Makineye taktığı kâğıdın antetinde esirgeyen sigorta şirketinin adı yazıyordu ve bu davranış, iddia makamı tarafından yarın değilse de ertesi gün, işlediği ikinci suçun kanıtı olarak sunulacaktı, çünkü kamunun malı olan bir kâğıdı kişisel amaçla kullanıyordu, buysa söz konusu malzemenin gizlilik taşıması dolayısıyla hükümete karşı gizli fesat çevirme kapsamına girerdi. Komiserin yazdığı, çarşamba sabahı şafak sökerken iki yardımcısıyla birlikte kuşatma altındaki kente sızmalarıyla başlayıp o güne, yani benim size bu satırları yazdığım ana kadar, son beş gün içinde olup bitenlerin ayrıntılı biçimde anlatılmasından ibaretti, ne bir eksiği vardı ne de bir fazlası. Esirgeyen sigorta şirketinde bir fotokopi makinesi olduğuna kuşku yok, ne var ki komiser, birine yazılmış bir mektubun bir başka kişiye gönderilecek ikinci kopyasının fotokopiyle çoğaltılıp değersiz bir kâğıt parçası haline getirilmesinin, en modern kopyalama teknikleri iki kopya arasındaki ince farkın ancak bir şahin gözünün ayırt edebileceği nitelikte olduğunu garanti etse de, çok incelikli bir davranış olmadığını düşünüyor. Komiser, bu dünyada kursağına hâlâ ekmek giren son iki kuşağa mensup bir insan, dolayısıyla biçime saygı duyma geleneğini hâlâ koruyor, bu da, ilk mektubu ikinci bir kâğıda özenle kopya etmeye koyulduğu anlamına geliyor. O yazdığı da bir kopya, bu yadsınamaz ama başka türlü bir kopya. O işi bitirdikten sonra, her mektubu katlayıp yine aynı anteti taşıyan zarflara koydu, zarfları kapattı, üzerlerine alıcıların adreslerini yazdı. Mektuplar elden verilecek ama alıcılar sırf bu davranışın inceliği sayesinde, esirgeyen sigorta şirketinden gelen mektupların dikkat etmeleri gereken çok önemli konuları içerdiğini anlayacaklar.

Şimdi komiserin yeniden dışarı çıkması gerekiyor. Mektupları ceketinin iç ceplerinden birine indiriverdi, havanın yılın bu mevsiminde beklenilenden daha güzel olmasına karşın gabardin yağmurluğunu sırtına geçirdi, bunu pencereyi açıp gökyüzünün yukarılarından geçen dağınık, beyaz bulutlara bakarak da anlayabilirdi. Böyle davranmasında başka bir neden ağır basmış olabilir, gabardin yağmurluk aslında, özellikle de belden kuşaklı olduğunda, klasik dönem polis hafiyelerinin bir tür ayırıcı özelliği sayılırdı, en azından raymond chandler'in marlowe karakterini yaratmasından bu yana, öyle ki fötr şapkasının siperliğini alnına indirmiş, sırtına da yakaları kalkık gabardin bir yağmurluk giymiş biri geçtiğinde bunun, şapkasının siperliği ile yağmurluğunun kalkık yakaları

arasından delici bakışlar fırlatan humphrey bogart olduğunu söylemek, ani ve şiddetli ölüm türünü işleyen her polis romanı okurunun yapabileceği bir şeydir. Bizim komiserin şapkası yok, başı çıplak, pitoresk olandan nefret eden bir modernlik merakı böyle olmasına karar vermiş, hani söylendiği gibi, canlı olup olmadığına bakmadan namluyu hedefin başına doğrultan bir merak bu. Komiser asansörle aşağı indi bile, kulübesinin köşesinden ona işaret ederek selam veren kapıcıyı arkada bıraktı, şimdi, bu sabah yerine getirmeyi hedeflediği üç amaç için sokakta yürüyor, yani geç bir sabah kahvaltısı yapmak, doktorun karısının oturduğu sokaktan geçmek ve mektupları alıcılarına bırakmak. İlk hedefini bir kafeteryada gerçekleştiriyor, bir fincan sütlü kahve, geçen günkü gibi fazla yumuşak ve gevşemiş olmayan tereyağlı kızarmış ekmek, bu bizi şaşırtmasın, yaşam böyle, günümüzde tereyağlı kızarmış ekmek meraklılarının sayısı çok azaldı, hem hazırlayanların, hem tüketenlerin. Cebinde bomba taşıyan bir adam için damak zevkiyle ilgili bu çok sıradan düşünceleri aktardığımız için bizi bağışlamanızı rica ederim. Kahvaltısını bitirdi, hesabı ödedi, şimdi iri adımlarla ikinci hedefine doğru yürüyor. Oraya gelmesi neredeyse yirmi dakikasını aldı. Sokağa girerken adımlarını yavaşlattı, oralarda gezinen bir adam havasına girdi, o sokağı gözleyen polisler varsa, büyük olasılıkla onu tanıyabilirler ama umurunda değil. Biri onu fark edip doğrudan bağlı olduğu üstüne bildirir, o da bu bilgiyi bir üstüne aktarır, o sonuncu ise durumu emniyet müdürüne bildirirse, albatrosun en keskin sesiyle lafı adamın ağzına tıkacağından, ona, Zaten bildiğim şeyleri bana anlatmanızın yararı yok, bana öğrenmek istediğimi söyleyin siz, o komiser bozuntusu yine ne haltlar karıştırıyor, diyeceğinden son derece emin. Sokak her zamankinden daha kalabalık. Doktorun karısının oturduğu evin önünde küçük gruplar oluşmuş, bunlar o semtin insanları, kimi dedikodu yakalamak için masumca ama çoğu kötü niyetle, ellerinde gazetelerle, az çok tanıdıkları ya da rastlantı sonucu bir yerde, örneğin göz doktoru koca içlerinden bazılarını tedavi etmişse, kaçınılmaz olarak görüşmüş oldukları zanlının yaşadığı yere gelmişler. Komiser, ortada dolaşan aynasızları şimdiden saptadı, içlerinden biri en kalabalık gruba katıldı, yapmacık bir umursamazlık içinde duvara yaslanmış olan öteki, yazın dünyasında kendisini ilgilendiren daha önemli hiçbir şey bulamamış gibi, bir spor dergisi okuyor. Gazete değil de dergi okuması kolaylıkla açıklanabilir, dergi, yüzü yeterince gizlemesi bir yana, aynasızın görüş alanını daraltmaz ve birdenbire birinin peşine düşmek gerektiğinde cebe çok daha kolaylıkla girer. Polisler böyle şeyleri bilirler, bunları onların kafasına daha çocuk bahçesindeyken kazırlar. Ne var ki bu sokaktaki aynasızların, ilerlemekte olan komiser ile bağlı oldukları bakanlık arasındaki fırtınalı ilişkilerden haberi yok, dolayısıyla onun da operasyonun bir parçası olduğunu, oraya, her şeyin plana uygun olarak yürütüldüğünü denetlemek için geldiğini düşünüyorlar. Bunda şaşılacak bir şey yok. Örgütün belirli kademelerinde yer alanlar daha şimdiden, komiserin çalışmasından bakanın memnun olmadığını, bunun kanıtının da yardımcılarını geri çağırıp onu nadasa bırakması –kimse yedekte bekletiyor, demiyordu– olduğunu etrafa fısıldamaya başlamışlardı, bu dedikodular o polislerin içinde bulunduğu aşağı tabakalara kadar inememişti henüz. Bu arada unutmadan şunu da belirtmek gerekir ki, bu fısıltıları yayanların, komiserin kente ne yapmaya gittiğinden zerre kadar haberi yok, buysa, şu anda nerede bulunurlarsa bulunsunlar müfettişle polis memurunun ağızlarından laf kaçırmamış olduklarını gösteriyor. Pek eğlenceli değilse de ilginç olan, polislerin komisere çaktırmadan yaklaşarak dişlerinin arasından, Kayda değer hiçbir şey yok, demeleriydi. Komiser başını salladı, apartmanın dördüncü katındaki pencerelere baktı ve uzaklaştı, Yarın o kişilerin adları ve adresleri açıklandığında, burası çok kalabalık olacak, diye düşündü. Biraz ileriden bir taksi geçiyordu, onu durdurdu. Taksiye bindi, selam verdi, zarfları cebinden çıkartıp adresleri okudu ve şoföre sordu, Bunlardan hangisi buraya daha yakın, İkincisi, Beni oraya götürün, lütfen. Şoförün yanındaki koltukta katlanmış bir gazete duruyordu, yazının üzerine, kan kırmızısı harflerle Komplonun Gizli Yüzü Sonunda Ortaya Çıkarıldı başlığını atan gazete. Komiserin içinden, şoföre o günkü gazetelerde yer alan heyecan verici haber hakkında ne düşündüğünü sormak geçti ama sesinde gereğinden fazla sorgulayıcı bir ton olacağı, bunun da mesleğini ele verebileceği korkusuyla

bu düşüncesinden vazgeçti. İşte, diye düşündü, ‘kendi mesleki bozulmasından acı çeken bilinç’ dedikleri şey bu. Tavşanı yuvasından dışarı uğratan şoför oldu, Sizin ne düşündüğünüzü bilmiyorum bayım, ama salgın sırasında kör olmadığı söylenen kadın hikâyesi, bana göre gazete satmak için uydurulmuş nefis bir üçkâğıt, ben kör olduysam, herkes kör olduysa nasıl olur da o kadın görmeye devam eder, yutturulması oldukça zor bir palavra bu, Peki ya beyaz oy olayının başında o kadının olduğu hikâyesi, O da boş laf, kadın kadındır, o tür dalaverelere burnunu sokmaz, erkek olsaydı neyse ama o bir kadın, hadi canım sen de, olacak şey değil, Bütün bunların nasıl sona ereceğini göreceğiz, Bu hikâyenin tadı kaçınca, bir başkasını uyduracaklar, hep öyle olur, direksiyon simidine mahkûm olunca, insanın ne kadar çok şey öğrendiğini bilemezsiniz, ayrıca size bir şey daha söyleyeyim, Söyleyin, söyleyin, Herkesin düşündüğünün tersine, bir dikiz aynası yalnızca arkadan gelen arabaları gözetlemeye yaramaz, müşterilerin ruhunu görmeyi de sağlar, bahse girerim ki bu şimdiye kadar hiç aklınıza gelmemişti, Ağzım açık kaldı, gerçekten hiç aklıma gelmemişti doğrusu, Söylediğim gibi, direksiyon simidi size birçok şey öğretir. Bu açıklamadan sonra komiser konuyu kapatarak daha tedbirli davranmış olacağını düşündü. İşte o sırada taksi durmuş, şoför, İşte geldik, demişti ki bu dikiz aynası hikâyesinin her araba ve her şoför için geçerli olup olmadığını sorma cesaretini buldu, Yalnızca taksiler için geçerli sevgili bayım, yalnızca taksiler için.

Komiser binadan içeri girdi, danışmanın bulunduğu tezgâha yaklaştı ve Merhaba, ben esirgeyen sigorta şirketini temsil ediyorum, dedi, yazı işleri müdürüyle görüşmek istiyordum, Buraya sigortayla ilgili bir konu için geldiyseniz genel müdürle görüşmeniz daha uygun olur, Aslında evet, öyle, çok haklısınız ama beni gazetenize getiren yalnızca teknik bir sorun değil, bu yüzden genel yayın yönetmeniyle doğrudan görüşmem gerekiyor, Genel yayın yönetmeni henüz burada değil, ikindiden önce geleceğini de düşünmüyorum, Peki, kiminle görüşmemi uygun bulursunuz, şu anda en yetkili kişi kim burada, Sanırım başyazar, Madem öyle, beni onunla görüştürün, unutmayın, esirgeyen sigorta şirketi, Bana adınızı vermeyecek misiniz, Esirgeyen demeniz yeterli, Ha, evet, anlıyorum, şirket sizin adınızı taşıyor, Aynen öyle. Danışma görevlisi telefonu açtı, konuyu açıkladı, konuşması bittikten sonra, Biri gelip sizi alacak, bay Esirgeyen, dedi. Birkaç dakika sonra bir kadın belirdi, Ben başyazarın sekreteriyim, lütfen beni izleyin, dedi. Koridorda onun hemen arkasından yürüyordu, sakindi, huzurluydu ama birden, gerçekleştirmek üzere olduğu girişimin gözü pekliği, diyafram kasının tam ortasına bir darbe almış gibi, soluğunu kesti. Geri adım atmak için hâlâ zaman vardı, bir bahane uydurabilir, tüh, çok önemli bir belgeyi unuttum, o yanımda olmadan başyazarla konuşamam, diyebilirdi ama bu doğru değildi, söz konusu belge yanında, ceketinin iç cebindeydi, şarap açıldı bir kere komiser bey, şimdi onu içmen gerekiyor, bundan kaçamazsın. Sekreter onu, içinde iddiasız mobilyalar bulunan küçük bir odaya aldı, uzun yaşamlarını burada sağduyulu bir huzur içinde sona erdirmek için yerleştirilmiş yıpranmış koltuklar, bir masanın ortasına bırakılmış birkaç gazete, pek düzgün yerleştirilmemiş bir etajer, Buyurun girin, lütfen, başyazarımız kendisini bir dakika beklemenizi rica ediyor, kendisi şu anda meşgul, Pekâlâ, beklerim, dedi komiser. Kendisine sunulan ikinci kaçma fırsatıydı bu. Kendi ruhunu bir dikiz aynasında fark etmiş ve onun sağduyudan yoksun olduğunu anlamış gibi orayı terk etse, onu bu tuzağa getiren adımları bu kez geri geri atsa, bu işten sağ salim kurtulacaktı, ruhlar insanları korkunç yıkımlara sürüklemez, tersine, sağduyulu davranıp onları o yıkımlardan uzak tutmaları gerekir; çünkü ruhlar bedenden ayrıldığında neredeyse her zaman yok olurlar, nereye gideceklerini bilmezler, insan böyle şeyleri yalnızca bir taksinin direksiyonunda öğrenmez. Komiser çekip gitmedi, açılmış şarabı içme zamanıydı şimdi, vb. vb. Başyazar içeri girdi, Özür dilerim, sizi uzun süre beklettim ama çözmem gereken, o haliyle bırakamayacağım bir sorun vardı, Özür dilemeniz gerekmez, beni kabul ettiğiniz için ben size teşekkür ederim, Söyleyin bakalım bay Esirgeyen, size hangi konuda yararlı olabilirim, bana söylendiğine göre sizin konunuz daha çok yönetimi ilgilendiriyormuş. Komiser elini cebine attı ve ilk zarfı çıkardı, Bu zarfın içindekileri

okursanız size çok müteşekkir olurum, Hemen mi, diye sordu başyazar, Evet lütfen, ama daha önce size açıklamam gereken bir şey var, benim adım Esirgeyen değil, Oysa bu ad, Yazılanları okuyunca anlayacaksınız. Başyazar önce zarfı, daha sonra katlanmış kâğıdı açıp okumaya başladı. Daha ilk satırlarda durakladı, karşısındaki adama şaşkınlıkla baktı, okumayı orada kesmesinin daha mantıklı olup olmayacağını sormak ister gibiydi. Komiser, devam etmesini işaret etti. Başyazar, okumayı bitirinceye kadar başını kaldırmadı, tersine, okuduğu şeye giderek daha fazla dalıyor gibiydi, o derin uçurumlarda yaşayan korkunç yaratıkları gördükten sonra, yüzeye bir daha başyazar kimliğiyle geri dönemeyecekti sanki. Sonunda, altüst olmuş bir insanın yüzüyle komisere baktı ve Soruyu pat diye sorduğum için beni bağışlayın, kimsiniz siz, dedi, Mektubun altına imzayı kendi adımla attım, Evet, mektubun altında bir ad olduğunu pekâlâ görüyorum ama bir ad asla yalnızca bir sözcük değildir, o kişinin kim olduğunu açıklamaz, Söylememeyi yeğlerdim ama bunu öğrenmek zorunda olduğunuzu çok iyi anlıyorum, Söyleyin öyleyse, Mektubu yayımlayacağınıza dair bana şeref sözü vermedikçe bunu size söylemem, Genel yayın yönetmeni yokken size böyle bir söz vermeye yetkim yok, Danışmadan genel yayın yönetmeninin öğleden sonra geleceğini söylediler, Doğru, saat dörde doğru gelecek, Öyleyse o saatte yine gelirim, bu arada şunu da bilmenizi istiyorum ki üzerimde, elinizdekinin tıpatıp aynı olan bir mektup daha var ve konu sizi ilgilendirmiyorsa onu alıcısına teslim edeceğim, Başka gazeteye yazılmış bir mektup, sanırım, Evet ama söz konusu fotoğrafı hiç yayımlamamış bir gazeteye yazılmış bir mektup, Anlıyorum ama o gazetenin, açıkladığınız olayların getireceği riskleri göze almaya hazır olduğundan emin olamazsınız, Hiçbir şeyden emin değilim, iki at üzerine oynuyorum ve onların yarışı kaybetmesi riskini de alıyorum, Kazandığınız takdirde daha da büyük risklerin altına gireceğinizi düşünüyorum, Aynen sizin gibi, bu mektubu yayımlamaya karar verirseniz elbette. Komiser ayağa kalktı, Saat dördü çeyrek geçe tekrar geleceğim, İşte mektubunuz, bir anlaşmaya varamadığımıza göre onu burada alıkoyamam, zaten bunu yapmamam gerekiyor, Beni, mektubu geri istemek zorunda bırakmadığınız için size teşekkür ederim. Başyazar, küçük odadaki telefonu açıp sekretere, Bu beye kapıya kadar eşlik edin, dedi, saat dördü çeyrek geçe yine geleceğini not almayı da unutmayın, onu karşılayıp genel yayın yönetmeninin odasına götüreceksiniz, Evet efendim. Komiser, Öyleyse sonra görüşmek üzere, dedi, Sonra görüşmek üzere, diye karşılık verdi başyazar, el sıkıştılar. Sekreter kapıyı açtı, komiserin geçmesi için geri çekildi, Lütfen beni izleyin bay Esirgeyen, dedi, sonra koridorda, İzin verirseniz bir gözlemimi aktarayım size, bu adı taşıyan bir kişiye hayatımda ilk kez rastlıyorum, rastlayacağımı da sanmıyordum, Rastladınız işte, Esirgeyen adını taşımak hoş bir şey olsa gerek, Neden, Çünkü siz gerçekten tanrının yolladığı birine benziyorsunuz. Bu yanıtın, verilebilecek en güzel yanıt olduğuna kuşku yok. Danışmaya varmışlardı, verilen saatte burada olacağım, dedi sekreter, Teşekkür ederim, Yakında görüşürüz bay Esirgeyen, Görüşmek üzere.

Komiser saatine baktı, saat daha bir olmamıştı, yemek yemek için daha çok erkendi, ayrıca aç değildi, tereyağlı ekmeklerle kahve midesindeki varlıklarını hâlâ hissettiriyorlardı. Bir taksiye binip pazartesi günü doktorun karısına rastladığı parka gitti, kafasındaki öncelikli düşünce, kimse tarafından adım adım izlenmemekti. O parka bir daha döneceğini hiç düşünmemişti ama oradaydı işte. Şimdi, devriye nöbetini yapan bir polis komiseri gibi dinginlik içinde parkta gezinecek, sokakta çok insan birikip birikmediğine bakacak, hatta nöbet yerinde dikilen iki memura bazı mesleki izlenimlerini aktaracaktı. Parkı baştan başa yürüdü, boş testi tutan kadın heykeline bakmak için bir an durdu. Beni burada bıraktılar, bugün bu ölü suları izlemekten başka bir işe yaramıyorum der gibiydi, beni yonttukları taş, bir zamanlar beyazlığını henüz yitirmemişti, bu testiden bir kaynağın suyu gece gündüz akıyordu, bu kadar suyun nereden geldiğini bana hiç söylemediler, ben yalnızca testiyi eğik tutuyordum, oysa bugün testiden tek bir damla su bile damlamıyor, suyun neden kuruduğunu da söylemediler bana. Komiser mırıldandı, Aynı yaşam gibi kızım, başlıyor ama ne amaçla başladığı bilinmiyor, bitiyor ama

hangi nedenle bittiği bilinmiyor. Sağ elinin parmaklarını suya daldırdı, sonra ağzına götürdü. Bu hareketinin herhangi bir anlamı olabileceğini düşünmemişti, oysa onu gözleyen biri, temiz bile olmayan, içinde yeşil su yosunları, dibinde çamur bulunan, yaşam kadar kirli olan o suyu öptüğüne yemin edebilirdi. Saatinin akrebi ve yelkovanı çabuk ilerlemiyordu, şu ağaçlardan birinin dibine oturabilirdi ama bunu yapmadı. Doktorun karısıyla birlikte yürüdükleri yolu izleyip sokağa çıktı, manzara bütünüyle farklıydı, artık küçük gruplar yoktu, buna karşılık, sokaktaki trafiği aksatacak kadar büyük bir topluluk oluşmuştu, insanlar olacağını haber aldıkları bir şeyi bekliyorlardı sanki. Komiser, bir binanın önünde bekleyen iki polis memuruna yaklaşmalarını işaret etti, onlara, kendisi yokken yeni bir şey olup olmadığını sordu. Memurlar, kayda değer bir şey olmadığını, dışarı kimsenin çıkmadığını, pencerelerin kapalı kaldığını söylediler ve biri erkek, öteki kadın, tanımadıkları iki kişinin, o katta oturanların bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sormak için yukarı çıktığını ama hayır yanıtını aldıklarını, bu sevimli davranış için kendilerine teşekkür edildiğini anlattılar. Başka hiçbir şey olmadı mı, diye sordu komiser, Bildiğimiz kadarıyla, hayır, diye yanıtladı iki memur, raporu yazmak zor olmayacak. Bu söz tam zamanında söylenmişti, komiserin daha şimdiden çırpmaya başladığı, onu merdivenin tepesine uçuran düşsel kanatlarını düşürdü, kapıyı çalıyor, Benim, diyordu ve içeri girip meydana gelen son olayları anlatıyordu onlara, yazdığı mektupları, gazetenin başyazarıyla aralarında geçen konuşmayı aktarıyordu, sonra doktorun karısı ona, Bizimle yiyin, diyor, o da onlarla birlikte yemek yiyordu, böylelikle herkes huzura kavuşmuş olacaktı. Evet, herkes huzura kavuşacaktı ve polis memurları raporlarına şöyle yazacaklardı, Bir komiser bize katıldı, binanın dördüncü katına çıktı ve bir saat sonra indi, bize yukarıda neler olup bittiğini anlatmadı, yemeğini daha önce yediği izlenimini aldık. Komiser karnını başka yerde doyurdu, hafif bir öğle yemeği yedi, önüne konan tabağa hiç dikkat etmedi, saat üçte yeniden parktaydı, eğik testiyi tutan ve su kaynağının yeniden canlanmasını bekliyormuş izlenimi veren kadın heykelini izliyordu. Saat tam üç buçukta oturduğu banktan kalktı ve gazeteye doğru yürümeye başladı. Zamanı vardı, ister istemez dikiz aynasına bakmaktan kendini alamayacağı bir taksiye binmesine gerek yoktu, kendi ruhu hakkında bildikleri fazlasıyla yeterliydi, ayrıca aynadan hoşuna gitmeyecek bir şeylerin çıkmayacağından da kesinlikle emin değildi. Gazete binasından içeri girdiğinde saat henüz dört çeyrek değildi. Sekreter kız danışmada onun yolunu gözlüyordu, Sayın yayın yönetmeni sizi bekliyor, dedi. Bay Esirgeyen, diye eklemedi, belki adının Esirgeyen olmadığını söylemişler, o da daha önce safdillikle davrandığı için utanmıştı. Önceki gibi koridor boyunca yürüdüler ama bu kez sonuna kadar devam ettiler, sonra döndüler. Sağdan ikinci kapının üzerindeki küçük levhada Yönetim yazıyordu. Sekreter kapıya hafifçe vurdu, içeriden, Giriniz, sesi duyuldu. Kadın önden yürüyüp komisere kapıyı tuttu. Teşekkür ederim, size artık ihtiyacımız yok, dedi başyazar sekretere, o da hemen dışarı çıktı. Benimle görüşmeyi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim müdür bey, diye başladı komiser, Size çok açıkça itiraf edeyim ki başyazarımızın bana özetlediği bilgiyi halka olduğu gibi açıklama konusunda çok büyük zorluklar olacağını öngörüyorum, her halükârda belgenin tamamını görürsem çok sevineceğimi size söylemem de gereksiz olur, İşte burada müdür bey, dedi komiser ona zarfı uzatarak, Oturalım, dedi yayın yönetmeni, bana lütfen iki dakika izin verin. Okudukları, başını başyazar kadar öne eğmesine neden olmadı ama gözlerini kâğıttan kaldırdığında, yüzünde şaşkın ve kaygılı bir ifade olduğu yadsınamazdı, Kimsiniz siz, diye sordu başyazarın da aynı soruyu sorduğundan habersiz, Gazeteniz bu mektubun içeriğini kamuoyuna açıklamayı kabul ederse, kim olduğumu öğreneceksiniz, kabul etmezse, mektubu geri alacağım ve tek bir söz etmeden çıkıp gideceğim, benimle kaybettiğiniz zaman için özür dilemenin dışında elbette, Yayın yönetmenimizi, aynı mektuptan, başka bir gazeteye yazılmış bir tane daha olduğu konusunda bilgilendirdim, dedi başyazar, Aynen öyle, diye karşılık verdi komiser, şu anda üzerimde, bir anlaşmaya varamazsak hemen bugün alıcısına ulaştırılacak bir mektup daha var, gazetede yarın yayımlanması şart, Neden, Çünkü böylelikle yarın yapılacak bir başka adaletsizliği önlemeyi başaracağım, Doktorun karısını mı kastediyorsunuz, Evet müdür bey, hükümetin niyeti,

ülkenin içinde bulunduğu siyasal durumda, her ne pahasına olursa olsun onu bir günah keçisi haline getirmek, Ama saçmalık bu, Bunu bana söyleyeceğinize hükümete söyleyin, içişleri bakanına söyleyin, yalnızca kendilerine buyrulan şeyleri yazan meslektaşlarınıza söyleyin. Yayın yönetmeni, başyazarla göz göze geldi ve Siz de kabul edersiniz ki, bu açıklamanızı tüm ayrıntılarıyla olduğu gibi yayınlamamız olanaksız, dedi, Neden, Unutmayın ki bir sıkıyönetim dönemi yaşıyoruz, sansür gözlerini basının üzerine dikmiş durumda, özellikle de bizim gazetemizin üzerine, Bunu yayınlamak, gazetemizin aynı gün içinde kapatıldığını görmek anlamına geliyor, dedi başyazar, Yapacak bir şey yok mu yani, diye sordu komiser, İzin almayı deneyebiliriz ama sonuç alacağımızdan emin değiliz, Nasıl, diye yeniden sordu komiser. Yayın yönetmeni, bir an başyazarla bakıştıktan sonra, Bize kim olduğunuzu kesin olarak söylemenin zamanı geldi, mektubun altında bir ad var, bu doğru, ne var ki bunun sahte bir ad olmadığını kanıtlayacak hiçbir şey yok elimizde, buraya polis tarafından bizi sınamak ve lekelemek için gönderilmiş bir kışkırtıcı olabilirsiniz, dikkat edin, öyle biri olduğunuzu söylemiyorum, açıkça söylemek istediğim, kim olduğunuzu bize şu an açıklamazsanız, bu konuşmayı sürdürmemizin olanaksız olduğu. Komiser elini cebine atıp cüzdanını çıkarttı, İşte, dedi ve üzerinde polis komiseri olduğu belirtilen kimliğini yayın yönetmenine uzattı. Yayın yönetmeninin yüzündeki çekinceli ifade bir anda şaşkınlığa dönüştü. Ne, siz polis komiseri misiniz, diye bağırdı, Polis komiseri ha, diye yineledi başyazar, yayın yönetmeninin kendisine uzattığı kimliğe bakarak, Evet, diye yanıtladı komiser dingin bir ifadeyle, sanırım şimdi konuşmamızı sürdürebiliriz, Merakımı bağışlayın, dedi yönetmen, sizi bu girişimi yapmaya zorlayan ne oldu, Kişisel nedenler, Kendimi düş görmediğime inandırmam için bana en azından bir tanesini söyleyin, Doğduğumuzda, yani dünyaya geldiğimizde, bir bakıma yaşam boyu sürecek bir sözleşmeye imza atmış oluyoruz, ne var ki günün birinde onu bizim adımıza kimin imzaladığını kendimize sorabiliriz, ben de kendime o soruyu sordum, yanıtı ise bu mektup, Başınıza neler gelebileceğinden haberiniz var mı, Evet, bunu düşünmek için vakit buldum. Bir sessizlik oldu, bu sessizliği yine komiser bozdu, Deneyebileceğinizi söylediniz, Küçük bir hile düşünmüştük, dedi yayın yönetmeni başyazara devam etmesi için işaret ederek, Düşüncemiz, başka ifadelerle, kaba bir dil kullanmadan elbette, bugün herkesin dilinde dolaşan haberden söz etmek, yazının sonuna da sizin bize bugün getirdiğiniz bilgiyi koymaktı, kolay değil ama olanaksız da değil, bu bir ustalık ve şans işi, Yani sansür görevlisinin dalgınlığını, hatta tembelliğini hedef alacağız, diye ekledi yayın yönetmeni, verdiğimiz haberi zaten bildiğinden, yazıyı sonuna kadar okuma zahmetine katlanmaması için dua edeceğiz, Başarı olasılığı ne kadar, diye sordu komiser, Oldukça zayıf, çok açık yürekle söyleyecek olursak, dedi başyazar, olabileceğini umut ettiğimiz şeyin olmasını beklemekle yetineceğiz, Peki, ya içişleri bakanlığı haber kaynağınızı öğrenmek isterse, Bakanlığa bunun bir meslek sırrı olduğunu anımsatmakla işe başlayacağız, bir sıkıyönetim döneminde bunu söylemenin pek yararı olmasa da, Peki, bakanlık üstelerse, tehdit ederse, O durumda, bize neye mal olursa olsun, seçeneğimiz yok, o kaynağı açıklamak zorunda kalacağız, cezalandırılacağız elbette ama okkanın altına giden siz olacaksınız, dedi yönetmen, Çok güzel, diye yanıtladı komiser, bizi nelerin beklediğini artık bildiğimize göre, ilerleyelim, dua etmek bir işe yarayacaksa, ben bizim sansür görevlisinden beklediğimizi okurların yapmaması için dua edeceğim, yani yazıyı sonuna kadar okumaları için, Umarım öyle olur, dedi yayın yönetmeni ve başyazar koro halinde.

Komiser dışarı çıktığında saat yediyi biraz geçiyordu. O sırada gazeteye müşteri bırakan bir taksiye binebilirdi ama yürümeyi yeğledi. Tuhaftı, bir hafiflik ve huzura kavuşma duygusu içindeydi, yaşamsal bir organını yavaş yavaş kemiren, kılçığı boğazında, kuyruğu midesinde, zehri karaciğerinde olan yabancı bir cismi bedeninden söküp almışlardı sanki. Yarın bütün kartlar masanın üzerinde açılmış olacak, saklambaç oyunu sona erecekti ama komiser bunun, gazetenin haberi yayımlaması halinde gerçekleşeceğinden, tersi bile olsa, bakanın durumdan haberdar olacağından ve o anda, suçlamak için kimi işaret edeceğini öğrenmiş olacağından kuşku duymuyordu. İmgelemi daha da ileri

gitme eğilimindeymiş gibi görünüyordu ama komiser onu ensesinden yakaladı, Bugün bugündür, yarın ne olacağını göreceğiz, dedi. Esirgeyen sigorta şirketine dönmeye karar vermişti, birden bacaklarında bir ağırlık hissetti, gevşemiş olan sinirlerinin çok uzun süre gerili kalmış bir lastikten farkı yoktu, gözlerini hemen yummak ve uyumak ihtiyacı duyuyordu. Önüme çıkan ilk taksiye bineceğim, dedi, içinden. Ne var ki uzunca bir süre yürümek zorunda kaldı, geçen taksiler doluydu, bir tanesi çağrıldığını bile fark etmedi, sonunda, neredeyse sürünür gibi yürüyecek hale geldiğinde, deniz kazasına uğramış, boğulmak üzere olan o yolcuyu bir kurtarma sandalı kurtardı. Asansör, onu on dördüncü kata kadar sevecenlikle çıkardı, kapı hiç direnmeden açılıverdi, kanepe onu eski bir dostuymuş gibi bağrına bastı, birkaç dakika sonra komiser bacaklarını uzatmış, ellerini yumruk yapmış durumda uyuyordu ya da böyle şeylerin varlığına inanıldığı dönemlerde söylendiği gibi, namuslu insanların uykusunu uyuyordu. Komiser huzurlu havası, kendisine verilen ad ve sıfatlarla şeref kazanan esirgeyen sigorta şirketinin ana kucağına gömülüp bir saat uyuduktan sonra, içi yeni bir enerjiyle dolu olarak –en azından o bu izlenimi alıyordu– uyandı. Gerinirken, ceketinin iç cebinde duran ikinci mektubu fark etti, yerine ulaştırılmayan mektubu, Her şeyi tek bir ata oynamakla belki hata ettim, dedi içinden ama aynı konuşmayı iki kez yapmanın kendisi için olanaksız olduğunun da farkına vardı, bir gazeteden ötekine gidip aynı şeyleri anlatacak, böylece tekrarlayıp durduğu şeylerin gerçekliğini aşındıracaktı. Olan oldu, diye düşündü, bütün bunları kurcalamanın yararı yok. Odaya girdi ve telefonun uyarı lambasının yanıp söndüğünü fark etti. Biri arayıp mesaj bırakmıştı. Telefonun tuşuna dokundu, önce santral memuresinin, sonra emniyet müdürünün sesi geldi kulağına, Yarın saat dokuzda, tekrar ediyorum dokuzda, yirmi birde değil, birlikte çalıştığınız müfettiş ve polis memurunun sizi altıncı-kuzey noktasında bekleyeceğini bildiriyorum, şunu da ekleyeyim ki göreviniz, sorumlunun –yani sizin– teknik ve bilimsel yetersizliği yüzünden sona ermiştir, başkentte kalmayı sürdürmeniz hem içişleri bakanlığı tarafından, hem benim tarafımdan arzu edilir olmaktan çıkmıştır; şunu da bildirmem gerekiyor ki müfettiş ve polis memuru sizi bana getirmekle ve en küçük bir direnç gösterdiğiniz takdirde sizi tutuklamakla görevlendirilmiştir. Komiser gözünü telefona dikmiş, hiç hareket etmeden bakıyordu, sonra ağır ağır, uzaklara gidecek birinden ayrılıyormuş gibi elini uzattı ve silme tuşuna bastı. Ardından mutfağa gitti, zarfı cebinden çıkardı, alkole batırdı ve evyenin içinde onu ters V şeklinde katlayarak tutuşturdu. Musluğu açıp külleri kanalizasyona gönderdi. Sonra oturma salonuna döndü, bütün lambaları yaktı ve kendini gazeteleri dikkatle okumaya verdi, bir bakıma kendi yazgısını bağladığı gazeteye özellikle dikkat ederek. Zamanı geldiğinde, buzdolabına gidip orada bulduklarıyla kendisine akşam yemeğine benzer bir şey hazırlayıp hazırlayamayacağına baktı ama bundan vazgeçti, dolapta bulunan birkaç yiyeceği taze ve kaliteli bulmadı, Buraya yeni bir soğutucu almaları gerek, diye düşündü, bu dolap miadını doldurmuş. Dışarı çıktı, karşısına çıkan ilk lokantada hızla yemek yedi ve esirgeyen sigorta şirketine geri döndü. Ertesi gün erkenden kalkması gerekiyordu.

Telefon çaldığında komiser uyanmıştı. Açmak için kalkmadı, telefon edenin polis merkezinden biri olduğundan, ona saat dokuzda, dikkat, dokuzda, yirmi birde değil, altıncı-kuzey askeri noktasında olması, oraya gelenlere teslim olması gerektiğini anımsatacağından emindi. Olasılıkla bir daha telefon etmeyeceklerdi, neden etmeyeceklerini anlamak gayet kolay. Polisler, meslek yaşamlarında belki özel yaşamlarında da tümdengelim denen, mantıksal akıl yürütme söz konusu olduğunda çıkarsama adı verilen zihinsel süreci bol bol tüketirler. Yanıt vermeyecek olursa, belki de yola koyulmuş olduğunu düşüneceklerdi. Çok yanılıyorlardı. Komiser yataktan kalkmıştı elbette, gerekli rahatlama işlemlerini ve beden temizliğini yapmak için banyoya girmişti elbette, giyinmişti ve dışarı çıkacaktı elbette ama bunları, yoldan geçen ilk taksiyi çevirmek ve dikiz aynasından kendisine soru sorar gibi bakan şoförle arasında şu diyaloğun geçmesi için yapmamıştı, Beni altıncı-kuzey noktasına götürün, Altıncı-kuzey noktası mı, özür dilerim ama nerede olduğuna dair hiçbir fikrim yok, yeni bir sokak olmalı, Bir askeri nokta, elinizde bir kent planı varsa size neresi olduğunu gösterebilirim. Hayır, böyle bir diyalog hiç gerçekleşmeyecek, ne şimdi, ne de daha sonra, komiserin yapacağı şey, gidip gazete almak, dün yatağa kafasında bu düşünceyle yattı, altıncı-kuzey noktasındaki buluşmaya zamanında varmak için yeterince dinlenmek üzere değil. Sokaklarda lambalar söndürülmemiş, gazete bayii biraz önce kepengini kaldırmış, işe haftalık dergileri yerine yerleştirmekle başlıyor, o işi bitirdiğinde sokak lambaları biri haber vermiş gibi sönüyor, dağıtım kamyonu uzakta beliriyor. Komiser, bayi gazeteleri bildiğimiz sıraya göre yerleştirirken yaklaştı, bugün en az satılan tomarlardan biri, tirajı en yüksek gazetelerinki kadar şişkindi. Komiser bunu iyi bir belirti olarak aldı, ne var ki bu umut dolu, hoş izlenimin ardından hemen şiddetli bir şok geldi, ilk sırada yer alan gazetelerin başlıkları hüzün verici, kaygı uyandırıcıydı ve bu başlıkların hepsi cart bir kırmızıyla atılmıştı, Katil Kadın, Cinayeti Bu Kadın İşledi, Şüpheli Kadının Bir Başka Cinayeti, Dört Yıl Önceki Cinayet. Tomarların öteki ucunda, komiserin bir gün önce gittiği gazete ise Daha Başka Ne Bilmemiz Gerekiyor, diye soruyordu. Başlıktaki ifade net değildi, şu ya da bu anlama gelebileceği gibi, bunların tersini de ifade edebilirdi, oysa komiser o başlığı, karanlıklar vadisinden çıkarken adımlarına yön verecek küçük bir kandil olarak gördü. Her gazeteden bir adet verin, dedi. Bayi, yağlı bir müşteri kazandığını düşünerek gülümsedi ve içi gazete dolu plastik poşeti ona uzattı. Komiser bir taksi bulmak için çevresine bakındı, yaklaşık beş dakika boşuna bekledi, sonra esirgeyen sigorta şirketine yaya dönmeye karar verdi, aradaki mesafenin fazla olmadığını daha önce öğrenmiştik, ama yükü ağırdı, içi sözcük dolu plastik bir poşet, sırtında dünyayı taşısa ona daha hafif gelirdi. Ama talih yüzüne güldü, yolu kısaltmak amacıyla girdiği bir sokakta eski tarz, iddiasız bir kahve buldu, hani şu patronun yapacak başka bir işi olmadığı için erkenden açılan, müşterilerin de içeri girdiğinde her şeyi hâlâ yerli yerinde bulacağından emin olduğu, pirinçli pastasının tadı sonsuza kadar damaklarda kalan kahvelerden biri. Bir masaya oturdu, kendine bir sütlü kahve ısmarladı, tereyağlı kızarmış ekmek getirip getiremeyeceklerini sordu, bildiğimiz gibi, margarin kokusuna dayanamıyordu. Kahve sütle birlikte geldi, idare ederdi ama kızarmış ekmekler, onları çeviren felsefe taşını, üzerinde deney yaptığı maddeyi çürüme aşamasından öteye bir türlü götüremediği için keşfedememiş bir simyacının elinden çıkmıştı. Komiser, o gün en çok ilgisini çeken gazeteyi önüne açmıştı bile, hem de masaya oturur oturmaz yapmıştı bunu ve gazeteye şöyle bir göz atması, tasarlanan komplonun başarıya ulaştığını anlamasına yetti; sansür görevlisi, zaten bildiği bir şeyin tekrarlandığı düşüncesiyle zokayı yutmuş, insanın bildiğini sandığı şeylere karşı çok dikkatli olması gerektiğini, çünkü onun öte yanında sonu gelmez bir bilinmezler zincirinin gizlendiğini, o zincirin son halkasının çözümünün de olasılıkla bulunamayacağını hesaba katmamıştı. Öyle bile olsa, fazla umut beslemenin yararı yok, gazete nasıl olsa gün boyu bayilerde kalmayacak, hatta komiser, içişleri bakanının öfkeyle gürleyeceğini, O bok herifi hemen yakalayıp bana getirin, bu bilgileri de kimin yaydığını araştırın, diye bağıracağını bile geçiriyordu aklından, o tümcedeki son sözler konuşmasına otomatik refleks sonucu girmişti, çünkü kaçmanın da ihanetin de tek bir kişiden gelebileceğini çok iyi biliyordu. Komiser bunun üzerine,

gazetenin satışlarının nasıl gittiğini, iyi mi kötü mü olduğunu, gazeteyi satın alanların ne tür insanlar olduğunu, yazının doğrudan üzerine mi atlıyorlar yoksa boş şeylerle mi ilgileniyorlar görmek için bacaklarında derman kalmayıncaya kadar bütün bayileri dolaşmaya karar verdi. Dört büyük gazeteye acele göz attı. Halkı zehirleme kampanyası kabaca ama etkili biçimde sürüyordu, iki kere iki dört eder, her zaman da dört edecektir, dün şunu yaptıysan bugün bunu yapmışsındır, biri bir davranışın kaçınılmaz olarak bir başkasını davet ettiğinden kuşkulanacak olsa, yasaların ve düzenin düşmanı ilan ediliyordu. Komiser, büyük bir minnet duygusuyla hesabı ödedi, dışarı çıktı. Dolaşmaya gazeteleri aldığı bayiden başladı ve ilgisini çeken tomarın daha şimdiden hissedilir biçimde inceldiğini gördüğüne memnun oldu. İlginç, değil mi, dedi satıcıya, bu gazete iyi satıyor gibi görünüyor, Bir radyonun o gazetede yayımlanmış bir yazıdan söz ettiği söyleniyor, Bir el öteki eli yıkar, iki el yüzü yıkar, dedi komiser, gizemli bir havayla, Haklısınız, diye yanıt verdi satıcı, aradaki bağı görmeksizin. Komiser, bayi aramakla zaman yitirmemek için, her satıcıya en yakın bayinin nerede olduğunu soruyordu, belki de saygı uyandıran bir havası olduğu için sorusuna yanıt alıyordu ama her satıcının ona, Öteki bayide burada bulunmayan ne var ki, diye sormayı içinden geçirdiği açıkça belli oluyordu. Saatler ilerledi, altıncı-kuzey noktasında, müfettiş ve memur beklemekten yorulup polis müdürlüğünden talimat istediler, müdür, bakana bilgi verdi, bakan, durumu hükümet başkanının görüşüne sundu, hükümet başkanı onu yanıtladı, Benim sorunum değil, başınızın çaresine bakın. Bu arada, komiserin beklediği şey gerçekleşti, onuncu bayide, gazete bulamadı, tükenmişti. Satın almak istiyormuş gibi yapıp satıcıya sordu, satıcı ona, Geç kaldınız, beş dakika kadar önce hepsini aldılar, dedi, Neden, O gazeteyi topluyorlar, Topluyorlar mı, Evet, el koyuyoruz, demenin bir başka türlüsü yani, İyi de neden, o gazetede ne var ki böyle davranıyorlar, Komplocu kadınla ilgili haber var, şunlara bakın, öyle anlaşılıyor ki şimdi de bir adamı öldürmüş, O gazeteden bir tane bulamaz mısınız, bana büyük bir iyilik yapmış olursunuz, Hiç kalmadı, olsaydı bile size satmazdım, Neden, Bizi faka bastırmak için buralarda dolaşan bir aynasız olmadığınız ne malum, Haklısınız, bu dünyada daha da kötülerini gördük, dedi komiser, oradan uzaklaşırken. Esirgeyen sigorta şirketine dönmek, sabahki telefonun yeniden çaldığını ve kendisini, hangi cehenneme kaybolduğunu, niçin telefona yanıt vermediğini, sabah dokuzda altıncı-kuzey noktasında bulunma buyruğunu neden yerine getirmediğini açıklamaya zorlayacak daha başka telefonları duymak istemiyordu, ama nereye gideceğini bilmediği de bir gerçekti, doktorun karısının evinin önünde bağırıp çağıran bir sürü insan olmalıydı şimdi, kimi lehte, kimi aleyhte sloganlar atıyor olmalıydılar, belki de hepsi lehinde tezahürat yapıyordu, ötekiler azınlıktaydı, kendilerine hakaret edildiğini ya da daha beterini duyma riskini göze alamazlardı herhalde. Yazıyı yayımlayan gazeteye de gidemezdi, kapısında sivil polisler beklemese bile, uzakta olamazlardı, telefon bile edemezdi, telefonlar mutlaka dinleniyordu ve bütün bunları düşünürken, sonunda esirgeyen sigorta şirketinin de kesinlikle gözaltında tutulduğunu, bu kentte onu kabul edecek –o, buna can atıyor olsa da– tek bir insanın bile bulunmadığını anladı. Gazeteye polislerin gelmiş olacağını düşündü, yayın yönetmenini, yayımladığı bu kışkırtıcı bilgileri kimden aldığını, kimi koruduğunu açıklamaya zorlamış olmaları gerekiyordu, onlara, esirgeyen sigorta şirketinin antetini taşıyan ve üzerinde kaçak komiserin el yazısının bulunduğu zarfı verme zayıflığını göstermiş bile olabilirdi. Kendini yorgun hissediyordu, ayaklarını sürüyordu, ter içindeydi, oysa hava o kadar sıcak değildi. Zaman geçirmek için gün boyunca sokaklarda amaçsızca sürtemezdi, birden, eğik testili kadının bulunduğu parka gitmek, havuzun kenarına oturmak, yeşil suyu parmaklarının ucuyla okşamak, o suyu dudaklarına götürmek için içinde çok büyük bir istek uyandığını hissetti, Peki ya sonra, sonra ne yapacağım, diye sordu kendine. Sonra hiçbir şey, sokakların oluşturduğu labirente dönecek, içine dalacak, orada kaybolacak, geri dönecek, yürüyüp duracak, yalnızca hâlâ ayakta kalabilmek için, acıkmadan yemek yiyecek, iki saatliğine bir sinemaya girecek, yukarıda hâlâ yeşil, bodur uzaylıların bulunduğu, bunların, öğleden sonranın çok parlak ışığı altında gözlerini kırpıştırarak ortaya çıktığı bir mars gezegeni macerası izleyerek oyalanacak, kaptan nemonun denizaltı gemisinde

denizler altında yirmi bin fersah yolculuk ederek iki saat daha geçirmek için bir başka sinemaya girmeyi düşünecekti, ama bundan hemen vazgeçti; çünkü kentte tuhaf şeyler oluyordu, kadınlar ve erkekler küçük kâğıtlar dağıtıyorlardı, insanlar durup bunları okuyor, hemen ceplerine sokuyorlardı, hatta tam o sırada komiserin eline de bir kâğıt tutuşturmuşlardı, üzerinde, toplanan gazetede çıkan yazının fotokopisi vardı, Daha Başka Ne Bilmemiz Gerekiyor başlıklı, satır aralarında son beş günün gerçek öyküsünün anlatıldığı yazı, bunun üzerine komiser kendini tutamayıp bir çocuk gibi hıçkıra hıçkıra sarsılarak ağlamaya başladı. Onun yaşında bir kadın yanına yaklaşıp Kendini kötü mü hissettiğini, yardıma ihtiyacı olup olmadığını sordu, ona yalnızca işaretle, Hayır iyiyim, kaygılanmayın, çok teşekkür ederim, diyebildi, bu arada rastlantıların kimi zaman ne kadar iyi sonuçlar doğurduğu kanıtlanmış oldu: biri, önünde bulundukları binanın üst katlarından bir avuç kâğıt attı, sonra bir avuç daha, arkasından bir daha, aşağıdaki insanlar kâğıt parçalarını yakalamak için ellerini havaya kaldırdı, kâğıtlar yere doğru iniyor, güvercinler gibi uçuşuyordu ve bunlardan biri bir an için komiserin omzuna kondu sonra yere kaydı. Sonuç olarak, henüz hiçbir şey yitirilmemişti, kent bu işin üzerine gitmiş, yüzlerce fotokopici harekete geçmişti ve şimdi, cıvıl cıvıl bir sürü genç kız ile delikanlı bunları posta kutularına atıyor ya da kapının önünden gelip geçenlere veriyorlardı, içlerinden biri bunların reklam olup olmadığını sordu, gençler de, Evet efendim, reklam, hem de olabilecek en iyi reklam, diye karşılık verdi. Bu olaylar bir büyü, kara değil beyaz bir büyü yapılmış gibi, komisere yeni bir ruh verip yorgunluğunu aldı, şimdi sokakta bir başka insan yürüyor, bir başka kafa düşünüyor, daha önce karanlık olanları net olarak gören, kendisine daha önce kaçınılmaz gibi gelen ama şimdi onları okşayan, tartan parmakların arasında dağılıp giden sonuçları düzelten bir kafa, örneğin, gizli bir harekât üssü olan esirgeyen sigorta şirketi şu anda göz hapsine alınmış olamazdı, oraya bu iş için pusu kuran polisler yerleştirmek, görevin önemi ve anlamı konusunda kuşku uyandırabilirdi artık, bu da esirgeyen sigorta şirketi bir başka yere taşınıp, sorun böylece halledilmişse, çok da önemli sayılmazdı. Bu yeni olumsuz sonuç, komiserin ruhunda yeni fırtınaların gölgesini dolaştırdı ama bütünüyle rahatlatıcı olmamakla birlikte sonraki sonuç, hiç olmazsa ciddi bir sorunu, kalacak yer sorununu çözümlemeye yaradı ya da başka deyişle, geceyi nerede geçireceği konusuna çözüm getirdi. Açıklanması kolay bir şeydi bu. İçişleri bakanlığının ve emniyet müdürlüğünün, kendilerine bağlı bir memurla ilişkilerinin tek yanlı olarak kesilmesine kötü gözle bakması, onun ne yapmakta olduğu ve mutlaka ulaşmaları gerekirse onu nerede bulabilecekleri konusuyla ilgilenmeyi kestikleri anlamına gelmezdi. Komiser, yasadışı kimselerin ve kaçakların yaptığı gibi, bu kentin içinde izini kaybettirmeye karar verirse, herhangi karanlık bir deliğe saklanma kararını alırsa, özellikle de yıkıcı çevrelerle suç ortaklığına girmeyi başarmışsa, ki bu karmaşık operasyon beş altı günde –çünkü bizim arada geçirdiğimiz zaman dilimi bu kadardı– başarılamazdı, bu durumda onu o delikten çıkarmak, deveye hendek atlatmak kadar zor olurdu. Dolayısıyla esirgeyen sigorta şirketinin iki girişinin birden gözetlenmesi gerekmiyordu, tersine, girişler açık bırakılacaktı, çünkü bir mekâna bağlanma olgusu yalnızca boğalara özgü olmadığı için kurt inine dönecekti, denizpapağanı da kendi kayasının kovuğuna sığınacaktı. Dolayısıyla komiser, aşina olduğu ve onu iyi ağırlayan yatağında uyuyabilecekti, yeter ki gecenin bir yarısında gelip kapıyı becerikli bir maymuncukla açtıktan sonra onu uyandırıp suratına üç tabanca birden dayamasınlar. Buraya kadar mutlaka birçok kez yinelemiş olduğumuz gibi, yaşamda öyle berbat anlar vardır ki yalnızca yağmur yağmakla kalmayıp rüzgâr estiği de olur, komiser işte o günlerden birine çatmıştı, parkta bir ağaç altında, testili kadının bakışları altında serseriler gibi kötü bir gece geçirmek ile esirgeyen sigorta şirketinde havalandırılmış örtülerin altında ve de buruşuk çarşafların üzerinde yatmak arasında kesin bir seçim yapmak zorundaydı. Sonuç olarak, yukarıda ona yapmayı vaat ettiğimiz açıklama düşündüğümüz ölçüde kısa ve özlü olmadı, biz yine de güvenli ve riskli hiçbir olası varsayımı bir yana bırakmayıp gereğince ölçüp biçmeden, çok çeşitli olduğu kadar çelişkili de olan bu öğeleri size tarafsızlıkla sunup, en başından beri bildiğimizi en son söylemeden, yani bağdatta verilmiş randevuya yan çizip samarraya koşmadan edemezdik, bunu

anlayacağınızı ümit ediyoruz. Her durumu teraziye koyan ve bunları en son olasılığa, yani son miligramına kadar tartmaktan vazgeçen komiser, esirgeyen sigorta şirketine gitmek üzere bir taksiye atladı. Vakit daha şimdiden ikindiyi geçmişti, düşen gölgenin karşıdaki keçiyolunu serinlettiği, sarnıçlara akan suyun fazlalaştığı ve çıkardığı sesin fark edilir hale gelip geçenlerin dikkatini çektiği bir saatti. Sokaklarda yerde bırakılmış tek bir kâğıt yoktu. Buna karşılık komiserin bir miktar kaygılı olduğu görülüyordu, doğrusunu söylemek gerekirse, bunun için geçerli nedenleri vardı. Yaptığı akıl yürütmeler ve polisin yaptığı kurnazlıklar hakkında zaman içinde edindiği bilgiler onun, esirgeyen sigorta şirketinde onu hiçbir tehlikenin beklememesinin ve başına o gece kötü hiçbir şeyin gelmeyecek olmasının, samarranın olması gereken yerde bulunduğu anlamına gelmediği sonucunu çıkarmasına neden olmuştu... Bu düşünce komiserin elini tabancasına götürmesine ve içinden, Bir durumla karşılaşırsam, mermiyi namluya sürmek için asansörün yukarı çıkarken geçireceği zamandan yararlanırım, demesine neden oldu. Taksi durdu, Geldik, dedi şoför, komiser o anda yazının bir fotokopisinin ön camın kenarına yapıştırılmış olduğunu gördü. Boş yere korktuğu, kaygılandığı, ikirciklendiği söylenemezdi. Binanın girişi bomboştu, kapıcı ortalıkta görülmüyordu, dekor kusursuz cinayet için idealdi, doğrudan kalbe saplanan hançer, yer döşemelerinin üzerine yığılan bedenin çıkardığı boğuk ses, kapanan kapı, sahte plakalı otomobilin yaklaşması ve katili alıp götürmesi, burada öldürmek ve ölmek kadar basit bir şey olamazdı. Asansör aşağıdaydı, çağırmaya gerek yoktu. Şimdi yukarı çıkıyor, yükünü on dördüncü kata bırakacak, asansörden gelen ve ne olduğu kolayca anlaşılan bir dizi madeni ses bize, içeride ateş etmeye hazır bir silah olduğunu söylüyor. Koridorda in cin top oynuyor, o saatte bütün bürolar kapanmış. Anahtar kilidin içine usulca kayıyor, kapı neredeyse hiç gürültüsüz açılıyor. Komiser kapıyı sırtıyla itti, ışığı yaktı, şimdi odaları tek tek dolaşacak, içine birinin saklanabileceği dolapları açacak, yatakların altına bakacak, perdeleri çekecek. Kimse yok. Kendini azıcık gülünç hissediyordu, tabancasını boşluğa doğrultmuş bir yalancı pehlivan, oysa kuşku güvenliğin anasıdır derler, örneğin esirgeyen sigorta şirketi bunu çok iyi biliyor olmalıydı, çünkü hem sigorta yapıyor, hem de yaptığı sigortayı bir daha sigortalıyordu. Odada, verici aygıtın küçük lambası yanıyor, iki mesaj gelmiş, bunlardan biri belki de dikkatli olmasını isteyen müfettişten gelmiştir, ötekini albatrosun sekreterlerinden biri yollamış olabilir ya da ikisi de çok güvenilir bir adamının ihaneti yüzünden umutsuzluğa düşmüş, adamın yaptığı bu seçimden sorumlu olmasa da kendi geleceği için kaygılanan emniyet müdüründen gelmiştir. Komiser, üzerine gruptakilerin adlarını ve adreslerini yazdığı, doktorun telefon numarasını da eklediği kâğıdı önüne açtı, numarayı tuşladı. Yanıt veren olmadı. Numarayı yeniden tuşladı. Üçüncü kez tuşladı ama bu kez, bir işaret veriyormuş gibi üç kez çaldırıp kapattı, sonunda yanıt geldi. Alo, dedi doktorun karısı soğuk bir sesle, Benim, komiser, Ha, iyi akşamlar, biz de aramanızı bekliyorduk, Nasılsınız, Hiç de iyi değilim, yirmi dört saat içinde beni bir numaralı halk düşmanı yapmayı başardılar, O işte oynadığım rol için üzgünüm, Gazetelerde yayımlanan yazıları yazan siz değilsiniz ki, Hayır, ben işi oraya kadar vardırmadım, Bugün gazetelerden birinde yayımlanan yazı ve onun dağıtılan binlerce fotokopisi bu saçmalığı ortadan kaldırır belki, Öyle olmasını umalım, Çok umutlu görünmüyorsunuz, Umutluyum elbette ama durumun bugünden yarına düzeleceği yok, Bu apartmanda, bir tutukevine kapatılmış gibi yaşamayı sürdüremeyiz, Ben elimden geleni yaptım, size söyleyebileceğim bu kadar, Buraya bir daha gelmeyecek misiniz, Üstlendiğim görev sona erdi, geri dönme buyruğu aldım, Bir gün yine görüşeceğimizi umut ediyorum, daha güzel bir gün, öyle bir gün gelecekse elbette, Geliyordu ama anlaşılıyor ki yolu şaşırdı, Kim, O güzel günler, Beni arkanızda, eskisinden de daha yıkılmış olarak bırakacaksınız, Kimi insanlar vardır, yıkıldığında bile ayakta kalır, siz onlardan birisiniz, Şu anda, ayağa kalkabilmek için biri bana yardım etse mutlu olurdum, Size o yardımı yapacak durumda olmadığıma üzgünüm, Bize kabul eder göründüğünüzden çok daha fazla yardım ettiğinizi düşünüyorum, O yalnızca bir izlenim, bir polisle konuşmakta olduğunuzu unutmayın, Unutmadım, bu bir yana, sizi artık bir polis olarak görmediğim de doğru, Bu sözleriniz için size teşekkür ederim,

geriye sizinle vedalaşmak kalıyor, hoşçakalın, Güle güle, Dikkatli olun, Siz de, İyi geceler, Size de iyi geceler. Komiser telefonu kapattı. Önünde uzun bir gece vardı ve o süreyi yalnızca uyuyarak geçirebilirdi, uykusuzluk da onunla birlikte yatağa girmezse elbette. Yarın olasılıkla onu aramaya geleceklerdi. Aldığı buyruğa uyarak, teslim olmak üzere altıncı-kuzey noktasına gitmemişti, dolayısıyla onu aramaya geleceklerdi. Belki sildiği mesajlardan birinde bu bilgi vardı, belki de onu tutuklamaya gönderdikleri kişilerin saat sabahın yedisinde geleceğini, göstereceği her tür direnç girişiminin, zaten kötü olan durumu dönüşü olmayacak biçimde kötüleştirmekten başka bir işe yaramayacağını bildiriyorlardı. Ve o kişiler içeri girmek için maymuncuğa gerek duymayacaklardı, çünkü anahtarları vardı. Komiser saçmalıyor. Elinin altında, kullanabileceği bir cephanelik var, son fişeğe kadar ya da kalesinden içeri atılacak ilk göz yaşartıcı bombaya kadar direnebilir. Komiser saçmalıyor. Yatağın üstüne oturdu, sonra kendini arkaya bıraktı, gözlerini yumuyor ve uykunun gecikmemesi için yalvarıyor, Gecenin henüz başladığını biliyorum, diye düşündü, gökyüzünde hâlâ birazcık aydınlık var ama ben bir taşın uyuduğu gibi uyumak istiyorum, kara bir taş kitlesinin içinde sonsuza kadar kalmak istiyorum, ne olur, lütfen, daha fazlasına izin yoksa, en azından yarın birileri gelip beni uyandırıncaya kadar. Uyku onun bu yalvarışını duydu, telaşla geldi ve birkaç saniye kaldı, sonra komiserin soyunup yatağa girmesi için geri çekildi, sonra neredeyse hemen geri geldi ve gece boyunca onun yanında kaldı, düşleri uzağa, hayaletler ülkesine, ateşle suyu birleştirerek yeniden doğup çoğaldıkları yere doğru kovaladı.

Komiser uyandığında saat dokuzu geçmişti. Gözü yaşlı değildi, bu, kuşatmacıların göz yaşartıcı bomba atmadıklarına işaretti, bilekleri kelepçeli olmadığı gibi, kafasına doğrultulmuş tabanca falan da yoktu, yaşamımızın tadını kaçıran korkulara ne çok kapılmış, sonunda o korkunun dayanağı da, varlık nedeni de olmadığını görmüşüzdür. Kalktı, tıraş oldu, her zamanki gibi temizliğini yaptı ve kafasında, bir gün önce kahvaltı yaptığı kahveyi bulma düşüncesiyle sokağa çıktı. Geçerken, günün gazetelerini aldı, Bugün artık uğramayacağınızı düşünüyordum, dedi bayi tanıdıklara gösterilen bir yakınlıkla. Bir gazete eksik, diye anımsattı komiser, Bugün çıkmadı, dağıtımcılar bir daha ne zaman yayımlanacağını bilmiyor, belki bir hafta içinde çıkar, öyle anlaşılıyor ki epeyi tuzlu bir cezaya çarptırılmış, Neden peki, Yazı yüzünden, fotokopileri yapılan yazı, Ha, anladım, İşte poşetiniz, bugün beş tane alıyorsunuz, daha az okumuş olacaksınız. Komiser teşekkür etti ve kahveyi aramaya başladı. Sokağın nerede olduğunu anımsamıyordu, bu arada midesinin kazınması da attığı her adımda giderek artıyor, kızarmış ekmekleri düşündükçe ağzının suyu akıyordu, bu adamın ilk bakışta kınanması gerekli gibi görünen, yaşına ve mevkiine yakışmayan bu davranışını bağışlayalım, üstelik adamcağızın dün gece yatağa neredeyse boş mideyle girdiğini de unutmayalım. Sonunda sokağı ve kahveyi buldu, şimdi bir masada oturuyor, beklerken gazetelere göz atıyor, yazılar hakkında yaklaşık bir bilgi edinebilmemiz için, işte size kırmızı ve siyah harflerle yazılmış başlıklar, Vatan Düşmanlarından Yeni Bir Bozguncu Eylem, Fotokopi Makinelerini Kim Kullandı, Yanlış Bilgilendirmenin Tehlikeleri, Fotokopiler İçin Ödenen Para Nereden Çıktı. Komiser kahvaltısını ağır ağır, yediklerinin tadını son kırıntısına kadar çıkararak yaptı, sütlü kahve bile dünkünden daha güzeldi, bitirdiğinde bedeni canlanmıştı ama zihni ona, parka ve göle, yeşil sulara ve testili kadına dünden kalma bir borcu olduğunu anımsattı, Çok istiyordun ama parka gitmedin, dedi, Peki, hemen gidiyorum, diye karşılık verdi komiser. Hesabı ödedi, gazeteleri topladı ve yola koyuldu. Taksiye binebilirdi ama yaya gitmeyi yeğledi. Yapacak başka hiçbir işi yoktu, böylece vakit de geçirmiş olurdu. Parka vardığında, doktorun karısıyla oturduğu ve sulu göz köpeğin öyküsünü öğrendiği banka oturdu. Oradan gölü ve eğik testiyi tutan kadını görüyordu. Ağacın altı henüz serindi. Bacaklarını gabardin yağmurluğunun etekleriyle örttü ve rahatlamış insanlara özgü bir iç çekişle banka yerleşti. Beyaz puanlı mavi kravat takmış adam arkadan yaklaştı ve kafasına bir kurşun sıktı.

İki saat sonra, içişleri bakanı bir basın toplantısı yapıyordu. Beyaz gömlek giymiş, siyah kravat takmıştı ve yüzüne ciddi, derin bir acı ifadesi kondurmuştu, masanın üzeri kirpi dikenini andıran mikrofonlarla örtülüydü, tek süs, bir bardak suydu. Her zaman olduğu gibi arkasında asılı duran ulusal bayrak bu kez düşünceliydi. Bayanlar, baylar günaydın, dedi bakan, sizi buraya üzüntülü bir haber vermek için, bildiğiniz gibi, yöneticisi ortaya çıkartılan bozguncu örgüt hakkında soruşturma yapmakla görevlendirdiğim komiserin ölüm haberini vermek için çağırdım. Ne yazık ki normal bir ölüm değil bu, önceden tasarlanarak, iyice düşünülerek işlenmiş bir cinayetti, tek bir kurşunun onu öldürmeye yettiği dikkate alınırsa, bunu profesyonel bir suçlunun yaptığına kuşku yok. Tüm ipuçlarının, bu eylemin eski ve talihsiz başkentimizde demokratik düzenin normal işleyişini çökertmek isteyen, dolayısıyla vatanımızın siyasal, toplumsal ve manevi birlik ve beraberliğinin bozulmasını soğukkanlılıkla bekleyen bozgun yanlılarının yeni bir eylemi olduğuna işaret ettiğini söylemeye de gerek yok. Katledilen komiserin bu örnek onurlu davranışı, ona yalnızca tüm varlığımızla saygı duymamızı gerektirmekle kalmıyor, aynı zamanda onu en derin duygularla yüceltmemizi de gerektiriyor, çünkü böyle uğursuz bir günde gösterdiği özveri, öteki dünyayı mekân tutan ve gözleri sürekli üzerimizde olan vatan şehitleri tapınağında ona saygın bir yer bahşediyor. Burada temsil ettiğim halk hükümetinin, bu olağanüstü insanı tanıyan herkesin şu anda tuttuğu yası ve duyduğu acıyı paylaştığını, bu arada, kadın ve erkek tüm yurttaşlarımıza, onun kaybının, bozguncuların alçaklığına ve onları destekleyenlerin sorumsuzluğuna karşı yürüttüğü savaşımda hükümeti zayıf düşürmeyeceğini de açıklamak isterim. Bunun dışında, size iki noktayı daha aktarayım: ilki, öldürülen komiserle birlikte soruşturmayı yürüten müfettiş ve polis memuru, yaşamlarının tehlikeye girmesini önlemek için komiserin isteği üzerine kısa süre önce görevden alınmışlardır; ikincisi, hükümet, bu kusursuz insanı –ne yazık ki onu yitirmiş bulunuyoruz–, bu örnek hizmetkârını, vatanın en fazla şereflendiren oğullarına ve kızlarına layık gördüğü en büyük madalya ile ödüllendirmek için tüm yasal olanakları olabildiğince ivedilikle inceleyecektir. Bugün bayanlar, baylar, dürüst insanlar için kötü bir gündür ama sorumluluklarımız bizi, “ruhu şad olsun, gönüllerde yaşasın,” demekle yetinmeye zorluyor. Bir gazeteci soru sormak için elini kaldırdı ama içişleri bakanı hemen gitmeye davranmıştı, masanın üzerinde, el sürülmemiş su bardağı vardı yalnızca, mikrofonlar ölülere gösterilmesi gereken saygı sessizliğini kaydediyordu ve arkada, yorulmak bilmez bayrak, derin derin düşünmeyi sürdürüyordu. Bakan, sonraki iki saati en yakın danışmanlarıyla, hemen uygulamaya geçirilecek bir eylem planı oluşturmakla geçirdi; buna göre, önemli sayıda polis başkente gizlice sızdırılacak, bunlar şimdilik sivil olarak çalışacak ve buyruğunda çalıştıkları örgütü ele verecek hiçbir işaret taşımayacaklardı. Böylelikle, eski başkenti gözetimsiz bırakmanın, yapılabilecek en büyük hata olduğu kabul edilmiş oluyordu. Omzumuzda asılı duran tüfeği kullanmak için vakit hâlâ geç değil, dedi bakan. O anda içeri bir sekreter girdi, başbakanın içişleri bakanıyla hemen konuşmak istediğini, onu bürosunda beklediğini bildirdi. İçişleri bakanı, hükümet başkanı bir başka zaman seçseydi iyi olurdu, diye mırıldandı ama buyruğa uymak zorunda kaldı, başka seçeneği yoktu. Danışmanlarını, hazırladıkları lojistik planın son rötuşlarını yapmak üzere yalnız bırakıp dışarı çıktı. Önünde ve arkasında motosikletli polislerin yer aldığı araba, onu on dakika içinde konsey başkanlığının yerleştiği binaya götürdü, bakan beş dakika sonra hükümet başkanının makamına giriyordu, Günaydın sayın başbakanım, Günaydın, oturun lütfen, Beni çağırdığınız sırada, polisi başkentten çekme kararımızı düzeltecek bir plan üzerinde çalışıyordum, o planı size yarın getirebileceğimi düşünüyorum, Getirmeyin, Neden sayın başbakan, Çünkü buna vakit bulamayacaksınız, Plan neredeyse bitti, üzerinde yalnızca birkaç küçük rötuş yapmak gerekiyor, Korkarım ki beni anlamadınız, buna vakit bulamayacaksınız demekle, yarın artık içişleri bakanlığı koltuğunda oturmayacağınızı söylemek istedim, Ne, bu ünlem ağzından patlar gibi ve biraz da saygısızca çıktı, Ne söylediğimi çok iyi duydunuz, yinelemem gerekmiyor, Fakat sayın başbakanım, Gereksiz konuşmaları bir yana bırakalım, göreviniz şu anda bitmiş bulunuyor, Bu benim hak

etmediğim kadar sert bir davranış sayın başbakan, şunu da söylememe izin verin ki benim bu ülkeye yaptığım hizmetlere tuhaf ve keyfi bir karşılık, kabaca görevden alınmamın, evet kabaca, bu sözümü geri almıyorum, mutlaka bir nedeni vardır, bunu bana söyleyeceğinizden eminim, Kriz boyunca yaptığınız hizmetler ardı arkası gelmeyen bir hatalar zinciri oluşturuyor, bunları size saymayacağım, zorunluluğun yasa tanımadığını, sonucun kullanılan araçları haklı kıldığını çok iyi bilen biriyim ben ama hedeflenen amaca ulaşıldığı, zorunluluk yasasına uyulduğu sürece; oysa siz hiçbir hedefe ulaşmadığınız gibi hiçbir yasaya da uymadınız, şimdi de başıma, öldürülen bir komiser çıkardınız, O bizim düşmanlarımız tarafından öldürüldü, Bana maval okumayın, karşısındakinin ayakta uyuduğunu sanan kişilerin martavallarını yutmayacak kadar uzun süredir bu meslekteyim ben, sözünü ettiğiniz düşmanların o komiseri kahramanları yapmak için her türlü nedeni vardı, onu öldürmeleri için hiçbir neden yoktu, Sayın başbakanım, başka çıkış yolu yoktu, o adam bir tehlike kaynağı haline gelmişti, Onunla kozumuzu daha sonra paylaşırdık, şimdi değil, o cinayet bağışlanmaz bir salaklık oldu, bütün bunlar yetmiyormuş gibi, şimdi de sokak gösterileriyle karşı karşıya kaldık, Onların hiç önemi yok sayın başbakanım, aldığım bilgilere göre, Aldığınız bilgiler metelik etmez, halkın yarısı daha şimdiden sokağa dökülmüş durumda, öteki yarısı da sokağa inmekte gecikmeyecektir, Geleceğin beni haklı çıkaracağından eminim, sayın başbakanım, Şimdi haklı çıkmıyorsanız, geleceğin haklı çıkarması neye yarar ki, şu anda son noktayı koyuyoruz, çekilebilirsiniz, bu konuşma bitmiştir, Elimdeki dosyaları yerimi alacak kişiye devretmem gerekiyor, Bunun için size birini gönderirim, Ama yerime gelecek kişi, Yerinize gelecek kişi benim, şu andaki adalet bakanı içişleri bakanlığı da yapabilir, her şey aynı çatı altında toplanmış olur, bu işi ben üstleneceğim.

O gün saat onda, iki sivil polis dördüncü kata çıkıp kapıyı çaldı. Kapıyı doktorun karısı açtı ve onlara, Kimsiniz, ne istiyorsunuz, diye sordu, Polisiz ve kocanızı sorgulamak üzere götürmek için buyruk aldık, dışarı çıktığını söyleyerek boşuna kendinizi yormayın, ev gözetim altında ve onun evde olduğunu biliyoruz, Onu sorgulamaya hiç hakkınız yok, cinayetlerin hepsinin zanlısı benim, yani bugünkü cinayete kadar olanların, Bizim elimizde olan bir şey yok, aldığımız buyruk kesin, doktoru götüreceğiz, karısını değil, dolayısıyla içeri zorla girmemizi istemiyorsanız gidip ona haber verin, ayrıca başına bir kaza gelmesini istemiyorsanız şu köpeği de bağlayın. Kadın kapıyı kapattı. Biraz sonra yeniden açtı, yanında kocası vardı, Ne istiyorsunuz, Sorgulamanızın yapılması için sizi götürmek istiyoruz, bunu karınıza daha önce söyledik, Elinizde gerekli belgeler var mı, örneğin bir gözaltı buyruğu, Buyruğa gerek yok, kent sıkıyönetim altında, belgelere gelince, bir işe yarayacağını düşünüyorsanız, işte size kimlik belgelerimiz, Önce üzerimi değiştirmem gerekiyor, Bunu yaparken birimiz sizin yanınızda olacağız, Kaçacağımdan mı yoksa canıma kıyacağımdan mı korkuyorsunuz, Biz buyrukları yerine getiriyoruz, hepsi bu. Polislerden biri içeri girdi, bekleyiş uzun sürmedi. Kocam nereye giderse, ben de onunla birlikte gideceğim, Size daha önce bizimle gelmeyeceğinizi, burada kalacağınızı söyledim, beni sevimsiz olmaya zorlamayın. Şimdiye kadar olduğunuzdan daha sevimsiz olamazsınız, Oh, öyle bir olurum ki gözlerinize inanamazsınız, dedi polis memuru, sonra da doktora dönerek, Kelepçe takacağım, ellerinizi uzatın, dedi, Bunu yapmamanızı rica ediyorum, lütfen, kaçmaya çalışmayacağım, size şeref sözü veriyorum, Haydi, uzatın ellerinizi ve bize şeref sözünden söz etmeyin, çok güzel, böylesi çok daha iyi, çok daha emin. Kadın kocasına sarıldı, ağlayarak onu öptü, Seninle gelmeme izin vermiyorlar, Kaygılanma, gece olmadan eve döneceğim, göreceksin, Çabuk dön, Döneceğim sevgilim, döneceğim. Asansör aşağı inmeye başladı.

Saat on birde, beyaz puanlı mavi kravat takan adam doktorla karısının oturduğu binanın, arka cepheden neredeyse tam karşısına düşen bir binanın terasına tırmandı. Yanında, cilalanmış tahtadan, dikdörtgen bir tahta kutu taşıyor. Kutunun içinde, sökülmüş bir silah var, teleskoplu bir otomatik tüfek, adam o tüfeği kullanmayacak, çünkü keskin bir nişancının o mesafeden hedefi hayatta şaşmaz. Susturucu da kullanmayacak ama bu kez ahlaksal nedenlerle böyle davranacak, çünkü o düzeneğin kullanılması, beyaz puanlı mavi kravat takan adama oldum olası, karşısındaki kurbana reva görülen bir kabalık, bir haksızlık gibi geliyor. Silah şimdi monte edilmiş, her parçası yerli yerinde, şarjörü de takılmış durumda, amaçlanan şeyi yerine getirecek kusursuz bir aygıt. Beyaz puanlı mavi kravat takan adam silahı ateşleyeceği yeri seçiyor ve beklemeye hazırlanıyor. Sabırlı bir insan, artı puanlarla dolu uzun bir meslek yaşamı var ve işini her zaman iyi yapıyor. Doktorun karısı er ya da geç balkona çıkacak. Bu arada, beyaz puanlı mavi kravat takan adamın yanında, bekleme süresinin aşırı uzaması durumunda kullanılmak üzere bir başka silah daha var, basit bir sapan bu; özelliği pencere camı kırmak olan, çakıl taşı fırlatan bir sapan. Evindeki bir camın tuzla buz olduğunu işitip, o haltı hangi vandalın yediğini görmek için pencereye koşmayacak hiç kimse yoktur bu dünyada. Aradan bir saat geçti, doktorun karısı hâlâ ortalıkta görünmemişti, zavallı kadın o süreyi durmadan ağlamakla geçirmişti ama şimdi soluk alma gereği duyuyordu, sokağa bakan camlardan birini açmadı, çünkü orada sürekli yukarı bakan insanlar vardı, televizyon icat edildiğinden beri çok daha sessiz olan arka taraftaki pencereleri yeğledi. Kadın demir parmaklığa yaklaşıp elini üzerine koyuyor ve madenin serinliğini duyumsuyor. Arka arkaya patlayan iki el silahın sesini işitip işitmediğini ona soramayız, çünkü şimdi yerde yatıyor, ölü, yarasından sızan kan damla damla alttaki balkona akıyor. Köpek hemen koştu, sahibinin yüzünü yalıyor, sonra başını göğe doğru uzatıp insanın tüylerini diken diken edercesine uluyor, ne var ki bu ulumayı bir başka silah sesi hemen kesiyor. Bir kör bir başka köre sordu, Bir şey işittin mi, Üç el silah atıldı, diye yanıtladı öteki, Ama bir de uluyan bir köpek sesi vardı, Sustu, atılan üçüncü el silah yüzünden olmalı. Bereket versin öyle olmuş, uluyan köpeklerden nefret ederim.